

JUSTITSMINISTERIET

Retsplejerådet

Katalog med anbefalinger til nedbringelse af
sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene

Afgivet den 17. april 2023

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
2. Forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen mv.	10
2.1. Konklusion	10
2.2. Baggrund	10
2.3. Anvendelse i praksis	12
2.4. Retsplejerådets overvejelser	15
2.5. Økonomiske konsekvenser	20
2.6. Lovudkast	21
3. Initiativer med henblik på at fremme brugen af retsmægling	25
3.1. Konklusion	25
3.2. Baggrund	25
3.3. Anvendelse i praksis	26
3.4. Retsplejerådets overvejelser	28
3.5. Økonomiske konsekvenser	30
4. Styrket sagsforberedelse	31
4.1. Konklusion	31
4.2. Baggrund	32
4.2.1. Sagens forberedelse	32
4.2.2. Særligt hurtig proces ("fast track-procedure")	34
4.3. Anvendelse i praksis	36
4.4. Retsplejerådets overvejelser	38
4.4.1. Lovregel om rettens selvstændige ansvar for at fremme sagen	38
4.4.2. Frist for svarskrift	39
4.4.3. Mere aktiv retsledelse under sagsforberedelsen	40
4.4.4. Forberedelsens slutning	44
4.4.5. Antallet af processkrifter	45
4.4.6. Sammenfatning af parternes påstande og anbringender	46
4.4.7. Frist for hovedforhandlingen	47
4.4.8. Særligt hurtig proces ("fast track-procedure")	49
4.4.9. Ankesager	51
4.5. Økonomiske konsekvenser	52

5. Skriftlig behandling i 1. instans	55
5.1. Konklusion	55
5.2. Baggrund	55
5.3. Anvendelse i praksis	56
5.4. Retsplejerådets overvejelser	56
5.5. Økonomiske konsekvenser	59
6. Skriftlige parts- og vidneerklæringer	60
6.1. Konklusion	60
6.2. Baggrund	60
6.3. Anvendelse i praksis	61
6.4. Retsplejerådets overvejelser	61
6.5. Økonomiske konsekvenser	64
7. Effektiv behandling af meget store civile retssager	66
7.1. Konklusion	66
7.2. Baggrund og anvendelse i praksis	66
7.3. Retsplejerådets overvejelser	70
7.4. Økonomiske konsekvenser	72
8. Parts- og vidneforklaringer via video- og telefonforbindelse	73
8.1. Konklusion	73
8.2. Baggrund	73
8.3. Anvendelse i praksis	75
8.4. Retsplejerådets overvejelser	75
8.5. Økonomiske konsekvenser	77
9. Forhåndsafvisning af åbenbart grundløse krav	78
9.1. Konklusion	78
9.2. Baggrund og anvendelse i praksis	78
9.3. Retsplejerådets overvejelser	81
10. Præklausjons- og udeblivelsesvirkning ved for sen eller manglende ind- levering af visse processkrifter	82
10.1. Konklusion	82
10.2. Baggrund og anvendelse i praksis	82
10.3. Retsplejerådets overvejelser	84
11. Koordinering af behandlingen af et stort antal ensartede sager	86

11.1. Konklusion	86
11.2. Baggrund	86
11.3. Anvendelse i praksis	87
11.4. Retsplejerådets overvejelser	88

- Bilag 1: Justitsministeriets brev til Retsplejerådet af 30. september 2022
- Bilag 2: Justitsministeriets brev til Retsplejerådet af 20. maj 2020
- Bilag 3: Retsplejerådets sammensætning
- Bilag 4: Justitsministeriets Forskningskontors undersøgelse af virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter

1. Indledning

1.1. Justitsministeriet har anmodet Retsplejerådet om til brug for forberedelsen af en ny flerårsaftale om domstolenes økonomi at fremskynde behandlingen af nogle emner, som rådet var i færd med at behandle inden for rammerne af sit generelle kommissorium (*bilag 1*), jf. nedenfor. Disse emner angår mulige tiltag, der vil kunne medvirke til at nedbringe sagsbehandlingstiden i civile sager ved domstolene.

Retsplejerådets arbejde med denne opgave er foregået sideløbende med arbejdet i Justitsministeriets ad hoc-udvalg for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene ("Rørdam-udvalget" efter formanden, fhv. højesteretspræsident Thomas Rørdam). Retsplejerådet har i forbindelse med den aktuelle opgave undladt at behandle nogle emner, som vedrører mere generelle organisatoriske forhold ved domstolene, og som vil blive behandlet af Rørdam-udvalget.

1.2. Civile sager ved domstolene er bl.a. private retstvister mellem borgerne og afgørelser om, hvorvidt forvaltningens afgørelser er lovlige. I en demokratisk retsstat er det centralt at have velfungerende domstole som et let tilgængeligt tvistløsningsorgan, idet det bl.a. medvirker til samfundets relative stabilitet, at der er en almindelig tillid til, at uvildige domstole kan kontrollere de øvrige statsmagter og sikre f.eks., at indgåede aftaler bliver overholdt.

De danske domstole scorer (også i international sammenligning) meget højt i tillidsundersøgelser i befolkningen.¹ Det er vigtigt for at bevare denne tillid, at retssystemet er indrettet sådan, at borgere og virksomheder ikke i realiteten er afskåret fra at kunne gennemføre retssager om velbegrundede krav eller velbegrundede indsigelser mod krav. Derfor må det hverken tage for lang tid eller være for dyrt at få sin ret samtidig med, at sagsbehandlingen skal være retssikkerhedsmæssigt forsvarlig med henblik på korrekte afgørelser. Efter Retsplejerådets opfattelse er det afgørende vigtigt, at retsplejereglerne rammer dette balancepunkt, hvor sagsbehandlingen ved domstolene er så grundig, som det er nødvendigt, samtidig med, at sagsbehandlingen foregår så hurtigt, smidigt og effektivt som muligt.

Et af målene med domstolsreformen i 2007 og en opfølgende lovpakke i 2014 var da også at skabe et bedre grundlag for at kunne forkorte sagsbehandlingstiden ved domstolene, uden at det gik ud over retssikkerheden.

¹ For den seneste undersøgelse kan der henvises til EU Justice Scoreboard 2022 (afsnit 3.3).

Problemet med lange sagsbehandlingstider er imidlertid ikke løst. Det skyldes efter Retsplejerådets vurdering først og fremmest manglende personaleressourcer i forhold til domstolenes opgaver, og hovedproblemet er, at der mangler personaleressourcer til at gennemføre hovedforhandlingerne tidligere, end det kan ske i dag. Efter de nævnte reformer er de civilprocessuelle regler om sagsforberedelse og afvikling af hovedforhandlingen således i det store og hele gode nok i den forstand, at de giver retten og sagens parter redskaberne til at få sagerne effektivt afviklet, og problemet er snarere, at de muligheder, som reglerne giver, ikke bliver brugt bedst muligt. Det skyldes i vidt omfang, at der også i alvorlig grad mangler personaleressourcer ved retterne til i alle tilfælde at kunne afsætte den dommertid, som er nødvendig for at gennemføre den vigtige forberedelse af de civile retssager optimalt.

I Danmark bruges der i international sammenligning få ressourcer, herunder personaleressourcer, på driften af landets domstole.² Efter Retsplejerådets opfattelse kan dette i sig selv være et yderligere argument for nu at få afhjulpet ressourcemanglen, sådan at de muligheder, som de civilprocessuelle regler giver – med de yderligere forbedringer, der ligger i rådets anbefalinger i det følgende – kan blive brugt så effektivt som muligt.

1.3. Justitsministeriet anmodede i 2020 Retsplejerådet om som led i sit generelle kommissorium at undersøge årsagerne til, at antallet af civile sager ved domstolene har været vigende i de senere år, og overveje, om den vigende tendens kalder på ændringer af den civile retspleje (*bilag 2*).

En del af forklaringen på det vigende sagsantal er indførelse af nye processformer mv., som indebærer, at visse sagstyper ikke længere behandles som civile sager ved domstolene (det gælder navnlig den forenklete inkassoprocess (betalingspåkrav)). Tallene kan på den måde ”snyde” lidt, men for at få afdækket andre mulige årsager har Justitsministeriets Forskningskontor gennemført en undersøgelse for Retsplejerådet af virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter.³ Undersøgelsens resultater blev offentliggjort i september 2022 (*bilag 4*). Undersøgelsen viser lidt forenklet, at der blandt virksomheder og borgere gennemgående er stor tilfredshed med kvaliteten af domstolenes afgørelser, og at der er to hovedårsager, hvis borgere og virksomheder undlader at bruge domstolene som tvistløsningsorgan. Den ene er, at det tager for lang tid at få afgjort sin sag. Den anden er, at det

² Jf. EU Justice Scoreboard 2022 (afsnit 3.2.2).

³ Ved retlige konflikter forstås i undersøgelsen uenigheder mellem privatpersoner, virksomheder og/eller offentlige myndigheder m.fl., som kan afgøres juridisk.

opfattes som for dyrt at føre en civil retssag, selv om man har en forventning om at vinde sagen.

1.4. Retsplejerådets afrapportering til brug for forberedelsen af en ny flerårssaftale om domstolenes økonomi sker i form af et katalog med anbefalinger mv. Kataloget adresserer alene problemet med sagsbehandlingstiden, mens rådet ikke i denne omgang har beskæftiget sig med de rent omkostningsmæssige aspekter ved at føre en civil retssag. Der er dog den sammenhæng mellem sagsbehandlingstid og omkostninger, at det alt andet lige er mere omkostningsfuldt at gennemføre en retssag, jo længere tid den tager.

Rådet vil tage omkostningsspørgsmålet op som led i sit generelle kommissorium.

Retsplejerådet bemærker, at når det som ovenfor nævnt forholder sig sådan, at lang sagsbehandlingstid er en af hovedårsagerne til, at virksomheder og borgere undlader at bruge domstolene til at få afgjort deres civile retstvister, må det alt andet lige forventes, at sagsantallet vil stige, hvis sagsbehandlingstiden bliver kortere. Dette vil – igen alt andet lige – trække i retning af på ny at forøge sagsbehandlingstiden ved domstolene. En netto-nedbringelse af sagsbehandlingstiden vil efter Retsplejerådets vurdering under alle omstændigheder forudsætte, at der bliver tilført de nødvendige ekstra personaleressourcer til domstolene, og virkningerne heraf skal derefter også have en vis tid til at slå fuldt ud igennem.

I kataloget er der både anbefalinger om lovændringer og anbefalinger om tiltag, der kan gennemføres administrativt og/eller ved ændret praksis. En række af disse mulige tiltag har været foreslået i analyser eller rapporter mv. eller i den offentlige debat. Kataloget behandler også en række mulige tiltag, som Retsplejerådet af forskellige grunde, der er nærmere omtalt under de enkelte punkter, fraråder at gå videre med.

Som det nærmere fremgår af kataloget, har Retsplejerådet i nogle tilfælde fundet, at et muligt tiltag kræver grundigere retlige overvejelser eller mere omfattende undersøgelser – herunder af udenlandske erfaringer – end det har været muligt inden for den snævre tidsfrist for dette arbejde. Rådet vil arbejde videre med de emner, det ikke har været muligt at færdigbehandle nu, som led i rådets generelle kommissorium. Med andre ord er rådet ikke færdig med at overveje mulige ændringer af regler eller praksis, som vil kunne medvirke til at forkorte sagsbehandlingstiden i civile retssager. Rådet finder derfor at burde nævne, at de yderligere forslag, som rådet senere

måtte fremkomme med, vil kunne forudsætte, at domstolene tilføres yderligere personaleressourcer.⁴

1.5. Kataloget indeholder en pakke af tiltag, der tilsammen vil kunne medvirke til en vis yderligere effektivisering eller smidiggørelse af domstolenes behandling af civile sager. Retsplejerådet har ikke forsøgt at prioritere de enkelte anbefalinger. Rådet bemærker, at de anbefalinger og mere langsigtede initiativer, som tager sigte på at styrke den vigtige sagsforberedelse, efter rådets vurdering kun vil kunne virke effektivt, hvis der forinden er tilført domstolene flere personaleressourcer.

I kataloget har Retsplejerådet med bistand fra Domstolsstyrelsen og Justitsministeriet så vidt muligt estimeret de økonomiske konsekvenser af hvert enkelt tiltag, herunder dets skønsmæssige effekt på sagsantal, frigjort resourceforbrug for dommere mv. Skønnene tager udgangspunkt i relevante opgørelser fra 2019, idet domstolenes aktiviteter, sagsantal mv. i 2020 og 2021 vurderes at have været påvirket af konsekvenserne af covid-19 pandemien.

De økonomiske konsekvenser er for de fleste tiltags vedkommende forbundet med betydelig usikkerhed. Dette skyldes navnlig, at Domstolsstyrelsen ikke råder over data for en række af de forudsætninger, der ligger til grund for beregningerne. En række beregningsforudsætninger har måttet opstilles alene på grundlag af Retsplejerådets medlemmers erfaringsbaserede skøn. Hertil kommer, at de foretagne beregninger er baseret på f.eks. Domstolsstyrelsens sagsvægtningssystem og tidsfordelingsdata, der i sig selv er forbundet med en vis usikkerhed.

1.6. Retsplejerådet har flere gange i denne indledning nævnt, at nogle af rådets anbefalinger om nye tiltag forudsætter tilførsel af yderligere personaleressourcer til domstolene, hvis tiltagene som tilsigtet skal kunne medvirke effektivt til at få sagsbehandlingstiden bragt ned. At anbefalingerne muligvis ikke samlet set indebærer markante besparelser for det offentlige, er foreneligt med den opgave, rådet har fået, idet anbefalingerne vil kunne medvirke til, at parterne sparer tid og omkostninger eller får gavn af en øget fleksibilitet.

⁴ Af det generelle kommissorium, jf. *bilag 2*, fremgår det, at Retsplejerådet anmodes om som minimum at udarbejde et løsningsforslag, der kan gennemføres inden for de eksisterende økonomiske rammer.

1.7. Hvis de initiativer, som Retsplejerådet anbefaler i dette katalog, bliver gennemført, forventes de at ville medføre et årligt besparelspotentiale på ca. 7,7 mio. kr. fuldt indfaset, jf. *tabel 1.1*. Hvis initiativet vedrørende skriftlig behandling i 1. instans, som Retsplejerådet fraråder (jf. nærmere nedenfor i afsnit 5), skulle blive gennemført, vil det medføre et yderligere besparelspotentiale på ca. 1,2 mio. kr. årligt fuldt indfaset.

Tabel 1.1

Potentiale ved implementering af Retsplejerådets anbefalinger

<i>Mio.kr.</i>	Årligt potentiale, fuldt indfaset
Potentiale i alt	7,7
Forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen mv.	6,6
Initiativer med henblik på at fremme brugen af retsmægling	0,5
Skriftlige parts- og vidneerklæringer	0,6
Effektiv behandling af meget store civile retssager	-
Parts- og vidneforklaringer via video- og telefonforbindelse	-
Koordinering af behandlingen af et stort antal ensartede sager	-

Kilde: Domstolsstyrelsen

1.8. Retsplejerådet har ved denne afrapportering haft den sammensætning, der fremgår af *bilag 3*.

2. Forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen mv.

2.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at beløbsgrænsen for småsager ved en lovændring forhøjes til 100.000 kr. kombineret med en justering af reglen om, at komplekse sager, der derfor er uegnede til denne procesform, kan løftes ud af småsagsprocessen,

at den gængse betegnelse ”småsagsprocessen” samtidig ændres til ”den forenklede proces”, herunder i overskriften til retsplejelovens kapitel om småsagsprocessen, i bekendtgørelser mv.,

at det med en lovregel afklares, at retten kan give et advokatpålæg (påbud om at antage en advokat) i småsager/den forenklede proces,

at der altid skal være opdaterede brugervejledninger om forløbet af den forenklede proces,

at der indføres hjemmel til, at Domstolsstyrelsen kan fastsætte blanketkrav i den forenklede proces,

at det overvejes at digitalisere sagsgangene vedrørende betalingspåkrav.

Retsplejerådet vil behandle følgende spørgsmål nærmere som led i sit generelle kommissorium:

- omkostningsfastsættelse, herunder om den vindende parts eventuelle udgifter til advokatbistand under hovedforhandlingen fortsat bør erstattes som sagsomkostning,
- om retsplejelovens regel om advokatpålæg bør suppleres med en lovregel om, at retten kan beskikke en advokat for en part i småsagsprocessen/den forenklede proces.

2.2. Baggrund

Reglerne om behandlingen af sager om mindre krav (småsager) i retsplejelovens kapitel 39 anvendes navnlig på byretssager om krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr.⁵

Beløbsgrænsen for småsagsprocessen har været 50.000 kr., siden småsagsprocessen blev indført ved en lovændring, der trådte i kraft i 2008.⁶ Ved forslaget om, at beløbsgrænsen skulle være 50.000 kr., blev der bl.a. lagt vægt på, at grænsen ikke skulle sættes for højt henset til, at der endnu ikke var praktiske erfaringer med en forenklet småsagsproces, og at en grænse

⁵ Retsplejelovens § 400, stk. 1, nr. 1.

⁶ Lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politik og domstolsreform).

på 50.000 kr. ville omfatte en meget betydelig andel af de sager, der på daværende tidspunkt blev anlagt ved byretterne.⁷

Retten kan i visse tilfælde, f.eks. hvis sagen angår særlig komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål, efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemme, at sagens videre behandling ved retten skal ske uden anvendelse af reglerne om småsagsprocessen.⁸ I sådanne tilfælde løftes sagen ud af småsagsprocessen og henvises til behandling efter retsplejelovens almindelige procesregler. Reglen bygger på det synspunkt, at beløbsgrænsen på 50.000 kr. ikke bør stå alene, eftersom også værdimæssigt små sager kan være så komplicerede, at småsagsprocessen ikke bør anvendes.⁹

Det er i forarbejderne forudsat, at parterne i småsager ikke vil have behov for advokatbistand under sagens forberedelse.¹⁰ Det skal bl.a. ses i lyset af, at retten ved behandlingen af en småsag skal bistå med sagens forberedelse. Det betyder dog ikke, at der er et forbud mod at anvende advokatbistand under forberedelsen. En part kan desuden også frit vælge at lade sig bistå af en advokat under hovedforhandlingen.

Retsplejelovens almindelige regel om, at retten kan give en part et advokatpålæg¹¹, er ikke udtrykkeligt fraveget ved reglerne om småsagsprocessen, men i retspraksis er det uafklaret, om – og i givet fald i hvilke tilfælde – der er hjemmel for retten til at give advokatpålæg i småsager. Den seneste retspraksis peger dog mod, at retten ikke kan give advokatpålæg i småsager, og at sådanne sager i stedet må løftes ud af småsagsprocessen og behandles efter de almindelige procesregler.¹²

Retsplejelovens kapitel 44 a indeholder regler om betalingspåkrav (den forenklede inkassoproces). I modsætning til småsagsprocessen omfatter den forenklede inkassoproces krav, der har en økonomisk værdi på højst 100.000 kr. Før den 1. oktober 2011 gjaldt en fælles beløbsgrænse på 50.000 kr. for både den forenklede inkassoproces og småsagsprocessen.

Den forenklede inkassoproces har – i tråd med småsagsprocessen – til formål at opnå en enklere, hurtigere og billigere inddrivelse af krav. De to pro-

⁷ Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004, side 449.

⁸ Retsplejelovens § 402, stk. 1.

⁹ Folketingstidende 2005-2006, tillæg A, side 5293.

¹⁰ Folketingstidende 2005-2006, tillæg A, side 5294.

¹¹ Retsplejelovens § 259, stk. 2.

¹² U.2016.3096 VLD. Der kan også henvises til Kommenteret Retsplejelov, 10. udg., 2018, bind I, side 1229-1230.

cesformer adskiller sig fra hinanden ved, at småsagsprocessen inden for beløbsgrænsen er den almindelige procesform for alle civile – typisk tvistige – sager, mens inkassoprocessen alene angår sager, hvor der ikke forventes indsigelser og dermed heller ikke tvist om kravet og dets størrelse.

Da anvendelse af småsagsprocessen som udgangspunkt – inden for denne procesforms anvendelsesområde – er obligatorisk, vil en sag med en økonomisk værdi på højst 50.000 kr., der er startet som betalingspåkrav, men som på baggrund af indsigelser fra skyldneren henvises til behandling som civil sag, også som udgangspunkt blive omfattet af småsagsprocessen. Har en sag, der er startet som betalingspåkrav, derimod en økonomisk værdi på mere end 50.000 kr., overgår sagen i tilfælde af indsigelser til behandling efter de almindelige procesregler.¹³

Domstolene og Domstolsstyrelsen har i 2022 nedsat en fælles referencegruppe med underliggende arbejdsgrupper, der har haft til opgave at se på initiativer, der kan gøre processen mere fleksibel og brugbar for målgruppen generelt og for særligt velegnede sagstyper specifikt. Domstolsstyrelsen har oplyst over for Retsplejerådet, at referencegruppen har anbefalet, at Domstolsstyrelsen arbejder for, at der indføres hjemmel til, at Domstolsstyrelsen kan beslutte at gøre det obligatorisk at anvende blanketter til stævninger og svarskrifter i småsager vedrørende bestemte emner eller generelt.

2.3. Anvendelse i praksis

Byretterne modtog i 2022 46.645 civile sager, hvoraf 20.102 af sagerne var småsager. Småsagerne udgjorde således i 2022 ca. 43 pct. af det samlede antal modtagne civile sager. Byretterne afsluttede i 2022 43.111 civile sager. Heraf udgjorde 15.393 af sagerne småsager, svarende til ca. 36 pct. af det samlede antal afsluttede civile sager.

Ser man isoleret på udviklingen i antallet af småsager ved byretterne, er antallet af modtagne småsager faldet fra 23.283 sager i 2018 til 20.102 sager i 2022 svarende til et fald på ca. 14 pct., mens antallet af afsluttede småsager er faldet fra 20.411 sager i 2018 til 15.393 sager i 2022 svarende til et fald på ca. 25 pct. Sammenholdes det procentvise fald i antallet af modtagne og afsluttede småsager med øvrige sagsområder, hvor der er sket et fald, herunder eksempelvis almindelige civile sager, er småsager det område, hvor der er sket det største fald i antallet af sager, jf. *tabel 2.1*.

¹³ Der kan også henvises til Kommenteret Retsplejelov, 10. udg., 2018, bind II, side 10.

Tabel 2.1

Udviklingen i antal modtagne og afsluttede civile sager i byretterne, 2018-2022

Sagsområde og sagstype / år	2018	2019	2020	2021	2022	Stigning/fald i pct. (2018-2022)
Modtagne sager	46.191	53.958	44.889	43.197	46.645	0,98
- heraf almindelige civile sager	10.863	11.304	10.763	9.427	9.771	-10,05
- heraf gruppesøgsmål	5	5	5	7	5	0,00
- heraf boligretssager	1.436	1.289	1.315	1.439	1.374	-4,32
- heraf småsager	<u>23.283</u>	<u>29.475</u>	<u>18.324</u>	<u>16.353</u>	<u>20.102</u>	<u>-13,66</u>
- heraf konkurskarantænesager	1.159	853	1.042	1.259	1.086	-6,3
- heraf familieretlige sager	4.547	6.332	8.749	9.744	8.778	93,05
- heraf tvangsfjernelsessager	911	957	1.014	954	1.073	17,8
- heraf værgemål	734	1.052	938	1.179	1.006	37,06
- heraf isoleret bevisoptagelse	839	774	888	1.025	940	12,0
- heraf mortifikation/ejendomsdom	899	843	945	947	859	-4,45
- heraf øvrige civile sager	1.515	1.074	906	863	1.651	9,0
Afsluttede sager	43.341	49.813	47.925	41.297	43.111	0,53
- heraf almindelige civile sager	11.500	10.505	9.970	9.712	10.069	-12,44
- heraf gruppesøgsmål	7	2	5	6	5	-28,6
- heraf boligretssager	1.451	1.264	1.244	1.357	1.390	-4,20
- heraf småsager	<u>20.411</u>	<u>26.372</u>	<u>22.796</u>	<u>15.396</u>	<u>15.393</u>	<u>-24,6</u>
- heraf konkurskarantænesager	1.037	947	976	1.223	1.157	11,57
- heraf familieretlige sager	4.659	6.057	8.537	8.833	9.423	102,3
- heraf tvangsfjernelsessager	851	970	919	1.027	905	6,35
- heraf værgemål	641	995	946	1.117	1.061	65,5
- heraf isoleret bevisoptagelse	541	717	806	842	957	76,89
- heraf mortifikation/ejendomsdom	931	897	829	944	953	2,4
- heraf øvrige civile sager	1.312	1.087	897	840	1.798	37,04

Kilde: Domstolsstyrelsen

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid ved byretterne for småsager er steget fra 3,7 måneder i 2018 til 5,9 måneder i 2022 svarende til en stigning på 2,2 måneder. Ser man alene på den andel af småsagerne, der er afsluttet med en hovedforhandling, er den gennemsnitlige sagsbehandlingstid steget fra 9,3 måneder i 2018 til 17,4 måneder i 2022 svarende til en stigning på 8,1 måneder. De største stigninger i den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for småsager ses fra 2020 til 2022, hvor den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for eksempelvis hovedforhandlede småsager er steget med 5,6 måneder. Det er uvist, hvor stor en del af stigningen der kan tilskrives covid-19 pandemien.

Retten kan som beskrevet i visse tilfælde løfte en sag ud af småsagsprocessen og henvise sagen til behandling efter retsplejelovens almindelige procesregler. Sammenholder man sagsbehandlingstiderne for småsager og al-

mindelige civile sager, kan det konstateres, at det i 2022 har taget byretterne 6,9 måneder længere at behandle almindelige civile sager, og for hovedforhandlede sager isoleret set har det taget 4,6 måneder længere, jf. *tabel 2.2*.

Tabel 2.2

Udviklingen i den gennemsnitlige sagsbehandlingstid ved byretterne for civile sager, 2018-2022

Sagsområde og sagstype / år	2018	2019	2020	2021	2022	Stig- ning/fald i mdr. (2018- 2022)
Gennemsnitlig sagsbehandlingstid (mdr.) for civile sager	6,1	5,7	6,3	7,0	7,4	1,3
<i>Almindelige civile sager</i>	10,6	10,6	10,9	12,8	12,8	2,2
<i>Boligretssager</i>	10,5	9,0	10,0	10,6	9,8	-0,7
<i>Småsager</i>	<u>3,7</u>	<u>3,9</u>	<u>5,2</u>	<u>5,2</u>	<u>5,9</u>	<u>2,2</u>
<i>Konkurskarantænesager</i>	5,4	5,8	4,9	4,9	5,1	-0,3
<i>Familieretlige sager</i>	4,9	3,7	3,2	3,5	3,9	-1,0
<i>Tvangsfjernelsessager</i>	4,5	4,4	5,0	4,9	4,9	0,4
<i>Værgemål</i>	3,7	3,7	3,8	3,5	3,7	-0,0
<i>Isoleret bevisoptagelse</i>	6,9	9,6	11,0	11,1	12,1	5,2
<i>Mortifikation/ejendomsdom</i>	10,8	10,8	10,9	10,9	10,9	0,1
<i>Øvrige civile sager</i>	2,7	3,8	4,3	4,7	7,1	4,4
Gennemsnitlig sagsbehandlingstid (mdr.) for hovedforhandlede civile sager	10,8	10,3	11,0	12,5	13,5	2,7
<i>Almindelige civile sager</i>	16,8	17,6	18,4	20,6	22,0	5,2
<i>Boligretssager</i>	17,6	14,7	15,8	19,4	18,6	1,0
<i>Småsager</i>	<u>9,3</u>	<u>9,3</u>	<u>11,8</u>	<u>14,5</u>	<u>17,4</u>	<u>8,1</u>
<i>Konkurskarantænesager</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Familieretlige sager</i>	5,8	6,0	5,9	6,4	6,9	1,1
<i>Tvangsfjernelsessager</i>	4,8	4,6	5,2	4,9	5,2	0,4
<i>Værgemål</i>	4,1	3,9	4,0	3,7	3,9	-0,2
<i>Isoleret bevisoptagelse</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Mortifikation/ejendomsdom</i>	10,9	11,0	11,4	12,2	11,3	0,4
<i>Øvrige civile sager</i>	5,3	7,5	8,6	9,5	10,1	4,8

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det fremgår af undersøgelsen udarbejdet af Justitsministeriets Forskningskontor¹⁴, jf. *bilag 4*, at en større andel af de adspurgte virksomheder med krav på højst 50.000 kr. eller mere end 100.000 kr. er tilfredse med håndteringen og udfaldet af sager ved domstolene, end tilfældet er for virksomheder med krav i størrelsesordenen 50.001-100.000 kr. En mulig forklaring på dette er, at virksomheder med krav på højst 50.000 kr. kan anlægge og føre sagerne som småsager med forenklet sagsgang og mere begrænsede udgifter til eventuel advokatbistand. Virksomheder med større krav kan som ud-

¹⁴ Justitsministeriets Forskningskontors rapport ”Virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter”, offentliggjort den 8. september 2022, side 40.

gangspunkt ikke anlægge sagerne i småsagsprocessen, og behandlingen af sagerne tager derfor typisk længere tid, og udgifterne til advokatbistand bliver større. Virksomheder med krav over 100.000 kr. mener muligvis i højere grad, at omkostningerne står mål med kravets størrelse, end virksomheder med krav i størrelsesordenen 50.001-100.000 kr.

2.4. Retsplejerådets overvejelser

Beløbsgrænsen for småsagsprocessen har været 50.000 kr., siden ordningen blev indført i 2008, og beløbsgrænsen reguleres ikke løbende. En regulering i forhold til udviklingen i forbrugerprisindekset i perioden 2006-2022 ville afrundet til hele tusinde kroner føre til en beløbsgrænse på ca. 66.000 kr.

Beløbsgrænsen for småsager bør ikke ændres ofte og bør fortsat være et rundt beløb.

Småsagsprocessen indebærer en forenklet og dermed hurtigere og billigere behandling ved retten, idet retten hjælper med sagens forberedelse, og der gælder strengere krav om, at bevisførelsen skal være relevant for sagens afgørelse, forenkledte regler om sagkyndig oplysning af sagen og en enklere proces for hovedforhandlingen og også for appelbehandlingen. Samtidig foreligger der nu så gode erfaringer med småsagsprocessen, at rådet anbefaler at forhøje beløbsgrænsen for småsagsprocessen med henblik på at udvide ordningens anvendelsesområde.¹⁵ Et væsentligt argument herfor er, at Justitsministeriets Forskningskontors rapport fra september 2022, ”Virksomheders og borgernes håndtering af retlige konflikter”, som nævnt i indledningen har bekræftet den udbredte opfattelse, at domstolssystemets brugere ser det som hovedproblemer ved retternes behandling af civile retssager, at det går for langsomt og er for dyrt (selv om man vinder sagen). En øget anvendelse af småsagsprocessen kan – kombineret med bestræbelser for yderligere at forbedre domstolenes vejledning af parterne – bidrage til at adressere begge disse hovedproblemer, som det efter Retsplejerådets opfattelse er uomgængeligt nødvendigt at gøre noget ved, hvis domstolene skal vedblive at være det centrale tvistløsningsorgan.

Retsplejerådet anbefaler, at beløbsgrænsen for småsager forhøjes til 100.000 kr. Rådet anbefaler også, at den gængse betegnelse ”småsagsprocessen”

¹⁵ I Norge blev beløbsgrænsen for småsagsprocessen i 2020 forhøjet fra 125.000 NOK til 250.000 NOK (aktuelt ca. 162.500 DKK). Til brug for Retsplejerådets arbejde har det norske justis- og beredskapsdepartement oplyst, at der ikke er foretaget en evaluering af forhøjelsen af beløbsgrænsen, men at det er opfattelsen, at domstolene har oplevet forhøjelsen af beløbsgrænsen som et ressourcebesparende og effektiviserende tiltag.

samtidig ændres til ”den forenkede proces”, herunder i overskriften til retsplejelovens kapitel om småsagsprocessen, i bekendtgørelser mv., eftersom det med en sådan forhøjelse af beløbsgrænsen er misvisende at tale om ”små”/”mindre” krav.

Det er usikkert, hvor mange sager der præcist vil være omfattet af en forhøjelse af beløbsgrænsen. *Tabel 2.3* nedenfor giver imidlertid en indikation baseret på antallet af sager ved byretterne de seneste år inden for forskellige sagsværdier.

Tabel 2.3

Sagsværdi for modtagne almindelige civile sager ved byretterne, jf. retsplejelovens kapitel 33-35

Sagsværdi / år	2018	2019	2020	2021	2022	Gns. (2018- 2022)
0-50.000	1.231	1.380	900	813	602	985
50.001-100.000	2.671	2.547	2.510	2.119	2.229	2.415
100.001-150.000	1.656	1.664	1.604	1.311	1.443	1.536
150.001-200.000	967	976	1.009	913	947	962
200.001-250.000	625	647	700	599	616	637
250.001-300.000	422	491	494	472	451	466
300.001-350.000	342	392	331	316	362	349
350.001-400.000	277	304	276	275	287	284
400.001-450.000	222	245	248	186	205	221
450.001-500.000	320	273	320	264	278	291
500.001-1 mio.	1.050	1.047	1.057	968	1.016	1.028
> 1 mio.	1.080	1.338	1.314	1.191	1.335	1.252

Kilde: Domstolsstyrelsen

En forhøjelse af beløbsgrænsen kan forventes at medføre et mindre tids- og ressourceforbrug for retterne sammenholdt med, hvis sagerne skulle behandles i den almindelige proces, fordi sagerne vil blive behandlet efter en mere forenklet procesform. En forhøjelse af beløbsgrænsen vil dog samtidig medføre et øget tids- og ressourceforbrug for retterne til i højere grad at bistå med sagsforberedelsen, idet det som ovenfor nævnt er forudsat, at parterne ikke har behov for advokatbistand under sagens forberedelse. Det er trods dette forventningen, at en forhøjelse af beløbsgrænsen samlet set vil være en tids- og ressourcemæssig gevinst for domstolene.

Der er nogle mere lovtekniske argumenter for ved en forhøjelse af grænsen at vælge 100.000 kr. som beløb, uden at nogen af dem kan anses for afgørende.

Med den nye retsafgiftslov, der trådte i kraft den 1. oktober 2021, vil en forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen til 100.000 kr. således kunne gennemføres uden ændring i retsafgiftsloven, idet den nye retsafgiftslov opererer med en enhedsafgift i alle sager med en økonomisk værdi på højst 100.000 kr. En forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen til et højere beløb end 100.000 kr. ville derimod nødvendiggøre enten en ændring af retsafgiftsloven eller en fravigelse af det hidtil gældende princip, at der betales én fast lav retsafgift i sager, der efter sagens værdi behandles i småsagsprocessen.

En forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen til 100.000 kr. vil også have den nyttige virkning, at der igen vil komme til at gælde samme beløbsgrænse for småsagsprocessen og den forenkledede inkassoproces (betalingspåkrav), sådan som det var tilfældet indtil den 1. oktober 2011, hvor beløbsgrænsen for inkassoprocessen blev forhøjet fra 50.000 kr. til 100.000 kr. Betalingspåkrav, der overgår til retssagsbehandling, og som angår sager med en økonomisk værdi på mellem 50.001-100.000 kr., vil således blive omfattet af småsagsprocessen, og fordringshavere vil derfor kunne lade sig repræsentere af andre rettergangsfuldmægtige end advokater.¹⁶

Også efter en forhøjelse af beløbsgrænsen vil de gældende regler kunne være tilstrækkelige til at sikre, at sager, der ikke er egnede til at blive behandlet i småsagsprocessen, typisk fordi de er for komplekse til den forenkledede behandling, bliver løftet ud af småsagsprocessen og behandlet i den almindelige procesform. Retsplejerådet anbefaler alligevel at justere bestemmelsen herom i retsplejelovens § 402, dels for at tydeliggøre, at sager, der angår komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål, kan løftes ud af småsagsprocessen, uanset om de drejer sig om beløb under eller over den nuværende beløbsgrænse på 50.000 kr., dels for særligt at fremhæve, at f.eks. sager om lejeretlige spørgsmål, sager hvor en forenklet sagkyndig erklæring ikke er tilstrækkelig, men hvor der er behov for et egentligt syn og skøn, og personskadesager mv. – som der med en forhøjelse af beløbsgrænsen vil blive flere af – ofte vil skulle løftes ud af småsagsprocessen. Det bemærkes, at der med den nuværende beløbsgrænse i perioden fra 2018 til 2022 i gennemsnit blev løftet 985 sager ud af småsagsprocessen årligt, jf. *tabel 2.3*.

Retsplejerådet anbefaler dog samtidig, at det med en lovændring også afklares, at retten kan give advokatpålæg i småsager i de tilfælde, hvor særlige

¹⁶ Retsplejelovens § 260, stk. 5.

grunde taler for at fortsætte med at behandle sagen i den forenklede procesform, selv om advokatbistand til en part skønnes at være nødvendig, for at sagen kan gennemføres på en hensigtsmæssig måde.

Retsplejerådet finder det afgørende at fastholde den grundlæggende forudsætning om, at parterne i en småsag ikke har behov for advokatbistand, og reglen om advokatpålæg bør derfor udformes sådan, at retten kun kan give advokatpålæg, hvis det er nødvendigt, fordi parten ikke skønnes selv at ville kunne føre sagen på en hensigtsmæssig måde, selv om retten bistår med forberedelsen og har vejledningspligt over for selvmødere. Men i så fald vil et pålæg også mindske behovet for rettens bistand under sagsforberedelsen. Der vil kunne være tilfælde, hvor det – selv om den nævnte ”nødvendighedsbetingelse” er opfyldt – efter sagens samlede omstændigheder vil være mere hensigtsmæssigt, at sagen løftes ud af småsagsprocessen i medfør af retsplejelovens § 402, når betingelserne herfor er opfyldt, end at der gives et advokatpålæg. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor sagens øvrige part(er) har valgt at have advokatbistand.

Småsagsprocessen kan kun virke efter hensigten som en attraktivt forenklet og hurtigere proces, hvis borgerne får tilstrækkelig vejledning om den. Retsplejerådet anbefaler på den baggrund, at det sikres, at der altid er opdaterede vejledninger om brug af småsagsprocessen, herunder i form af hjælpetekster på den digitale sagsportal og infotekster på www.domstol.dk. Samtidig er det vigtigt, at småsager som absolut hovedregel bliver behandlet af en dommer eller erfaren dommerfuldmægtig, idet procesformen skærper kravene til dommerens optræden som følge af vejlednings- og bistandspligten sammenholdt med behovet for materiel procesledelse.

Retsplejerådet anbefaler desuden, at der indføres en lovhjemmel til, at Domstolsstyrelsen kan fastsætte blanketkrav i småsager vedrørende bestemte emner eller generelt. Det kan sikre, at sagerne oplyses hurtigt og på en ensartet måde og vil dermed yderligere fremme en hurtig og smidig behandling af sådanne sagstyper.

Endelig anbefaler Retsplejerådet, at fordele og ulemper ved at digitalisere sagsgangene vedrørende betalingspåkrav bliver overvejet grundigt. Betalingspåkrav behandles i dag i Fogedsystemet, men ved integrering i Civilsystemet er der mulighed for en mere effektiv sagsgang. Integrering i Civilsystemet vil betyde, at manuelle opgaver bortfalder, eksempelvis sagsoprettelse, print, fristopfølgning og dermed manuel afsigelse af udeblivelsesdom samt tjek af retsafgift. Domstolsstyrelsen har dog oplyst, at det vil være for-

bundet med betydelige udgifter at udvikle og implementere en sådan løsning, hvis det overhovedet er muligt i systemets nuværende kritiske tilstand.

Det er et almindeligt vilkår i retshjælpsforsikringerne, at de ikke dækker advokatudgifter under forberedelsen af en småsag. Det kan formentlig i praksis afholde en del fra at indlede en retssag, uanset at retten skal bistå aktivt med sagsforberedelsen, hvis en småsag er anlagt. Efter Retsplejerådets opfattelse er der et stærkt behov for at få overvejet spørgsmålet om retshjælpsforsikringernes dækning, og behovet bliver større med den forhøjelse af småsagsgrænsen, som rådet anbefaler.¹⁷ Justitsministeriet har oplyst, at arbejdet i det udvalg under Justitsministeriet, som er nedsat med henblik på revision af reglerne om retshjælp og fri proces, af ressourcemæssige grunde ikke har været i fremdrift i den seneste tid, og at det er forventningen, at mødeaktiviteten i udvalget ikke vil blive genoptaget, før arbejdet med en ny aftale om domstolenes økonomi er færdiggjort.¹⁸ Det noterer rådet sig, men opfordrer til, at der i forbindelse med en ny flerårsaftale sættes mere præcise mål for en påkrævet revision af reglerne.

Retsplejerådet bemærker, at rådets ovennævnte anbefalinger aktualiserer overvejelser om omkostningsfastsættelse, herunder hvorvidt den vindende parts eventuelle udgifter til advokatbistand under hovedforhandlingen fortsat bør erstattes som en sagsomkostning. I den forbindelse vil der være særlige spørgsmål i relation til bl.a. tilkendelse af inkassosalær, når betalingspåkrav overgår til retssagsbehandling. Det vil også være aktuelt at overveje, om reglen om advokatpålæg bør suppleres med en lovregel om, at retten kan beskikke en advokat for en part i småsagsprocessen, og hvordan en beskikkelsesordning i givet fald kan indrettes mest hensigtsmæssigt, også under hensyn til grundforudsætningen om, at der normalt ikke vil være behov for advokatbistand under sagsforberedelsen. Der er tale om vanskelige spørgsmål, der kræver bredere overvejelser, og som Retsplejerådet ikke kan nå at fuldføre inden for de tidsmæssige rammer, der er lagt for rådets opgave med at udarbejde et forslagskatalog til brug for en ny flerårsaftale for domstolene. Retsplejerådet vil arbejde videre med disse spørgsmål som led i rådets generelle kommissorium.

¹⁷ Retsplejerådet har tidligere behandlet spørgsmål, der berører retshjælpsforsikringernes betydning for den almindelige adgang til domstolene, jf. betænkning nr. 1436/2004, kapitel 9 og 11 og Redegørelse om retshjælp ved advokater mv. af 27. juni 2012. Der blev foreslået nogle tiltag, jf. redegørelsens kapitel 7, som der ikke er fulgt op på.

¹⁸ Justitsministeriets brev af 28. marts 2023 til Retsudvalget (Retsudvalget 2022-23 (2. samling) Alm. del – bilag 128).

2.5. Økonomiske konsekvenser

En forhøjelse af beløbsgrænsen til 100.000 kr. for småsager forventes på det foreliggende grundlag at medføre et årligt besparelspotentiale på ca. 6,6 mio. kr. fuldt indfaset, jf. *tabel 2.4*.

Tabel 2.4

Potentiale ved implementering af tiltag

Mio. kr.	Årligt potentiale, fuldt indfaset
Ved byretterne	4,8
Ved landsretterne	0,7
Ved fri proces, advokathjælp og øvrige sagsrelaterede udgifter	1,1
I alt	6,6

Anm.: Retsplejerådet har antaget, at ca. 25 pct. af sagerne i beløbsintervallet 50.001-100.000 kr. fortsat vil være almindelige civile sager efter en forhøjelse af beløbsgrænsen. Herudover er det antaget, at den gennemsnitlige udgift for en småsag med en sagsværdi i intervallet 50.001-100.000 kr. udgør halvdelen af den gennemsnitlige udgift forbundet med en almindelig civil sag, mens den gennemsnitlige udgift forbundet med en småsag med en sagsværdi på op til 50.000 kr. udgør ca. en tredjedel af prisen for en almindelig civil sag. Det er hertil antaget, at den gennemsnitlige udgift for almindelige civile sager i intervallet fra 50.000-100.000 kr. vil være anslået ca. 80 pct. af den gennemsnitlige udgift for alle almindelige civile sager. Endelig er det lagt til grund, at en forhøjelse af beløbsgrænsen for småsager vil medføre en stigning i antallet af småsager på anslået 20 pct., ligesom der i skønnet er inkluderet et øget antal ankede småsager og et fald i antallet af civile ankesager ved landsretterne.

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det bemærkes, at der kan forekomme merudgifter til implementering/udarbejdelse af blanketter i Domstolsstyrelsen. Eventuelle merudgifter er dog ikke mulige at beregne på det foreliggende grundlag. Domstolsstyrelsen har endvidere oplyst, at det på grund af den digitale sagsportals nuværende kritiske tilstand ikke vil være muligt at integrere blanketterne direkte på sagsportalen, men blanketter vil kunne findes på domstol.dk og skal indleveres digitalt på sagsportalen.

2.6. Lovudkast

Forslag
til
Lov om ændring af retsplejeloven
(Undertitel)

§ 1

I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1655 af 25. december 2022, foretages følgende ændringer:

1. *Overskriften* til kapitel 39 affattes således:

»Kapitel 39
Den forenklede proces«

2. I § 400, stk. 1, nr. 1, ændres »50.000« til: »100.000«.

3. I § 402, stk. 1, nr. 1, udgår ”særlig”.

4. I § 402 indsættes efter stk. 2 som nye stykker:

»Stk. 3. Retten kan pålægge en part at lade sagen udføre af en advokat, hvis retten ikke finder det muligt at behandle sagen på en hensigtsmæssig måde, uden at parten har sådan bistand, og retten finder, at særlige grunde taler for at give et sådant pålæg. Pålægget kan ikke indbringes for højere ret.

Stk. 4. § 259, stk. 3, 1. pkt., finder tilsvarende anvendelse.«

5. I § 406, stk. 1, ændres »stk. 2-6« til: »stk. 2-7«.

6. I § 406 indsættes som stk. 7:

»Stk. 7. Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om, at stævninger, jf. § 348, og svarskrifter, jf. § 351, skal indleveres på særlige blanketter.«

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Det foreslås at ændre *overskriften* til kapitel 39 fra »Behandling af sager om mindre krav« til »Den forenklede proces«.

Den foreslåede ændring skal ses i lyset af, at beløbsgrænsen for sager, der kan behandles efter reglerne i kapitel 39, foreslås forhøjet til 100.000 kr., jf. lovforslagets § 1, nr. 2, og det derfor kan blive opfattet som misvisende at tale om ”små”/”mindre” krav. Med ændringen fremhæves også det aspekt, at kapitlet indeholder bestemmelser om en forenklet procesform.

Til nr. 2

Den foreslåede ændring indebærer, at reglerne om en forenklet domstolsbehandling i kapitel 39 finder anvendelse på byretssager, herunder boligrets-sager, om krav, der ikke har økonomisk værdi, eller har en økonomisk værdi på højst 100.000 kr. Som hidtil vil parterne i sager med en økonomisk værdi over beløbsgrænsen for denne procesform, efter at tvisten er opstået, kunne aftale, at reglerne i kapitel 39 skal finde anvendelse, og som hidtil vil erhvervsdrivende indbyrdes kunne aftale, allerede før tvisten er opstået, at de vil bruge småsagsprocessen, jf. retsplejelovens § 400, stk. 1, nr. 2, som ikke foreslås ændret.

Det er en afledt konsekvens af den foreslåede forhøjelse af beløbsgrænsen for den forenklede proces, at andre end personer omfattet af retsplejelovens § 260, stk. 2 og 3, vil kunne repræsentere parterne i sager med en værdi op til 100.000 kr., herunder eksempelvis i sager om betalingspåkrav, der overgår til retssagsbehandling, jf. § 260, stk. 5, som ikke foreslås ændret.

Til nr. 3

Bestemmelsen i retsplejelovens § 402, stk. 1, giver retten mulighed for at skønne over om sagen, til trods for at den er omfattet af § 400, efter sin karakter ikke egner sig til behandling under den forenklede procesform.

Der foreslås en mindre udvidelse af rettens mulighed for at bestemme, at en sag skal overføres til almindelig proces, selv om dens økonomiske værdi er under beløbsgrænsen for den forenklede proces.

Henvisning til almindelig proces bør som hidtil f.eks. normalt ske i sager, hvor et egentligt syn og skøn med et ikke helt enkelt spørgetema er nødvendigt. Også at der er mere end to parter i sagen (subjektiv kumulation), kan som hidtil tale for, at sagen bør henvises til den almindelige proces. Det må imidlertid herudover forventes, at relativt flere sager vil angå faktiske eller retlige forhold af en kompliceret beskaffenhed, som sammenholdt med sagens økonomiske værdi vil tale for, at sagen ikke egner sig til den forenkledte procesform, men i stedet bør behandles efter de almindelige procesregler, eventuelt med videregående advokatbistand på begge sider også under sagsforberedelsen.

Ud over i de nævnte sager med syn og skøn vil f.eks. sager om lejerretlige spørgsmål og personskadesager i lyset af komplekse regler og bevistemaer og sagernes karakter i øvrigt ofte være uegnede til at blive behandlet i den forenkledte procesform. Det gælder uanset rettens forpligtelse til at hjælpe parterne med sagsforberedelsen.

Til nr. 4

Det foreslåede *stk. 3* går ud på, at retten i særlige tilfælde skal kunne give et advokatpålæg til en part i en sag, selv om sagen behandles i den forenkledte proces, hvor det er forudsat, at sagsforberedelsen normalt kan gennemføres, uden at der er behov for advokatbistand, idet retten har en vejlednings- og bistandspligt i særdeleshed over for borgere, der ikke er bistået af en advokat, og som har begrænset kendskab til, hvordan man anlægger og fører en sag ved domstolene.

Den foreslåede bestemmelse svarer som udgangspunkt til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 259, stk. 2, om advokatpålæg i den almindelige proces, men med den begrænsning, der ligger i, at behovet for at give et sådant pålæg, for at retten kan behandle sagen på en hensigtsmæssig måde, må vurderes både i lyset af rettens øgede vejledningspligt og i lyset af, at retten af egen drift kan bestemme, at sagen skal behandles i den almindelige proces, hvis betingelserne herfor er opfyldt, jf. retsplejelovens § 402, stk. 1, og bemærkningerne til nr. 2 ovenfor.

Det foreslås derfor, at et advokatpålæg i sager omfattet af den forenkledte proces kun kan gives, hvis retten finder, at den vejledning, den skal og kan give, ikke er tilstrækkelig til, at sagen vil kunne gennemføres på forsvarlig måde, og hvis retten finder, at særlige grunde taler for at fortsætte med den forenkledte procesform, selv om advokatbistand til parten skønnes at være nødvendig. Bestemmelsen forudsættes således at have et snævert anvendelsesområde. Særlige grunde kan være, at nødvendigheden af advokatbistand

angår et begrænset tema, og at der skønnes at ville være væsentlige tids- eller omkostningsmæssige fordele forbundet med fortsat at behandle sagen i den forenkede proces.

Det foreslås, at advokatpålægget ikke kan indbringes for højere ret.

Det foreslåede *stk. 4* indebærer, at hvis et advokatpålæg efter det foreslåede *stk. 3* ikke efterkommes, vil det have den samme retsvirkning som i almindelige sager, nemlig at processkrifter, der indgives af parten efter at pålægget er meddelt, betragtes som ikke indgivne, og at parten anses for udeblevet fra de retsmøder, der afholdes efter, at pålægget er meddelt. Hvis en part ikke efterkommer et advokatpålæg, vil det således have udeblivelsesvirkning.

Til nr. 5

Der er tale om en konsekvensændring som følge af, at der indsættes et nyt stykke i retsplejelovens § 406, jf. lovforslagets § 1, nr. 6.

Til nr. 6

Når der indgives stævning, jf. retsplejelovens § 348, eller svarskrift, jf. retsplejelovens § 351, har retten behov for en række oplysninger, herunder navn, adresse, cpr. nr., eller cvr. nr. på sagsøger og sagsøgte. Domstolsstyrelsen kan ikke i dag fastsætte regler om anvendelse af blanketter i småsager.

Det foreslås, at der i § 406 indsættes et nyt *stk. 7*, hvorefter Domstolsstyrelsen kan fastsætte regler om, at stævninger og svarskrifter skal indleveres på særlige blanketter. Det medfører, at Domstolsstyrelsen kan bestemme, at stævninger eller svarskrifter skal indleveres på særlige blanketter, der vil kunne være forskellige for forskellige sagskategorier. Hermed vil der blive mulighed for bedre at sikre, at retten med det samme får alle relevante oplysninger, og at retten hurtigt kan finde frem til oplysningerne.

Særligt i de tilfælde, hvor parterne ikke er repræsenteret af en advokat, kan det lette retternes sagsbehandling, hvis stævning og svarskrift er udformet i et ensartet format, så det sikres, at sagen fra starten er tilstrækkeligt belyst. Samtidig kan det øge brugervenligheden, da blanketten vil erstatte en del af de procestrin, som brugerne i dag skal igennem på minretssag.dk. Blanketkravet kan efter bestemmelsen være generelt for alle sager, der behandles efter retsplejelovens kapitel 39, eller det kan udformes sådan, at kravet kun gælder i sager, der angår bestemte emner, f.eks. hvor retterne modtager et stort antal sager med samme grundlæggende juridiske og bevismæssige spørgsmål.

3. Initiativer med henblik på at fremme brugen af retsmægling

3.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at der ved en lovændring indføres en ordning, som indebærer, at retten kan indkalde til et indledende retsmøde alene med henblik på at drøfte, om sagen kan overgå til retsmægling,

at det i lovforslagets bemærkninger forudsættes, at retten – i tilfælde, hvor sagen ikke er overgået til retsmægling – ca. tre måneder før en berammet hovedforhandling overvejer, om der er anledning til – evt. på ny – at foreslå parterne at lade sagen overgå til retsmægling,

at det i lovforslagets bemærkninger tilkendes gives, at det ikke som hidtil skal være forudsat, at retsmægleren er meget tilbageholdende med at foreslå konkrete løsninger på parternes konflikt, og at rammer herfor beskrives vejledende,

at Domstolsstyrelsen overvejer behov og praktiske muligheder for at øge kendskabet til retsmægling som et alternativ til en retssag blandt advokater og parter og eventuelt også i befolkningen generelt.

Retsplejerådet vil behandle følgende spørgsmål nærmere som led i sit generelle kommissorium:

- om der bør indføres hjemmel til isoleret retsmægling, når parterne er enige herom (dvs. retsmægling uden at der først er anlagt en retssag),
- om der er behov for at ændre fremgangsmåden ved udmåling af sagsomkostninger i sager, der retsmægles,
- erfaringerne i Norge med en ordning med såkaldte forligsråd.

3.2. Baggrund

Ved retsmægling¹⁹ hjælper en mægler parterne i en civil sag, der er indbragt for domstolene, med selv at finde frem til konfliktens kerne og derefter blive enige om en holdbar løsning på striden. Retsmægleren kan ikke træffe nogen afgørelse i sagen, og forløbet kan til enhver tid afbrydes uden en løsning, hvis en af parterne ønsker det.

Hovedformålet med retsmægling er at give parterne i civile retssager mulighed for, hvis de ønsker det, at søge tvisten løst på en anden måde end ved

¹⁹ Reglerne om retsmægling findes i retsplejelovens kapitel 27. Retsmægling blev indført som en landsdækkende og permanent ordning i 2008 på baggrund af en forsøgsordning i en årrække ved udvalgte retter. En arbejdsgruppe under Domstolsstyrelsen har i 2016 udarbejdet etiske retningslinjer for retsmæglere (retningslinjerne er tilgængelige på www.domstol.dk).

traditionel forligsmægling eller ved en dom. Ved traditionel forligsmægling tages udgangspunkt i parternes krav og de juridiske aspekter ved konflikten, og forlig indgås typisk efter forslag fra retten normalt med det indhold, som en dom ville have haft. Ved retsmægling fokuseres i stedet på de interesser og behov, kravene afspejler, og man kan ved retsmægling inddrage andre interesser og behov end dem, som umiddelbart kan udledes af de rejste krav.

I Retsplejerådets betænkning nr. 1481/2006, som dannede baggrund for indførelsen af en permanent ordning med retsmægling, anførte rådet (side 155-156), at retsmægleren som det klare udgangspunkt bør være tilbageholdende med at blande sig i den indholdsmæssige løsning af konflikten, idet retsmægleren derved bedst kan fremme parternes kommunikation med hinanden, så de selv kan finde frem til en løsning, som er god for begge parter. Retsplejerådet fandt dog, at retsmægleren for at sikre, at mæglingsprocessen kan være smidig, ikke bør være helt afskåret fra at fremsætte forslag til løsning af sagen eller pege på styrker og svagheder i parternes argumentation mv., men at retsmægleren dog bør være meget tilbageholdende hermed, og at det alene bør ske, hvis parterne anmoder om det, og retsmægleren finder det hensigtsmæssigt og forsvarligt.

3.3. Anvendelse i praksis

Retsmægling kan gennemføres, så snart sagen er anlagt ved retten. I forbindelse med sagens anlæg på den digitale sagsportal er der et felt, hvor sagsøgeren kan angive, om retsmægling ønskes. Sagsøgte har en tilsvarende mulighed ved indlevering af svarskrift på sagsportalen. Feltet om retsmægling på sagsportalen er et ja/nej-spørgsmål, der er forudfyldt med ”nej”. Såfremt parterne i forbindelse med sagsanlægget eller senere ønsker at gøre brug af retsmægling, udpeger retten en retsmægler, og sagen overgår til retsmægling.

Domstolsstyrelsen har oplyst, at Københavns Byret og Retten i Lyngby har taget særlige initiativer for at fremme brugen af retsmægling. Når en civil sag modtages, sendes som udgangspunkt et tilbud om at indlede retsmægling til parterne (selv om parterne har svaret ”nej” til retsmægling på sagsportalen). Hvis der ikke tages imod tilbuddet om retsmægling, vil sagen blive forberedt på sædvanlig vis, dvs. at parterne bliver indkaldt til et telefonisk forberedende møde, hvor muligheden for retsmægling på ny bliver taget op (som ét blandt flere emner, jf. retsplejelovens § 353, stk. 1, nr. 20). Hvis parterne er interesserede i retsmægling, berammes der både en tid til dette og til hovedforhandling, så parterne kan vide sig sikre på, at de ikke får et længere sagsforløb, hvis retsmæglingen ikke ender med en aftale. Hvis

retsmægling ikke er blevet tilvalgt, ser rettens dommerretsmægler ca. tre måneder før hovedforhandlingen sagen igennem med henblik på igen at vurdere, om retsmægling bør overvejes. Dommerretsmægleren sender i så fald et brev til parterne med forslag herom og eventuelt konkrete datoer, hvor retsmæglingen kan gennemføres. Domstolsstyrelsen har oplyst, at begge retter oplever, at de iværksatte tiltag medfører, at retsmægling bliver gennemført i flere sager.

Domstolsstyrelsen har oplyst, at nogle retsmæglere bidrager aktivt til at identificere mulige løsninger, mens andre praktiserer en mere tilbageholdende rolle. Det ser altså ud til at være noget personafhængigt, hvordan mægleren forvalter rollen.

Tal fra Domstolsstyrelsen viser, at antallet af civile sager ved byretterne med retsmægling er faldet i de senere år. I 2017 var der 993 sager med retsmægling, mens der i 2022 var 516 sager med retsmægling. Mere end halvdelen af retsmæglingssagerne sluttes med en aftale mellem parterne. I 2017 blev 51,1 pct. af det samlede antal sager med retsmægling sluttet med en aftale, mens det i 2022 var 62,6 pct. af sagerne, jf. *tabel 3.1*.

Tabel 3.1

Udvikling i antallet af civile sager ved byretterne med retsmægling

Sager med retsmægling / år	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antal sager med retsmægling	993	836	617	594	560	516
Antal civile sager med påbegyndt retsmægling uden aftale	485	378	234	174	190	193
- Heraf retsmægling ved advokater	254	212	113	84	121	121
- Heraf retsmægling ved dommer	231	166	121	90	69	72
Andel af det samlede antal sager med retsmægling (pct.)	48,8	45,22	37,9	29,3	33,9	37,4
Antal civile sager sluttet med aftale ved retsmægling	508	458	383	420	370	323
- Heraf retsmægling ved advokater	262	275	199	247	202	186
- Heraf retsmægling ved dommer	246	183	184	173	168	137
Andel af samlede antal sager med retsmægling (pct.)	51,1	54,8	62,1	70,7	66,1	62,6

Kilde: Domstolsstyrelsen

En undersøgelse fra 2015²⁰ viste, at der var en høj grad af tilfredshed med retsmægling blandt dem, som har prøvet det.

²⁰ Implement, Analyse af rets- og forligsmægling, 2015.

Retsmægling er i praksis ofte en billigere og hurtigere løsning for parterne end at gennemføre en retssag. Domstolsstyrelsen har oplyst, at retsmægling bidrager til at nedbringe sagsbehandlingstiderne ved domstolene, fordi retsmægling foregår uden de samme formelle sagsskridt, som indgår i retssager, selv i sager, der behandles i småsagsprocessen, og i de fleste tilfælde afsluttes retsmægling med en aftale og erstatter dermed en retssagsbehandling.

3.4. Retsplejerådets overvejelser

Erfaringen er som nævnt, at retsmægling modtages positivt af de parter, som prøver det, og i 2/3 af de tilfælde, hvor retsmægling gennemføres, bliver sagen også løst. Der er ingen umiddelbar forklaring på den faldende tendens i brugen af retsmægling, som imidlertid falder sammen med den generelt vigende tendens i antallet af civile sager ved domstolene. Erfaringen fra to byretter med at sætte mere fokus på muligheden for retsmægling ser ud til at virke befordrende. Retsmægling som alternativ til sædvanlig retssagsbehandling bidrager til at nedbringe sagsbehandlingstiden ved retterne.

Retsplejerådet anbefaler på den anførte baggrund, at der bliver gjort noget for yderligere at fremme brugen af retsmægling.

Domstolsstyrelsen har oplyst, at den digitale sagsportal vil blive ændret, således at afkrydsningsfeltet om retsmægling bliver forudfyldt med ”ja” i stedet for ”nej”. Det er efter Retsplejerådets opfattelse et nyttigt tiltag, som kan være med til at afværge, at retsmægling bliver fravalgt uden nærmere overvejelser.

Retsplejerådet anbefaler, at der herudover ved en lovændring²¹ indføres en ordning, hvorefter retten i sager, der vurderes egnede til retsmægling, kan indkalde til et indledende retsmøde alene med henblik på at drøfte, om sagen kan overgå til retsmægling. Et sådant indledende møde vil skulle finde sted efter det forberedende retsmøde²², og i indkaldelsen til mødet skal parterne opfordres til selv at møde op (gerne sammen med en eventuel advokat). Mødet bør som udgangspunkt være et fysisk møde, men det bør også – hvis dette konkret er mest hensigtsmæssigt, f.eks. af praktiske grunde – kunne afholdes som et telefonisk retsmøde. Udebliver en eller begge parter fra mødet, må sagen som udgangspunkt gå den sædvanlige gang ved retten uden retsmægling, idet det efter rådets opfattelse ville være vanskeligt at begrundes, at udeblivelse fra et møde om at indlede en mægling, som i sidste

²¹ Retsplejerådets forslag vil kunne gennemføres ved indsættelsen af en særskilt hjemmel i retsplejelovens kapitel 33 (om sagsforberedelse i 1. instans).

²² Retsplejelovens § 353.

ende forudsætter frivillighed, skulle mødes med sanktioner over for den part, der udebliver.

Retsplejerådet anbefaler, at det i lovforslagets bemærkninger forudsættes, at retten – i tilfælde, hvor sagen ikke overgik til retsmægling – ca. tre måneder før en berammet hovedforhandling overvejer, om der er anledning til – evt. på ny – at foreslå parterne at lade sagen overgå til retsmægling. En sådan ordning praktiseres i dag ved visse byretter, jf. pkt. 3.3 ovenfor. Sagen kan på dette tidspunkt være ”modnet” hos parterne, sådan at de nu er klar til at gøre et reelt forsøg på at nå frem til en fælles løsning ved brug af retsmægling.

Retsplejerådet anbefaler desuden, at det i lovforslagets bemærkninger anføres, at det ikke som hidtil forudsættes, at retsmægleren er meget tilbageholdende med at foreslå konkrete løsninger på parternes konflikt, når det kan ske, uden at retsmægleren kommer til at fremstå partisk. Retsplejerådet anerkender således, at det i mange tilfælde kan forekomme såvel retsmægleren som parterne nærliggende og naturligt, at retsmægleren bidrager aktivt til løsningen og ikke udelukkende fokuserer på at belyse parternes underliggende behov og interesser og at fremme deres indbyrdes kommunikation.²³ Den hidtidige forudsætning har da også vist sig ikke altid at blive fulgt i praksis.

Det er væsentligt, at retsmæglerens løsningsforslag i givet fald tager udgangspunkt i parternes reelle interesser og behov, som retsmæglingen har afdækket, og retsmægleren må selvsagt ikke begrunde løsningsforslag med vurderinger af parternes retsstilling eller med retsmæglerens egen opfattelse af, hvad der ville være en rimelig løsning. Retsmægleren bør være opmærksom på risikoen ved, at en mæglers løsningsforslag kan fremstå med en særlig autoritet, og retsmægleren bør derfor sikre, at vedkommendes løsningsforslag bliver drøftet og vurderet på samme måde som parternes egne løsningsforslag, sådan at parternes ret til selv at træffe beslutningerne står klart.

Retsplejerådet anbefaler, at Domstolsstyrelsen overvejer behov og muligheder for at øge kendskabet til retsmægling blandt advokater og parter og eventuelt også mere bredt i befolkningen. Der kan f.eks. overvejes information på hjemmesiden www.domstol.dk og egentlige undervisningstiltag. Afhængigt af hvilke tiltag der vurderes at ville være effektive, vil gennemfø-

²³ Det bemærkes, at der i faglitteraturen er forskellige syn på, om mægleren bør kunne have en mere aktiv rolle og selv komme med løsningsforslag.

relse af denne anbefaling kunne kræve øgede ressourcer, som ikke er medregnet i skønnet nedenfor under pkt. 3.5.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil det herudover være relevant at overveje, om der bør skabes hjemmel til såkaldt isoleret retsmægling, når parterne er enige herom, dvs. at der kan indledes retsmægling, uden at der først er anlagt en retssag. Dette ville være en markant nyskabelse, som med stor sandsynlighed ville kunne fremme brugen af retsmægling betragteligt. Erfaringen er også, at parter ofte udtrykker undren over, at en sådan mulighed ikke findes. Isoleret retsmægling rejser imidlertid efter rådets opfattelse en række vanskelige spørgsmål, dels af praktisk art, dels om retsmægling i forhold til private mæglingstilbud i andet regi og til voldgift. Rådet kan ikke nå at fuldføre overvejelser om disse spørgsmål inden for de tidsmæssige rammer, der er lagt for rådets opgave med at udarbejde et forslagskatalog til brug for en ny flerårsaftale for domstolenes økonomi. Retsplejerådet vil tage disse spørgsmål op i forbindelse med rådets generelle kommissorium. I forbindelse hermed vil rådet også overveje behovet for at ændre fremgangsmåden ved udmåling af sagsomkostninger.

Som led i sit generelle kommissorium vil rådet også nærmere undersøge erfaringerne i Norge med en ordning med såkaldte forligsråd.

3.5. Økonomiske konsekvenser

Gennemførelse af de initiativer vedrørende retsmægling, som Retsplejerådet anbefaler, jf. ovenfor, forventes på det ovenfor nævnte grundlag at medføre et besparelspotentiale hos domstolene på ca. 0,5 mio. kr. årligt. Dette er navnlig baseret på rådets skøn over antallet af indledende retsmøder særskilt om retsmægling, andelen af disse møder, der ender med, at retsmægling forsøges, og dernæst andelen af disse retsmæglinger, der fører til, at sagen sluttes med en aftale mellem parterne.

4. Styrket sagsforberedelse

4.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at fristen for indlevering af svarskrift i almindelige civile sager ved en lovændring forlænges fra normalt mindst 2 uger til normalt mindst 4 uger, at loven ændres, således at forberedelsen i tilfælde, hvor retten ikke har truffet anden bestemmelse, slutter 8 uger i stedet for 4 uger før hovedforhandlingen,

at der iværksættes en analyse af sagsbehandlingen i Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og Retslægerådet i sager, hvor disse afgiver udtalelser til brug for civile retssager, med henblik på at identificere mulige initiativer, som kan nedbringe sagsbehandlingstiden væsentligt.

Retsplejerådet bemærker, at de nedenfor under pkt. 4.4.3 nævnte initiativer med hensyn til en mere aktiv retsledelse mv. samlet set vurderes at medføre kortere sagsbehandlingstider og lavere omkostninger for parterne. Initiativerne skønnes imidlertid – på det begrænsede grundlag, som det inden for tidsrammen har været muligt for Retsplejerådet at skaffe – at medføre så store merudgifter for domstolene især i en implementeringsfase, jf. nedenfor om de økonomiske konsekvenser, at en ressource tilførsel ud fra en rent økonomisk betragtning vil være givet bedre ud til en ren tilførsel af personaleressourcer, sådan at der bliver flere hænder til at behandle de civile sager. De nedenfor nævnte initiativer må derfor ses i et længere perspektiv, idet det ud fra et ønske om hurtigt at få nedbragt sagsbehandlingstiden i civile sager ikke vil være hensigtsmæssigt at øge den tid, dommerne bruger på sagsforberedelsen, når sagsbehandlingstiden kan nedbringes til et rimeligt niveau med andre virkemidler.

Det ligeledes under pkt. 4.4.1 nævnte initiativ med at indsætte en regel i retsplejeloven om rettens selvstændige ansvar for at fremme en civil retssag må som følge af det anførte også ses i et længere perspektiv. Det vil nemlig stort set ikke have nogen praktisk betydning at indsætte en sådan regel, der i sig selv kun vil have signalværdi, hvis man ikke i bemærkningerne til et lovforslag herom kan beskrive god praksis med hensyn til den mere aktive retsledelse under sagsforberedelsen, der er brug for, og en sådan beskrivelse vil først være meningsfuld, når der er det fornødne ressourcemæssige grundlag for at følge den op.

En lovregel om rettens selvstændige ansvar for at fremme sagen kombineret med en beskrivelse af god praksis med hensyn til mere aktiv retsledelse un-

der sagsforberedelsen vil efter Retsplejerådets opfattelse være et stærkt instrument i bestræbelserne for en varig nedbringelse af sagsbehandlingstiden. Disse initiativer bør derfor ses som det nærliggende næste skridt, når de ressourcemæssige betingelser kan opfyldes.

Retsplejerådet fraråder,

at det ved lov reguleres nærmere, hvor mange processkrifter en sags parter må udveksle under forberedelsen,

at der i loven fastsættes bestemte sagsbehandlingsfrister for civile retssager,

at der indføres generelle lovregler om en særligt hurtig proces ("fast track-procedure") i visse sager.

Retsplejerådet vil behandle følgende spørgsmål nærmere som led i sit generelle kommissorium:

- om der ved en lovændring bør indføres en ordning, hvorefter retten i tilknytning til det forberedende møde i civile sager i 1. instans (og eventuelt også i ankesager) skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande og anbringender,
- om retsplejelovens regel om rettens afskæring af overflødig bevisførelse (§ 341) bør justeres, så hjemlen også omfatter afskæring af uproportional bevisførelse,
- sagsbehandlingen i civile ankesager.

Retsplejerådet vil i forbindelse med disse videre overvejelser inddrage de tanker om en selvstændig lovregel om rettens selvstændige ansvar for at fremme sagen med en tilhørende beskrivelse af god praksis for en mere aktiv retsledelse under sagsforberedelsen, som er omtalt ovenfor og nærmere beskrevet under pkt. 4.4 nedenfor.

4.2. Baggrund

4.2.1. Sagens forberedelse

Retsplejeloven indeholder en hel del regler om sagens forberedelse frem mod hovedforhandlingen efter modtagelse af svarskrift.²⁴ Det fremgår af de enkelte bestemmelser, hvad henholdsvis retten eller parterne enten skal eller kan gøre.

²⁴ Retsplejelovens §§ 353-360.

Efter retsplejeloven har parterne bl.a. pligt til at fremme sagen med fornøden hurtighed.²⁵ Parter kan pålægges at bære omkostninger, som de har forårsaget ved ikke at opfylde denne pligt.²⁶

Retsplejeloven indeholder ikke en lovregel, der fastslår rettens ansvar for at fremme en civil sag med fornøden hurtighed, men det er dog lagt til grund i forarbejderne, at retten har en almindelig pligt til at sørge for, at sagsbehandlingstiden i civile sager ikke bliver for langvarig.²⁷ En udtrykkelig regel findes derimod for straffesager.

Der gælder desuden en regel for både civile sager og straffesager, hvorefter retsformanden skal drage omsorg for så vidt muligt at ”fjerne alt, hvad der til unytte trækker forhandlingen i langdrag”.²⁸

Retten indkalder i 1. instans parterne til et forberedende møde, medmindre retten finder det overflødigt.²⁹ Det fremgår af forarbejderne til denne regel, at mødet som udgangspunkt skal afholdes senest ca. 3 uger efter indleveringen af svarskriftet.³⁰

Det forberedende møde skal bl.a. bruges til at afklare parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder og spørgsmål, herunder hvilke faktiske omstændigheder der skal være genstand for bevisførelse. I det forberedende møde skal retten efter drøftelse med parterne så vidt muligt fastlægge sagens videre forløb, herunder tidsrammerne for en eventuel yderligere forberedelse. Retten skal også så vidt muligt fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen.³¹

Er tidsrammerne for en yderligere forberedelse eller tidspunktet for hovedforhandlingen ikke blevet fastsat på det forberedende møde, skal retten snarest muligt træffe bestemmelse herom.³²

Retten kan ændre tidsrammerne for en yderligere forberedelse eller tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis det er påkrævet for at sikre en forsvarlig behandling af sagen.³³

²⁵ Retsplejelovens § 336 a.

²⁶ Retsplejelovens § 318, stk. 2.

²⁷ Folketingstidende 1996-97, tillæg A, side 3752 og 3758.

²⁸ Retsplejelovens § 150, 4. pkt.

²⁹ Retsplejelovens § 353, stk. 1, 1. pkt.

³⁰ Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 5377.

³¹ Retsplejelovens § 353, stk. 5.

³² Retsplejelovens § 354, stk. 1.

³³ Retsplejelovens § 354, stk. 2.

Retten kan indkalde parterne til yderligere forberedende møder, hvis der er særlig anledning til det, og retten kan når som helst under forberedelsen bestemme, at en part skal indlevere et processkrift om et bestemt spørgsmål.³⁴

Har retten ikke bestemt andet, anses sagsforberedelsen for sluttet 4 uger før det tidspunkt, hvor hovedforhandlingen er bestemt til at begynde.³⁵

Retten kan bestemme, at parterne skal indlevere et endeligt påstandsdokument før hovedforhandlingen, og retten kan opfordre parterne til at indlevere et sammenfattende processkrift.³⁶ Det fremgår af forarbejderne, at endelige påstandsdokumenter og sammenfattende processkrifter i givet fald som udgangspunkt bør indleveres af begge parter samtidig og senest 14 dage før hovedforhandlingen.³⁷

I småsagsprocessen forbereder byretten sagen og skal herunder udarbejde en fortegnelse over parternes påstande, anbringender og beviser, medmindre retten finder det forsvarligt at afholde hovedforhandling på det foreliggende grundlag.³⁸ Det fremgår af forarbejderne, at retten kan undlade at udarbejde en fortegnelse f.eks. i sager, hvor parterne har valgt selv at udarbejde processkrifter, og disse må anses for at være fyldestgørende.³⁹

4.2.2. Særligt hurtig proces ("fast track-procedure")

På Justitias konference om erhvervslivets adgang til domstolene (i september 2020) foreslog professor Peter Arnt Nielsen at indføre en "fast track-procedure" i civile retssager med en sagsbehandlingstid på (højst) 3 måneder.

Retsplejelovens regler om behandlingen af civile retssager giver retten og parterne en meget omfattende fleksibilitet i, hvordan og hvor hurtigt sagen skal behandles. Desuden kan retten efter anmodning i visse tilfælde ved et forbud eller påbud bestemme, at en part midlertidigt skal foretage, undlade eller tåle bestemte handlinger, når dette er nødvendigt for at bringe en retsstridig tilstand til ophør.⁴⁰

³⁴ Retsplejelovens § 355.

³⁵ Retsplejelovens § 356, stk. 1.

³⁶ Retsplejelovens § 357, stk. 1 og 2.

³⁷ Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 5382.

³⁸ Retsplejelovens § 406.

³⁹ Folketingstidende 2013-14, tillæg A, L 178 som fremsat, side 124.

⁴⁰ Retsplejelovens kapitel 40.

Retsplejerådet har tidligere overvejet, om der bør udformes særskilte procesformer for forskellige typer af sager. Rådet anførte, at fordelene ved at anvende en særlig procesform til en bestemt type af sager er, at procesformen kan skræddersys til den pågældende sagstype, men der er ikke meget vundet ved at bruge tid på at indplacere sagen i en bestemt kategori, hvis der er behov for mange individuelle beslutninger med hensyn til sagsbehandlingen. Desuden kan en sag ændre karakter, således at det undervejs kan blive nødvendigt med et ”sporskifte”, og så kan der gå tid blot med at tage stilling til det.⁴¹

Reglerne om behandling af sager om mindre krav (småsagsprocessen)⁴², om den forenkledede inkassoprocess⁴³ og om gruppesøgsmål⁴⁴ er da også de eneste særlige procesformer, der er blevet indført for dispositive sager.⁴⁵

Sammenlignet med den almindelige proces har småsagsprocessen karakter af en hurtigere proces, bl.a. fordi retten hjælper med sagens forberedelse, og der gælder strengere krav om, at bevisførelsen skal være relevant for sagens afgørelse. I sager om større krav har parterne som udgangspunkt mulighed for at vælge, at sagen behandles i småsagsprocessen.⁴⁶ For parter, der begge ønsker det, tilbyder retsplejeloven således allerede en hurtigere proces, forudsat at sagen ikke er for kompliceret.

I England behandles civile retssager i et af tre spor (”tracks”): Small claims track, fast track og multi track. Sagens værdi er udgangspunktet for en sags indplacering i sporene (henholdsvis under GBP 10.000, GBP 10.000-25.000 og over GBP 25.000)⁴⁷, men sagens kompleksitet kan begrunde, at retten konkret beslutter at flytte sagen ”opad” i sporene. Retten kan kun med begge parter samtykke flytte en sag nedad i forhold til, hvor den efter sin sagsværdi skulle placeres. Standardforløbet af en fast track-sag i England er ca. 30 uger fra sagens fordeling til dette spor til hovedforhandlingen. Fra sagens anlæg til hovedforhandlingen vil det efter det oplyste typisk dreje sig om ca. 9 måneder.

⁴¹ Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001, side 270.

⁴² Retsplejelovens kapitel 39 indeholder regler om behandlingen af sager om mindre krav. Småsagsprocessen gælder for krav, der ikke har økonomisk værdi, eller som har en økonomisk værdi af højst 50.000 kr.

⁴³ Retsplejelovens kapitel 44 a indeholder regler om den forenkledede inkassoprocess.

⁴⁴ Retsplejelovens kapitel 23 a indeholder regler om gruppesøgsmål.

⁴⁵ Dvs. sager, hvor parterne frit kan indgå aftaler om det eller de spørgsmål, som tvisten omhandler.

⁴⁶ Retsplejelovens § 400, stk. 1, nr. 2.

⁴⁷ Efter kursen den 3. februar 2023 svarer de to beløbsgrænser til ca. 83.400 kr. og 208.500 kr.

4.3. Anvendelse i praksis

Civile retssager anlægges og behandles ved anvendelse af en digital sagsportal, minretssag.dk, som domstolene stiller til rådighed. Det interne sagsbehandlingssystem, som retterne anvender ved behandlingen af civile sager, er Civilsystemet.

Den nærmere tilrettelæggelse af sagsbehandlingen i civile retssager fastlægges af den pågældende retspræsident efter drøftelse med dommerne. Der er forskellig praksis ved forskellige retter.

Den indledende kontrol af formalia efter en part eller partsrepræsentant har anlagt sagen på minretssag.dk, gennemføres typisk af rettens kontorpersonale, således at sagen på dette stadium kun forelægges for en dommer (domstolsjurist), hvis kontorpersonalet finder det nødvendigt. Kontorpersonalet sørger for forkyndelse og for at fastsætte en frist for svarskrift og kan eventuelt også efter anmodning forlænge fristen for svarskrift.

Indleveres der ikke svarskrift, genererer det digitale system automatisk et udkast til udeblivelsesdom, som forelægges en dommer. Disse sager slutes herefter som altovervejende hovedregel med en udeblivelsesdom.

Indleveres der svarskrift, er det almindeligt, at sagen, hvis det ikke allerede er sket, tildeles en dommer som sagsansvarlig. Det er herefter typisk den samme dommer, der behandler sagen under hele forberedelsen, mens det varierer, om den forberedende dommer også har hovedforhandlingen i sagen.

Det er forskelligt, i hvilket omfang kontorpersonalet er involveret efter modtagelsen af svarskriftet.

Når svarskrift er modtaget, afholdes der som det klare udgangspunkt et forberedende møde med parterne. Ved nogle retter indkaldes til møde samtidig med, at der meddeles frist til svarskrift, mens andre retter indkalder, når svarskrift er modtaget, og endnu andre retter indkalder først efter modtagelse af et senere processkrift. Når der indkaldes til mødet, anvendes normalt en standardiseret dagsorden med seks punkter.⁴⁸ Mødet afholdes typisk

⁴⁸ Retsplejelovens § 353, stk. 1, indeholder en ikke udtømmende liste med 20 punkter, som retten kan angive i indkaldelsen til retsmødet. Konceptet for indkaldelse til det forberedende møde, som ligger i Civilsystemet, indeholder punkterne 1) Parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, 2) Forligsmuligheder, 3) Retsmægling og even-

1-4 uger efter indleveringen af svarskriftet, men hvis det bliver nødvendigt at ændre det første mødetidspunkt, vil mødet undertiden først kunne afholdes 6-8 uger eller mere efter modtagelsen af svarskriftet. Det er almindeligt, at der afsættes mellem 30 og 45 minutter til det forberedende møde. Dommeren vil ofte have berammet flere forberedende møder i forskellige sager i umiddelbar forlængelse af hinanden.

Om dommeren på det forberedende møde lægger op til at drøfte en mulig ”tilskæring” af sagen afhænger formentlig ikke kun af den konkrete sags omstændigheder og parternes ageren, men også af den pågældende byrets praksis og aktuelle personalesituation og sagspres samt af den enkelte dommers erfaring mv. Det kan således være noget personafhængigt, men hovedproblemet er ofte, at der mangler tid til den grundige forberedelse forud for mødet, som er nødvendig, hvis det skal være muligt for dommeren at medvirke konstruktivt til at få skåret sagen til.

Som udgangspunkt vil dommeren fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen på det forberedende møde. Hvis parterne eller en af disse ikke mener at kunne tage stilling til bevisførelsens omfang på det foreliggende grundlag, vil dommeren dog normalt ikke fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, da der i så fald kan være for stor usikkerhed om, hvor lang tid der bør afsættes til hovedforhandlingen. For at udnytte dommernes tid mest effektivt, bør der selvsagt hverken afsættes for meget eller for lidt tid til en hovedforhandling.

Normalt undlader dommeren at fastsætte tidspunktet for hovedforhandlingen, hvis der skal indhentes en udtalelse fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring eller Retslægerådet – hvilket er jævnlige forekommende navnlig i sager om person-/arbejdsskadeerstatning – fordi det under de nuværende forhold må forventes, at der skal ventes meget længe på en sådan udtalelse.

I almindelige civile retssager pålægger retten næsten altid parterne at indlevere endelige påstandsdokumenter 14 dage før hovedforhandlingen. Derimod opfordrer retten sjældent parterne til at indlevere sammenfattende processkrifter.

tuel nævnsbehandling, 4) Sagens videre forløb, 5) Tidspunkt for hovedforhandling og 6) Omkostninger, som sagen vil kunne give anledning til. Konceptet lægger endvidere op til at anmode sagsøgeren om at fremkomme med eventuelle bemærkninger til svarskriftet inden mødet (i praksis sættes fristen ofte til 1 uge før mødet).

Et endeligt påstandsdokument skal indeholde partens påstande og anbringender, og det skal anføres, hvilke dokumenter parten vil påberåbe sig, og hvilken bevisførelse, parten vil fremkomme med under hovedforhandlingen.⁴⁹ I praksis ses en stigende tendens til, at endelige påstandsdokumenter indeholder en hel del mere end dette. Det forekommer forholdsvis ofte, at et påstandsdokument indeholder en længere sagsfremstilling og/eller citater fra sagens dokumenter. Fremfor at give et kort, letlæst overblik, som det er intentionen, bliver påstandsdokumentet dermed nærmere en skriftlig procedure eller et sammenfattende processkrift.

4.4. Retsplejerådets overvejelser

4.4.1. Lovregel om rettens selvstændige ansvar for at fremme sagen

Retsplejerådet finder, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis der på et tidspunkt indsættes en regel i retsplejeloven om, at retten har et selvstændigt ansvar for at fremme en civil retssag. En tilsvarende regel gælder i Norge og Sverige, og det vil også være i overensstemmelse med, hvad der fremgår af de europæiske modelregler for den civile retspleje.⁵⁰

En lovregel om rettens pligt til at fremme en civil retssag vil ikke have egentlige nye retsvirkninger, eftersom retten allerede i dag antages at have et almindeligt ansvar for, at civile retssager behandles så hurtigt, som det er forsvarligt, og som domstolenes ressourcer tillader. En ny lovregel herom vil således ikke give retten beføjelser, som retten ikke allerede har i dag.

En lovregel om rettens pligt til at fremme en civil retssag vil således alene have en signalværdi, men det kan i bemærkningerne til et lovforslag beskrives nærmere, hvad der mere konkret ligger i, at retten har en sådan generel pligt til at fremme en civil retssag.

At ansvaret er ”selvstændigt” skal understrege, at retten har pligt til at anvende sine beføjelser efter retsplejeloven til at fremme sagen, uanset om en part anmoder om det.

Efter omstændighederne skal retten også have en pligt til at anvende sine beføjelser, selv om parterne måtte være enige om at bruge meget lang tid på behandlingen af sagen. Rationalet bag en dommers beslutninger i denne situation kan være den samfundsmæssige interesse i et effektivt domstolssystem – det betyder f.eks., at parterne, selv om de måtte være enige om det, ikke skal have lov til at udveksle flere processkrifter eller føre flere vidner,

⁴⁹ Retsplejelovens § 357, stk. 1.

⁵⁰ Model European Rules of Civil Procedure, Rule 2, Rule 3 og Rule 4.

end hvad der reelt er behov for, og tvistens karakter og betydning kan begrunde. Det koster ikke kun tid og medfører omkostninger for parterne, men belaster også domstolene (og dermed indirekte parterne i andre sager), hvis en retssag svulmer unødigt op og får et større omfang og tager længere tid, end tvistens omfang og karakter kan begrunde. Rationalet kan også være hensynet til en part, som ikke har styrken til at protestere mod anmodninger fra den anden part, der medfører en unødigt forsinkelse eller fordyrelse af sagen. Partens advokat kan have været for eftergivende over for modpartens advokat, fordi de har en fælles interesse i en slap praksis i forhold til tidsfrister, eller parten kan selv have følt sig presset til at acceptere en udsættelse, som parten egentlig ikke har råd til.

Efter Retsplejerådets opfattelse er det imidlertid en aktiv retsledelse under hele sagsforberedelsen, som (ved siden af tilstrækkelig plads i rettens kalender) er nøglen til at understøtte rettens effektive fremme af sagerne. Derfor må spørgsmålet om, hvornår det i givet fald vil ”flytte noget” i retternes praktiske virkelighed at indføre den nævnte lovregel, vurderes i sammenhæng med spørgsmålet om en mere aktiv – og dermed mere ressourcekrævende – retsledelse under sagsforberedelsen, jf. nærmere nedenfor.

4.4.2. Frist for svarskrift

I praksis fastsættes der normalt en frist på 2 uger for indlevering af svarskrift. Denne frist er i større eller mere komplekse sager ofte for kort til, at sagsøgte kan nå på en fyldestgørende måde at forklare de faktiske og retlige omstændigheder, som sagsøgte påstand(e) støttes på. Sagsøgte kan også være uvidende om sagen og skal derfor have tid til at inddrage en advokat. I praksis fører det til, at sagsøgte enten anmoder om udsættelse af fristen, hvilket rutinemæssigt imødekommes, eller at sagsøgte indleverer et foreløbigt svarskrift og samtidig anmoder om frist til at indlevere et mere fyldestgørende svarskrift, hvilket i realiteten kommer ud på ét.

For at undgå unødvendigt arbejde, der blot ender i fristudsættelse, bør fristen for svarskrift fremover som udgangspunkt fastsættes til 4 uger i almindelige civile sager.⁵¹ Til gengæld bør retten fremover ikke standardmæssigt efter anmodning udsætte fristen, men kritisk vurdere, om sagsøgte har en acceptabel grund til ikke at kunne nå at indlevere et svarskrift inden for fristen. Dette vil efter rådets opfattelse alt i alt fremme en hurtigere behandling af sagerne. Retsplejerådet anbefaler, at retsplejeloven ændres, sådan at reglen

⁵¹ I småsager bør fristen stadig normalt fastsættes til 2 uger. Det bør i forbindelse med en gennemførelse af anbefalingen overvejes nærmere, hvad den normale frist bør være i andre sager, der behandles efter særlige processuelle regler, jf. retsplejelovens kapitel 42-43 b.

herom (§ 351, stk. 1) angiver, at den normale frist (i almindelige sager) vil være 4 uger.

4.4.3. Mere aktiv retsledelse under sagsforberedelsen

Efter Retsplejerådets opfattelse bør der på længere sigt søges tilført byretterne og landsretterne flere personaleressourcer særligt til at styrke sagsforberedelsen i civile retssager i 1. instans. Formålet skal være at skabe grundlag for at få den forudsætning om rettens aktive styring af sagens forberedelse, som blev formuleret allerede i forarbejderne til politi- og domstolsreformen i 2007⁵² og revisionen heraf i 2014, til at slå stærkere igennem i praksis. Det er Retsplejerådets vurdering, at dette – ud over en ren tilførsel af ekstra personaleressourcer til at behandle sagerne (”flere hænder”) – må være et af de vigtigste midler, hvis sagsbehandlingstiden i de civile sager skal nedbringes markant. En grundig sagsforberedelse har væsentlig betydning for at opnå en mere effektiv samlet ressourceudnyttelse, fordi sagerne så erfaringsmæssigt ofte kan afsluttes hurtigere og med et mindre ressourceforbrug senere i sagsforløbet.

Når de fornødne personaleressourcer er til stede (eller vil blive tilført), bør der efter Retsplejerådets opfattelse ved en ændring af retsplejeloven indsættes en bestemmelse om rettens almindelige pligt til at fremme sagerne, jf. ovenfor, og i bemærkningerne til et lovforslag herom bør der efter Retsplejerådets opfattelse anføres nogle tilkendegivelser om god praksis med hensyn til sagsforberedelsen, i givet fald f.eks. efter en model som anført i grove træk nedenfor:

Forberedelse af det forberedende møde

At skulle fokusere mere på sagsforberedelsen vil indebære, at den sagsansvarlige dommer (domstolsjurist) straks efter modtagelsen af svarskriftet skal danne sig en foreløbig opfattelse af sagens faktiske og retlige tvistepunkter. Dommeren bør med henblik herpå sætte sig grundigt ind i stævningen og svarskriftet med henblik på at identificere de vigtigste faktiske og retlige tvistepunkter mellem parterne og danne sig en foreløbig opfattelse af dels deres mulige retlige holdbarhed, dels hvad der i givet fald vil skulle bevises. Det er imidlertid oplyst over for rådet, at det i den nuværende presede situation ofte reelt er umuligt for dommerne at finde den tid, det tager at forberede sig så grundigt forud for det forberedende møde, som det var ønskeligt. Rådet understreger derfor på ny, at det er en forudsætning for at kunne styrke sagsforberedelsen i almindelighed og dommernes forberedelse

⁵² Denne del af domstolsreformen byggede på Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001 om reform af den civile retspleje I.

af de forberedende retsmøder i særdeleshed, at retterne bliver tilført flere personaleressourcer, navnlig dommerressourcer.⁵³

At skulle fokusere mere på sagsforberedelsen vil også indebære, at den sagsansvarlige dommer skal fastlægge dagsordenen for det forberedende møde efter de konkrete omstændigheder i den enkelte sag. Indkaldelsen vil stadig kunne tage udgangspunkt i det nuværende koncept for indkaldelse, der ligger i Civilsystemet, men dommeren bør tilpasse konceptet til den konkrete sags omstændigheder. Dommeren bør også fastsætte varigheden af det forberedende møde ud fra sagens omstændigheder og de emner, der skal drøftes.

Dommeren vil også før det forberedende møde skulle overveje, om der er behov for et yderligere processkrift, og hvad det i givet fald skal angå. Hvis sagsøgeren ikke før det forberedende møde har svaret på modkrav eller processuelle anmodninger eller opfordringer i svarskriftet, bør det som udgangspunkt ske mundtligt i det forberedende møde og gengives i retsbogen. Retten bør derfor forberede sagsøgeren herpå, så vedkommende kan være i stand til på mødet at svare på opfordringer i svarskriftet, som ikke nødvendiggør større undersøgelser.

Hvis der er ubesvarede opfordringer til at fremlægge bestemte dokumenter, bør parten også være kraftigt ansporet til at få fremskaffet disse dokumenter før det forberedende møde, hvis det kan ske uden større besvær. Det vil fremme processen, at dokumenterne enten straks kan fremlægges, eller at det i hvert fald kan afklares, hvilken relevans de har for sagen. Et enkelt kortfattet og afgørende dokument kan eventuelt indlæses på sagsportalen under det forberedende møde, så dommeren og modparten kan se dokumentet, som så kan indgå i en drøftelse om at skære sagen til.

Retsplejerådet bemærker, at det er vigtigt for at fremme effektiviteten, at også parterne og deres advokater er godt forberedte til det forberedende møde. Parterne har efter retsplejeloven bl.a. pligt til allerede før sagsanlæg at undersøge muligheden for en forligsmæssig løsning,⁵⁴ og de bør derfor allerede før sagens anlæg have søgt afklaret, hvad der er de reelle tvistepunkter. Når der er indleveret stævning og svarskrift, bør parterne uden problemer kunne forberede sig på en nærmere afklaring af sagens faktiske og retlige tvistepunkter på det forberedende møde, herunder mulighederne for

⁵³ Dommerressourcer omfatter både udnævnte dommere og andre domstolsjurister (dommerfuldmægtige og retsassessorer).

⁵⁴ Retsplejelovens § 336 a.

tilskæring af sagen, og de bør som udgangspunkt også være klar til at anslå bevisførelsens omfang.

Som situationen er i øjeblikket, hvor der er stor forskel på, hvor aktiv dommeren er under det forberedende møde, kan advokater ikke nødvendigvis forudse, hvor meget de skal forberede sig til det forberedende møde, og det forekommer, at advokaterne ikke er tilstrækkeligt forberedte til, at det forberedende møde kan opfylde sit formål. Efter en lovændring, der har til formål at styrke sagsforberedelsen, og når domstolene er blevet tilført de nødvendige personaleressourcer, kan og bør retten imidlertid forvente af alle mødende advokater, at de forbereder sig i fuldt omfang til alle forberedende møder. Når dommerne efter en lovændring og med flere ressourcer i ryggen generelt kan udøve en mere aktiv procesledelse, vil det efter rådets opfattelse have en ”opdragende” effekt på advokaterne, og retsplejeloven indeholder de fornødne beføjelser til, at dommeren kan tvinge sagen videre, selv i tilfælde af, at en advokat ikke er tilstrækkeligt forberedt.⁵⁵ I yderste konsekvens kan dette skade advokatens klients sag, men dette gælder i forvejen for alt advokatarbejde af mindre god kvalitet og bør ikke føre til, at retten afstår fra at anvende beføjelserne i retsplejeloven med henblik på at fremme sagen af hensyn til modparten og/eller af hensyn til parter i andre sager, der venter på at få afgjort deres sag ved domstolene.

Tilskæring af sagen

Med forbehold for fornøden tilførsel af personaleressourcer, jf. ovenfor, skal dommeren på det forberedende møde i videre omfang, end der gennemgående er praksis for i dag, med spørgsmål og kommentarer medvirke aktivt til en tilskæring af sagen. Tilskæringen har navnlig til formål at få sagen og dermed sagsbehandlingen fokuseret på de faktiske og retlige spørgsmål, som parterne reelt er uenige om.

Det kan konkret gå ud på, at en part indskrænker sin påstand eller frafalder et anbringende, der er svagt funderet, og som eventuelt nødvendiggør en bekostelig og/eller tidskrævende bevisførelse. Parterne kan også aftale at lægge bestemte faktiske omstændigheder til grund for sagens afgørelse, så der ikke skal være bevisførelse herom. Parterne kan også i øvrigt begrænse

⁵⁵ Bevisførelse, der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, prækluderes på det forberedende møde, jf. retsplejelovens § 358, stk. 3. Retten kan pålægge en part at indlevere et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål, og processtof vedrørende det pågældende spørgsmål prækluderes ved udløbet af fristen for at indlevere processkriftet, jf. retsplejelovens § 355, stk. 2, og § 358, stk. 4. Foretager en part ikke rettidigt processkridt, som det ifølge den af retten lagte plan påhviler den pågældende at foretage, kan retten slutte forberedelsen, jf. retsplejelovens § 356, stk. 2, hvorefter der indtræder præklusion, jf. retsplejelovens § 358, stk. 1. Se nærmere om disse regler i katalogets pkt. 10.

bevisførelsens omfang, så den f.eks. koncentrerer sig om centrale dokumenter og centrale vidner, og så en eventuel sagkyndig bevisførelse bliver så fokuseret som muligt.

En tilskæring kan f.eks. komme i stand ved, at dommeren går i dialog med en part om et fremført synspunkt for at afprøve, om det behøver at blive fremført. Der kan f.eks. være tale om, at synspunktet ikke synes at kunne få betydning for sagens udfald, eller at synspunktet fremstår uden faktisk belæg og meget vanskeligt at bevise. En tilskæring kan også komme i stand ved, at retten – med respekt for sin neutrale rolle – går i dialog med parterne om, hvorvidt et faktisk forhold i sagen, der umiddelbart er plausibelt, kan lægges til grund for sagens afgørelse, sådan at der ikke skal bruges tid på bevisførelse herom.

I nogle tilfælde vil en tilskæring af sagen kunne føre til, at parterne forliger sagen under forberedelsen, mens den i andre tilfælde fører til, at der kan gennemføres en mere koncentreret hovedforhandling.

Rettens aktive indsats for at tilskære sagen skal ikke røkke ved forhandlingsprincippet. I dispositive civile sager har parterne fri rådighed over sagens genstand, og de bør derfor også fortsat have fri rådighed over, hvad de vil have retten til at træffe afgørelse om og på hvilket grundlag. Retten kan dog naturligvis fortsat komme ud for at måtte afvise påstande og anbringender, f.eks. fordi de er uklare, er uegnede til at indgå i en dom eller ikke kan påkendes af domstolene.

Det kan også fortsat blive aktuelt at nægte bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen.⁵⁶ Retsplejerådet bemærker, at den norske lov om den civile retspleje indeholder en regel om begrænsning af bevisførelse ud fra proportionalitetshensyn.⁵⁷ Retsplejelovens regel om afskæring af bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen, angiver ikke udtrykkeligt noget om proportionalitet, og der ses heller ikke at være retspraksis, som afskærer bevisførelse med den begrundelse, at bevisførelsen ville være uproportional. Men det er antaget i den juridiske litteratur, at proportionalitetshensyn kan spille en rolle ved anvendelsen af reglen.⁵⁸

⁵⁶ Retsplejelovens § 341.

⁵⁷ Tvistelovens § 21-8.

⁵⁸ Gomard og Kistrup, *Civilprocessen*, 8. udg., 2020, side 555, anfører, at relevanskriteriet har en vis elasticitet og kan strammes, hvis en bevisførelse er særlig omstændelig eller tidsrøvende, som f.eks. en vidneafhøring i udlandet, der vil kræve udsættelse af sagen.

Afskæring af bevisførelse kræver selvsagt nøje overvejelse, idet det potentielt kan påvirke sagens udfald. En eventuel ændring af reglerne herom, så der bliver sikker hjemmel til at lægge vægt på proportionalitetshensyn, ville have til formål at nedbringe sagsbehandlingstiden, men bør overvejes nærmere, og Retsplejerådet foreslår derfor ikke en sådan ændring på nuværende tidspunkt. Rådet vil som led i sit generelle kommissorium overveje fordele, ulemper og formodet effekt på sagsbehandlingstid og sagsomkostninger ved en lovregel om afskæring af bevisførelse i tilfælde, hvor tidsforbruget og/eller omkostningerne står i misforhold til det, sagen angår.

Den videre forberedelse

Rettens aktive styring af sagens forberedelse skal også imødegå, at parterne inddrager overflødig processtof. Det betyder f.eks., at retten i tilfælde af, at en part anmoder om mere omfattende bevisførelse, af egen drift skal overveje, om bevisførelsen er relevant i forhold til det, sagen drejer sig om.

Rettens aktive styring skal desuden sikre, at parterne selv fremmer sagen behørigt. Retten skal navnlig mere aktivt, end det gennemgående synes at ske i dag, håndhæve de frister, retten har sat for parternes processkridt. Der kan herunder være behov for, at den forberedende dommer får forelagt lidt flere anmodninger om fristudsættelse, end det ofte sker i dag. I dag forekommer det, at en anmodning om udsættelse af en frist imødekommes, selv om anmodningen ikke angiver nogen begrundelse for, at fristen ikke kan overholdes. Fremover bør retten afslå anmodninger, der ikke angiver en god begrundelse, og parterne skal forvente at få nej, når anmodningen – hvilket desværre ofte sker i praksis – fremsættes samme dag, som fristen udløber. Som anført ovenfor bør alle advokater fremover være forberedt på rettens mere aktive procesledelse, og eventuelle negative konsekvenser for klienten, hvis advokaten ikke lever op til det, må håndteres på samme måde som andre advokatfejl.

4.4.4. Forberedelsens slutning

Det forekommer, at en part kort før forberedelsens slutning ændrer sine påstande, anbringender eller beviser i en sådan grad, at hensynet til modparten nødvendiggør, at modparten får tilladelse til at ændre *sine* påstande, anbringender eller beviser efter forberedelsens slutning. Når forberedelsen som det normale slutter 4 uger før hovedforhandlingen, er der ikke altid tid nok til, at sagen herefter kan blive færdigforberedt, og hovedforhandlingen vil derfor i nogle tilfælde blive aflyst og udskudt til et senere tidspunkt.

For at undgå udsættelser af hovedforhandlingen, som kunne og burde være undgået, med den deraf følgende længere sagsbehandlingstid, anbefaler Retsplejerådet, at retsplejeloven ændres, så forberedelsen slutter 8 uger før hovedforhandlingen, hvis retten ikke har bestemt andet. Retten vil fortsat i konkrete tilfælde afhængig af sagens karakter og sagsforberedelsens omfang kunne slutte forberedelsen tidligere eller senere end 8 uger før hovedforhandlingen. En sådan ændring kan umiddelbart synes at trække i den forkerte retning, men vil som nævnt efter rådets opfattelse i højere grad ramme det realistiske i forhold til forberedelsens slutning og dermed medvirke til at sikre, at flere hovedforhandlinger bliver gennemført på det berammede tidspunkt.

4.4.5. Antallet af processkrifter

Retsplejerådet fraråder en yderligere lovregulering af parternes udveksling af processkrifter.

Det er ganske vist Retsplejerådets indtryk, at der i civile retssager i dag gennemgående udveksles flere processkrifter end nødvendigt, når der f.eks. sammenlignes med praksis i voldgiftssager og i retssager i andre lande.

Men retsplejeloven bestemmer ikke, at der *skal* indleveres yderligere processkrifter ud over stævning og svarskrift. Parterne kan udveksle yderligere processkrifter, indtil forberedelsen slutter. Det vil ikke være hjælpsomt at sætte en grænse ved f.eks. to processkrifter (ét fra hver part) ud over stævning og svarskrift, for i mange tilfælde er der slet ikke behov for yderligere processkrifter, mens der i andre tilfælde kan være god grund til to, tre eller flere yderligere processkrifter. Antallet af processkrifter er heller ikke et problem i sig selv, hvis det ikke forlænger rettens sagsbehandlingstid (ofte har en del af skriftvekslingen karakter af kommunikation parterne imellem, som ikke forlænger rettens sagsbehandlingstid).

Retsplejerådet bemærker, at god praksis for udveksling af processkrifter er søgt beskrevet i Advokatsamfundets vejledning ”Den gode proces” (2019). Heri er anført bl.a., at det bør tilstræbes at oplyse sagen fuldt ud i stævningen og svarskriftet, og hvis en part mener, at der er behov for syn og skøn, bør dette fremgå af stævningen eller svarskriftet, og et udkast til skønstema bør i så fald vedlægges.

4.4.6. Sammenfatning af parternes påstande og anbringender

Retsplejerådet finder, at det bør overvejes at indføre en regel om, at retten i almindelige civile retssager i forlængelse af det første forberedende møde skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande og anbringender.

Det kan således være en mulighed, at dommeren efter det forberedende møde – eventuelt med bidrag fra parterne – skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande og anbringender, som disse ser ud efter en afklaring på det forberedende møde og eventuel tilskæring af sagen. Under rådets drøftelser er det blevet anført, at en sådan ordning, hvis den bruges rigtigt, vil kunne fremme en dialog mellem retten og parterne og deres advokater om at identificere og derefter fastholde fokus på de reelle tvistepunkter i sagen.

Rettens fortegnelse ville have karakter af en sammenfatning, der skal give retten og parterne et overblik, og der kunne være mulighed for, at parterne kunne komme med deres eventuelle bemærkninger under den fortsatte forberedelse.

En ordning af denne type er indført i Sverige. Erfaringer fra Sverige kan tyde på, at rettens fortegnelse over parternes påstande og anbringender tidligt under forberedelsen – i forlængelse af det forberedende møde – kan medvirke til en mere effektiv behandling af sagen i det videre forløb. Fortegnelsen bidrager således til, at det på et tidligt tidspunkt bliver klargjort, hvilke væsentlige tvistepunkter sagen rejser, og den bidrager til at fokusere den videre sagsforberedelse. Fortegnelsen kan også i visse tilfælde lette parternes forligsdrøftelser. Fortegnelsen kan endvidere bidrage til at forkorte hovedforhandlingen, og endelig vil fortegnelsen kunne lette domsskrivningen. Nogle svenske dommere har dog oplyst, at det er en svær og tidskrævende opgave at udarbejde en god fortegnelse, som udreder de tvistige spørgsmål og ikke blot består i at sammenklippe parternes indlæg. Fortegnelserne kan således let blive for omfattende og dermed mindre hjælpsomme, og de kan desuden hurtigt blive uaktuelle. Ændrer en part sin påstand eller sine anbringender under forberedelsen, må rettens sammenfatning således også ændres. Disse problemer kan bl.a. være relevante at overveje i meget store sager, også dem hvor landsretten er første instans.

Parternes påstandsdokumenter udarbejdes kort før hovedforhandlingen, men hvis der indføres en regel om, at retten skal udarbejde en fortegnelse over parternes påstande og anbringender i forlængelse af det forberedende møde, vil det være nærliggende at overveje, hvordan ordningen med, at par-

terne indgiver endelige påstandsdokumenter, bør anvendes, hvis der ikke står noget nyt i forhold til dommerens fortegnelse.

På den anførte baggrund bemærker Retsplejerådet, at det vil kræve en ikke ubetydelig ekstra arbejdsindsats af dommerne, hvis der skal udarbejdes en sådan fortegnelse efter svensk mønster, og det er efter rådets opfattelse et åbent spørgsmål, om gevinsten i form af en mere koncentreret og dermed hurtigere afvikling af sagerne vil kunne stå mål med de ekstra personaleresourcer, det vil kræve. I småsagsprocessen er der en ordning med rettens udarbejdelse af en fortegnelse over parternes påstande og anbringender, men denne ordning er båret af det særlige hensyn, at småsagsprocessen bl.a. har til formål at give en part mulighed for at spare udgiften til advokat under sagens forberedelse, og fortegnelsen er et led i, at retten i småsagsprocessen har ansvaret for sagens forberedelse.⁵⁹

Retsplejerådet anbefaler derfor ikke på nuværende tidspunkt at indføre en sådan ordning efter svensk forbillede. Rådet vil arbejde videre med spørgsmålet som led i sit generelle kommissorium og vil bl.a. indhente nærmere oplysninger om de svenske erfaringer og om erfaringer fra andre lande med lignende ordninger, som eventuelt er led i mere dialogprægede procesformer.

4.4.7. Frist for hovedforhandlingen

Retsplejerådet fraråder at indføre lovbestemte frister for, hvor lang tid efter sagens anlæg hovedforhandlingen senest skal afholdes.

Det burde ideelt set ikke kunne forekomme, at manglende tid i rettens kalender medfører en væsentlig forlængelse af den samlede sagsbehandlingstid. Hensynet til en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse ved domstolene medfører, at der nødvendigvis vil være en vis ventetid – berammelsestid – før der er plads i rettens kalender til at hovedforhandle en civil retssag, men berammelsestiden bør være så kort, at den ikke i sig selv medfører en væsentlig forlængelse af den samlede sagsbehandlingstid.

Retsplejerådet finder, at en sagsbehandlingstid på 6 måneder fra sagsanlæg til hovedforhandling i almindelige civile sager uden syn og skøn eller indhentelse af andre udtalelser mv. er rimelig. I sager med syn og skøn er en sagsbehandlingstid på op imod 1 år fra sagsanlæg til hovedforhandling rimelig. Skal der indhentes udtalelse fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring

⁵⁹ Retsplejelovens § 406, stk. 2, 1. pkt.

eller Retslægerrådet – typisk f.eks. i sager om personskadeerstatning, som kan have overordentlig stor betydning for den skadelidte – forlænges sagsbehandlingstiden imidlertid typisk med mindst 1 år yderligere for hver forelæggelse. Dette udgør efter rådets vurdering et meget betydeligt problem for bestræbelserne for at nedbringe domstolenes sagsbehandlingstider i civile sager. Retsplejerådet finder imidlertid ikke på det foreliggende grundlag at kunne udtale sig om, hvilke konkrete løsningsmuligheder der kunne være for effektivt og permanent at nedbringe den tid, det tager at indhente disse udtalelser til brug for verserende retssager. Retsplejerådet anbefaler derfor, at der iværksættes en analyse af sagsbehandlingen i Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og Retslægerådet i sager, hvor disse afgiver udtalelser til brug for civile retssager, med henblik på at identificere mulige initiativer, som kan nedbringe sagsbehandlingstiden væsentligt.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil det ikke gavne parterne eller retsplejen i almindelighed at indføre lovbestemte frister for sagsbehandlingstiden svarende til de rimelige sagsbehandlingstider, som er anført ovenfor. En lovbestemt sagsbehandlingsfrist vil ikke kunne være absolut, men må altid kunne fraviges i den enkelte sag, når det er nødvendigt for at kunne behandle retssagen forsvarligt. Det vil heller ikke være muligt i en lovregel at fastsætte præcise og objektive kriterier for, hvornår sagsbehandlingsfristen kan fraviges. Det måtte i sidste ende bero på et konkret skøn, om sagen og dens forløb begrunder, at sagsbehandlingsfristen fraviges.

De enkelte sagsskridt undervejs i sagsforløbet kan tage meget tid, men retten bør fastsætte de fornødne frister herfor og så vidt muligt medvirke aktivt til sagens tilskæring. Civile sager er imidlertid meget forskellige. Desuden er retten i praksis også nødt til at tage hensyn til parternes situation og forudsætninger samt til deres advokater ved fastsættelsen af frister.

Den samlede sagsbehandlingstid afhænger også af rettens ressourcesituation, dvs. hvornår retten overhovedet har en ledig retsdag i kalenderen til at hovedforhandle sagen, ligesom der inden for rimelige grænser må tages hensyn til, om en parts advokat på grund af andre forpligtelser er afskåret fra at deltage i hovedforhandling på en given dato.

Risikoen for, at manglende plads i rettens og parternes advokaters kalendere forsinker sagen væsentligt, bliver mindre, jo tidligere under sagen retten fastsætter tidspunktet for hovedforhandlingen. Det er derfor, at tidspunktet for hovedforhandlingen som det klare udgangspunkt bliver fastsat på det forberedende møde. Det betyder i praksis, at i sager, hvor der er behov for

en lang forberedelsesfase, vil ventetiden mellem forberedelsens slutning og hovedforhandlingen normalt ikke være lang, når hovedforhandlingen er fastsat tidligt under forberedelsen. I sager, som allerede på det forberedende møde eller efter nogle få yderligere sagsskridt er klar til hovedforhandling, kan ventetiden derimod ofte forekomme uforholdsmæssigt lang. Dette understreger efter Retsplejerådets opfattelse behovet for at få afhjulpet den generelt pressede situation ved domstolene.

Som situationen er, er der ved mange byretter ikke tilstrækkeligt mange ledige tider i rettens kalender til, at man som generel retningslinje kan opfylde en målsætning – endsige en lovregel – om en maksimal sagsbehandlingstid fra sagsanlæg til hovedforhandling på 6 måneder i sager uden behov for tidskrævende forberedelsesskridt.

Efter Retsplejerådets opfattelse er der behov for generelt at få forkortet berammelsestiden i civile retssager, men en lovbestemt sagsbehandlingsfrist vil ikke være et egnet middel til at nå dette mål. Sagstyperne og de enkelte sager er meget forskellige, og en frist, der i forhold til én sagstype kan anses for rimelig, kan være urimelig i forhold til en anden. En almindeligt gældende frist måtte derfor være så lang, at den i mange sager ville fremstå som helt uambitiøs. Det er heller ikke realistisk at opstille forskellige lovbestemte frister for forskellige sagstyper, allerede fordi det ville afføde en i sig selv ret formålsløs debat om den rette prioritering af de forskellige sagstyper. Sagerne indbyrdes prioritering sker efter rådets opfattelse bedst ved, at retterne som hidtil løbende vurderer de konkrete sager, der kommer ind, herunder i lyset af eventuelle anmodninger fra parterne.

Samlet set er det som nævnt Retsplejerådets opfattelse, at en lovbestemt frist for hovedforhandlingen ikke er et egnet middel til at opnå en kortere sagsbehandlingstid i civile retssager.

4.4.8. Særligt hurtig proces ("fast track-procedure")

Efter Retsplejerådets opfattelse er det positivt, hvis parterne i civile sager forsøger at forenkle sagen med henblik på at opnå et hurtigt sagsforløb. Domstolene bør støtte parterne i et sådant ønske, f.eks. ved aktiv bistand på det forberedende møde til at få sagen skåret til. Dette vil også kunne spare ressourcer ved domstolene.

Domstolsbehandlingen skal altid samlet set være forsvarlig med henblik på at kunne nå frem til en materielt rigtig afgørelse, og tiltag for at fremskynde

behandlingen skal vurderes i sammenhæng med dette grundkrav. Der er således grænser for, hvor hurtigt en sag kan behandles ved domstolene.

Med dette forbehold kan en særligt hurtig proces opnås ved at forenkle et eller flere sagsskridt, ved kortere frister mellem de enkelte sagsskridt eller ved hurtigere handling/indgriben fra rettens side – eller ved en kombination heraf.

I dag kan der inden for retsplejelovens rammer i vidt omfang vælges de midler, som er mest hensigtsmæssige i den enkelte sag. I nogle sager kan det være færre processkrifter og/eller kortere frister for indlevering af processkrifter. I andre sager kan det være skriftlige parts- og vidneerklæringer med henblik på at begrænse behovet for vidneførsel under hovedforhandlingen og dermed begrænse længden af hovedforhandlingen. I atter andre sager kan det være en afgørelse af sagen på skriftligt grundlag, dvs. uden at afholde en mundtlig hovedforhandling. Hertil kommer som ovenfor nævnt under pkt. 4.2.2, at parterne som udgangspunkt kan vælge at gennemføre sagen inden for rammerne af den forenklede småsagsproces. Herudover kan retten af egen drift eller efter anmodning fra en part sørge for, at en sag behandles særligt hurtigt, f.eks. ved at pålægge parterne og en eventuel skønsmand kortere frister end i andre sager.

Det er imidlertid væsentligt at bemærke, at det i praksis forekommer sjældent, at parterne er enige om at bruge de nævnte muligheder og indgår aftaler, som medfører en væsentlig forenkling af processen eller afgørende forkorter sagsbehandlingstiden. Hertil kommer, at sagsbehandlingstiden i alle tilfælde vil afhænge af rettens kalender, hvilket navnlig i sager med mundtlig hovedforhandling kan medføre en væsentlig forlængelse af sagsbehandlingstiden på grund af domstolenes nuværende ressourcemæssige situation, selv om parterne måtte have forsøgt at forenkle processen.

Retsplejerådet har på den baggrund overvejet, om der bør indføres generelle lovregler i retsplejeloven om en særskilt og særligt hurtig proces, så der ved lov indføres tidsfrister og forskellige begrænsninger, som parterne og retten i relevante sager er pålagt at følge ("fast track-procedure").

Retsplejerådet fraråder en sådan løsning.

Den engelske fast track-ordning medfører som ovenfor nævnt under pkt. 4.2.2 standardforløb på ca. 30 uger fra sagens fordeling til fast track til hovedforhandlingen og ca. 9 måneder fra sagens anlæg til hovedforhandlin-

gen. Et sådant forløb er efter danske forhold ikke meget hurtigt, medmindre det drejer sig om sager, hvor der skal indhentes syn og skøn.

Hvis afgrænsningen af de sager, der kan eller skal behandles særligt hurtigt, ikke skal ske efter en beløbsgrænse – som det er tilfældet for småsagerne i dag – men efter nogle ”materielle” kriterier, måtte sagerne være meget ens for at passe ind i en bestemt model for særligt hurtig behandling. Dette er sjældent tilfældet, og en hensigtsmæssig (og rimelig) afgrænsning ville være vanskelig at fastlægge og ville kunne blive et (nyt) selvstændigt tvistepunkt. En afgrænsning efter, hvor lang tid hovedforhandlingen skønnes at skulle vare, vil kunne forekomme formalistisk. Medmindre der afsættes specifikke ekstra ressourcer til en sådan særskilt proces, ville ordningen desuden medføre, at de sager, som behandles efter denne proces, prioriteres frem for andre sager, som dermed alt andet lige forsinkes.

Retsplejerådet bemærker, at retten allerede kan beslutte det, der i givet fald ville være en retsvirkning af en beslutning om særskilt hurtig behandling, jf. ovenfor. Som nævnt under pkt. 4.2.2 kan retten efter de gældende regler også ved et forbud eller påbud gribe midlertidigt ind over for en retsstridig tilstand. Ved ikke at etablere en lovbestemt særligt hurtig proces som en ”kasse”, sagen skal passes ind i, vil man bevare rettens frihed til konkret at vurdere, hvilke midler som er mest hensigtsmæssige i den enkelte sag. Desuden vil retten fortsat kunne beslutte, at en enkelt sag skal prioriteres frem for andre, hvis der er et særligt konkret behov for det.

Retsplejerådet finder, at der næppe er et stærkt behov for, at Domstolsstyrelsen tager initiativ til, at der udarbejdes en vejledning om, hvordan man bedst kan gennemføre en særligt hurtig proces (”fast track-procedure”) inden for rammerne af retsplejelovens almindelige regler. Reglerne om småsager sammenholdt med rådets anbefalinger herom og om en styrket sagsforberedelse i øvrigt må efter rådets opfattelse antages at være tilstrækkeligt.

4.4.9. Ankesager

Reglerne om behandlingen af civile ankesager er meget fleksible. Bl.a. kan retten – hvilket i landsretterne er det klare udgangspunkt – beramme sagen til hovedforhandling og bestemme, at forberedelsen slutes 4 uger før hovedforhandlingen, hvorefter parterne uden involvering af landsretten kan udveksle yderligere processkrifter i perioden indtil forberedelsens slutning. Retten kan også efter modtagelse af svarskrift særskilt bestemme, om forberedelsen af anken skal fortsætte ved udveksling af yderligere processkrifter eller afholdelse af retsmøder, eller om forberedelsen skal slutes og sagen

straks berammes til hovedforhandling. Retten kan senere ændre trufne bestemmelser om disse sagsskridt.⁶⁰

Sagsbehandlingen i civile ankesager har ikke været nærmere overvejet siden 1970'erne, og med få undtagelser stammer retsplejelovens regler herom fra 1980.⁶¹ Reglerne blev heller ikke ændret ved politi- og domstolsreformen i 2007⁶² eller revisionen heraf i 2014. Der er i ankesager f.eks. ikke indført regler om forberedende retsmøde, forberedelsens slutning eller endelige påstandsdokumenter.

Efter Retsplejerådets opfattelse kan der være grund til at overveje potentialet for nedbringelse af sagsbehandlingstiden i civile ankesager ved lov- og/eller praksisændringer. Ankesager adskiller sig imidlertid væsentligt fra sager i 1. instans, allerede fordi grundlaget for sagen er den indankede dom, og det vil kræve nærmere overvejelser og nærmere undersøgelser af den praksis, der følges, at tage stilling til behovet for og i givet fald udformningen af nye regler og/eller praksis.

Retsplejerådet kommer derfor ikke nu med anbefalinger vedrørende sagsbehandlingen i ankesager, men vil vende tilbage hertil på et senere tidspunkt.

4.5. Økonomiske konsekvenser

En mere aktiv retsledelse under sagsforberedelsen vil i givet fald medføre, at den dommer (domstolsjurist), der har ansvaret for forberedelsen af en civil retssag, skal bruge mere tid på denne opgave, end det gennemgående sker i dag. Der forventes samtidig at være en vis lettelse af arbejdet med hovedforhandlede civile retssager (inkl. domsskrivning), fordi flere sager vil blive forliget, og fordi hovedforhandlingen i nogle sager vil blive kortere.

Disse modgående virkninger vil være forskudt i tid, således at behovet for at bruge mere dommertid på sagsforberedelsen opstår med det samme, mens den sparede dommertid til hovedforhandlinger først viser sig på længere sigt.

De økonomiske konsekvenser ved implementering af initiativerne vedrørende en mere aktiv retsledelse under sagsforberedelsen vil i givet fald af-

⁶⁰ Retsplejelovens § 378.

⁶¹ Lov nr. 260 af 8. juni 1979, som byggede på bl.a. Retsplejerådets betænkning nr. 698/1973 om behandling af borgerlige sager.

⁶² Der blev dog indført mulighed for deltagelse i retsmøder ved telekommunikation, og reglerne om skriftlig behandling blev lidt mere udførlige.

hænge af, hvor meget ekstra tid det – efter en ”indkøringsfase” – er nødvendigt at bruge på dommernes styrkede sagsforberedelse, hvis styrkelsen skal have maksimal effekt på sagsbehandlingstiden. Dommerforeningens repræsentanter i Retsplejerådet har anslået, at der gennemsnitligt bør afsættes 2,5 timers ekstra tid hertil i almindelige civile sager. Lægges dette til grund, forventes implementering af initiativerne med betydelig usikkerhed at medføre årlige merudgifter hos domstolene på skønsmæssigt ca. 4,4 mio. kr. fuldt indfaset, jf. *tabel 4.1*.

Tabel 4.1

Potentiale ved implementering af tiltag, når den ekstra forberedelsestid er 2,5 timer

<i>Mio. kr.</i>	Årligt potentiale, fuldt indfaset
Merudgifter ved implementering af initiativerne	-11,2
Mindreudgifter ved implementering af initiativerne	6,8
I alt	-4,4

Anm.: Retsplejerådet har antaget, at der i gennemsnit vil skulle bruges 2,5 timers ekstra forberedelse per sag. Dette skønnes at medføre, at 200 ekstra sager kan afgøres inden hovedforhandling, mens der i 20 pct. af de resterende sager vil kunne spares en halv time på hovedforhandlingen. Det er desuden forudsat, at initiativerne om at hæve beløbsgrænsen for småsagsprocessen til 100.000 kr. bliver fulgt. Det er lagt til grund, at initiativerne med de anvendte forudsætninger vil medføre ekstra forberedelsestid i 5.890 sager og forkortet hovedforhandling i 341 sager.

Kilde: Domstolsstyrelsen

Det bemærkes, at den besparelse, der fremgår af tabellen ovenfor, først forventes at udmønte sig efter en implementeringsfase. Det må derfor antages, at de samlede merudgifter som følge af initiativerne i de første år vil overstige 4,4 mio. kr. I den første del af implementeringen må merudgifterne forventes at være tæt på 11,2 mio. kr. årligt.

Det er i beregningen ovenfor forudsat, at rådets anbefaling om at forhøje beløbsgrænsen for småsagsprocessen til 100.000 kr. bliver fulgt. Hvis det ikke sker, forventes implementering af initiativerne vedrørende en mere aktiv retsledelse under sagsforberedelsen at medføre årlige merudgifter hos domstolene på ca. 5,6 mio. kr. fuldt indfaset, hvis det lægges til grund, at der skal afsættes 2,5 timer ekstra til dommernes øgede forberedelse, jf. *tabel 4.2*. I de første år, hvor initiativerne ikke er fuldt indfaset, forventes merudgifterne i givet fald at udgøre ca. 14,3 mio. kr. årligt.

Tabel 4.2**Potentiale ved implementering af tiltag, når den ekstra forberedelsestid er 2,5 timer (uden forhøjelse af beløbsgrænsen for småsagsprocessen)**

<i>Mio. kr.</i>	Årligt potentiale, fuldt indfaset
Merudgifter ved implementering af initiativerne	-14,3
Mindreudgifter ved implementering af initiativerne	8,7
I alt	-5,6

Anm.: Retsplejerådet har antaget, at der i gennemsnit vil skulle bruges 2,5 timers ekstra forberedelse per sag. Dette skønnes at medføre, at 200 ekstra sager kan afgøres inden hovedforhandling, mens der i 20 pct. af de resterende sager vil kunne spares en halv time på hovedforhandlingen. Det er lagt til grund, at initiativerne med de anvendte forudsætninger vil medføre ekstra forberedelsestid i 7.534 sager og forkortet hovedforhandling i 436 sager.

Kilde: Domstolsstyrelsen

5. Skriftlig behandling i 1. instans

5.1. Konklusion

Retsplejerådet fraråder

at indføre mulighed for, at en almindelig civil sag i 1. instans skal kunne afgøres uden mundtlig hovedforhandling mod en parts ønske.

5.2. Baggrund

Civile retssager i 1. instans afgøres som udgangspunkt efter en mundtlig hovedforhandling.⁶³

Udeblivelsesdomme og domme, hvor den ene part tager bekræftende til genmæle, kan dog afsiges uden hovedforhandling, og processuelle spørgsmål kan også afgøres uden mundtlig forhandling.

Retten kan desuden med parternes samtykke bestemme, at sagens realitet afgøres uden mundtlig hovedforhandling, når særlige grunde taler herfor.⁶⁴ Denne mulighed blev indført ved politi- og domstolsreformen i 2007 og byggede på et forslag fra Retsplejerådet.

Det fremgår af forarbejderne, at rettens eventuelle beslutning om at undlade at afholde en mundtlig hovedforhandling kan træffes efter en konkret vurdering af, om det er nødvendigt at afholde en mundtlig hovedforhandling i den pågældende sag.⁶⁵ Hvis bevisførelse i form af forklaringer har væsentlig betydning for sagen, vil en mundtlig hovedforhandling normalt være påkrævet. I vurderingen indgår også, om sagen har en særlig offentlig interesse. Det er forudsat, at retten anvender beføjelsen til at bestemme, at der ikke skal afholdes en mundtlig hovedforhandling, med varsomhed.

Det er lagt til grund i forarbejderne til denne regel, at en part altid bør kunne forlange, at der afholdes en mundtlig hovedforhandling i tvistige sager i 1. instans. Det fremhæves, at det imidlertid er retten, der på grundlag af sagens karakter bestemmer, hvor lang tid der skal sættes af til hovedforhandlingen.

Familieretlige sager kan behandles i en forenklet proces, hvor sagen afgøres på skriftligt grundlag, hvis retten finder det ubetænkeligt at undlade mundtlig forhandling.⁶⁶

⁶³ Retsplejelovens § 365.

⁶⁴ Retsplejelovens § 366.

⁶⁵ Folketingstidende 2006-07, tillæg A, side 5276.

⁶⁶ Retsplejelovens §§ 451 og 452.

5.3. Anvendelse i praksis

Muligheden for med parternes samtykke at afgøre en tvistig sags realitet uden mundtlig hovedforhandling anvendes i praksis sjældent i byretterne.

5.4. Retsplejerådets overvejelser

Drøftelse på det forberedende møde af muligheden for skriftlig behandling

Skriftlig behandling kan i nogle tilfælde være en hensigtsmæssig måde at behandle sagen på ud fra et hensyn til at spare tid og omkostninger.

I byretterne kan det især være relevant, at dommeren tager spørgsmålet om skriftlig behandling op på det forberedende møde i mindre komplicerede sager, hvor det væsentlige faktum synes at ligge fast bedømt ud fra stævning og svarskrift. I disse sager er der ofte ikke behov for mundtlige parts- og vidneforklaringer.

I småsager, hvor der holdes et telefonisk forberedende møde, kan det være relevant, at retten mere rutinemæssigt tager initiativ til at drøfte muligheden for at afgøre sagen uden mundtlig hovedforhandling, hvis sagen skønnes egnet, efter at retten på det forberedende møde har bistået parterne med at få klarlagt, hvad de er uenige om, og hvilken forenklet bevisførelse der er nødvendig.

Udvidet adgang til at afgøre civile sager i 1. instans på rent skriftligt grundlag

Retsplejerådet har tidligere frarådet at give retten hjemmel til mod en parts ønske at bestemme, at en sag skal afgøres uden en mundtlig hovedforhandling. Rådet lagde herved vægt på det principielle synspunkt, at en part i en tvistig sag bør kunne kræve at få mulighed for at forklare sig direkte over for den/dem, der skal afgøre sagen, idet det ellers for den pågældende part kan fremstå sådan, at parten er afskåret fra at komme ordentligt til orde.⁶⁷

I lyset af det væsentlige behov, der er for at finde forsvarlige måder at nedbringe retternes sagsbehandlingstider på, har rådet imidlertid nu på ny overvejet, om der ved en lovændring bør skabes hjemmel til, at retten i et begrænset antal sager kan bestemme, at sagen eller en del af sagen skal afgøres på rent skriftligt grundlag, selv om parterne eller en af dem ikke ønsker det.

⁶⁷ Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001, side 306.

Det vil afhænge af den enkelte sags karakter, om der samlet set er noget vundet tidsmæssigt ved at afgøre sagen uden en mundtlig hovedforhandling. I nogle sager kan en (kort) mundtlig hovedforhandling således være mere effektiv end en rent skriftlig behandling, fordi man på stedet kan få afklaret eventuelle tvivlsspørgsmål og uklarheder. Men især hvor tvisten angår rent juridiske spørgsmål, og hvor der er enighed om, hvilket faktum der kan lægges til grund, kan en rent skriftlig behandling af sagen være det mest effektive. I så fald kan der også være et relevant hensyn til modparten, hvis sagen kan blive afgjort meget hurtigere eller med væsentligt lavere sagsomkostninger på skriftligt grundlag.

I praksis ses der dog også adskillige eksempler på, at de procedureindlæg, som parterne skal indlevere i en sag, der behandles skriftligt, bliver så omfattende, at dommeren af den grund ender med at bruge mindst lige så meget tid på sagen samlet set, som hvis sagen var blevet mundtligt forhandlet. I nogle tilfælde vil parternes advokater også have anvendt lige så meget tid, som hvis sagen havde været forhandlet mundtligt, mens der i andre tilfælde kan synes at være tale om, at procedureindlæggenes omfang nok så meget skyldes, at det med udbredelsen af den digitale teknologi er blevet særdeles let at indføje omfangsrige tekstpassager andre steder fra i procesindlæggen.

Det må samtidig tages i betragtning, at det erfaringsmæssigt ofte forekommer mere nærliggende for parterne at overveje en forligsmæssig løsning på sagen efter en mundtlig hovedforhandling end efter en skriftlig procedure. En forligsmæssig løsning sparer ressourcer til domsskrivning og forkorter rettens sagsbehandlingstid med den tid, der går fra hovedforhandling til domsafsigelse, typisk op til 1-2 måneder.

Omvendt vil det alt andet lige øge rettens muligheder for at udnytte tiden fleksibelt, når en sag falder bort eller må udsættes, hvis retten har en vis beholdning af civile sager, der er klar til behandling på skriftligt grundlag. Det må dog herved tages i betragtning, at byretterne har mange andre typer af skriftligt behandlede afgørelser, som kan træffes i de ”huller”, der opstår, når en sag falder bort eller må udsættes med kort varsel.

En regel om skriftlig behandling af almindelige civile sager mod en parts ønske måtte desuden nødvendigvis gives et forholdsvis begrænset anvendelsesområde.

Det måtte således være forudsat, at der ikke træffes afgørelse om skriftlig behandling, hvis parterne er uenige om en faktisk omstændighed, som har

betydning for resultatet, og hvor der er behov for bevisførelse ved mundtlige parts- eller vidneforklaringer.

Hvis en part bestrider de faktiske omstændigheder, som en part eller et vidne har afgivet skriftlig erklæring om, eller hvis der er afgivet modstridende skriftlige erklæringer fra forskellige parter eller vidner, må en part også kunne forlange mundtlig bevisførelse for retten, hvis det drejer sig om faktiske omstændigheder, som må antages at have betydning for resultatet.

Desuden måtte det efter Retsplejerådets opfattelse være forudsat, at en sag ikke er egnet til behandling på skriftligt grundlag, hvis sagen har en særlig betydning for en part, eller hvis en parts personlige forhold eller situation har betydning for sagen, og parten ønsker at forklare herom umiddelbart for den dømmende ret.

Muligheden for mod en eller begge parters ønske at bestemme, at sagen skal behandles skriftligt, ville således navnlig kunne bruges i sager, der ikke er alt for omfattende eller komplicerede, hvor retten alene skal tage stilling til retlige spørgsmål, og hvor en part ikke med rimelig grund ønsker at forklare sig umiddelbart for den dømmende ret.

Skriftlig behandling mod en parts ønske ville i givet fald også kunne være relevant ved afgørelsen af et delspørgsmål, som er udskilt til særskilt afgørelse,⁶⁸ eksempelvis forældelse, hvis delspørgsmålet kan afgøres forsvarligt på skriftligt grundlag uden mundtlig bevisførelse. Afhængigt af udfaldet af afgørelsen vedrørende delspørgsmålet kunne sagen derefter enten være slut, eller sagen kunne fortsætte med mundtlig hovedforhandling vedrørende de øvrige spørgsmål i sagen. I begge tilfælde ville muligheden for at afgøre delspørgsmål, der angår sagens realitet,⁶⁹ uden mundtlig hovedforhandling bidrage til en mere effektiv behandling af den samlede sag.

Efter en samlet vurdering af de ovenfor nævnte aspekter og perspektiver fraråder Retsplejerådet, at der åbnes mulighed for, at retten kan bestemme, at en almindelig civil sag skal afgøres uden mundtlig hovedforhandling imod en eller begge parters ønske. Efter Retsplejerådets vurdering vil den mulige tidsmæssige gevinst for retterne ved at indføre en sådan lovregel være meget begrænset og vil ikke stå mål med de principielle betænkelig-

⁶⁸ Retsplejelovens § 253.

⁶⁹ Muligheden foreligger allerede for så vidt angår delspørgsmål, der hører til sagens formalitet, da processuelle spørgsmål efter rettens skøn inden for rammerne af EMRK artikel 6 allerede efter gældende ret kan afgøres på skriftligt grundlag.

heder, der vil være selv ved en bestemmelse med et begrænset anvendelsesområde.

5.5. Økonomiske konsekvenser

Hvis der – uanset at Retsplejerådet fraråder det – måtte blive indført en lov-hjemmel til, at retten mod en eller begge parter ønsker kan bestemme, at en civil sag skal behandles på rent skriftligt grundlag, vil det indebære, at lidt flere sager i 1. instans end i dag kan forventes at ville blive afgjort på skriftligt grundlag, dvs. uden mundtlig hovedforhandling.

På det foreliggende grundlag forventes initiativet, hvis det måtte blive implementeret, at ville medføre et årligt besparelspotentiale på ca. 1,2 mio. kr. fuldt indfaset, jf. *tabel 5.1*.

Tabel 5.1

Potentiale ved implementering af tiltag (som Retsplejerådet fraråder)

Mio. kr.	Årligt potentiale, fuldt indfaset
Merudgifter ved implementering af initiativerne	-3,0
Mindreudgifter ved implementering af initiativerne	4,3
I alt	1,2

Anm.: Retsplejerådet har antaget, at initiativet vil føre til, at ca. 100 ekstra almindelige civile sager hos byretterne årligt vil kunne afgøres på skriftligt grundlag.

Kilde: Domstolsstyrelsen

6. Skriftlige parts- og vidneerklæringer

6.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at skriftlige parts- og vidneerklæringer anvendes i videre omfang end nu, at det i Domstolsstyrelsens regi nærmere overvejes, om det i forhold til rets- tens brugere vil være formålstjenligt at udarbejde en vejledning om, hvordan en skriftlig parts- eller vidneerklæring kan udformes, og at styrelsen i givet fald tager initiativ hertil.

Anbefalingerne vurderes at medføre kortere sagsbehandlingstider, uændrede sagsomkostninger for parterne og mindreudgifter for domstolene på 0,6 mio. kr. årligt fuldt indfaset.

Retsplejerådet fraråder at indføre en *obligatorisk* ordning med skriftlige erklæringer.

6.2. Baggrund

I civile retssager råder parterne som hovedregel frit over sagens genstand, og parterne kan aftale, hvilke faktiske omstændigheder der skal lægges til grund ved sagens afgørelse. Der er i udgangspunktet fri bevisførelse, men der gælder et princip om bevisumiddelbarhed, hvilket betyder, at bevis i form af, at en person beretter om, hvad han eller hun har set og/eller hørt, som hovedregel skal føres ved, at personen afgiver mundtlig forklaring umiddelbart for den dømmende ret som part eller vidne.

I kraft af parternes rådighed over, hvilke faktiske omstændigheder der skal lægges til grund, kan parterne imidlertid frit aftale at erstatte en mundtlig forklaring fra en part eller et vidne med en skriftlig erklæring fra parten eller vidnet.

Retten kan endvidere efter anmodning fra en af parterne og efter høring af modparten tillade, at der indhentes en skriftlig erklæring fra en part eller fra en person, der ville kunne afhøres som vidne under sagen, hvis det findes ubetænkeligt.⁷⁰ Denne regel blev indført ved politi- og domstolsreformen i 2007.

Det fremgår af forarbejderne til denne regel, at ved den konkrete vurdering af, om det vil være ubetænkeligt at indhente en skriftlig parts- eller vidneer-

⁷⁰ Retsplejelovens § 297, stk. 1.

klæring, skal der bl.a. lægges vægt på forklaringens betydning for sagen og karakteren af de spørgsmål, parts- eller vidneerklæringen i givet fald skal angå.⁷¹ Retten kan bl.a. tage stilling til formuleringen af spørgsmålene.

Retten kan ikke tillægge den, der afgiver en skriftlig erklæring, godtgørelse eller anden betaling herfor, men hvis en part betaler den, der afgiver erklæring, kan retten tage stilling til, om udgiften kan henregnes til sagsomkostningerne.

Det fremgår endvidere af forarbejderne, at en tilladelse til at indhente en skriftlig parts- eller vidneerklæring ikke udelukker, at den pågældende også afgiver mundtlig forklaring for retten. En part vil altid selv kunne vælge at afgive mundtlig forklaring for retten, selv om den pågældende tillige har afgivet en skriftlig partserklæring.

Retten kan også af egen drift henstille til parterne, at der indhentes en skriftlig erklæring fra et vidne, hvis forklaringen uden betænkeligheder vil kunne afgives skriftligt.⁷² Denne regel blev indført ved en lovændring i 2014. Der blev samtidig indført krav om, at der skal angives et tema for, hvad et vidne skal forklare om, og en begrundelse for, hvorfor vidnet ønskes ført,⁷³ hvilket understøtter, at retten vil kunne drøfte med parterne, om det er relevant med skriftlige vidneerklæringer om et eller flere temaer.

6.3. Anvendelse i praksis

Skriftlige parts- og vidneerklæringer anvendes trods de ovenfor nævnte lovændringer stadig sjældent.

6.4. Retsplejerådets overvejelser

Skriftlige parts- og vidneerklæringer har både fordele og ulemper i relation til hurtigere sagsbehandling.

I nogle tilfælde er en part eller et vidne forhindret i at møde under hovedforhandlingen, og hvis deltagelse via telekommunikation heller ikke er en praktisk mulighed, er en skriftlig erklæring den eneste mulighed for, at den pågældendes forklaring kan indgå som bevis i sagen, uden at hovedforhandlingen skal omberammes. Alternativerne til en skriftlig erklæring er altså her, at sagen omberammes med forlængelse af sagsbehandlingstiden til følge, eller at beviset ikke kan føres med deraf følgende ringere beslutnings-

⁷¹ Folketingstidende 2005-06, tillæg A, side 5372.

⁷² Retsplejelovens § 297, stk. 2.

⁷³ Retsplejelovens § 353, stk. 3, 4. pkt.

grundlag og mulighed for appel, hvis den tabende part mener, at sagen kan vindes, hvis beviset bliver ført for appelinstansen.

Skriftlige parts- eller vidneerklæringer kan, hvis de indhentes tidligt i forberedelsesfasen, også medvirke til en tilskæring af sagen, sådan at sagen eventuelt lettere kan forliges, eller sådan at hovedforhandlingen kan gennemføres på kortere tid.

Skriftlige parts- og vidneerklæringer giver bedre mulighed for at forberede mod- og yderligere spørgsmål og modbeviser til hovedforhandlingen. Sagen kan dermed afgøres på et mere oplyst grundlag, men kan også blive mere omfattende.

Skriftlige parts- og vidneerklæringer som alternativ til mundtlige forklaringer giver mulighed for at forkorte hovedforhandlingen eller eventuelt helt at undlade en mundtlig hovedforhandling og afgøre sagen på skriftligt grundlag. Skriftlige parts- og vidneerklæringer giver imidlertid ikke mulighed for gennem spørgsmål at få afklaret tvivl om forståelsen af det, som er forklaret, og giver heller ikke retten samme mulighed for at danne sig et umiddelbart indtryk af partens eller vidnets troværdighed. Disse problemer kan løses med en supplerende mundtlig forklaring, men så går noget af tidsbesparelsen naturligvis fløjten.

Skriftlige parts- og vidneerklæringer skal skrives, hvorefter parterne, deres advokater og retten også skal bruge tid på at sætte sig ind i dette yderligere skriftlige materiale i sagen.

Indholdet af en parts- eller vidneerklæring skal hidrøre fra den pågældende, men der er ikke noget forbud mod, at en parts advokat bistår med at sammenfatte den pågældendes mundtlige eller skriftlige udsagn i én samlet erklæring. Der vil på den baggrund kunne forekomme tilfælde, hvor modparten bør tillades en mere nærgående modafhøring, end det ellers er sædvanligt, for at afdække, om erklæringens indhold eventuelt kan være blevet ”farvet”.

Retsplejerådet finder det på den anførte baggrund velbegrundet at fastholde, at civilprocessens udgangspunkt er mundtlighed og bevisumiddelbarhed, men det er samtidig også velbegrundet at sikre, at de processuelle regler er så fleksible, at skriftlige parts- og vidneerklæringer kan bruges i de tilfælde, hvor fordelene skønnes at overstige ulemperne.

Retsplejerådet vil således fraråde at indføre en obligatorisk ordning med skriftlige erklæringer, som netop ikke vil give den fornødne mulighed for at afveje fordele og ulemper i det enkelte tilfælde.

Det er bedre at blive stående ved, at retten som led i en intensiv drøftelse på det forberedende møde om sagens faktiske og retlige spørgsmål også kan tage spørgsmålet om skriftlige erklæringer op af egen drift, hvis der er anledning til det. Ofte vil det være hurtigere først at afdække, om parterne kan blive enige om, hvilke faktiske omstændigheder der skal lægges til grund ved sagens afgørelse.

Selv om Retsplejerådet fraråder en obligatorisk ordning, er det efter rådets opfattelse relevant at overveje, hvordan de gældende muligheder for at benytte skriftlige parts- og vidneerklæringer kan blive brugt noget mere. Det er rådets klare indtryk, at skriftlige erklæringer uden retsplejemæssige betænkeligheder kunne bruges en del mere, end det nu sker i praksis. Det må antages, at der her er et uudnyttet potentiale for at spare tid under hovedforhandlingen og for at skære sagen til og dermed begrænse tidsforbruget og sagsomkostningerne. Det kan bl.a. nævnes, at en skriftlig erklæring fra et vidne, der skal forklare om komplicerede tekniske eller økonomiske forhold dels kan modvirke misforståelser eller opklarende mundtlige spørgsmål, fordi vidnet med egne ord kan redegøre for tekniske nuancer og detaljer, som anses for vigtige for sagen, dels kan være en god og tidsbesparende støtte for advokaterne og retten, når vidnet afgiver forklaring under hovedforhandlingen.

Som det gælder på flere andre punkter, som Retsplejerådet har overvejet, er reglerne principielt gode nok, som de er. Reglerne er rummelige og giver som nævnt retten og parterne vide muligheder for en god og effektiv behandling af den enkelte civile sag ud fra forholdene i sagen.

Retsplejerådet har således overvejet, hvordan man på en hensigtsmæssig måde kan motivere til i flere sager end i dag at bruge skriftlige parts- og vidneerklæringer. Rådet finder, at det vil være hensigtsmæssigt i bemærkningerne til et lovforslag om en lovregel om rettens selvstændige ansvar for at fremme sagen (jf. ovenfor pkt. 4.4) at beskrive, hvordan den fleksible sagsbehandling, der blev indført med politi- og domstolsreformen i 2007 og justeret i 2014, bør praktiseres ikke kun af retten, men også af parterne og deres advokater i lyset af de erfaringer, der nu er gjort med brugen af reglerne. Endvidere bør det anføres som en forudsætning, at retten på det forberedende møde af egen drift bringer spørgsmålet om skriftlige parts- og

vidneerklæringer på bane, hvis drøftelserne om sagens faktiske og retlige spørgsmål viser, at det kunne være relevant.⁷⁴

Herudover anbefaler Retsplejerådet, at det i Domstolsstyrelsens regi overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt i lyset af brugernes behov at udarbejde en vejledning om, hvordan en skriftlig parts- eller vidneerklæring kan stilles op. Der er ikke i dag en ensartet praksis for, hvordan man udformer en sådan erklæring, og det er rådets indtryk, at der blandt parter og advokater råder en vis usikkerhed om, hvordan man mest hensigtsmæssigt griber en sådan erklæring an. Det vil i sig selv kunne bidrage til en øget – og hurtigere – brug af skriftlige parts- og vidneerklæringer, hvis en vejledning, som eventuelt kan indeholde eksempler, gør det lettere at udforme en sådan erklæring. Hvis det vurderes, at en vejledning vil være formålstjenlig, vil dens nærmere udformning kunne drøftes med repræsentanter for retter og advokatororganisationer, og den vil i givet fald kunne indgå i domstolenes vejledninger på hjemmesiden domstol.dk, som Domstolsstyrelsen står for.

6.5. Økonomiske konsekvenser

Anbefalingen må forventes at føre til en øget anvendelse af skriftlige parts- og vidneerklæringer i forhold til den aktuelle situation. Dette vil kunne bidrage til en tilskæring af sagen på et tidligt tidspunkt, hvis parterne på grundlag af erklæringerne kan enes om, hvilke faktiske omstændigheder der kan lægges til grund i sagen. En sådan tilskæring kan øge mulighederne for forlig.

På det foreliggende grundlag forventes en implementering af anbefalingerne om øget brug af skriftlige parts- og vidneerklæringer at medføre et årligt besparelspotentiale på ca. 0,6 mio. kr. fuldt indfaset, jf. *tabel 6.1*.

Tabel 6.1

Potentiale ved implementering af tiltag

Mio. kr.	Årligt potentiale, fuldt indfaset
Merudgifter ved implementering af initiativerne	-0,5
Mindreudgifter ved implementering af initiativerne	1,1
I alt	0,6

Anm.: Retsplejerådet har antaget, at der vil blive afgjort 70 flere sager ved forlig før hovedforhandling.

Kilde: Domstolsstyrelsen

⁷⁴ Indhentelse af skriftlige parts- eller vidneerklæringer er nævnt i retsplejelovens § 353, stk. 1, nr. 15, som et muligt spørgsmål til drøftelse på det forberedende møde.

I det omfang parternes advokater medvirker til udarbejdelsen af skriftlige parts- og vidneerklæringer, vil en øget brug heraf kunne medføre øgede udgifter til sagsomkostninger for parterne. De øgede udgifter modsvares af lavere sagsomkostninger i sager, som forliges. Det er vanskeligt at skønne over initiativets samlede virkning på parternes sagsomkostninger. Det må dog antages, at initiativet hverken vil medføre en stigning eller et fald af større betydning i de gennemsnitlige sagsomkostninger.

7. Effektiv behandling af meget store civile retssager

7.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at der udarbejdes vejledende retningslinjer om effektiv behandling af meget store civile retssager ved byretterne, og at det i Domstolsstyrelsens regi overvejes, hvordan sådanne retningslinjer nærmere bør udarbejdes og ajourføres,

at Domstolsstyrelsen på et passende tidspunkt undersøger, om og i givet fald hvordan den digitale sagsportal kan udvides med en funktion, hvor alle sagens bilag løbende bliver emnemæssigt sorteret og ensartet struktureret på en måde, der er tilgængelig for sagens parter, dommere mv.

7.2. Baggrund og anvendelse i praksis

Meget store civile retssager lægger beslag på betydelige ressourcer hos retten (og parterne). Ved ”meget store” sager forstås i denne sammenhæng sager, hvor hovedforhandlingen vil eller må formodes at ville strække sig over mange retsdage på grund af særligt omfattende og/eller komplekse bevisproblemer og bevismateriale samt i visse sager på grund af mange krav/modkrav og/eller mange parter.

Retterne har i de seneste år modtaget adskillige meget store civile sager, f.eks. banksagerne med erstatningskrav mv. i kølvandet på finanskrisen.

Retsplejeloven indeholder ikke særskilte regler for behandlingen af meget store civile sager. Sagerne behandles således efter retsplejelovens almindelige regler for behandlingen af civile sager.

Meget store civile sager medfører imidlertid særlige problemer med hensyn til sagsforberedelsen og hovedforhandlingens omfang, som for så vidt er uafhængige af rettens berammelsestider i øvrigt. Sagerne kan desuden lettere end mindre og mere overskuelige sager ”svulme op” under forberedelsen og indebære en unødigt langvarig hovedforhandling. Uden en stram styring er der således en forøget risiko for, at der udveksles flere processkrifter end nødvendigt, og at det enkelte processkrift bliver unødigt omfattende.

Østre Landsret nedsatte i 2019 en intern arbejdsgruppe, som skulle overveje, hvordan landsretten mest effektivt kan forberede og gennemføre hovedforhandling i store civile sager.

Arbejdsgruppens arbejde mandede ud i nogle interne vejledende retningslinjer ("guidelines") for god styring af sagsforberedelsen og tilrettelæggelsen af hovedforhandlingen i store civile sager. Retningslinjerne tager sigte på civile sager, hvor hovedforhandlingen skønnes at ville vare mindst 10 dage. I *tabel 7.1* er en oversigt over de dele af retningslinjerne, som retter sig mod parterne eller har særlig betydning for dem.

Tabel 7.1

Guidelines for god styring af forberedelsen og tilrettelæggelsen af hovedforhandlingen i store civile sager

Fastsættelse af frist for processkrift/svarskrift ved sagens modtagelse	Når det i en 1. instanssag er besluttet, at sagen skal forblive henvist, opfordres parterne allerede i forbindelse med fastsættelsen af frist for første processkrift til at forholde sig til de processuelle spørgsmål/anmodninger mv., som er rejst eller fremsat af modparten, f.eks. en anmodning om præjudiciel forelæggelse, sambehandling, syn og skøn mv.
Forberedende møder	Landsretten søger at sikre, at sagen hurtigst muligt koncentrerer, således at den samlede sagsbehandlingstid kan begrænses mest muligt. Til det formål afholder landsretten af egen drift som udgangspunkt 3-4 forberedende møder årligt med henblik på at få taget stilling til de processuelle tvister, der typisk opstår, og for at holde snor i sagens fremdrift.
Indkaldelse til forberedende møder	Hurtigst muligt efter modtagelsen af det første processkrift (1. instanssager)/svarskrift (ankesager) indkaldes til et indledende forberedende møde. Samtidig med, at der indkaldes til det første forberedende møde, kan det være hensigtsmæssigt at udsende en mødeplan med 3-4 møder årligt mindst 1 ½ år frem i tiden.
Plan for forberedelsen, inkl. tidsfrister med præklusivsvirkning	I det første forberedende møde lægges en detaljeret plan for forberedelsen. Der bør herunder fastsættes frister for de næste processkrifter, og navnlig bør der fastsættes så vidt muligt præklusive frister for eventuel ad citation, anmodning(er) som syn og skøn, anmodning om præjudiciel forelæggelse, anmodning om sagkyndige dommere, editionsbegæringer og lignende tidskrævende processuelle skridt. Samtidig bør der ligeledes fastsættes så vidt muligt præklusive frister for modpartens/-ernes eventuelle indsigelser mod sådanne anmodninger.

Tidlig forhåndsberømmelse og tidlig frist for afslutning af forberedelsen	Under det første møde gøres det klart for advokaterne, at landsretten forventer, at de tilrettelægger hovedforhandlingen effektivt, således at den kan afvikles inden for rimelig tid. Det er under de løbende forberedende møder normalt et fast punkt på dagsordenen, om der er grund til at justere det afsatte antal dage til hovedforhandlingen (i nedadgående retning). Der er desuden som udgangspunkt mindst 6 måneder før den berammede hovedforhandling frist for en mere endelig tidsplan, således at eventuel overflødig forhåndsberømmet tid kan frigøres til andre formål. Det søges aftalt, at forberedelsen sluttet nogen tid før hovedforhandlingen, f.eks. 8 uger før, og at dette som udgangspunkt indebærer, at nye påstande, anbringender og beviser ikke kan fremlægges efter denne frist.
Sammenfattende processkrifter og ekstrakt samt håndtering af procesmaterialet	I forbindelse med forhåndsberømmelsen under forberedelsen angives nærmere, hvilke ønsker landsretten har til indholdet af og strukturen for de sammenfattende processkrifter. Som led i forhåndsberømmelsen bør det endvidere kræves, at den digitale ekstrakt skal være elektronisk søgbar og kopierbar, og de enkelte filer (bind) skal indeholde en klikbar indholdsfortegnelse. Det kan være hensigtsmæssigt at aftale, at fristen for de sammenfattende processkrifter og ekstrakten fastsættes noget tidligere end i almindelige sager, dvs. mindst 2 uger før og gerne 3-4 uger før hovedforhandlingen. Inden for samme frist som for de sammenfattende processkrifter og ekstrakt bør der også kræves indleveret en endelig tidsplan for hovedforhandlingen.
Tilrettelæggelse af hovedforhandling	Tilrettelæggelsen af hovedforhandlingen er et fast punkt på de løbende forberedende møder.
Parts- og vidneforklaringer	Under det første forberedende møde drøftes muligheden for at begrænse antallet af dage til hovedforhandlingen ved brug af skriftlige parts- og vidneforklaringer. Det kan være nærliggende allerede under det første forberedende møde at drøfte, om afhøring af f.eks. vidner i udlandet kan gennemføres via videolink.
Tilskæring af sager	Forberedelsesdommeren kan ofte med fordel benytte de forberedende møder til at søge at få advokaterne til at samarbejde om at fastlægge de nærmere tvistepunkter, og hvad der bevismæssigt og retligt er enig-

	hed om. Det kan herunder være nyttigt under hvert møde at have et fast dagsordenspunkt om ”sagens faktiske og retlige omstændigheder – enigheder og uenigheder”.
Disposition for forelæggelsen	Ved sagens indledning gives hver partsrepræsentant mulighed for kort at præsentere klientens syn på sagen, således at retten får præsenteret de overordnede tvistepunkter i sagen. Partsrepræsentanterne opfordres til at forsyne landsretten og de øvrige parter med en disposition for forelæggelsen af et givent emne.
Oplæsning/redegørelse	Med henblik på at begrænse forelæggelsen og oplæsningen gøres advokaterne opmærksom på, at de under den mundtlige forelæggelse og den digitale forevisning af ekstraktens dokumenter i mindre grad bør læse højt, men i stedet overordnet skal redegøre for indholdet og betydningen af de dokumenter, der nævnes/vises, og således at de centrale elementer fremhæves.
Anvendelse af støttebilag	Parterne opfordres til at udarbejde støttebilag og støttebilagssamlinger.
Brug af støttebilag til afhøringer	Advokaterne anmodes om for hver part og hvert vidne at sende en liste over de emner, som afhøringen vil dreje sig om, herunder med en liste over de dokumenter med ekstrakthenvisninger, som vil blive inddraget under afhøringen.
Procedure og sammenfattende processkrifter	I de meget store 1. instanssager, hvor hovedforhandlingen strækker sig over en længere periode, kan det være hensigtsmæssigt at anmode parterne om at udarbejde dels foreløbige sammenfattende processkrifter forud for hovedforhandlingens påbegyndelse, dels endelige sammenfattende processkrifter i passende tid forud for proceduren. Hvis der i en stor civil ankesag er ny og mere omfattende bevisførelse, kan det også være hensigtsmæssigt at aftale, at der indgives opdaterede sammenfattende processkrifter, når bevisførelsen er afsluttet. Med henblik på koncentration af hovedforhandlingen kan der være anledning til at begrænse tiden til procedure, idet advokaterne ikke behøver at gengive ethvert synspunkt i deres sammenfattende processkrifter under den mundtlige procedure.

Kilde: Østre Landsret

Medlem af Folketinget Preben Bang Henriksen (V) har i en liste med forslag til effektivisering af civilprocessen, som den daværende justitsminister har videresendt til Retsplejerådet, anført, at det er med til at forlænge sagsbehandlingstiden, at civile sager ”pustes op”. Preben Bang Henriksens bemærkninger er ikke specielt møntet på de meget store sager, men angår mere generelt en oplevet tendens til, at civile retssager bliver unødigt omfattende og tidskrævende. Han mener bl.a., at antallet af processkrifter, processkrifternes længde, påstandsdokumenternes omfang og formulering mv. er mindst femdoblet inden for de senere år. Han anfører, at det ganske vist efter retsplejeloven kan få omkostningsmæssige konsekvenser for den, der bringer overflødig processtof ind i sagen, men det er sjældent, at retten gør brug af denne regel.

7.3. Retsplejerådets overvejelser

Efter Retsplejerådets opfattelse er en effektiv styring af forløbet i meget store civile sager en forudsætning for at undgå, at de i forvejen meget tidskrævende sager svulmer unødigt op og tager endnu længere tid, end det er nødvendigt. Stram styring er dog erfaringsmæssigt ikke altid nok, idet en smidig indstilling og ”fornemmelse” hos retten og sagens parter og deres advokater også er vigtig for, at forløbet bliver så effektivt, som det er forsvareligt og muligt.

Under Retsplejerådets drøftelser har nogle medlemmer særligt om sagsforberedelsen anført, at det er hensigtsmæssigt, hvis dommeren mere aktivt tager stilling til f.eks., hvilke emner processkrifter og/eller den mundtlige procedure bør koncentreres om. Efter rådets opfattelse er det nærliggende, at dommeren spørger ind til temaer, der vedrører fremdriften, således at der bliver en aktiv dialog med parterne herom.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes vejledende retningslinjer om effektiv behandling af meget store civile retssager, som kan tjene til inspiration for sagernes behandling ved byretterne. Retningslinjerne/vejledningen bør ad modum Østre Landsrets være koncentreret om, hvordan retterne mest effektivt kan forberede og gennemføre hovedforhandling i disse sager. Dele af Østre Landsrets ovenfor omtalte vejledende retningslinjer vil efter rådets opfattelse med fornødne tilpasninger kunne være relevante også for byretterne. Retsplejerådet anbefaler imidlertid, at det i Domstolsstyrelsens regi overvejes, hvordan sådanne retningslinjer nærmere bør udarbejdes og ajourføres.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil retningslinjer om den optimale brug af retsplejelovens regler være den bedst egnede metode til at fremme en effektiv styring og gennemførelse af de meget store civile retssager. Retsplejerådet kan f.eks. ikke pege på lovændringer, der på en forsvarlig måde kan sikre, at forelæggelse og/eller mundtlig procedure i højere grad, end det ellers ville ske, bliver koncentreret om de punkter, som er afgørende for sagen, eller at skriftlige vidneerklæringer bliver brugt i alle tilfælde, hvor det kunne være relevant.

Retsplejerådet bemærker, at det er vigtigt for en optimal forberedelse af de meget store sager, at retterne har de personaleressourcer, som er nødvendige for, at der kan afsættes nok tid til dommerens grundige forberedelse af de forberedende retsmøder. Under domstolenes nuværende forhold tager en højere prioritering af sagsforberedelsen i de meget store sager imidlertid ressourcer fra behandlingen af rettens øvrige sager.

Der synes at være en tendens til, at meget store civile retssager ”pustes op”, bl.a. som en følge af den lette adgang til at indgive processkrifter mv. på den digitale sagsportal. Initiativerne med hensyn til en mere aktiv retsledelse mv., jf. pkt. 4 ovenfor, vil i givet fald forbedre grundlaget for en mere velinformeret og forberedt dialog mellem retten og parterne om sagens fremme, og de vil også forbedre grundlaget for at få skåret sagerne effektivt til. Hvis initiativerne på et senere tidspunkt bliver gennemført, vil de sammen med de her anbefalede retningslinjer møntet på byretterne efter rådets opfattelse medvirke til at mindske problemet med, at i forvejen meget store civile sager bliver pustet unødigt op med yderligere tidsforbrug til følge. I øvrigt har spørgsmålet sammenhæng med rådets overvejelser om afvisning af åbenbart grundløse krav, jf. pkt. 9 nedenfor.

Fremlæggelse af processkrifter og bilag mv. sker i praksis ved, at parterne uploader disse dokumenter på den digitale sagsportal. Sagsportalen er et vigtigt og centralt værktøj i civile retssager. Efter rådets opfattelse vil det øge nytten af sagsportalen i meget store civile sager, hvis sagsportalen udvides med en funktion, der kan tilvælges, hvor alle sagens bilag løbende bliver emnemæssigt sorteret og ensartet struktureret på en måde, der er tilgængelig for sagens parter, dommere mv. Retsplejerådet anbefaler, at Domstolsstyrelsen på et passende tidspunkt undersøger, om og i givet fald hvordan sagsportalen kan udvides med en sådan funktion, hvilket i givet fald vil indebære en ekstraudgift for domstolene. Domstolsstyrelsen har dog oplyst, at blot det at undersøge, om en sådan funktion kan udvikles og implementeres, vil være forbundet med betydelige udgifter, og at undersøgelsen vil bruge af leveran-

dørernes tid, som ellers skal anvendes til at sikre systemets stabilitet og generelle ”performance”.

7.4. Økonomiske konsekvenser

Retsplejerådet forventer, at anbefalingerne vil medføre et besparelspotentiale. Det er imidlertid ikke muligt at beregne omfanget heraf på det foreliggende grundlag. Rådet forventer, at anbefalingerne vil kunne medvirke til, at sagsbehandlingstiden kan nedbringes i disse sager.

8. Parts- og vidneforklaringer via video- og telefonforbindelse

8.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at der ved en lovændring indføres mulighed for, at retten – hvis parterne er enige, og retten finder det forsvarligt – kan tillade, at en part eller et vidne afgiver forklaring via videolink fra et andet sted end en ret, en bemyndiget offentlig myndighed eller hos en autoriseret person.

Retsplejerådet fraråder,

at der lempes på reglerne om, hvornår en part eller et vidne skal afgive forklaring via en video- eller telefonforbindelse, at der etableres en generel ordning med mulighed for udkørende afhøringsforretning, når en part eller et vidne skal afgive forklaring fra et andet sted end foreskrevet.

8.2. Baggrund

Medlem af Folketinget Preben Bang Henriksen (V) har i en liste med forslag til effektivisering af civilprocessen, som den daværende justitsminister har videresendt til Retsplejerådet, anført, at der hver dag aflyses adskillige sager ved de danske domstole på grund af sygdom til enorm gene for domstolenes effektivitet. Det bør overvejes at indføre regler, der sikrer, at sagen kan fortsætte på trods af sygdom hos en part eller et vidne, der om fornødent eventuelt kan afhøres telefonisk eller via FaceTime.

Vidneforklaringer skal som udgangspunkt afgives for den ret, hvor sagen behandles. Et vidne, der skal afgive forklaring, skal derfor som udgangspunkt møde personligt i retten.

Retten kan tillade, at et vidne, i stedet for at møde personligt i retten, afgiver forklaring via videoforbindelse. Retten kan desuden, hvis det er uforholdsmæssigt vanskeligt for et vidne at møde personligt i retten eller at afgive forklaring via en videoforbindelse, tillade, at vidnet afgiver forklaring via en telefonforbindelse, når forklaring uden billede skønnes at være forsvarligt⁷⁵.

Reglerne om forklaring via video- eller telefonforbindelse er ens for straffesager og civile sager, men der er i forarbejderne lagt op til en mere restrikt-

⁷⁵ Retsplejelovens § 174.

tiv praksis i straffesager end i civile sager. Adgangen til at benytte videokommunikation mv. er således videre i civile sager end i straffesager.

Med hensyn til videoforklaring skal det efter forarbejderne afvejes konkret, om fordelen ved at få forklaringen gennemført opvejer ulempen ved, at vidnet ikke møder fysisk for den dømmende ret.

Er der tale om telekommunikation uden billede fremgår det af forarbejderne, at dette kun bør tillades undtagelsesvis. Tilladelse bør ikke gives imod en rimeligt begrundet protest. Tilladelse kan f.eks. være velbegrundet, hvis det drejer sig om supplerende spørgsmål til en syn- og skønsmand, der tidligere har afgivet forklaring, og hvor der uventet opstår behov for at få afklaret enkelte yderligere spørgsmål. Det fremgår af forarbejderne, at det i civile sager kun med begge parter samtykke bør komme på tale, at en vidneforklaring af afgørende betydning for sagen afgives ved anvendelse af telekommunikation uden billede.

Hvis et vidne skal afgive forklaring via videoforbindelse, skal der føres kontrol med vidnets deltagelse og afgivelse af forklaring.⁷⁶ Det betyder, at vidnet skal møde op ved en ret eller en anden offentlig myndighed, der er bemyndiget til at stille kommunikationsmidler til rådighed, herunder eksempelvis politiet, kriminalforsorgen eller en kommune. Det er også muligt at møde op ved en person, der har en særlig autorisation til at stille kommunikationsmidler til rådighed, eksempelvis en advokat. Det pågældende sted stilles en videoforbindelse til rådighed, som vidnet kan afgive forklaring fra. Disse foranstaltninger skal sikre mod, at vidnets forklaring kan blive påvirket udefra. Det skal endvidere sikre mod, at retsmødet bliver lyd- eller billedoptaget eller transmitteret.⁷⁷ Endelig bidrager en vis grad af formalisering til at sikre domstolsbehandlingens autoritet.⁷⁸

Retsplejelovens regler om vidneforklaringer finder tilsvarende anvendelse på forklaringer, der afgives af parter⁷⁹ og syns- og skøns mænd⁸⁰ samt for vidneforklaringer, der afgives i Danmark til brug for en udenlandsk straffesag.⁸¹

⁷⁶ Retsplejelovens § 192.

⁷⁷ Retsplejelovens § 32.

⁷⁸ Folketingstidende 2005-2006, tillæg A, side 5282.

⁷⁹ Retsplejelovens §§ 305, 353, stk. 6, 365, stk. 4 og 5, 378, stk. 3, 386 a, 398 og 506.

⁸⁰ Retsplejelovens §§ 206 og 207.

⁸¹ Retsplejelovens § 190.

8.3. Anvendelse i praksis

I dag anvender retterne Video4 videokonferenceudstyr, når der skal afgives forklaring via videoforbindelse. Byretterne råder tilsammen over 67 retssale med videokonferenceudstyr, og landsretterne har hver én retssal med videoudstyr. Videokonferenceudstyret er sikkert og med en forbindelse, der prioriteres. Det er ikke testet, om Video4 kan bruges mod private computere, og dette må først undersøges, før en sådan løsning kan implementeres (hvis muligt).

8.4. Retsplejerådets overvejelser

I retsplejen gælder et grundlæggende princip om bevisumiddelbarhed. Dette princip går ud på, at bevisførelse og procedure foregår umiddelbart for den eller de personer, som skal træffe afgørelse i sagen. Formålet med bevisumiddelbarhed er på en effektiv måde at sikre retten det bedst mulige grundlag for at træffe afgørelsen.

Bevisumiddelbarhed kan også opfattes som et princip om det bedste bevis, hvor forklaring ved fremmøde i retten er det bedste bevis, forklaring over en videoforbindelse er næstbedst, og forklaringer over en telefonforbindelse uden billede er tredjebedst. Når mundtlige forklaringer afgives umiddelbart for den dømmende ret, får retten mulighed for direkte at danne sig et indtryk af parter og vidners sikkerhed og pålidelighed. Desuden kan retten straks stille supplerende spørgsmål, hvis der er behov herfor. Det personlige fremmøde i selve retslokalet kan endvidere medvirke til at understrege situationens alvor og forebygge falsk forklaring. Bevisumiddelbarhedsprincippet bidrager derved til at give retten det bedst mulige grundlag for at bedømme forklaringernes troværdighed og betydning.

Efter Retsplejerådets opfattelse er bevisumiddelbarheden et centralt princip i retsplejen. Det bør fortsat være udgangspunktet, at parter og vidner møder i retten og afgiver forklaring umiddelbart for den dømmende ret. Det gælder især i de tilfælde, hvor den pågældendes tilstedeværelse i retten kan være afgørende for rettens bedømmelse af hele sagen og for, at retten kan nå frem til en korrekt afgørelse. Det er også væsentligt, at reglerne samtidig er så fleksible, at der inden for rammerne af, hvad der er forsvarligt, kan tages hensyn til, hvor stort besvær der vil være forbundet med de forskellige afhøringsformer for den part eller det vidne, der skal afgive forklaring.

Retsplejerådet finder på denne baggrund, at reglerne om, hvornår en part eller et vidne kan afgive forklaring via en video- eller telefonforbindelse, i

det væsentlige er udformet på en hensigtsmæssig måde, fordi de rummer den nødvendige fleksibilitet.

En part eller et vidne kan imidlertid, som reglerne er i dag, ikke afgive forklaring via videoforbindelse fra et andet sted end de foreskrevne, herunder eksempelvis fra sit hjem. Det vil efter Retsplejerådets opfattelse være forsvarligt at gøre reglerne mere fleksible på dette punkt, hvilket også vil kunne indebære et vist beskedent værn mod, at retsmøder må udsættes og ombehandles.

Retsplejerådet anbefaler derfor, at der ved en lovændring indføres mulighed for, at retten – når betingelserne for at afgive forklaring via en videoforbindelse er opfyldt – kan tillade, at en part eller et vidne afgiver forklaring via videoforbindelse fra et andet sted end de foreskrevne ”autoriserede” steder. Det bør være en betingelse, at parterne er enige, og at retten efter en konkret vurdering finder det forsvarligt. Det bør bl.a. være muligt, at en part eller et vidne, som f.eks. passer et sygt barn, kan afgive forklaring fra sit hjem, hvis retten finder det forsvarligt i forhold til, hvad der skal forklares om, og forklaringens forventede betydning.

Anbefalingen ændrer ikke ved, at sygdom er lovligt forfald. Er en part eller et vidne for syg til at møde og afgive forklaring i retten, vil udgangspunktet selvsagt være, at parten eller vidnet heller ikke skal afgive forklaring via video- eller telefonforbindelse. Der kan dog være tilfælde, hvor en part eller et vidne føler sig rask nok til at afgive forklaring, men hvor det vil være forbundet med uforholdsmæssigt besvær eller risiko for den pågældende eller andre personer, hvis parten eller vidnet skal transportere sig. Retten bør i sådanne tilfælde, der dog vil være sjældne, kunne tillade, at parten eller vidnet afgiver forklaring fra hjemmet.

I praksis vil anbefalingen indebære, at en part eller et vidne afgiver forklaring via et videolink fra eksempelvis Microsoft Teams (det bemærkes dog, at Microsoft Teams ikke har den samme sikkerhedsmæssige opsætning som Video4, og at Domstolsstyrelsen ikke har testet det tekniske set-up med anvendelse af Microsoft Teams til afgivelse af forklaringer i retten).

Der vil således ikke være den samme kontrol, som hvis parten eller vidnet møder ved og afgiver forklaring fra et autoriseret sted. For at varetage de hensyn, der ligger bag den gældende ordning om myndighedskontrol, navnlig at parten ikke bliver påvirket udefra, må det forudsættes, at retten forud for afhøringen f.eks. beder parten eller vidnet panorere med kameraet, så

retten kan få et indtryk af stedet og se, om der er andre til stede. Det vil skulle indskræpes over for parten eller vidnet, at optagelse af retsmødet er forbudt, og at overtrædelse af dette forbud er strafbart.

Det må forventes, at lempelsen af reglerne vil få stigende betydning – dels i takt med, at rettens aktører vænner sig til og bliver trygge ved at bruge lempelserne, når det er forsvarligt, dels i takt med, at berammelsestiderne bliver kortere, fordi det så alt andet lige vil forekomme oftere, at et vidne har et praktisk problem med at møde fysisk op et bestemt sted, som ikke kan nå at blive løst på anden måde.

Retsplejerådet har overvejet, om der alternativt nu bør indføres mulighed for at gennemføre de ovenfor nævnte videoafhøringer på andre end de foreskrevne steder ved ”udkørende” afhøringsforretninger. Det ville i givet fald foregå sådan, at en medarbejder fra den nærmeste ret drager hen, hvor parten eller vidnet befinder sig, med rettens videokamera og/eller kommunikationsudstyr.

Rådet har tidligere overvejet denne mulighed (i betænkning nr. 1401/2001), men fandt på daværende tidspunkt, at løsningen formentlig ville være for dyr. En sådan ordning ville imødekomme det ovenfor omtalte behov for kontrol, men den vil være mere ressourcetung, navnlig fordi retternes personale skal bruge tid på at køre ud og eventuelt sætte udstyr op. I mange tilfælde vil den tid, der kan spares ved at undgå at skulle udsætte et retsmøde, ikke kunne stå mål hermed. Det ville formentlig være mest praktisk at anvende udkørende afhøringsforretninger i tilfælde af sygdom, men da sygdom som nævnt er lovligt forfald, er det tvivlsomt, om det i praksis vil have en mærkbar effektiviseringseffekt at indføre udkørende afhøringsforretninger. Efter Retsplejerådets opfattelse bør de betænkeligheder, der vil være ved at tillade afhøringer via video- eller telefonforbindelse uden for de foreskrevne steder, imødegås ved en forsigtig praksis og de praktiske sikkerhedsforanstaltninger, som er nævnt ovenfor.

8.5. Økonomiske konsekvenser

På det foreliggende grundlag skønnes det, at gennemførelse af initiativer, hvorefter retten kan tillade, at en part eller et vidne afgiver forklaring via videolink fra et andet sted end de foreskrevne ”autoriserede” steder, kun vil medføre et beskedent besparelspotentiale for domstolene, men vil medføre en vis tids- og omkostningsbesparelse for parterne.

9. Forhåndsafvisning af åbenbart grundløse krav

9.1. Konklusion

Retsplejerådet fraråder på det foreliggende grundlag at indføre en hjemmel i retsplejeloven til, at retten kan forhåndsafvise åbenbart grundløse krav.

Rådet vil arbejde videre med spørgsmålet om, hvorvidt der bør indføres en sådan hjemmel, som led i sit generelle kommissorium. Rådet vil i forbindelse hermed bl.a. indhente oplysninger fra Norge om erfaringerne med en såkaldt forenklet domstolsproces.

9.2. Baggrund og anvendelse i praksis

Krav kan afvises fra behandling ved domstolene, hvis opfyldelse af kravet vil stride mod ”lov og ærbarhed”.

Krav kan også afvises, hvis kravet – efter at retten har stillet afklarende spørgsmål – er uklart eller i øvrigt uegnet til at danne grundlag for sagens afgørelse.

Krav kan derimod ikke afvises med den begrundelse, at kravet er ”åbenbart grundløst”, og det samme gælder for modkrav. Retten har imidlertid en vid skønsbeføjelse ved udøvelsen af sin formelle procesledelse, herunder ved beslutninger om, hvorvidt der skal indleveres yderligere processkrifter og i givet fald inden for hvilken frist, om hovedforhandlingens placering og længde samt under hovedforhandlingen om, hvornår et givet spørgsmål kan anses for uddebatteret. Retten har således mulighed for i praksis at behandle påstande og anbringender, der fremstår som åbenbart grundløse, mere summarisk.⁸²

Landsretten kan afvise at behandle en sag i 2. instans, hvis der ikke er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald end i byretten, og sagen ikke er af principiel karakter eller andre grunde ikke i øvrigt taler for, at sagen skal behandles af landsretten.⁸³

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol skal afvise en klage, når domstolen anser den for at være ”åbenbart grundløs”.⁸⁴ Sprogligt dækker denne betingelse over klager, hvor det ikke giver anledning til nogen rimelig tvivl, at klagen ikke rejser spørgsmål i forhold til Den Europæiske Menneskeret-

⁸² Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001, kapitel 8, afsnit 3.6.

⁸³ Retsplejelovens § 368 a.

⁸⁴ Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 35, stk. 3, litra a.

tighedskonvention, og at den derfor skal afvises. I praksis har Menneskerettighedsdomstolen givet bestemmelsen et meget bredt anvendelsesområde. Åbenbart grundløse klager kan således dække over meget forskellige klager. I den ene yderlighed kan der være tale om klager, hvor det er helt åbenbart, at klagen ikke rejser spørgsmål i forhold til konventionen, f.eks. når en person klager over en irriterende nabo. I den anden yderlighed kan der være tale om klager, hvor Domstolen på grundlag af skriftlige og mundtlige bemærkninger fra både klager og den indklagede regering og eventuelle tredjeparter og efter en indgående vurdering og med en meget detaljeret og omfattende begrundelse når frem til, at klagen er ”åbenbart grundløs”.⁸⁵

Der gælder en lignende afvisningsmulighed ved klager til Forbrugerklagenævnet⁸⁶ og de fleste godkendte private klage- og ankenævn.

I Norge findes en regel i tvisteloven⁸⁷ om, at retten, hvis det er klart, at der ikke kan gives medhold i et krav, eller hvis det er klart, at indsigelserne mod et krav er uholdbare, på begæring kan afgøre kravet ved dom efter en såkaldt forenklet domstolsbehandling og med en relativt summarisk dom.

Retsplejerådet har tidligere overvejet, om der burde indføres en regel om afvisning af åbenbart grundløse krav (Retsplejerådets betænkning nr. 1401/2001, kapitel 8, afsnit 3.6.). Rådet fandt, at der må sondres mellem tilfælde, hvor selve kravet (påstanden) eller begrundelsen (anbringenderne) materielt er åbenbart grundløs, og tilfælde, hvor påstande eller anbringender er formuleret på en uegnet måde. Er der tale om, at påstande eller anbringender er uklare eller i øvrigt uegnede til at danne grundlag for sagens afgørelse, må retten søge påstandene eller anbringenderne præciseret ved spørgsmål til den pågældende part (jf. ovenfor). Fastholder parten herefter sine påstande og anbringender, må påstandene eller anbringenderne afvises, men med den begrundelse, at de er uklare eller i øvrigt uegnede til at danne grundlag for sagens afgørelse, ikke fordi de er åbenbart grundløse.

Efter Retsplejerådets opfattelse ville en eventuel regel om afvisning af åbenbart grundløse krav således i givet fald omfatte klart formulerede påstande

⁸⁵ Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere, 6. udgave, 2023, side 183.

⁸⁶ Det følger af forbrugerklagelovens § 21, stk. 2, at Forbrugerklagenævnet kan afvise at behandle en klage, hvis det må anses for åbenbart, at der ikke kan gives forbrugeren medhold i klagen.

⁸⁷ Tvistelovens § 9-8 om forenklet domstolsbehandling. Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår det, at når en part har begæret forenklet domstolsbehandling, bør retten som minimum sikre sig, at den anden part får mulighed for at udtale sig om begæringen og sit syn på sagen.

og anbringender, som også i øvrigt er egnede til at danne grundlag for sagens afgørelse. En sådan regel ville efter rådets opfattelse ikke være forbundet med særligt store fordele, men derimod med en del ulemper. Rådet anførte følgende herom (betænkningen side 282-283):

”Behandlingen af åbenbart grundløse (men klart formulerede) påstande og anbringender er ikke efter den gældende ordning udtryk for noget stort ressourcespild. Som nævnt har retten allerede i dag mulighed for at behandle en sag mere summarisk, hvis påstande og anbringender fremstår som åbenbart grundløse.

Hertil kommer, at en egentlig forhåndsafvisning, uanset hvor velbegrundet den er ud fra en nøgtern vurdering, vil kunne opfattes som et signal om, at man bliver stoppet i sin sag på forhånd – uden at blive hørt, uden at få ”sin dag i retten” (*one’s day in court*).

Endvidere er der stor forskel på, om anbringender findes åbenbart grundløse af bevismæssige eller retlige grunde. Uanset hvor usandsynlig et anbringende virker, vil det være forkert at skride til forhåndsafvisning og dermed afskæring af enhver bevisførelse om det pågældende forhold. Hvis anbringendet som sådant er juridisk holdbart og relevant for påstanden, bør der være adgang til relevant bevisførelse om de faktiske omstændigheder, som begrunder anbringendet. Der findes trods alt også en del eksempler på, at anbringender, som umiddelbart fremstod som lidet sandsynlige, senere har vist sig at kunne bevises eller i hvert fald sandsynliggøres.

Fremstår et anbringende som åbenbart grundløst af retlige grunde, er der for så vidt mindre betænkeligheder ved en forhåndsafvisning. Der er imidlertid også mindre behov herfor. Retten vil således allerede efter gældende ret kunne afskære bevisførelse til støtte for et anbringende, som åbenbart er uden betydning for afgørelsen, jf. retsplejelovens § 341 om bevisførelse, der skønnes at være uden betydning for sagen. Tilbage står således alene argumentationen (proceduren) vedrørende det pågældende anbringende, som om nødvendigt også kan begrænses i kraft af rettens formelle procesledelse.

Hvis en part fremsætter et stort antal af retlige grunde åbenbart grundløse anbringender, vil det føre til gener for modparten og belaste domstolene unødigt. Sådanne sager er imidlertid meget sjældne, og det er meget vanskeligt at opstille en regel, som kan ramme sådanne misbrugstilfælde uden samtidig at have negative konsekvenser for opfattelsen af domstolenes tilgængelighed for alle borgere.”

9.3. Retsplejerådets overvejelser

Krav, som retten anser for åbenbart grundløse, kan i dag ikke afvises fra behandling ved domstolene. Skønt retten efter omstændighederne kan tilrettelægge sagsforløbet sådan, at sådanne krav bliver behandlet mere summarisk, skal retten dog fortsat bruge tid og ressourcer på at behandle sagen. Det må derfor antages, at der alt andet lige vil være et økonomisk potentiale i helt at kunne afvise sådanne krav fra at blive behandlet.

Imidlertid er Retsplejerådets principielle opfattelse den samme som refereret ovenfor under pkt. 2 (betænkning nr. 1401/2001). Det er således et væsentligt hensyn, at domstolene fremstår som et tilgængeligt og uvildigt forum for at få prøvet sin sag. Hertil kommer, at rådet er skeptisk over for, om det forekommer særligt ofte, at et klart formuleret krav/modkrav uden videre kan forhåndsafvises uden risiko for, at der vil blive brugt omtrent lige så mange ressourcer på at tage stilling til, om kravet er ”åbenbart grundløst” og derfor kan forhåndsafvises, som der ville blive brugt på at tage stilling til kravet.

Retsplejerådet fraråder derfor på det foreliggende grundlag, at der indføres en lovhjemmel til at afvise ”åbenbart grundløse” krav. Rådet finder imidlertid, at der er grund til nærmere at overveje mindre vidtgående løsninger i lyset af relevante udenlandske erfaringer, navnlig de norske erfaringer med den ovenfor omtalte hjemmel til i visse tilfælde efter anmodning og høring af modparten at træffe afgørelser på skriftligt grundlag og med en summarisk dom.

Retsplejerådet vil behandle dette spørgsmål som led i sit generelle kommissorium.

10. Præklusions- og udeblivelsesvirkning ved for sen eller manglende indlevering af visse processkrifter

10.1. Konklusion

Retsplejerådet fraråder at stramme reglerne om præklusion og udeblivelsesvirkning på nuværende tidspunkt.

Retsplejerådet vil arbejde videre med spørgsmålet som led i sit generelle kommissorium.

10.2. Baggrund og anvendelse i praksis

I den civile retspleje gælder forhandlingsprincippet⁸⁸, som betyder, at parterne har ansvaret for at fremskaffe og forelægge påstande, anbringender og beviser for retten. Det er altså som udgangspunkt parterne, der oplyser sagen og skaber det grundlag, retten skal træffe afgørelse på.

Udgangspunktet er derfor også, at processkrifter mv. kan indleveres, indtil sagsforberedelsen er afsluttet. Retten har imidlertid også pligt til at sikre en god og hurtig sagsbehandling, og det sker bl.a. ved at fastsætte frister under sagsforberedelsen, herunder for at indlevere processkrifter om bestemte emner.

Indleverer en part ikke et processkrift inden for den frist, som retten har fastsat, er der grundlæggende to sanktionsmuligheder: præklusions- eller udeblivelsesvirkning. Præklusionsvirkning indebærer, at parten afskæres fra at fremlægge nye beviser eller komme med nye påstande og anbringender vedrørende det pågældende emne. Udeblivelsesvirkning indebærer, at sagen enten afvises (hvis sagsøger overskrider fristen) eller hæves (hvis begge parter overskrider fristen), eller at der afsiges udeblivelsesdom (hvis sagsøgte overskrider fristen).

Præklusion indtræder i modsætning til udeblivelsesvirkning automatisk (uden rettens beslutning) og som udgangspunkt ved forberedelsens afslutning, men kan også indtræde tidligere.

Udeblivelsesvirkning er kun hjemlet ved visse nærmere angivne processkrifter og afhænger i nogle tilfælde af, om retten på forhånd har tilkendegivet, at for sen indlevering kan medføre udeblivelsesvirkning.

⁸⁸ Retsplejelovens § 338.

Den primære sanktion ved for sen indlevering af processkrifter er i dag præklusionsvirkning. Udeblivelsesvirkning anvendes således kun i nærmere angivne tilfælde, hvor retten på forhånd har tilkendegivet, at det kan føre til udeblivelsesvirkning, hvis processkriftet ikke indleveres til tiden. Men udgangspunktet var udeblivelsesvirkning fra 1997 og indtil politi- og domstolsreformens⁸⁹ ikrafttræden i 2007.

I praksis indebærer reglerne, at hvis en stævning er mangelfuld, så den ikke er egnet til at danne grundlag for en afgørelse, bliver sagen afvist (udeblivelsesvirkning). Hvis svarskrift ikke indleveres til tiden, fører udeblivelsesvirkning til, at der bliver afsagt udeblivelsesdom. Fremsender en part ikke et processkrift til tiden efter den plan, som retten har lagt på det forberedende møde, kan retten afslutte forberedelsen, hvis hensynet til modparten ikke taler imod, hvorefter der indtræder præklusion. Fremsender en part, der af retten er blevet pålagt at indlevere et processkrift om et *bestemt* spørgsmål, ikke processkriftet inden for den frist, retten har fastsat, indtræder der præklusion ved udløbet af fristen med hensyn til det spørgsmål, processkriftet skulle angå. Retten har også mulighed for at tillægge dette udeblivelsesvirkning, hvis retten på forhånd har tilkendegivet, at det kan medføre udeblivelsesvirkning, hvis parten ikke indleverer processkriftet til tiden.

Reglerne om præklusion og udeblivelsesvirkning har til formål at sikre en effektiv domstolsprøvelse, så sagen ikke strækker sig over unødigt lang tid. Det er vigtigt for en hurtig behandling af en sag, at det på et tidligt tidspunkt under sagsforberedelsen bliver klart, hvilke påstande og anbringender der gøres gældende, og hvilke beviser der skal føres. Uden reglerne om præklusion ville parterne når som helst under sagen kunne fremlægge nye beviser eller komme med nye påstande og anbringender, hvilket ville øge risikoen for, at en berammet hovedforhandling må udsættes.

⁸⁹ Lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politio- og domstolsreform).

I *tabel 10.1* er der en oversigt over de gældende regler.

Tabel 10.1
Forsinkelse med processkrifter

Retsskridt (mangelfuldt, for sent eller manglende)	Prækclusion fra et særligt tidspunkt	Prækclusion (forberedelsen sluttet)	Udeblivelsesvirkning (afvisning, ophævelse, udom)
Stævning	-	-	Afvisning (§ 349)
Svarskrift	-	-	Udeblivelsesdom (§ 352)
Processkrift efter rettens tidsplan	-	Forberedelsens afslutning (§ 356, stk. 2, jf. 353, stk. 5 og § 354)	-
Processkrift om særlige spørgsmål	Afgivelsesfristens udløb (§ 358, stk. 4, jf. § 355, stk. 2)	-	Afvisning, ophævelse eller udeblivelsesdom (§ 360, stk. 5)

Kilde: Gomard og Kistrup, Civilprocessen, 8. udg., 2020, side 325.

10.3. Retsplejerådets overvejelser

Retsplejerådet har overvejet, om konsekvensen af ikke at indlevere et processkrift til tiden, når retten har fastsat en frist, i videre omfang end i dag bør være udeblivelsesvirkning frem for præklusionsvirkning.

En øget anvendelse af udeblivelsesvirkning vil formentlig føre til, at flere parter vil overholde de frister, retten fastsætter for indlevering af processkrifter, fordi udeblivelsesvirkning sammenlignet med præklusionsvirkning har mere alvorlige konsekvenser for parterne: Udeblivelsesvirkning fører som nævnt til, at sagen afvises eller hæves, eller at der bliver afsagt udeblivelsesdom, hvilket indebærer, at sagsøgers påstand (eller sagsøgte modkrav) uden nærmere prøvelse bliver taget til følge. Sagen vil dermed være afgjort. Præklusionsvirkning begrænser derimod alene parternes mulighed for at fremlægge nyt processtof.

Har sagsøger fået afvist sagen, eksempelvis fordi sagsøger ikke har indleveret et processkrift om et nærmere angivet spørgsmål til tiden, kan sagsøger

imidlertid vælge at anlægge sagen på ny. Sagsøger vil i så fald ”blot” skulle betale en ny retsafgift. Det er dog ikke alle afviste sager, der bliver anlagt igen. Er sagsøgte blevet dømt som udeblevet, eksempelvis fordi sagsøgte ikke har indleveret svarskrift til tiden, kan sagsøgte under visse betingelser kræve, at sagen genoptages, hvorved sagsøgte normalt vil skulle betale eller stille sikkerhed for de sagsomkostninger, der er pålagt sagsøgte. I disse tilfælde vil udeblivelsesvirkning umiddelbart føre til, at sagsbehandlingstiden forlænges.

Det er omvendt heller ikke uproblematisk at afskære parterne fra at fremlægge nyt processtof. Det kan resultere i, at relevant processtof ikke bliver fremlagt og taget i betragtning ved sagens behandling, hvilket kan få betydning for sagens udfald og føre til, at dommen ankes, hvis den tabende part mener, at relevant processtof ikke er blevet taget med i vurderingen. En part kan ikke frit inddrage nyt processtof i ankeinstansen, men der vil ofte være grund til at tillade det. Præklusionsvirkning kan derfor også i nogle tilfælde føre til, at sagen trækker ud med en anke, der kunne være undgået.

Efter Retsplejerådets opfattelse er de gældende regler om præklusion i byretten hensigtsmæssigt udformet. Antallet af processkrifter er kun problematisk i forhold til sagsbehandlingstid, hvis denne bliver forlænget. Det kan ses som et problem, at reglerne om præklusion ikke bruges nok af byretterne, når berammelsestiden er meget lang, men det er nærliggende at antage, at årsagen eller i hvert fald en væsentlig del af årsagen er, at der i dag gælder mere lempelige regler om præklusion i ankesager.

Retsplejerådet fraråder at ændre reglerne om præklusion og udeblivelsesvirkning i civile sager uden en nærmere analyse af, hvordan en ændring vil virke i praksis sammenholdt med ankereglerne. Der kan være grund til at overveje behovet for at skærpe reglerne herom, men da det vil kunne aktualisere overvejelser om også at ændre den almindelige ankeordning, således at den fulde prøvelse af byrettens afgørelse i anken begrænses, finder rådet, at det er nødvendigt med bredere overvejelser som led i rådets generelle kommissorium.

11. Koordinering af behandlingen af et stort antal ensartede sager

11.1. Konklusion

Retsplejerådet anbefaler,

at det i regi af Domstolsstyrelsen undersøges, hvordan man kan formalisere og forbedre erfaringsudvekslingen og sagskoordineringen inden for og mellem de enkelte retter.

11.2. Baggrund

Det er flere gange forekommet, at der over nogle år er blevet anlagt et stort antal sager, der rejser de samme juridiske og bevismæssige spørgsmål. I flere tilfælde har sagerne rejst nye problemstillinger, der ikke tidligere har været behandlet i retspraksis. Som eksempler kan nævnes sager om download og fildeling af ophavsretligt beskyttet materiale og sager om digitale krænkelse, herunder i relation til spørgsmålet om principper for udmåling af tortgodtgørelse.

Retsplejelovent indeholder ikke regler om koordinering af behandlingen af sådanne sager. Sagerne behandles som udgangspunkt hver for sig. På et tidspunkt sker der typisk det, at en eller flere af sagerne bliver anket til en højere retsinstans, som herefter kan træffe en eller flere retningsgivende afgørelser.

Retsplejelovent indeholder hjemmel til, at de retter, der behandler de enkelte sager, kan udsætte behandlingen af en sag, hvis det er påkrævet for at afvente afgørelsen af en eller flere andre sager, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald.⁹⁰

Retterne kan således eksempelvis udsætte en sag for at afvente, at der træffes afgørelse i en eller flere ”prøvesager”. Begrebet prøvesager anvendes ikke i loven, men i domstolens praksis. Det fungerer på den måde, at en eller flere sager betragtes som prøvesager, idet tilsvarende sager, som afgørelsen af prøvesagen eller prøvesagerne vil kunne have betydning for, bliver udsat. Det er således beslutninger i andre sager – eventuelt verserende ved forskellige domstole – der gør en sag til en prøvesag. Prøvesager behandles efter retsplejelovens almindelige regler.

⁹⁰ Retsplejelovens § 345.

11.3. Anvendelse i praksis

Domstolsstyrelsen har i en udtalelse til brug for besvarelse af 2. november 2021 af spørgsmål nr. 1660 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg oplyst følgende om de såkaldte piratbrevs-/fildelingssager:

”[...] Ved Københavns Byret har Copyright Management Services Ltd. (CMS) og M.I.C.M. Mircom International Content Management & Consulting Ltd. (MIRCOM) til sammen anlagt 339 civile sager, som alle er afsluttede. Ved Retten på Frederiksberg er der af samme sagsøgere anlagt 205 civile sager, hvoraf kun én fortsat er verserende. Begge retter har oplyst, at de har anvendt et stort antal jurist- og sekretærtimer på behandling af sagerne.

Domstolens systemer til henholdsvis sagsregistrering og tidsfordeling muliggør ikke en præcis opgørelse af, hvad der indtil videre er medgået af ressourcer til at behandle de såkaldte piratbrevs-/fildelingssager. Udtalelserne fra Københavns Byret og Retten på Frederiksberg synes dog at vise, at der er medgået et ikke-ubetydeligt ressourcetræk til at behandle sagerne.

Selv om der er tale om sager, som indeholder de samme grundlæggende juridiske og bevismæssige spørgsmål, medfører massesøgsmål et stort antal domsafsigelser, som hver for sig bliver afgjort på baggrund af en lang række individuelle præmisser, da det tager tid at få afklaret retstilstanden ved landsretterne og Højesteret.

Retten på Frederiksberg og Københavns Byret har bemærket, at det med fordel kan overvejes at tilvejebringe en hjemmel i retsplejeloven, hvorved sagerne i fremtidige tilsvarende sagskomplekser bliver ens og hurtigt oplyst, og der i de første anlagte sager sker en hurtigere prøvelse for lands- og Højesteret med henblik på en afklaring af retstilstanden. De øvrige sager i komplekset ville i en sådan situation blive udsat på en endelig afgørelse af ”prøvesagerne”. Det vil formentlig både gøre behandlingen af sager i sagskomplekserne hurtigere og mere ensartet. [...]”

For så vidt angår ressourceforbruget har Retten på Frederiksberg med et forsigtigt skønt estimeret ikke at have anvendt under 1.000 juristtimer på de sager, der er omtalt i besvarelsen af spørgsmål nr. 1660, i perioden fra sommeren 2019 frem til afgivelsen af udtalelsen i 2021. Hertil kommer, at sagerne også har medført ressourcetræk hos rettens administrative medarbejdere.

11.4. Retsplejerådets overvejelser

Når hver enkelt sag behandles for sig, selv om der er et stort antal ensartede tilfælde, er der risiko for, at sager trods de ensartede problemstillinger bliver afgjort forskelligt, indtil der foreligger nogle retningsgivende præjudikater fra landsretterne eller Højesteret. Det skaber retsusikkerhed. Det kan efter omstændighederne tage ret lang tid at få et tilstrækkeligt antal egnede sager igennem de to, eventuelt tre instanser, som er nødvendige for at få retstilstanden afklaret, så nye sager enten kan blive forligt eller kan blive ensartet bedømt og afgjort.

Retsplejerådet har tidligere overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at indføre udtrykkelige lovregler om ”prøvesager” (betænkning nr. 1468/2005). Rådet anførte dengang følgende (betænkningen side 192):

”Retsplejerådet har overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at indføre udtrykkelige lovregler om, at når der verserer en eller flere sager om flere ensartede krav, kan ét af kravene udskilles til forlods behandling som en prøvesag.

Det er dog rådets opfattelse, at den ovenfor foreslåede regel om henvisning af sager til samlet behandling på tværs af retskredse sammenholdt med reglerne i retsplejelovens § 254 (hvorefter retten kan bestemme, at flere sager, der verserer ved retten mellem samme eller forskellige parter, skal forhandles i forbindelse med hinanden), § 253 (om rettens behandling af sager omfattende flere krav) og § 345 (hvorefter retten kan udsætte behandlingen af en sag, når dette findes påkrævet, herunder f.eks. for at afvente en retlig afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens indhold) vil udgøre et tilstrækkeligt grundlag for en hensigtsmæssig gennemførelse af eventuelle prøvesager, og rådet foreslår derfor ikke regler herom”.

Retsplejerådet finder fortsat, at de gældende regler – herunder om henvisning af sager på tværs af retskredse, sammenlægning af sager, udskillelse af dele af en sag til særskilt afgørelse og udsættelse for at afvente afgørelsen af en eller flere andre sager – er tilstrækkelige til, at det er muligt at gennemføre prøvesager med den fornødne fleksibilitet. Det vil ikke i sig selv betyde noget at indføre begrebet ”prøvesag” i retsplejeloven, eftersom anvendelsen af begrebet som nævnt allerede er en realitet i praksis.

Retsplejerådet har overvejet, om ændrede lovregler kan være egnet til at befordre, at egnede ”prøvesager” identificeres hurtigere og bliver hurtigere indbragt for og afgjort ved ankeinstanser. Lovregler herom vil imidlertid næppe kunne udformes på en måde, der vil fungere hensigtsmæssigt i praksis. En lovregel måtte i givet fald gribe ind i retternes mulighed for at prio-

ritere, og det kan i praksis være vanskeligt at vurdere, om et større antal ensartede sager om et uafklaret spørgsmål er under opsejling, før der allerede er blevet anlagt og afgjort et vist antal sager – rettens erkendelse må ofte komme noget på bagkant, så at sige, idet det kan være meget svært at vide, at de første sager, som anlægges og afgøres, blot er de første af mange. Der kan være et stort behov for koordinering i praksis, men efter Retsplejerådets opfattelse er det tvivlsomt, om dette behov kan afhjælpes på en hensigtsmæssig måde ved yderligere lovregulering af ”prøvesager”. Behovet for ”prøvesager” kan opstå på mange måder, og ofte har det også betydning, at parterne og deres advokater selv er opmærksomme på, om deres sag er blandt mange ensartede sager, der er på vej.

Retsplejerådet bemærker, at retternes mulighed for at henvise en sag til en anden retskreds kræver, at en part anmoder om det (retsplejelovens § 254), og retterne kan således ikke af egen drift henvise sager til behandling på tværs af retskredse. Retsplejerådet finder, at hensyn til parternes dispositionsfrihed taler imod at ændre denne regel.

Efter Retsplejerådets opfattelse vil den bedste løsning være, at landets dommere sørger for at udveksle erfaringer om nye typer af sager, der dukker op, navnlig når der synes at være mange af dem, og når de rejser ensartede spørgsmål, der endnu ikke er afklaret i retspraksis fra en højere retsinstans. En sådan erfaringsudveksling sker allerede i dag, både inden for den enkelte ret og mellem retterne, men efter rådets opfattelse kan det overvejes, om sagskoordineringen bør foregå i fastere rammer, så der i endnu højere grad bliver fokuseret på, at retterne så tidligt som muligt skal blive opmærksomme på behovet for at udvælge og prioritere egnede prøvesager. En bedre koordinering kan også modvirke, at byretsdommere henviser ”prøvesager” til landsretterne i tilfælde, hvor det er unødvendigt, fordi andre byretter allerede har gjort det.

Hvordan sådanne rammer nærmere skal være, bør i Domstolsstyrelsens regi drøftes med dommerne med inddragelse af advokaterne. Det bør bl.a. overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt at søge udviklet nye funktioner til domstolenes digitale løsninger, herunder Domsdatabasen og Civilsystemet, hvilket i givet fald vil kræve, at der bliver tilført yderligere ressourcer til domstolene, fordi det er udgiftskrævende at ændre søgemulighederne i it-systemerne.

Retsplejerådet anbefaler på den anførte baggrund, at det i regi af Domstolsstyrelsen undersøges, hvordan man bedst kan sikre en hensigtsmæssig erfaringsudveksling og sagskoordinering inden for og mellem de enkelte retter.

JUSTITS MINISTERIET

Retsplejerådets formand
Højesteretsdommer Lars Hjortnæs
Højesteret
Prins Jørgens Gård 13
1218 København K

Dato: 30. september 2022
Kontor: Proces- og Insolvensrets-
kontoret
Sagsbeh: Katarina Hvid Lundh
Sagsnr.: 2019-4007-0013
Dok.: 2575060

Justitsministeriet anmodede ved brev af 20. maj 2020 Retsplejerådet om – i forbindelse med behandlingen af kommissoriet om en generel reform af den civile retspleje – at undersøge årsagerne til faldet i antallet af civile sager ved domstolene. Ministeriet anmodede samtidig Retsplejerådet om på baggrund af denne undersøgelse at overveje, om faldet i sagsantallet giver anledning til ændringer af den civile retspleje.

Fristen for Retsplejerådet til at afslutte arbejdet blev i maj 2022 forlænget til udgangen af 2023.

Det vurderes, at der i forbindelse med de politiske drøftelser om en flerårs-aftale for domstolenes økonomi 2024-2027 vil være betydeligt fokus på mulige tiltag, som under hensyntagen til bl.a. retssikkerhedsmæssige overvejelser kan medvirke til at smidiggøre eller effektivisere domstolsbehandlingen af bl.a. civile sager.

Justitsministeriet skal på den baggrund anmode Retsplejerådet om – inden for rammerne af ministeriets anmodning fra maj 2020 – så vidt muligt at fremskynde behandlingen af de delemner, som rådet vurderer, vil kunne være af relevans for forhandlingerne om en ny flerårsaftale for domstolene, herunder navnlig tiltag, der kan medvirke til at smidiggøre eller effektivisere sagsbehandlingen ved domstolene. Det er i den forbindelse ministeriets forventning, at Retsplejerådet bl.a. vil behandle spørgsmålet om at fremme brugen af retsmægling og behovet for ændringer i småsagsprocessen samt rettens prioritering af forberedelsen i civile sager og rettens selvstændige ansvar for fremme af civile sager.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Justitsministeriet anmoder om, at rådet færdiggør den ovennævnte del af sit arbejde inden udgangen af januar 2023. Afrapportering på denne del vil eksempelvis kunne ske i form af et katalog over forslag og anbefalinger. Der vil i den forbindelse – ud over behandling af de juridiske og retssikkerhedsmæssige forhold – i videst muligt omfang skulle foretages et skøn over de økonomiske konsekvenser af mulige tiltag. I det omfang Retsplejerådet finder det relevant og hensigtsmæssigt, kan der desuden udarbejdes lovudkast mv. i tilknytning til de omhandlede forslag og anbefalinger.

For så vidt angår den resterende del af Retsplejerådets arbejde, dvs. behandlingen af eventuelle emner, der ikke fremskyndes til brug for flerårsaftaleforhandlingerne, anmoder ministeriet fortsat om, at denne del så vidt muligt afsluttes inden udgangen af 2023.

Med henblik på at sikre det bedst mulige grundlag for en ny flerårsaftale for domstolene er det blevet besluttet per 1. november 2022 at nedsætte et særligt ad hoc-udvalg, som skal identificere og kvalificere realistiske tiltag, der adresserer domstolenes udfordringer. Udvalget vil ikke skulle behandle samtlige elementer af den kommende flerårsaftale, men alene tiltag der kræver et særligt juridisk og retssikkerhedsmæssigt analysearbejde, ligesom udvalget ikke vil skulle behandle de spørgsmål, der efter det ovenfor anførte behandles i Retsplejerådet.

Det bemærkes, at udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene vil kunne anbefale, at overvejelser om tiltag, der henset til kompleksiteten mv. ikke vil kunne analyseres til ende inden for den korte tidsramme, der er til rådighed for udvalgets arbejde, bør undergives yderligere behandling i eksempelvis et af Justitsministeriets stående udvalg.

Hvis der er anledning til det, f.eks. som følge af arbejdet i udvalget for forberedelse af ny flerårsaftale for domstolene og/eller de politiske forhandlinger om en ny flerårsaftale, vil Justitsministeriet overveje, om der mest hensigtsmæssigt bør udarbejdes en ny anmodning til Retsplejerådet med angivelse af de emner, rådet skal behandle. Justitsministeriet vil i den forbindelse tage stilling til fristen for Retsplejerådets afslutning af arbejdet.

Mattias Tesfaye

/

Lisbeth Gro Nielsen

JUSTITS MINISTERIET

Retsplejerådets formand
Højesteretsdommer Lars Hjortnæs
Højesteret
Prins Jørgens Gård 13
1218 København K
DK Danmark

Dato: 20. maj 2020
Kontor: Proces- og Insolvensrets-
kontoret
Sagsbeh: Ketilbjørn Hertz
Sagsnr.: 2019-4007-0013
Dok.: 1377068

Antallet af modtagne civile retssager ved domstolene har set over en periode været faldende. Eksempelvis indtrådte der for ca. 5-10 år siden et væsentligt fald i de almindelige civile sager. Sagsantallet er efterfølgende stabiliseret.

Der foreligger ikke umiddelbart tilgængelige oplysninger om årsagerne til faldet i antallet af civile retssager ved domstolene. Eksempelvis har Voldgiftsnævnet Byggeri og Anlæg og Voldgiftsinstituttet oplevet et varierende sagsantal i de seneste 10 år, og sagsantallet ved nævnet og instituttet er nu lavere end for 10 år siden. Endvidere ses interessen for mægling at være øget betragteligt i de seneste 10-15 år, men der er ikke umiddelbart tilgængelige oplysninger om, i hvilket omfang retstvister, som tidligere ville være blevet indbragt for domstolene, er blevet løst ved mægling.

Justitsministeriet skal på den baggrund anmode om, at Retsplejerådet i forbindelse med behandlingen af kommissoriet om en generel reform af den civile retspleje undersøger årsagerne til faldet i antallet af civile sager ved domstolene.

Retsplejerådet anmodes om på baggrund af denne undersøgelse at overveje, om faldet i sagsantallet giver anledning til ændringer af den civile retspleje, eksempelvis med henblik på at gøre domstolene til et mere attraktivt forum for løsning af civile retstvister eller med henblik på at fremme domstolenes rolle som en institution, der understøtter, at civile retstvister kan løses i andre fora end ved domstolene.

Såfremt Retsplejerådet finder, at der er anledning til at foreslå ny eller ændret lovgivning, anmodes rådet om at udarbejde et lovudkast. Retsplejerådet

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

kan udarbejde et eller flere løsningsforslag, men rådet anmodes om som minimum at udarbejde et løsningsforslag, der kan gennemføres inden for de eksisterende økonomiske rammer.

Retsplejerådet anmodes om så vidt muligt at afslutte sine overvejelser inden udgangen af 2021.

Nick Hækkerup

/

Jørgen Jørgensen

JUSTITS MINISTERIET

Retsplejerådet

Dato: 17. april 2023
Dok.: 2810192

Retsplejerådets sammensætning

Retsplejerådet havde ved afgivelsen af dette katalog følgende sammensætning:

Kst. funktionschef René Bergfort
Professor, ph.d. Lasse Højlund Christensen
Advokat Karen Dyekjær
Højesteretsdommer Lars Hjortnæs (formand)
Afdelingschef i Justitsministeriet Anne-Mette Lyhne Jensen
Landsdommer Michael Kistrup
Chef for Jura og Forretning i Domstolsstyrelsen Laila Lindemark
Dommer Mette Fuglsang Mortensen
Landsdommer Ole Græsbøll Olesen
Professor, ph.d. Clement Salung Petersen*
Advokat Jens Rostock-Jensen
Professor, dr.jur. Eva Smith

*Professor, ph.d. Clement Salung Petersen har været forhindret i at deltage i Retsplejerådets arbejde i perioden primo februar 2023 til katalogets afgivelse.

Som sekretær for rådet har fungeret chefkonsulent Katarina Lundh og fuldmægtig Sofie Dahl-Larsen, Justitsministeriet. Chefkonsulent Line Lykkesgaard, Domstolsstyrelsen, har ydet bistand til sekretariatet.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter

En undersøgelse for Retsplejerådet

Resumé

Denne rapport omhandler en undersøgelse af virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter, dvs. uenigheder mellem privatpersoner, virksomheder og/eller offentlige myndigheder m.fl., som kan afgøres juridisk. Undersøgelsens fokus er, om borgere og virksomheder undlader at benytte domstolene i sådanne konflikter, og i så fald hvilke årsager der er til dette fravalg, hvordan konflikten håndteres i stedet, og om der (for virksomheder) er nogen konsekvenser deraf.

Undersøgelsen er udarbejdet af Justitsministeriets Forskningskontor for Retsplejerådet i forbindelse med rådets behandling af kommissoriet om en generel reform af den civile retspleje.

Rapportens analyser er baseret på to spørgeskemaundersøgelser blandt 1) et repræsentativt udsnit af virksomheder i Danmark, i alt 6.042 virksomheder, og 2) 983 advokater og 32 retshjælpsinstitutioner. Besvarelser fra virksomheder er indsamlet af Danmarks Statistik, og besvarelserne fra advokater er indsamlet i samarbejde med Advokatsamfundet.

I spørgeskemaundersøgelserne er der udelukkende spurgt ind til virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter i tilfælde, hvor virksomhederne/borgerne har ment at have et krav hos modparten.

Resultater fra delanalyse 1: Virksomheders håndtering af retlige konflikter

- 17 pct. af virksomhederne har afsluttet mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år. Yderligere 4 pct. har ikke afsluttet en retlig konflikt i perioden, men var på undersøgelsestidspunktet involveret i en igangværende retlig konflikt.
- I 50 pct. af konflikterne var modparten en anden virksomhed, mens modparten i 29 pct. af konflikterne var en privatperson, f.eks. en kunde. I de resterende konflikter var modparten en anden type, f.eks. en offentlig myndighed m.v.
- 40 pct. af virksomhederne søgte rådgivning eller hjælp til at få løst den seneste retlige konflikt hos en upartisk tredjepart, mens 32 pct. løste konflikten i fællesskab med modparten uden hjælp fra en upartisk tredjepart. 10 pct. af virksomhederne fik ikke løst konflikten og søgte heller ikke hjælp hos en upartisk tredjepart til at få den løst, mens yderligere 17 pct. angiver, at konflikten stadig er i gang, og at det endnu ikke er besluttet, om virksomheden vil søge rådgivning eller hjælp til at få konflikten løst hos en upartisk tredjepart.
- Blandt de virksomheder, som har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart, har 64 pct. i den seneste retlige konflikt benyttet domstolene, 10 pct. har benyttet en voldgiftsret, 5 pct. har benyttet en mediator, mens 25 pct. har benyttet en anden type upartisk tredjepart. Bemærk at hver virksomhed kan have benyttet flere forskellige typer af upartiske tredjeparter til at håndtere/løse den samme konflikt.
- Ud fra besvarelser fra virksomheder, som *ikke* har søgt rådgivning eller hjælp hos domstolene til at løse den seneste retlige konflikt, ses, at de forhold, der i gennemsnit har haft størst betydning for fravalget af domstolene, er 'de økonomiske omkostninger ved en retssag', 'lang sagsbehandlingstid hos domstolene', 'arbejdsomængden internt i virksom-

heden med en retssag' og 'vanskeligheden ved at føre en retssag'. Forhold, som 'mangelende tiltro til at domstolene kan løse den retlige konflikt på retfærdig vis', og at 'offentligheden kan få indblik i sagen', er af mindre betydning for fravalget af domstolene.

- De virksomheder, som søgte rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at løse den seneste retlige konflikt, har angivet deres tilfredshed med en række forhold relateret til konflikthåndteringen og -udfaldet. Andelen af virksomheder, som er *utilfredse eller meget utilfredse* med sagens økonomiske udfald, sagsbehandlingstiden og mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagen, er større blandt virksomheder, som har søgt rådgivning eller hjælp hos domstolene, end blandt virksomheder, som har anvendt en anden type upartisk tredjepart.
- Virksomheder, der ofte har benyttet domstolene til at løse en retlig konflikt, er spurgt til, hvor tilfredse de generelt er med forhold ved domstolene, som er relateret til konflikthåndteringen og udfaldet. Andelen af *tilfredse* virksomheder er større end andelen af *utilfredse*, hvad angår sagernes økonomiske udfald – og dette til trods for, at flere blandt de virksomheder, der valgte at søge hjælp til håndteringen af den retlige konflikt ved domstolene, er *utilfredse* med sagens økonomiske udfald til sammenligning med virksomheder, der anvendte andre typer upartiske tredjeparter i konflikthåndteringen, jf. ovenfor. Endvidere er andelen af *tilfredse* virksomheder større end andelen af *utilfredse*, hvad angår retfærdigheden af afgørelserne/udfaldet. Andelen af *utilfredse* virksomheder er omvendt større end andelen af *tilfredse*, hvad angår sagsbehandlingstiderne, mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagerne og forsinkelser eller udskydelser af virksomhedens arbejde.
- Nogle virksomheder oplyser, at de ikke fik løst den seneste retlige konflikt, og at de ikke søgte rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få den løst. 88 pct. af disse virksomheder angiver, at virksomheden har lidt et økonomisk tab som følge af den uløste konflikt. 9 pct. angiver, at det ingen konsekvenser har haft for virksomheden, mens 11 pct. svarer, at virksomhedens arbejde blev forsinket eller udskudt, og 9 pct. svarer, at virksomheden har oplevet et tab af anseelse eller renommé. 6 pct. svarer, at det har haft andre konsekvenser. Bemærk at hver virksomhed kan have angivet flere forskellige typer af konsekvenser.

Resultater fra delanalyse 2: Borgeres håndtering af retlige konflikter

- 66 pct. af de adspurgte advokater og stort set alle retshjælpsinstitutioner har rådgivet en privatperson i en retlig konflikt inden for de seneste 3 år.
- Tages der udgangspunkt i den seneste retlige konflikt, som advokaterne har rådgivet en privatperson i, var modparten en anden privatperson i 44 pct. af tilfældene og en virksomhed i 43 pct. af tilfældene. De resterende oplyser, at modparten var en offentlig myndighed, forening, fond eller andet. I de retlige konflikter, som retshjælpsinstitutioner har rådgivet i, var modparten oftere en anden privatperson og sjældnere en virksomhed.
- I den seneste retlige konflikt, som advokaterne har rådgivet i, angiver 73 pct. at have rådgivet klienten til at benytte en upartisk tredjepart til konflikthåndtering/-løsning. Stort set samme andel ses blandt retshjælpsinstitutioner.
- Både advokater og retshjælpsinstitutioner rådgiver markant oftere klienterne til at benytte domstolene end til at benytte andre typer af upartiske tredjeparter (voldgiftsret, mediator, klage- eller ankenævn m.v.).

- 44 pct. af advokaterne beskriver, at deres seneste klient i en retlig konflikt fik løst konflikten hos en upartisk tredjepart, 19 pct. angiver, at klienten endte med selv at løse konflikten i fællesskab med modparten uden hjælp fra upartisk tredjepart, mens 28 pct. angiver, at konflikten ikke blev løst. Størstedelen af retshjælpsinstitutionerne er uvidende om, hvorvidt den retlige konflikt, som de rådgav i, blev løst.
- Blandt de advokater, hvis klient fik løst konflikten hos en upartisk tredjepart, angiver 90 pct., at konflikten blev håndteret/løst hos domstolene, mens markant færre angiver, at konflikten blev håndteret/løst hos en anden type upartisk tredjepart.
- De advokater, som *ikke* rådede deres klient til at benytte domstolene, har angivet, hvor stor betydning forskellige forhold har haft for, at de ikke gjorde dette. De forhold, som gennemsnitligt betyder mest, er henholdsvis de økonomiske omkostninger ved en retssag og lang sagsbehandlingstid hos domstolene. Retshjælpsinstitutioner tillægger ligeledes de økonomiske omkostninger ved en retssag størst betydning. Derefter følger, at klienten formentlig ikke ville kunne bevise kravet.
- Advokaterne har vurderet klienternes tilfredshed med en række forhold relateret til konflikthåndteringen og udfaldet. Det er ifølge advokaterne en mindre andel blandt de klienter, der har benyttet domstolene, sammenlignet med de klienter, som har benyttet en anden type upartisk tredjepart, som er *tilfredse* med sagsbehandlingstiden og mængden og tid og kræfter, klienten brugte på sagen. Samtidig er en større andel af de klienter, som har benyttet domstolene, ifølge advokaterne *utilfredse* med det økonomiske udfald, sagsbehandlingstiden, og behandlingen af sagen alt i alt.
- Advokater, som har haft en del sager, hvor klienten har fået løst konflikten ved domstolene, har vurderet klienternes *generelle tilfredshed* med forhold relateret til konflikthåndteringen og udfaldet. Hvad angår sagsbehandlingstiden angiver advokaterne, at en langt større andel af klienterne er utilfredse end tilfredse. Omvendt ses det, at en større andel af klienterne ifølge advokaterne er tilfredse end utilfredse, når det kommer til sagens økonomiske udfald, retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet, sagens afslutning/udfald alt i alt og behandlingen af sagen alt i alt.
- De advokater, som har haft en del sager, hvor klienten ikke fik løst konflikten, selv om advokaten vurderede, at klienten havde et berettiget krav hos modparten, er blevet spurgt om, hvad årsagerne gennemgående er til, at klienterne ikke søgte hjælp hos domstolene til at få løst konflikterne. 88 pct. af advokaterne angiver, at det skyldes de økonomiske omkostninger ved en retssag, mens 61 pct. angiver, at det skyldes lange sagsbehandlingstider hos domstolene. Andre årsager, såsom at det ville være for vanskeligt for klienterne at føre en retssag, det ville kræve for meget arbejde for klienterne eller manglende tiltro til at domstolene kan løse konflikterne på retfærdig vis, fremgår markant sjældnere.

Indhold

1	Indledning	7
1.1	Udviklingen i antallet af civile sager ved domstolene	7
1.2	Tidligere undersøgelser på området	9
2	Data og metode	11
2.1	Afgrænsning af retlige konflikter	11
2.2	Beskrivelse af datamaterialet: Virksomhedsundersøgelsen	11
2.3	Beskrivelse af datamaterialet: Advokatundersøgelsen	14
2.4	Undersøgelsernes muligheder og begrænsninger	14
2.5	Metode	16
2.5.1	Statistisk signifikans	16
3	Del 1: Virksomheders håndtering af retlige konflikter	18
3.1	Forekomsten af retlige konflikter blandt virksomheder	19
3.2	Oplysninger om den seneste retlige konflikt	21
3.2.1	Konfliktens modpart	21
3.2.2	Konfliktens årsager	23
3.2.3	Kravets økonomiske værdi	25
3.2.4	Retshjælpsforsikring	26
3.3	Virksomhedernes håndtering af den seneste retlige konflikt	28
3.3.1	Rådgivning om konflikthåndtering	28
3.3.2	Hjælp til konfliktløsning hos en upartisk tredjepart	30
3.3.3	Hvilke typer af upartiske tredjeparter har hjulpet virksomhederne med at løse retlige konflikter?	31
3.3.4	Årsager til at fravælge domstolene	32
3.4	Virksomhedernes tilfredshed med håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt	35
3.4.1	Tilfredse virksomheder	35
3.4.2	Utilfredse virksomheder	37
3.4.3	Sammenligning af konflikter der behandles henholdsvis ved domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller løses i fællesskab med modparten	38
3.4.4	Vil virksomhederne gøre brug af samme type upartiske tredjepart ved en lignende konflikt i fremtiden?	39
3.4.5	Tilfredshed med domstolene fordelt efter kravets økonomiske værdi	39
3.5	Den generelle tilfredshed med domstolene blandt virksomheder med mange retlige konflikter	42
3.5.1	Generel tilfredshed/utilfredshed blandt virksomheder som ofte har benyttet domstolene i retlige konflikter	43
3.6	Konsekvenser for virksomheder, som ikke fik løst konflikten og ikke søgte rådgivning eller hjælp til at få den løst	44

4	Del 2: Borgeres håndtering af retlige konflikter	46
4.1	Rådgivning af privatpersoner i retlige konflikter	47
4.2	Oplysninger om den seneste retlige konflikt	49
4.2.1	Konfliktens modpart	49
4.2.2	Konfliktens årsager	50
4.2.3	Kravets økonomiske værdi	51
4.2.4	Retshjælpforsikring	52
4.3	Rådgivning om og håndtering af retlige konflikter	53
4.3.1	Rådgivning om konfliktløsning hos en upartisk tredjepart	53
4.3.2	Hvilke typer af upartiske tredjeparter har advokaterne rådet klienterne til at benytte for at få hjælp til at løse den retlige konflikt?	54
4.3.3	Fik klienten løst den retlige konflikt hos en upartisk tredjepart?	55
4.3.4	Hvilken type upartisk tredjepart behandlede/løste konflikten?	56
4.3.5	Årsager til ikke at råde privatpersoner til at benytte domstolene til løsning af retlige konflikter	57
4.4	Klienternes tilfredshed med håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt	59
4.4.1	Tilfredse klienter	59
4.4.2	Utilfredse klienter	62
4.4.3	Sammenligning af konflikter der behandles ved domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller løses i fællesskab med modparten	63
4.5	Den generelle tilfredshed med domstolene ifølge advokater og retshjælpsinstitutioner	63
4.5.1	Antal sager ført ved domstolene	64
4.5.2	Generel tilfredshed/utilfredshed blandt klienter som har benyttet domstolene	64
4.5.3	Antal sager, hvor klienten ikke fik løst den retlige konflikt, selvom klienten havde et berettiget krav hos modparten	66
4.5.4	Årsager til at klienterne ikke søgte hjælp hos domstolene	66
5	Litteratur	69
	Bilag 1: Udviklingen i antallet af civile sager	70
	Bilag 2: Spørgeskema til virksomheder	71
	Bilag 3: Spørgeskema til advokater og retshjælpsinstitutioner	80

1

Indledning

Retlige konflikter er uenigheder mellem privatpersoner, virksomheder og/eller offentlige myndigheder m.fl., som kan afgøres juridisk. I denne rapport undersøges det via to spørgeskemaundersøgelser med 1) virksomheder og 2) advokater og retshjælpsinstitutioner, hvordan virksomheder og borgere håndterer retlige konflikter, herunder om de vælger at inddrage en upartisk tredjepart, såsom domstolene, en voldgiftsret eller mediator, i konfliktløsningen, samt årsagerne til at nogle virksomheder/borgere fravælger domstolene.

Baggrunden for undersøgelsen er, at der flere gange over en årrække er sket et større fald i antallet af civile sager ved domstolene som beskrevet i afsnittet nedenfor.

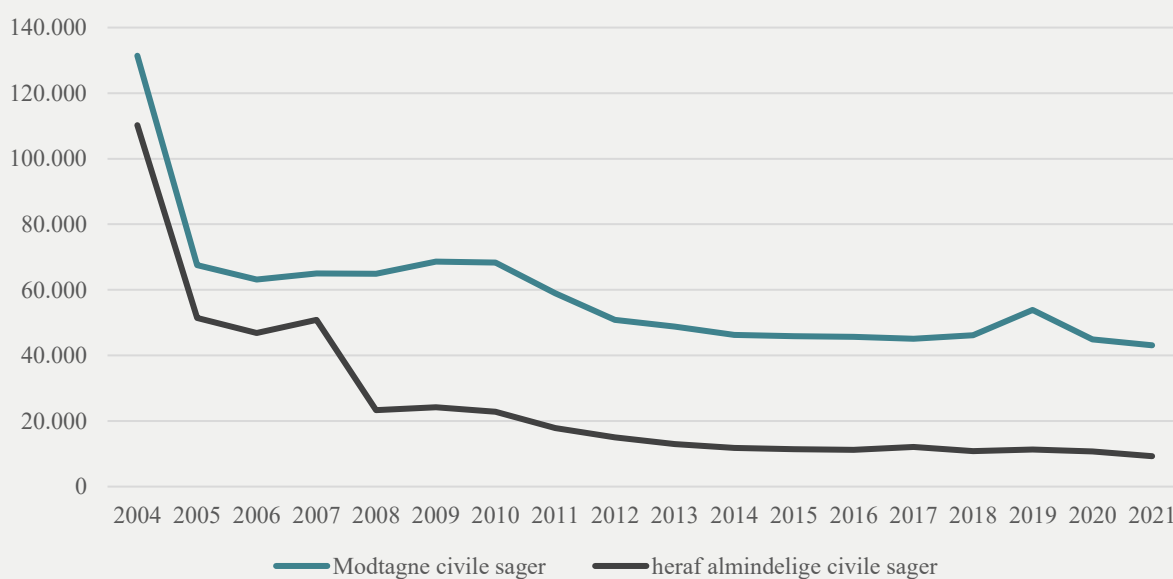
1.1

Udviklingen i antallet af civile sager ved domstolene

Antallet af civile sager ved domstolene er faldet over årene. Det viser en opgørelse, som Justitsministeriet har modtaget fra Domstolsstyrelsen, jf. figur 1.

Figur 1.

Antal modtagne civile sager og almindelige civile sager ved byretterne, 2004-2021.*

* Det nøjagtige antal sager pr. år fremgår af Bilag 1, bilagstabel 1.

Figuren viser, at antallet af modtagne civile sager faldt kraftigt fra 131.409 sager i 2004 til 67.560 sager i 2005 (49 pct. fald). Derefter lå antallet af modtagne civile sager på nogenlunde samme niveau frem til 2010, hvorefter antallet af sager igen faldt fra 68.310 sager i 2010 til 46.229 sager i 2014 (32 pct. fald). Fra 2014 til 2018 var antallet af sager nogenlunde konstant,

mens antallet steg fra 46.190 sager i 2018 til 53.920 sager i 2019 (17 pct. stigning). Fra 2019 til 2021 er sagsantallet faldet til 43.099 i 2021 (20 pct. fald), hvilket er det laveste antal sager i hele den målte periode.¹

Udviklingen i antallet af almindelige civile sager² viser nogenlunde samme tendenser, dog med et ekstra fald i 2008 og uden en stigning i 2019. Antallet af almindelige civile retssager faldt kraftigt fra 110.232 sager i 2004 til 51.415 sager i 2005 (53 pct. fald), hvorefter antallet lå på nogenlunde samme niveau frem til 2007. Fra 2007 til 2008 faldt antallet af almindelige civile sager igen kraftigt fra 50.819 sager i 2007 til 23.284 sager i 2008 (54 pct. fald), hvorefter udviklingen stagnerede frem til 2010. Fra 2011 til 2014 faldt antallet af almindelige civile sager fra 17.884 sager i 2011 til 11.754 sager i 2014 (34 pct. fald). Fra 2014 til 2019 har det årlige sagsantal været på nogenlunde samme niveau, hvorefter der er sket et fald fra 11.315 sager i 2019 til 9.276 sager i 2021 (18 pct. fald).

En del af faldet i antallet af civile sager ved domstolene kan formentlig forklares med indførelsen af nye procesordninger.

Den *forenklede inkassoprocess* – betalingspåkrav – blev indført den 1. januar 2005, hvilket kan forklare det store pludselige fald i antallet af civile sager og i antallet af almindelige civile sager i 2005. Før indførelsen af betalingspåkrav var det nødvendigt at gennemføre en civil retssag, som typisk blev afgjort ved udeblivelsesdom, for at få et grundlag for tvangsfuldbyrdelse i sager om ubestridte krav (medmindre skyldneren underskrev et forlig om forfalden gæld med tvangsfuldbyrdesklausul). Beløbsgrænsen for betalingspåkrav var i 2005 50.000 kr., så alle ubestridte krav under denne beløbsgrænse kunne fra det tidspunkt gennemføres uden retssag.

Småsagsprocessen blev indført den 1. januar 2008 ligeledes med en beløbsgrænse på 50.000 kr. Ordningen går ud på, at krav under denne beløbsgrænse behandles i en forenklet proces, medmindre parterne efter tvistens opståen aftaler andet, eller retten efter anmodning fra en part eller af egen drift bestemmer andet. Retten kan træffe sådan bestemmelse, hvis sagen angår særligt komplicerede faktiske eller retlige spørgsmål eller har særlig betydning for en part ud over påstanden. I småsager behøver parterne typisk ikke en advokat, da retten hjælper parterne med at forberede sagen og skære den til. Det betyder, at småsager tit kan løses lettere

¹ De indhentede tal fra Domstolsstyrelsen er opgjort på en anden måde i 2004-2006 end i 2007-2021. Tallene fra 2004-2006 er baseret på låste statistikrapporter, hvilket vil sige, at tallene ikke opdateres, selvom der sker ny sagsbehandling i disse ældre sager. Fra og med 2007 er tallene ikke længere baseret på låste data. I praksis har ændringen i opgørelsesmetoden meget lille indflydelse på antallet af opgjorte sager i det enkelte år, hvorfor tallene godt kan sammenlignes over tid.

² Almindelige civile sager er sager, som ikke behandles efter særlige processuelle regler. Sager om krav, som har en økonomisk værdi på mere end 50.000 kr., skal anlægges som en almindelig civil sag. Sager om krav, som har en økonomisk værdi på højst 50.000 kr., kan derimod anlægges som en såkaldt småsag, jf. nærmere ovenfor afsnit 1.1. Der er desuden særlige regler for behandlingen af familieretlige sager (f.eks. sager om separation/skilsmisse, forældremyndighed og faderskab). Disse sager kan ikke anlægges som en almindelig civil sag.

og billigere end almindelige civile sager. Ordningen indebærer, at hovedparten af retssager om krav på højst 50.000 kr. behandles i småsagsprocessen og ikke som en almindelig civil sag. Indførelsen af småsagsprocessen kan være med til at forklare det store pludselige fald i antallet af almindelige civile sager i 2008.

Endelig må det antages, at i hvert fald en del af faldet i antallet af civile sager og almindelige civile sager i 2011 og 2012 skyldes *forhøjelsen pr. 1. oktober 2011 af beløbsgrænsen* for betalingspåkrav fra 50.000 kr. til 100.000 kr. Med denne ændring var det således ikke længere nødvendigt at gennemføre en retssag om ubestridte krav på 50.001-100.000 kr. Ændringen havde virkning i sidste kvartal af 2011, og 2012 var det første år, hvor ændringen havde helårsvirkning.

1.2

Tidligere undersøgelser på området

Tidligere gennemførte undersøgelser har belyst mulige årsager til faldet i antallet af civile sager ved domstolene samt mulige årsager til, at virksomheder og borgere fravælger domstolene til at løse retlige konflikter. Indeværende undersøgelse adskiller sig fra de tidligere undersøgelser ved at være baseret på et andet grundlag, herunder at der er indhentet besvarelser fra et repræsentativt udsnit af virksomheder i Danmark, samt ved at belyse andre spørgsmål relateret til emnet, herunder eventuelle konsekvenser af at virksomheder og borgere fravælger domstolene til at løse retlige konflikter.

I 2015 udarbejdede Rambøll en markedsanalyse for Domstolsstyrelsen, der bygger på forskellige kilder, herunder blandt andet opgørelser fra Domstolsstyrelsen i perioden 2007-2014 og interviews med fagpersoner og erhvervsvirksomheder. Analysen peger på, 1) at der blandt interviewpersonerne er en generel opfattelse af, at sagsbehandlingstiderne i civile sager er for lange, samt at nogle sager, der kunne være anket, ikke er blevet det grundet lange sagsbehandlingstider, 2) at en stigning i retsafgift/sagsomkostninger for sager med sagsværdier på mere end 50.000 kr. kan have medført, at erhvervsdrivende ud fra økonomiske hensyn i højere grad vurderer, at det ikke kan betale sig at føre sager ved domstolene, og 3) at private virksomheder ofte oplever, at de tildelte sagsomkostninger til den vindende part ikke modsvarer de faktiske omkostninger: *”De tilkendte omkostninger opleves som regel kun at udgøre 1/3 af de faktiske omkostninger”* (Rambøll 2015). I markedsanalysen fremhæver Rambøll desuden en række væsentlige udviklinger i samfundet, som kan have påvirket antallet af civile sager. Rambøll fremhæver blandt andet, at de makroøkonomiske tendenser i perioden 2010-2014 peger på stigende aktivitet i samfundet, hvilket kunne tænkes at øge antallet af retlige konflikter. Modsat fremhæver Rambøll et fald i antallet af private nybyggerier, et fald i privatforbruget inden for fritid og underholdning, transportmidler og rejser, et fald i antallet af fyringsvarsler og et fald i antallet af solgte ejendomme, hvilket kunne tænkes at medføre det faktisk observerede fald i antallet af retlige konflikter (Rambøll 2015).

Implement Consulting Group udgav i 2018 en bruger- og interessentanalyse for Domstolsstyrelsen. Analysen bygger på interviews med forskellige typer af brugere og interessenter, herunder blandt andet fagforeninger, brancheorganisationer, advokater, en række statslige myndigheder, samt på erfaringer fra workshops omhandlende blandt andet de nære interes-

senters behov og perspektiver med deltagelse af repræsentanter fra straffesagskæden, Domstolenes Samarbejdsforum og forskellige retter (Implement Consulting Group 2018). Ud fra interviewene og workshopsene blev der identificeret en række temaer og problematikker, herunder eksempelvis en oplevelse af manglende brugerorientering, og at domstolene tager mere hensyn til indre anliggender end brugernes behov. Implement Consulting Group adresserer også problematikker som for lange sagsbehandlingstider, samt at nogle brugere af domstolene erfarer, at de ikke får deres penge, selv om brugeren får medhold, fordi pengene ikke bliver inddrevet. Det pointeres desuden, at det er uklart, hvorvidt den faldende sagsmængde ved domstolene skyldes, at der er færre retlige konflikter i samfundet, eller om konflikterne løses på anden vis eller hos andre institutioner (Implement Consulting Group 2018).

I 2020 udgav Justitia en undersøgelse af erhvervslivets adgang til domstolene med fokus på årsagerne til faldet i antallet af civile sager. Analysen baserer sig på en række forskellige metoder og datakilder, herunder interviews med repræsentanter fra erhvervslivet og advokater og en mindre spørgeskemaundersøgelse blandt medlemmerne af Advokatrådets Processudvalg og bestyrelsen for Foreningen af Procedureadvokater. Derudover gennemgås og analyseres gældende ret og praksis på området samt de retssikkerhedsmæssige problemer, der knytter sig dertil. Undersøgelsen omfatter også en analyse af domstolenes strategiplaner m.v. På baggrund af analyserne konkluderer Justitia ligesom Rambøll, at der er en række udfordringer ved det nuværende system, som kan betyde, at virksomheder fravælger domstolene, blandt andet at sagsbehandlingstiderne er meget lange, samt at domstolenes tilkendelse af sagsomkostninger til den vindende part langt fra dækker dennes faktiske omkostninger. Justitia konstaterer derudover, at de retshjælpsforsikringer, der tilbydes erhvervsvirksomheder, ikke dækker virksomhedernes behov (Rothe et al. 2020).

Der findes desuden undersøgelser, som kaster lys over den danske retshjælpsmodel i forhold til faktorer, der kan have betydning for, om borgere opsøger hjælp til konflikthåndtering. I en rapport udarbejdet af Justitia undersøges borgerens formelle og praktiske adgang til retshjælp, retshjælpsforsikringer og fri proces (Eiriksson 2019). En rapport udgivet på Syddansk Universitet belyser ligeledes faktorer af betydning for borgernes adgang til hjælp og juridisk bistand (Hammerslev & Nielsen 2020). Begge rapporter påpeger blandt andet, at ikke alle borgere formår at tænke og kommunikere deres problematikker på den rigtige måde i forhold til deres retlige karakter, hvilket særligt gælder for de mest udsatte borgere i samfundet. De peger herudover på, at retshjælpsinstitutionernes tilgængelighed har væsentlig betydning for, om borgerne i praksis opsøger hjælp til konflikthåndtering. Dette gælder både tilgængeligheden af information om institutionerne og den geografiske nærhed (Eiriksson 2019; Hammerslev & Nielsen 2020).

2

Data og metode

I dette kapitel forklares det først, hvilke typer af konflikter der er inkluderet i undersøgelsen. Dernæst beskrives datagrundlaget til undersøgelsen af henholdsvis virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter, mulighederne og begrænsningerne ved disse to undersøgelser samt den strategi, der anvendt i analysen af undersøgelsesresultater.

2.1

Afgrænsning af retlige konflikter

Undersøgelsen omfatter 'retlige konflikter'. Retlige konflikter er som tidligere nævnt i rapporten defineret som uenigheder mellem privatpersoner, virksomheder og/eller offentlige myndigheder m.fl., der kan afgøres juridisk. Denne undersøgelse omfatter ikke offentlige straffesager, hvor politiet opkræver en bøde for et strafbart forhold, eller hvor anklagemyndigheden rejser tiltale med krav om idømmelse af bøde eller fængsel.

Er der uenighed om et eller flere vilkår under en forhandling om at indgå en aftale, kan uenigheden normalt ikke afgøres juridisk. En sådan uenighed er derfor ikke en retlig konflikt. I tilfælde hvor uenigheden derimod angår, om der er indgået en aftale, eller hvad der er aftalt, er der tale om en retlig konflikt, fordi uenigheden kan afgøres juridisk. Angår uenigheden, om en indgået aftale er overholdt, er der også tale om en retlig konflikt. Det samme gælder uenighed om betalinger, erstatning, kompensation, hjælpepakker, myndighedskrav osv.

I rapporten er det for læsevenlighedens skyld valgt at anvende betegnelsen 'retlig konflikt' om alle konflikter, uanset om konflikterne behandles ved domstolene eller andre typer upartiske tredjeparter, herunder voldgiftsret, mediator eller klage- eller ankenævn.

I spørgeskemaet til virksomhederne anvendes betegnelsen 'retlig konflikt'. I spørgeskemaet til advokater og retshjælpsinstitutioner anvendes betegnelsen 'civil tvist' synonymt med 'retlig konflikt', da sidstnævnte er en gængs betegnelse i branchen.

I begge spørgeskemaer spørges respondenterne alene til de retlige konflikter, hvor virksomheden/borgeren har ment at have et krav hos modparten. Det kan f.eks. være et krav om betaling eller om udførelse af et arbejde eller levering af en vare eller en tjenesteydelse. Det kan også være et krav om, at en aftale ophæves, eller om at modparten skal undlade at gøre noget, f.eks. holde op med at sælge et bestemt produkt eller bruge et bestemt navn eller logo. Det kan desuden være et krav om at få udstedt en tilladelse eller om at få del i en hjælpepakke.

2.2

Beskrivelse af datamaterialet: Virksomhedsundersøgelsen

Virksomheders håndtering af retlige konflikter er undersøgt via en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt virksomheder (herefter: virksomhedsundersøgelsen). Danmarks Statistik (DST) Survey har stået for dataindsamlingen og udtrukket en stikprøve på 19.900 virksomheder i Danmark. Stikprøven er udtrukket på baggrund af oplysninger i Det Erhvervsstatistiske Register (ESR). Virksomhederne er udtrukket på juridisk niveau på deres CVR-nummer.

Alle virksomhederne er under det private område med aktivitet: For at indgå i målgruppen skal virksomhederne være registreret med minimum ét årsværk og en årsomsætning på mere end 300.000 kr. Holdingselskaber indgår ikke i undersøgelsens population og er derfor heller ikke udtrukket til stikprøven.

Stikprøven er stratificeret på baggrund af virksomhedsstørrelse og branchegruppe og udtrukket tilfældigt inden for hvert strata. Der er udvalgt relativt mange virksomheder med et stort antal ansatte (100 årsværk eller flere), da denne gruppe af virksomheder internt forventes at være mere forskelligartet, hvad angår antal årsværk og andre forhold, som kan være relevant for virksomhedens håndtering af retlige konflikter, end virksomheder med færre ansatte. Af samme årsag er der udtrukket færre virksomheder i strata for virksomheder med få ansatte. Det har været nødvendigt at oversample de større virksomheder for at sikre et tilstrækkeligt stort datagrundlag til at kunne udtale sig generelt om større virksomheder i Danmark. DST Survey har efterfølgende udarbejdet en designvægt, der korrigerer for den varierende udvælgelsessandsynlighed mellem de forskellige strata. Denne vægtning af datamaterialet sikrer, at fordelingen af virksomhederne i undersøgelsen er repræsentativ for fordelingen af virksomheder i hele populationen, hvad angår antal årsværk og branchegruppe.

Virksomhederne er inddelt i fire størrelsesgrupper og seks hovedbranchegrupper, i alt 24 strata. I tabel 1 præsenteres kontaktgrundlaget, antallet af spørgeskemabesvarelser og svarprocenten i de forskellige strata. Kontaktgrundlaget er det antal virksomheder, som spørgeskemaerne er sendt til. Det fremgår endvidere af tabellen, at det samlet set er 30 pct. af de adspurgte virksomheder, der deltager i undersøgelsen ved at have besvaret hele spørgeskemaet. En mindre andel af virksomhederne er påbegyndt en besvarelse af spørgeskemaet, men har ikke fuldført besvarelsen. Disse virksomheder indgår ikke i undersøgelsen. Danmarks Statistik oplyser, at anvendelse af vægtene bidrager til at genskabe repræsentativiteten, så det er muligt at udtale sig generelt om de virksomheder, der indgår i populationen.

Spørgeskemabesvarelserne fra virksomheder er indsamlet i perioden 20. oktober 2021 til 3. januar 2022.

Tabel 1

Antal spørgeskemabesvarelser fra virksomheder og svarprocenten inden for hvert strata.

Strata		Kontakt- grundlag	Gennem- førte svar*	Svar- procent
1-9 årsværk	Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	2.101	785	37 %
	Bygge og anlæg	2.035	402	20 %
	Handel og transport mv.	4.522	1.161	26 %
	Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning	1.608	450	28 %
	Erhvervsservice	2.618	735	28 %
	Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service	1.161	286	25 %
10-49 årsværk	Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	722	261	36 %
	Bygge og anlæg	628	220	35 %
	Handel og transport mv.	1.468	499	34 %
	Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning	397	151	38 %
	Erhvervsservice	574	202	35 %
	Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service	253	115	45 %
50-99 årsværk	Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	186	69	37 %
	Bygge og anlæg	130	55	42 %
	Handel og transport mv.	234	84	36 %
	Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning	101	42	42 %
	Erhvervsservice	113	43	38 %
	Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service	102	52	51 %
100+ årsværk	Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	248	105	42 %
	Bygge og anlæg	100	47	47 %
	Handel og transport mv.	248	113	46 %
	Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning	126	58	46 %
	Erhvervsservice	132	58	44 %
	Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service	93	49	53 %
I alt		19.900	6.042	30 %

*Tallene udgør det *uvægtede* antal gennemførte besvarelser

2.3

Beskrivelse af datamaterialet: Advokatundersøgelsen

Borgeres håndtering af retlige konflikter er undersøgt via en spørgeskemaundersøgelse blandt advokater og retshjælpsinstitutioner (herefter: advokatundersøgelsen). I denne undersøgelse har respondenterne besvaret spørgsmål om den seneste retlige konflikt, som de har rådgivet en privatperson i, hvor deres klient har ment at have et krav hos modparten, og enkelte andre spørgsmål af mere generel karakter. Der er således ikke som for virksomheder gennemført en repræsentativ undersøgelse i befolkningen, da det antages at være en relativt lille andel af befolkningen, der har haft en retlig konflikt med f.eks. en anden borger eller en virksomhed. I rapporten henviser betegnelsen 'borgere' i alle tilfælde til privatpersoner.

Spørgeskemaet i advokatundersøgelsen er sendt via Advokatsamfundet til alle aktive advokater i Danmark, i alt ca. 7.100 advokater.³ Af disse indgår 983 advokater i undersøgelsen, idet de har besvaret hele spørgeskemaet.

Spørgeskemaet er herudover sendt til retshjælpsinstitutioner, dvs. retshjælpskontorer og advokatvagter. Justitsministeriet har fremsøgt e-mailadresser på 55 retshjælpskontorer og via Civilstyrelsen modtaget en liste med e-mailadresser på de i alt 45 godkendte advokatvagter i 2021. Samlet set indgår 32 af de i alt 100 retshjælpsinstitutioner i undersøgelsen, da de har udfyldt hele spørgeskemaet.

I spørgeskemaet til retshjælpsinstitutionerne anmodes en repræsentant fra institutionen om at besvare spørgsmålene i skemaet på vegne af hele institutionen. I enkelte tilfælde har flere personer fra samme institution besvaret spørgeskemaet. I disse tilfælde har den enkelte respondent svaret ud fra den seneste retlige konflikt, som respondenterne selv har rådgivet en borger i, og ikke den seneste retlige konflikt, som institutionen har rådgivet en borger i. Dette kan have betydning for tolkningen af nogle af resultaterne i rapportens del 2 om advokatundersøgelsen og nævnes derfor specifikt i teksten, hvor det er relevant.

Spørgeskemabesvarelserne fra advokater og retshjælpsinstitutioner er indsamlet i perioden 9. november 2021 til 28. december 2021.

Analyserne i advokatundersøgelsen er baseret på uvægtede data.

2.4

Undersøgelsernes muligheder og begrænsninger

Da undersøgelsen har til formål at lave en bred afdækning af virksomheders og borgers håndtering af retlige konflikter, er der gennemført spørgeskemaundersøgelser blandt et repræsentativt udsnit af virksomheder i Danmark samt et stort antal advokater og retshjælpsinstitutioner. Dette skyldes, at spørgeskemaundersøgelser gør det muligt at indhente informationer om virksomheders og borgers oplevelser og erfaringer, som ikke er tilgængelige andre

³ Oplyst af Advokatsamfundet den 15. december 2021.

steder. Gennem en repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt virksomheder er det endvidere muligt at indhente viden, som kan generaliseres til samtlige virksomheder i Danmark, som falder inden for undersøgelsens afgrænsning, jf. afsnit 2.2 ovenfor.

Generelt om begrænsninger ved spørgeskemaundersøgelser:

- Det lykkes aldrig at få besvarelser fra alle, der er udvalgt/udtrukket til at deltage i en spørgeskemaundersøgelse. Der er altid nogen, som ikke ønsker at deltage. Dette udgør en risiko for, at dem, man ikke får med, er et skævt udsnit af alle, og at besvarelserne derfor forvrides i den ene eller den anden retning. Dette kompenseres der dog i nogen grad for i virksomhedsundersøgelsen ved at vægte besvarelserne. Vægtene tager så vidt muligt højde for virksomhedernes baggrundskaraktistika, jf. afsnit 2.2, hvilket gør resultaterne mere præcise. Det er imidlertid ikke muligt at tage højde for alle baggrundskaraktistika, der potentielt kan have betydning og fordele sig anderledes blandt virksomhederne i undersøgelsen end blandt virksomhederne i hele populationen af virksomheder i Danmark. Det bemærkes desuden, at uanset om der vægtes for skævheder i datamaterialet til en undersøgelse eller ej, så er undersøgelsens resultater stadig forbundet med en vis statistisk stikprøveusikkerhed, da det alene er et udsnit af i dette tilfælde virksomheder, der er omfattet af virksomhedsundersøgelsen.
- Besvarelserne i et spørgeskema er subjektive og kan derfor være påvirket af svarpersonernes tolkning og forståelse af spørgsmålene og de dertilhørende svarkategorier. Risikoen for forskelle i subjektive forståelser kan være øget i internetbaserede spørgeskemaer, da svarpersonerne ikke har mulighed for at få uddybet spørgsmålene af en interviewer. Det kan dog på den anden side anses som en fordel, at der ikke er en interviewer til stede, da besvarelserne derved er mere anonyme, hvilket formodentlig vil øge sandsynligheden for mere ærlige svar. Det bemærkes desuden, at selvrapporterede holdninger og oplevelser ikke nødvendigvis stemmer overens med, hvordan en persons faktiske adfærd er i forhold til det givne emne. I den virksomhedsundersøgelse, der beskrives i rapporten, er det f.eks. ikke sikkert, at alle virksomhederne med sikkerhed kan vurdere, hvordan de vil håndtere en konkret retlig konkret i fremtiden.
- Spørgeskemaundersøgelser kan også påvirkes af hukommelsesproblemer. I virksomhedsundersøgelsen kan respondenterne f.eks. have glemt omstændighederne omkring en specifik retlig konflikt, eller de kan have glemt en konflikt helt, formentlig afhængig af konfliktens karakter, tid siden hændelsen, og hvem der besvarer spørgeskemaet på vegne af virksomheden og lignende. Hukommelsesfaktorens indvirkning på undersøgelsens resultater søges begrænset ved alene at spørge om hændelser inden for en forholdsvis kort tidsperiode forud for undersøgelsen. I denne undersøgelse spørges der ind til retlige konflikter inden for de seneste 5 år (for virksomheder) og 3 år (for advokater og retshjælpsinstitutioner). Endvidere angår størstedelen af spørgsmålene den seneste retlige konflikt, som den enkelte virksomhed eller advokat/retshjælpsinstitution har været involveret i, i den angivne periode.

- Ved introduktion af en afgrænset tidsperiode kan det såkaldte teleskoperingsproblem forekomme, dvs. at man ganske vist husker selve hændelsen – i dette tilfælde konflikten – men fejllukker tidspunktet. Man taler om fremadteleskopering for de tilfælde, som reelt er sket forud for tidsperioden, og bagudteleskopering for de tilfælde, man ikke beretter om, fordi man fejlagtigt tidsmæssigt placerer dem uden for den tidsperiode, der er angivet i undersøgelsen. Problemet ved dette er, at fremad- og bagudteleskopering ikke nødvendigvis går lige op i sidste ende hverken antalsmæssigt eller med hensyn til hændelserne/konflikternes karakteristika.

Der er særlige usikkerheder forbundet med advokatundersøgelsen, da spørgeskemaet til advokater og retshjælpsinstitutioner har til formål at afdække borgernes håndtering af retlige konflikter. Advokaterne og retshjælpsinstitutionerne svarer således på vegne af deres klienter (borgerne), hvis holdninger og erfaringer de ikke nødvendigvis er fuldt ud bekendte med.

2.5

Metode

I begge spørgeskemaundersøgelser er respondenterne spurgt til deres erfaring med retlige konflikter. Derefter er de blevet bedt om at tage udgangspunkt i den seneste retlige konflikt, de har været involveret i, og hvor de eller deres klient har ment at have et krav hos modparten. Denne spørgeteknik er blandt andet anvendt for, at de retlige konflikter så vidt muligt udgør et repræsentativt udsnit. Spørgsmålene vedrørende den seneste retlige konflikt omhandler forskellige karakteristika ved konflikten (modpart, årsager, kravets størrelse m.m.) samt virksomhedernes/borgernes håndtering af den, herunder om de i konfliktløsningen gjorde brug af en upartisk tredjepart, f.eks. domstolene, voldgift eller en mediator, og hvorfor de eventuelt ikke benyttede domstolene. Derudover indeholder de to spørgeskemaer en række spørgsmål om virksomhedernes/borgernes tilfredshed med håndteringen og udfaldet af konflikten.

Der henvises til de to spørgeskemaer i Bilag 2 og 3 for yderligere oplysninger om de konkrete spørgsmål og spørgsmålsformuleringer.

I analysen af besvarelsene fra virksomhedsundersøgelsen undersøges det særskilt, om der er en sammenhæng mellem virksomhedernes svar på de enkelte spørgsmål og antal årsværk i virksomhederne samt branchegruppe.

2.5.1

Statistisk signifikans

I analysearbejdet er der anvendt tests for statistisk signifikans for at vurdere, om en given forskel i resultater for virksomheder og borgere må betragtes som et tilfældigt udsving eller en reel forskel. Disse tests indebærer, at der stilles krav om, at sandsynligheden for, at de fundne forskelle beror på tilfældigheder frem for at afspejle reelle forandringer, skal være mindre end 5 pct., før forskellene betragtes som reelle. Hvorvidt dette resultat fremkommer af testene, afhænger naturligvis af, hvor stor forskel der er mellem resultaterne, men det afhænger også af antallet af observationer (besvarelser), der ligger til grund for beregningerne. Hvis beregningerne er baseret på mange observationer, skal forskellen mellem resultaterne være mindre for at opnå en statistisk signifikant sammenhæng, end hvis beregningerne er baseret på få observationer, da få observationer skaber større statistisk usikkerhed.

Det angives i rapporten, når resultaterne er statistisk signifikante. Enkelte steder fremgår det, at der er en 'tendens til' eller 'indikation af' en sammenhæng mellem eksempelvis antal årsværk i virksomheden og dét at benytte domstolene til at løse retlige konflikter. Dette betyder, at sandsynligheden for, at resultatet beror på en tilfældighed, er større end 5 pct., men at materialet samlet set stadig peger i retning af, at der er tale om en reel sammenhæng.

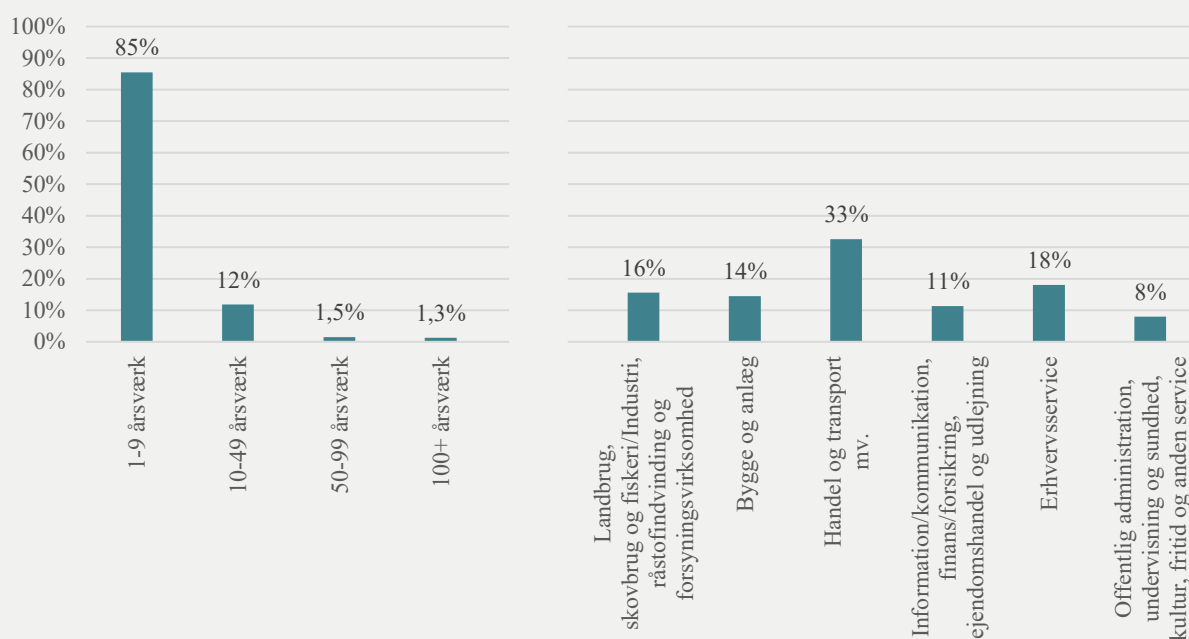
Del 1: Virksomheders håndtering af retlige konflikter

I den første delanalyse rettes fokus mod resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen blandt virksomheder i Danmark. Først præsenteres enkelte karakteristika ved virksomhederne, samt hvorvidt virksomhederne har været involveret i en retlig konflikt inden for de seneste 5 år, hvor de har ment at have et krav hos modparten. Dernæst præsenteres karakteristika ved den seneste retlige konflikt, som virksomhederne har været involveret i, herunder blandt andet hvordan virksomhederne håndterede konflikten og spørgsmål relateret dertil.

I figur 3.1 vises fordelingen af virksomheder, som indgår i undersøgelsen, efter henholdsvis antal årsværk i virksomheden og virksomhedens branchegruppe. Da besvarelserne er vægtet statistisk for at opnå repræsentativitet, svarer fordelingerne vist i figuren til fordelingerne af virksomheder i populationen.

Figur 3.1

Virksomheder fordelt efter henholdsvis antal årsværk og branche (pct.).

N = 6.042

Det fremgår af figuren, at langt størstedelen – 85 pct. – af virksomhederne har mindre end 10 årsværk i virksomheden, 12 pct. af virksomhederne har 10-49 årsværk i virksomheden, mens de resterende virksomheder har 50 årsværk eller flere. Det fremgår også, at en tredjedel af

virksomhederne er i branchegruppen 'Handel og transport m.v.', mens de resterende virksomheder er mere ligeligt fordelt i de øvrige branchegrupper. Den mindste andel findes i branchen 'Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service'.

I analysen af virksomheder er alle resultater vægtet med en designvægt, således at virksomhedernes besvarelser er repræsentative for virksomheder i Danmark, hvad angår antal årsværk og branchegruppe. Dette gælder også i figur 3.1, dvs. at fordelingen af virksomheder afspejler den faktiske fordeling af virksomheder i Danmark, som hører ind under den afgrænsning, der anvendes i undersøgelsen, jf. afsnit 2.2.

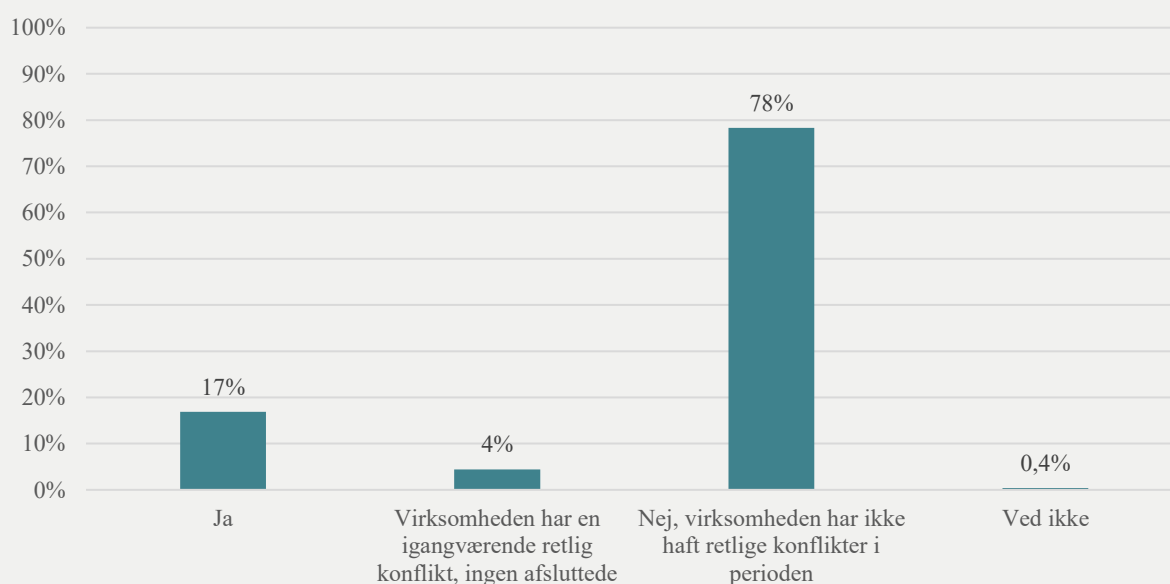
3.1 Forekomsten af retlige konflikter blandt virksomheder

Langt størstedelen – 78 pct. – af virksomhederne i undersøgelsen angiver, at de *ikke* har haft en retlig konflikt inden for de seneste 5 år fra undersøgelsestidspunktet, jf. figur 3.2.

I alt 17 pct. af virksomhederne angiver, at de har afsluttet mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, hvor de har ment at have et krav hos modparten. Dette svarer til 22.000-24.500 virksomheder i Danmark. Yderligere 4 pct. af virksomhederne i undersøgelsen angiver, at de ikke har afsluttet en retlig konflikt inden for de seneste 5 år, men at de aktuelt er involveret i en retlig konflikt, hvor de mener at have et krav hos modparten.

Figur 3.2

Virksomheder fordelt efter om de har afsluttet mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år (pct.).

N = 6.042

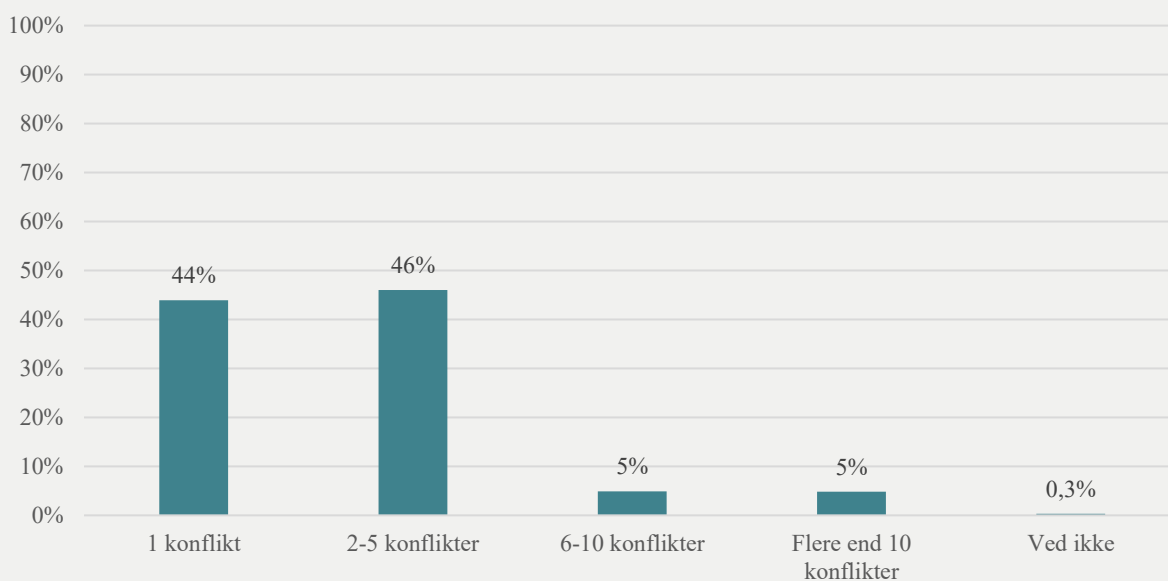
Der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden, og om virksomheden har afsluttet en retlig konflikt inden for de seneste 5 år. Jo flere årsværk virksomheden har, desto større er sandsynligheden for, at virksomheden enten har afsluttet en retlig konflikt eller har en igangværende retlig konflikt.

Sammenhængen mellem virksomhedens branchegruppe, og om virksomheden har afsluttet en retlig konflikt inden for de seneste 5 år, er ligeledes statistisk signifikant. Virksomheder i branchen 'Bygge og anlæg' har den højeste sandsynlighed for enten at have afsluttet en retlig konflikt eller at have en igangværende konflikt.

I figur 3.3 er virksomheder, der har afsluttet mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, fordelt efter antallet af afsluttede, retlige konflikter i perioden. Figuren viser, at 44 pct. af disse virksomheder har afsluttet en enkelt retlig konflikt inden for de seneste 5 år, mens 46 pct. har afsluttet 2-5 retlige konflikter, og 5 pct. af virksomhederne har afsluttet henholdsvis 6-10 retlige konflikter og flere end 10 retlige konflikter i perioden.

Figur 3.3

Virksomheder, der har afsluttet mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, fordelt efter antal afsluttede, retlige konflikter (pct.).

N = 1.311

Der er også en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden og antallet af afsluttede retlige konflikter. Jo flere årsværk virksomheden har, desto større er sandsynligheden for, at virksomheden har afsluttet flere retlige konflikter inden for de seneste 5 år.

Tilsvarende er der en statistisk signifikant sammenhæng mellem virksomhedens branche-gruppe og antallet af afsluttede retlige konflikter. Virksomhederne i brancherne 'Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning' og 'Bygge og anlæg' har således størst sandsynlighed for at have afsluttet mere end én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, mens virksomheder i branchen 'Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service' har den laveste sandsynlighed.

3.2

Oplysninger om den seneste retlige konflikt

I det følgende afsnit fokuseres der på virksomhedernes seneste afsluttede retlige konflikt. For virksomheder, der endnu ikke har afsluttet en retlig konflikt, men som på undersøgelsestidspunktet var involveret i en retlig konflikt, tages der i stedet udgangspunkt i den igangværende konflikt. I afsnittene anvendes betegnelsen 'seneste retlige konflikt' som samlet betegnelse.

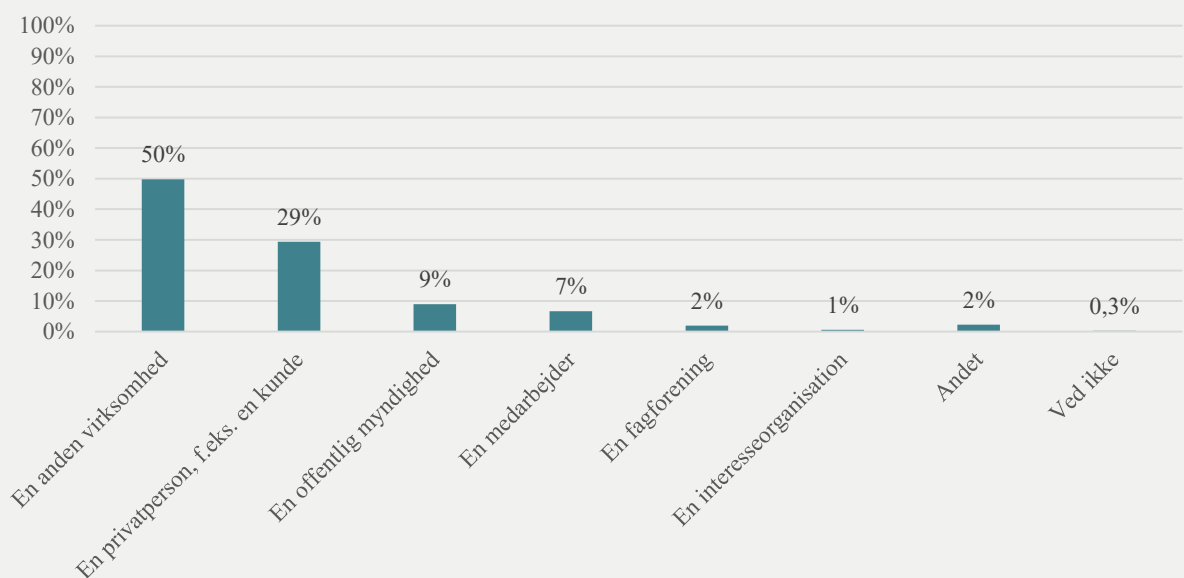
3.2.1

Konfliktens modpart

Figur 3.4 viser, at virksomhedernes modpart i den seneste retlige konflikt i halvdelen af tilfældene er en anden virksomhed, mens modparten i knap 3 ud af 10 tilfælde er en privatperson, f.eks. en kunde. I de øvrige tilfælde er modparten hyppigst en offentlig myndighed eller en medarbejder, men der er også eksempler på konflikter med fagforeninger, interesseorganisationer m.v.

Figur 3.4

Virksomheder med mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, fordelt efter type modpart i den seneste konflikt (pct.).

N = 1.627

Der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden og typen af modpart. Jo flere årsværk, desto lavere er sandsynligheden for, at konfliktens modpart er

en privatperson. Sandsynligheden for, at modparten er en anden virksomhed, er højest for virksomheder med mindst 50 årsværk. Virksomheder med 100 årsværk eller flere er desuden oftere involveret i retlige konflikter med en fagforening end virksomheder med færre årsværk.

Der er ligeledes en statistisk signifikant sammenhæng mellem virksomhedernes branche og typen af modparten. Virksomheder i branchegruppen 'Bygge og anlæg' er ofte involveret i retlige konflikter med privatpersoner, mens det modsatte gør sig gældende for virksomheder i branchegruppen 'Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed'. Disse virksomheder har til gengæld højere sandsynlighed for at være involveret i en retlig konflikt med en offentlig myndighed som modpart end virksomheder i de øvrige branchegrupper. Blandt virksomheder i branchegruppen 'Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service' er sandsynlighed for at være involveret i en retlig konflikt med en medarbejder højere, end det er tilfældet for virksomheder i andre brancher.

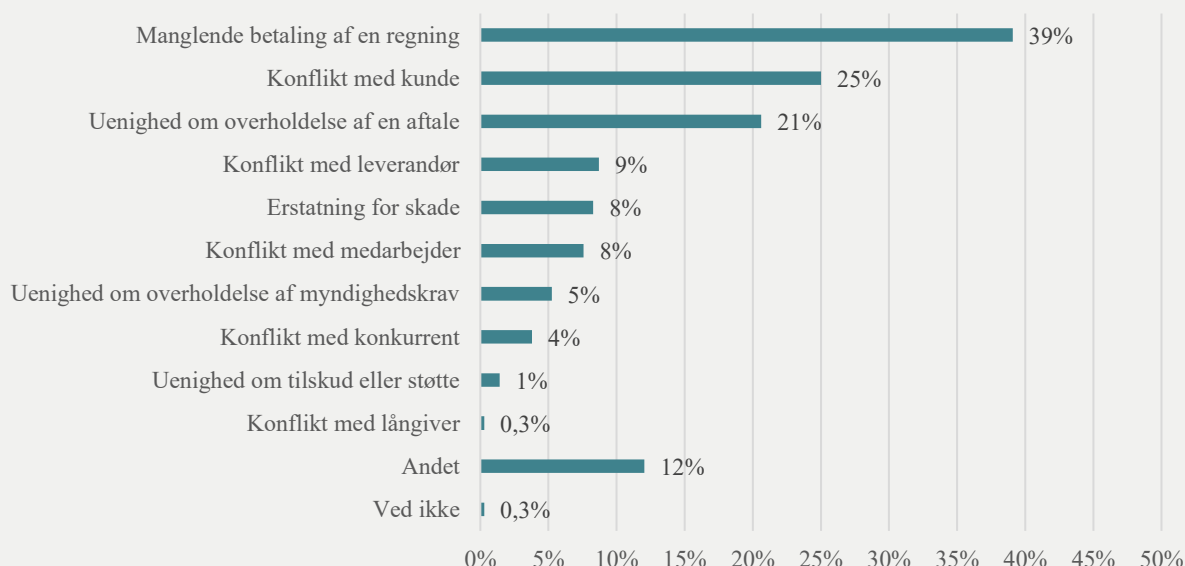
3.2.2

Konfliktens årsager

Årsagerne til virksomhedernes retlige konflikter er præsenteret i figur 3.5. Da en konflikt både kan omhandle f.eks. 'manglende betaling af en regning' og 'konflikt med kunde' har virksomhederne kunnet vælge flere svarmuligheder, og andelen summerer derfor til mere end 100 pct. Figur 3.5 viser, at de hyppigste årsager til virksomhedernes retlige konflikter er 1) 'manglende betaling af regning', 2) 'konflikt med kunde' og 3) 'uenighed om overholdelse af aftale'. De resterende svarmuligheder optræder betydeligt sjældnere og gør sig i alle tilfælde gældende for mindre end 10 pct. af konflikterne. Det skal i forlængelse heraf bemærkes, at 12 pct. af virksomhederne har svaret, at baggrunden for konflikten helt eller delvist skyldes noget andet end de nævnte svarmuligheder.

Figur 3.5

Virksomheder med mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, fordelt efter årsagerne til den seneste konflikt (flere svarmuligheder).

N = 1.625

Der er i nogle tilfælde en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden og årsagerne til virksomhedernes seneste retlige konflikt. Virksomheder med mindst 50 årsværk har f.eks. større sandsynlighed for, at den retlige konflikt omhandler en konflikt med en kunde, end virksomheder med færre årsværk har. Derudover gælder det, at jo flere årsværk, der i virksomheden, desto større er sandsynligheden for, at den retlige konflikt omhandler en konflikt med en leverandør, eller at konflikten drejer sig om en uenighed om overholdelse af en aftale. Sandsynligheden for, at konflikten omhandler en uenighed om overholdelse af myndighedskrav, eller at konflikten omhandler en medarbejder i virksomheden, er desuden højere blandt virksomheder med 100 årsværk eller flere end blandt virksomheder med færre årsværk. Omvendt er sandsynligheden for, at konflikten angår manglende betaling af en regning lavere, jo flere årsværk der er i virksomheden.

I nogle tilfælde er der ligeledes statistisk signifikante sammenhænge mellem virksomhedernes branchegruppe og årsagerne til virksomhedernes seneste retlige konflikt. Sandsynligheden for, at årsagen til den retlige konflikt er en konflikt med en kunde, er således højere for virksomheder i branchegrupperne 'Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning' og 'Bygge og anlæg' end for virksomheder i de resterende branchegrupper. Tilsvarende er sandsynligheden for, at årsagen til den retlige konflikt er en konflikt med en medarbejder i virksomheden, størst for virksomheder i branchegruppen 'Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service', mens sandsynligheden for, at konflikten drejer sig om manglende betaling af en regning, er størst for virksomheder i branchegruppen 'Bygge og anlæg', hvor mere end halvdelen af virksomhederne har angivet denne årsag til konflikten. Hvad angår uenighed om overholdelse af myndighedskrav, er sandsynligheden for, at den retlige konflikt er relateret til denne årsag, større blandt virksomheder i branchegruppen 'Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed' end blandt virksomheder i andre branchegrupper.

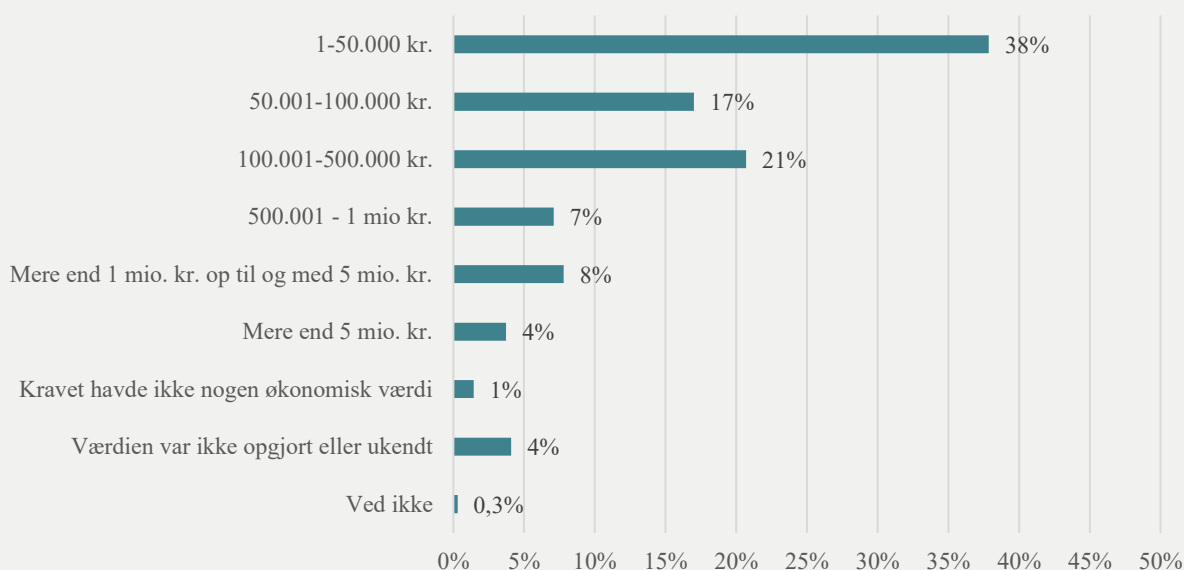
3.2.3

Kravets økonomiske værdi

Figur 3.6 viser virksomhederne fordelt efter den anslåede økonomiske værdi af det krav, som de har ment at have hos modparten. I 38 pct. af tilfældene har kravet en økonomisk værdi på 1-50.000 kr., og i de fleste tilfælde angår kravet højst en halv mio. kr.⁴ I alt 4 pct. af de virksomheder, der har haft mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, oplyser, at kravets økonomiske værdi ikke var opgjort eller ukendt, mens 1 pct. oplyser, at kravet ikke havde nogen økonomisk værdi.

Figur 3.6

Virksomheder med mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, fordelt efter den anslåede, økonomiske værdi af virksomhedernes krav hos modparten (pct.).

N = 1.625

Yderligere analyser viser, at der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem antallet af årsværk i virksomhederne og den anslåede økonomiske værdi af virksomhedernes krav hos modparten. Overordnet set gælder det, at jo flere årsværk, der er i virksomheden, desto større er den økonomiske værdi af kravet hos modparten i konflikten.

Der er også en statistisk signifikant sammenhæng mellem virksomhedernes branchegruppe og den økonomiske værdi af virksomhedernes krav hos modparten. Sandsynligheden for, at kravet har en økonomisk værdi på 1-50.000 kr., er højere for virksomheder i branchegrupperne 'Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service' og

⁴ Sager med et krav på højst 50.000 kr. kan anlægges som småsager ved domstolene, jf. også beskrivelse i afsnit 1.1. Småsager har en forenklet sagsgang og kan derfor løses nemmere og billigere end almindelige civile sager. Se evt. [Danmarks Domstoles hjemmeside](#) for yderligere oplysninger herom.

'Handel og transport mv.' end for virksomheder i de øvrige branchegrupper. Omvendt er sandsynligheden for, at den økonomiske værdi af kravet er på 500.001 kr. eller mere størst for virksomheder i branchegrupperne 'Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed' og 'Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning'.

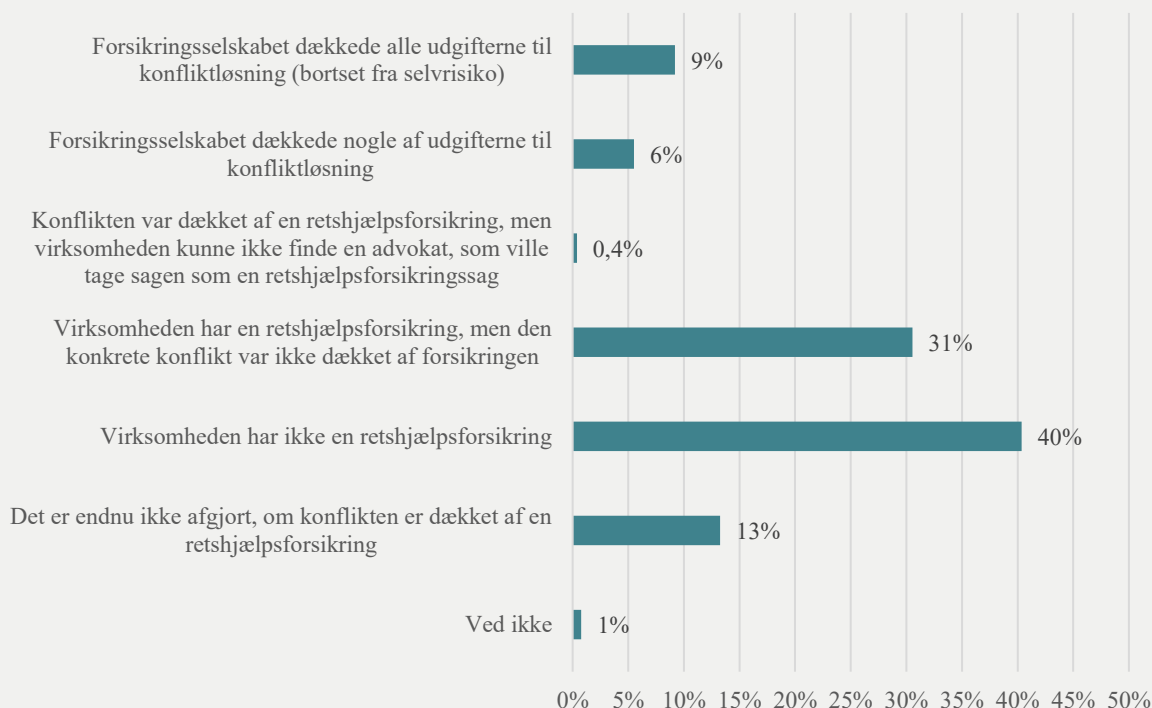
3.2.4

Retshjælpsforsikring

I spørgeskemaet er virksomhederne spurgt til, hvorvidt de havde en retshjælpsforsikring, og om denne dækkede udgifterne til den pågældende konflikt. Figur 3.7 viser, at 15 pct. af virksomhederne fik dækket enten alle udgifter eller nogle af udgifterne til konflikten gennem en retshjælpsforsikring. 40 pct. af virksomhederne angiver, at de ikke har en retshjælpsforsikring, mens 31 pct. angiver, at de har en retshjælpsforsikring, men at den konkrete konflikt ikke var dækket af forsikringen. En lille andel af virksomhederne (0,4 pct.) kunne ikke finde en advokat, som ville tage sagen som en retshjælpsforsikringssag, selvom virksomhederne havde en sådan forsikring. De resterende virksomheder svarer, at det endnu ikke er afgjort, om konflikten er dækket af en retshjælpsforsikring, eller 'Ved ikke'.

Figur 3.7

Virksomheder med mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år fordelt efter, om virksomheden havde en retshjælpsforsikring, og om forsikringen dækkede udgifterne til den seneste konflikt (pct.)

N = 1.624

En analyse af eventuelle sammenhænge mellem antal årsværk i virksomhederne og virksomhedernes svar på spørgsmålet om en retshjælpsforsikring viser resultater, som ikke er entydige.

Det forholder sig anderledes i analysen af eventuelle sammenhænge mellem virksomhedernes branchegruppe og spørgsmålet om retshjælpsforsikring, da sandsynligheden for, at virksomheden *ikke* har en retshjælpsforsikring, er størst blandt virksomheder i branchegruppen 'Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning'. Omvendt er sandsynligheden for, at virksomheden har en retshjælpsforsikring, der dækkede alle udgifter til konfliktløsningen (bortset fra selvrisko) i den seneste konflikt, størst for virksomheder i branchegruppen 'Bygge og anlæg'.

3.3

Virksomhedernes håndtering af den seneste retlige konflikt

I det følgende afsnit fokuseres der på virksomhedernes håndtering af den seneste retlige konflikt, som de har været involveret i. Hvis virksomheden ikke har afsluttet en retlig konflikt inden for de seneste 5 år, men havde en igangværende retlig konflikt på undersøgelsestidspunktet, tages der i stedet udgangspunkt i denne. I forlængelse af virksomhedernes håndtering af retlige konflikter undersøges det, hvorfor nogle virksomheder fravælger domstolene til løsning af sådanne konflikter.

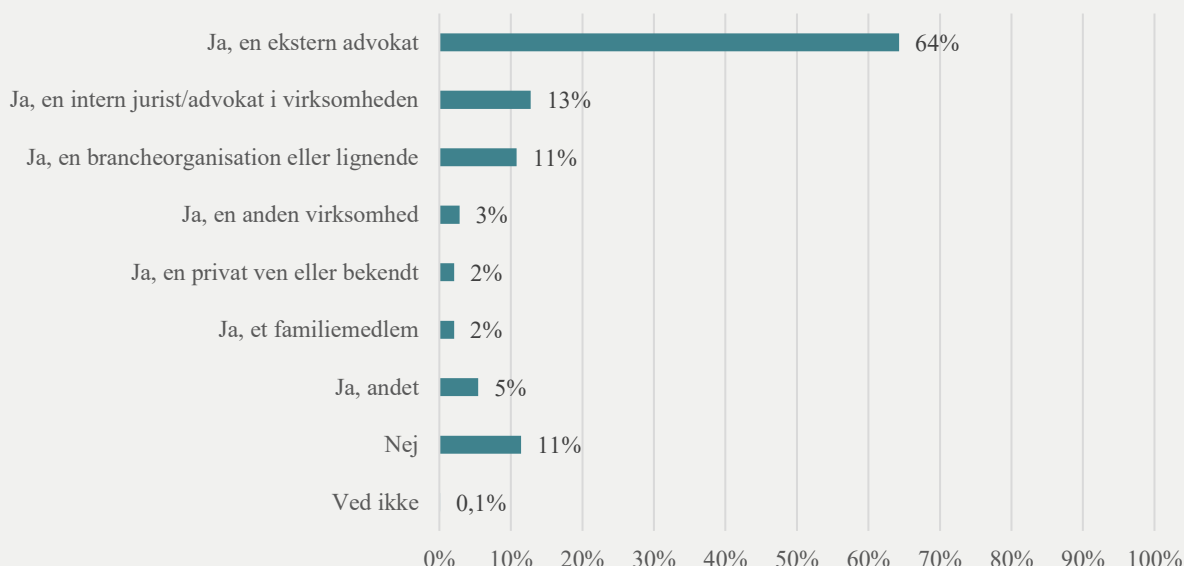
3.3.1

Rådgivning om konflikthåndtering

I figur 3.8 er virksomhederne fordelt efter, om – og hos hvem – de eventuelt har søgt rådgivning eller sparring til brug for håndteringen af den seneste retlige konflikt.

Figur 3.8

Virksomheder med mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år fordelt efter, om – og hos hvem – virksomhederne eventuelt har søgt rådgivning eller sparring om håndteringen af den seneste konflikt (flere svarmuligheder)

N = 1.624

Virksomhederne har kunnet vælge flere svarmuligheder, og andelen summerer derfor til mere end 100 pct. Det fremgår af figuren, at langt de fleste virksomheder har søgt rådgivning eller spurgt nogen til råds om, hvordan de skulle håndtere den retlige konflikt. De fleste har søgt rådgivning eller sparring hos en ekstern advokat, idet det gælder to tredjedele af virksomhederne. Dernæst har flest – men markant færre – virksomheder søgt rådgivning eller sparring hos en intern jurist/advokat i virksomheden eller hos en brancheorganisation eller lignende. En relativt lille andel af virksomhederne har søgt rådgivning eller sparring hos en anden virksomhed, en ven, et familiemedlem eller et andet sted. Der er dog også virksomheder, som ikke har spurgt nogen til råds. Dette gælder 11 pct. af virksomhederne.

Der er i nogle tilfælde en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden, og om virksomheden søgte rådgivning eller spurgte nogen til råds om, hvordan den retlige konflikt skulle håndteres. Jo flere årsværk der er i virksomheden, desto større er sandsynligheden for, at virksomheden spurgte en intern jurist/advokat til råds. På samme måde er sandsynligheden for, at virksomheden har spurgt en ekstern advokat til råds, større for virksomheder med 50 årsværk eller flere end for virksomheder med færre årsværk. I overensstemmelse hermed er der et omvendt proportionalt forhold mellem antallet af årsværk i virksomheden og sandsynligheden for, at virksomheden *ikke* har søgt rådgivning eller spurgt nogen til råds om, hvordan konflikten skulle håndteres. Det er således oftest de små virksomheder, der ikke har søgt rådgivning eller spurgt nogen til råds om konflikten.

Der er en række statistisk signifikante sammenhænge mellem virksomhedernes branche-gruppe, og om virksomheden har søgt rådgivning eller spurgte nogen til råds om, hvordan den retlige konflikt skulle håndteres. Sandsynligheden for, at virksomheden har spurgt en intern jurist/advokat til råds, er størst for virksomheder i branchegrupperne 'Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendomshandel og udlejning' og 'Erhvervsservice'. På samme måde er sandsynligheden for, at virksomhederne har spurgt en brancheorganisation eller lignende til råds, størst for virksomheder i branchegrupperne 'Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed' og 'Offentlig administration, undervisning og sundhed, kultur, fritid og anden service', mens sandsynligheden for dette er relativt lav i branchegrupperne 'Information/kommunikation, finans/forsikring, ejendoms-handel og udlejning' og 'Erhvervsservice'.

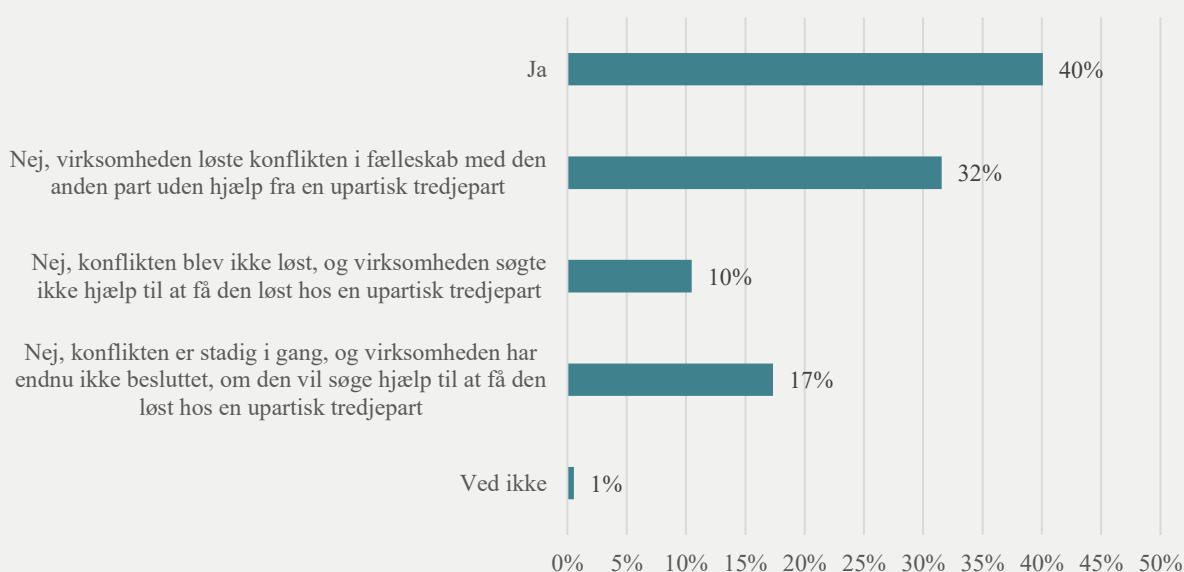
3.3.2

Hjælp til konfliktløsning hos en upartisk tredjepart

Figur 3.9 viser, at 40 pct. af virksomhederne oplyser, at de har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart, f.eks. domstolene, en voldgiftsret eller mediator, til at få løst den seneste retlig konflikt, som virksomheden har været involveret i. Knap en tredjedel af virksomhederne løste konflikten i fællesskab med modparten, mens 10 pct. af virksomhederne ikke fik løst konflikten og ikke søgte rådgivning eller hjælp til konfliktløsning hos en upartisk tredjepart. 17 pct. af virksomhederne oplyser, at de aktuelt er involveret i en retlig konflikt og endnu ikke har besluttet, om de vil søge rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få løst konflikten.

Figur 3.9

Virksomheder med mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år fordelt efter, om virksomhederne har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at løse den seneste konflikt (pct.).

N = 1.624

Der er i nogle tilfælde en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden, og hvad virksomheden har svaret på spørgsmålet om, hvorvidt de har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til konfliktløsning. Dette ses blandt andet ved, at sandsynligheden for, at en virksomhed med færre end 10 årsværk selv løser konflikten i fællesskab med modparten, er relativ lille sammenlignet med virksomheder med flere årsværk. Der er til gengæld ikke specielt stor variation i sandsynligheden for, at virksomheder af forskellig størrelse har svaret 'Ja' til, at de har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få løst den seneste retlige konflikt, som de har været involveret i.

Der er ikke statistisk signifikant sammenhæng mellem virksomhedernes branchegruppe, og om virksomhederne søgte rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få de retlige konflikter løst.

3.3.3

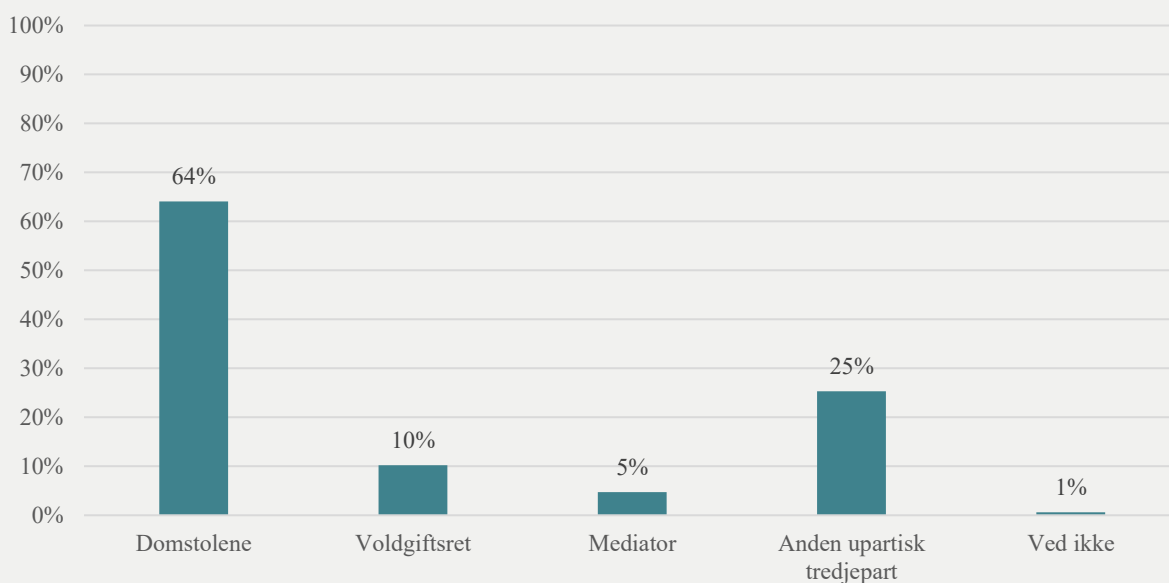
Hvilke typer af upartiske tredjeparter har hjulpet virksomhederne med at løse retlige konflikter?

De virksomheder, som har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at løse den retlige konflikt, er yderligere blevet spurgt, om de har søgt rådgivning/hjælp hos domstolene, en voldgiftsret, mediator eller en anden type upartisk tredjepart. Virksomhederne har kunnet vælge flere svar, da virksomhederne f.eks. kan have forsøgt først at få konflikten løst med hjælp fra en mediator, hvorefter de har taget sagen videre til en voldgiftsret eller til domstolene. Derfor summerer tallene i figur 3.10 ikke til 100 pct.

Figur 3.10 viser, at 64 pct. af de virksomheder, som har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få løst den seneste retlige konflikt, har søgt rådgivning/hjælp hos domstolene, mens henholdsvis 10 pct. og 5 pct. af virksomhederne har søgt rådgivning/hjælp hos en voldgiftsret eller en mediator. En fjerdedel af virksomhederne angiver, at de har søgt rådgivning eller hjælp hos en anden type upartisk tredjepart til at få løst konflikten.

Figur 3.10

Virksomheder, der har søgt rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få løst den seneste retlige konflikt, fordelt efter type upartisk tredjepart (flere svarmuligheder).

N = 646

I spørgeskemaet er der ikke spurgt direkte ind til, hvilken anden type upartisk tredjepart der er tale om, men at dømme ud fra de åbne tekstsvar til andre spørgsmål menes der i nogle tilfælde bestemte klage- eller ankenævn, mens der i andre kan være tale om eksterne advokater, som har forhandlet en løsning på plads for virksomheden. Det vides ikke med sikkerhed, hvorvidt disse advokater i realiteten er upartiske (f.eks. mediatorer). Der kan være tilfælde, hvor det er virksomhedens egen advokat og modpartens advokat, som har forhandlet en løsning på plads, og hvor virksomheden opfatter advokaterne som upartiske tredjeparter. Enkelte virksomheder oplyser, at de har benyttet en brancheorganisation eller fagforening,

som de opfatter som en upartisk tredjepart. Enkelte andre oplyser, at konflikten blev håndteret af deres inkassopartner. Det er også muligt, at nogle virksomheder refererer til andre typer af upartiske tredjeparter, som det ikke er muligt at identificere på baggrund af de åbne svar.

Der er en tendens til, at virksomheder med 50 årsværk eller flere oftere benytter *domstolene* til at løse retlige konflikter end virksomheder med færre årsværk. Denne sammenhæng er dog ikke statistisk signifikant. Der er til gengæld en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden, og hvorvidt virksomheden har benyttet en *voldgiftsret*, da sandsynligheden for dette er størst for virksomheder med 100 årsværk eller flere og mindst for virksomheder med færre end 10 årsværk. Der er ikke umiddelbart sammenhæng mellem antallet af årsværk i virksomheden, og hvorvidt virksomheden har benyttet en *mediator* i konfliktløsningen.

Sandsynligheden for, at virksomheden har benyttet en *voldgiftsret*, er desuden størst for virksomheder i branchegruppen 'Bygge og anlæg' og derefter 'Erhvervsservice'. Der er ikke øvrige signifikante sammenhænge mellem virksomhedernes branchegruppe og den type upartiske tredjepart, som virksomhederne har søgt rådgivning eller hjælp hos.

3.3.4

Årsager til at fravælge domstolene

Samlet set oplyser 372 virksomheder, at de ikke har søgt rådgivning eller hjælp hos domstolene til at få løst virksomhedens seneste retlige konflikt. Disse virksomheder er efterfølgende blevet spurgt, hvor stor betydning en række forskellige forhold har haft for deres fravalg af domstolene. Virksomhederne har for hvert forhold præsenteret i figur 3.11 kunnet svare på en skala fra 1 'Ingen betydning' til 7 'Stor betydning'. Det har desuden været muligt for virksomhederne at svare 'Ikke relevant/ikke aktuelt' til hvert enkelt forhold, hvis de eksempelvis ikke har spurgt en ekstern advokat til råds, og forholdet vedrører betydningen af 'anbefaling fra ekstern advokat om ikke at gå til domstolene'. Det har ligeledes været muligt for virksomhederne at svare 'Ved ikke' til betydningen af de enkelte forhold.

I figur 3.11 præsenteres virksomhedernes gennemsnitlige vurdering af, hvor stor betydning de forskellige forhold har haft for fravalget af domstolene til løsning af virksomhedernes seneste retlige konflikt. Jo højere tallet er, desto større betydning har forholdet haft for fravalget af domstolene.

Figur 3.11

Virksomhedernes gennemsnitlige vurdering af de nævnte forholds betydning for at fravælge domstolene til løsning af den seneste retlige konflikt (skala fra 1 'Ingen betydning' til 7 'Stor betydning').⁵

Det fremgår af figuren, at 'De økonomiske omkostninger ved en retssag' er det forhold, som gennemsnitligt set har haft størst betydning for virksomhedernes fravalg af domstolene. Tæt derefter følger 'Lang sagsbehandlingstid ved domstolene', 'Arbejdsmængden internt i virksomheden med en retssag' og 'Vanskeligheden ved at føre en retssag'. Disse fire forhold er alle relateret til tid eller ressourcer og har gennemsnitligt set markant større betydning for virksomhedernes fravalg af domstolene end de resterende forhold.⁶

⁵ Figur 3.11 er baseret på et varierende antal besvarelser, da der er forskel på andelen af virksomheder, der har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke' på spørgsmålene om de enkelte forhold, jf. fodnote 4. Anskues forholdene i samme prioriterede rækkefølge som i figuren, er antallet af besvarelser, hvor de enkelte virksomheder har angivet betydningen af forholdet på en skala fra 1-7, følgende: 292, 280, 283, 285, 266, 271, 259, 203, 194, 224 og 199.

⁶ Virksomheder, som har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke' til de enkelte forhold, er ikke inkluderet i udregningen af gennemsnittene i figur 3.11. Anskues forholdene i samme prioriterede rækkefølge som i figuren, er andelen af virksomheder, der har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke' til de enkelte forhold følgende: 20 pct., 26 pct., 24 pct., 24 pct., 39 pct., 49 pct., 46 pct., 29 pct., 27 pct., 49 pct. og 28 pct.

Yderligere analyser af sammenligninger mellem virksomheder med forskellige antal årsværk viser, at de mindste virksomheder (1-9 årsværk) vurderer 'De økonomiske omkostninger ved en retssag' som havende en større betydning for fravalg af domstolene end de største virksomheders (100 årsværk eller flere). Forskellen er statistisk signifikant. En lignende statistisk signifikant forskel gør sig gældende, hvad angår 'Arbejdsmængden internt i virksomheden med en retssag', 'Vanskeligheden ved at føre en retssag' og 'Manglende tiltro til at domstolene kan løse den retlige konflikt på retfærdig vis'. Omvendt ses der en tendens til, at jo flere årsværk der er i virksomhed, desto større betydning har dét forhold, at 'Offentligheden kan få indblik i sagen', samt at 'Det kan skabe dårlig omtale for virksomheden' for virksomhedernes fravalg af domstolene. Betydningen af disse to forhold er dog kun statistisk signifikant større for virksomheder med 100 årsværk eller flere sammenlignet med virksomheder med under 10 årsværk.

Sammenlignes virksomheder med 100 årsværk eller flere med virksomheder med færre årsværk gælder det, at forholdet 'Det fremgik af kontrakten, at den retlige konflikt skulle løses på anden måde end ved domstolene' betyder statistisk signifikant mere for fravalget af domstolene for virksomheder med 100 årsværk eller flere end for virksomheder med færre årsværk. Resultaterne indikerer, at dette forhold er det enkeltstående forhold, som betyder mest for de største virksomheders fravalg af domstolene. Det kan i den forbindelse nævnes, at de virksomheder, der har angivet, at 'Det fremgik af kontrakten, at den retlige konflikt skulle løses på anden måde end ved domstolene', i alt 108 virksomheder, efterfølgende er blevet spurgt, hvorfor dette fremgik af kontrakten. Godt halvdelen af disse virksomheder angiver, at 'Det er fast praksis i branchen', mens henholdsvis hver 5. og hver 10. virksomhed angiver, at det er 'Fordi virksomheden selv ønskede det' og 'Fordi modparten ønskede det'. En fjerdedel af virksomhederne angiver, at der var en anden grund til, at det fremgik af kontrakten.

Der er også foretaget analyser af eventuelle sammenhænge mellem virksomhedernes branchegruppe og betydningen af de nævnte forhold for virksomhedernes fravalg af domstolene. Hvad angår de fleste forhold, er der ikke store forskelle mellem virksomheder i de forskellige branchegrupper. Virksomheder i branchegruppen 'Landbrug, skovbrug og fiskeri/Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed' vurderer dog flere forhold som havende en større betydning for fravalget af domstolene end virksomhederne i de andre branchegrupper. Det gælder 'Arbejdsmængden internt i virksomheden med en retssag', 'Manglende tiltro til at domstolene kan løse den retlige konflikt på retfærdig vis', 'Anbefaling fra intern jurist/advokat om ikke at gå til domstolene', 'Anbefaling fra brancheorganisation om ikke at gå til domstolene', 'Anbefaling fra ekstern advokat om ikke at gå til domstolene' og 'Det fremgik af kontrakten, at den retlige konflikt skulle løses på anden måde end ved domstolene'.

De virksomheder, der *ikke* har søgt rådgivning eller hjælp hos domstolene, har kunnet uddybe årsagerne hertil i et åbent tekstfelt. 201 virksomheder har benyttet sig af denne mulighed.

Om de økonomiske omkostninger ved en retssag skriver disse virksomheder, at udgifterne til blandt andet advokatsalær er for store sammenlignet med det beløb, som konflikten drejer sig om. Nogle virksomheder nævner i forlængelse heraf, at selvom den økonomiske værdi af kravet hos modparten er for lille til, at det kan svare sig økonomisk at anlægge en retssag, så er det ikke ensbetydende med, at beløbet er uden betydning for virksomheden. Der er desuden en del virksomheder, der giver udtryk for, at de ikke har nogen tro på, at kravet hos

modparten kan inddrives ved at føre en retssag, enten fordi modparten er gået konkurs, fordi sagen er sendt til inkasso, eller fordi modparten forventes at ville kunne omgå betalingskravet på anden vis.

Nogle virksomheder skriver, at konflikten kunne løses ved at indgå et forlig med modparten. Disse virksomheder har af forskellige årsager vurderet, at det bedre kunne svare sig at finde en mindelig løsning i stedet for at føre en sag ved domstolene.

I det åbne tekstfelt angiver også en del af disse virksomheder, at de har fravalgt domstolene på grund af lange sagsbehandlingstider, at arbejdsmængden med en retssag vil være for stor internt i virksomheden, eller at det er vanskeligt at føre en retssag.

Der er også virksomheder, som skriver, at de er usikre på, om de ville vinde sagen, hvis den blev ført ved en domstol, f.eks. grundet manglende beviser.

3.4 Virksomhedernes tilfredshed med håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt

I spørgeskemaet er virksomhederne blevet spurgt, hvor tilfredse de er med flere forskellige forhold, hvilket præsenteres i figurer nedenfor. Dertil har virksomhederne kunnet svare 'Meget tilfreds', 'Tilfreds', 'Hverken tilfreds eller utilfreds', 'Utilfreds', 'Meget utilfreds', 'Ikke relevant' eller 'Ved ikke'. I den første figur fokuseres der på andelen af virksomheder, som er *meget tilfredse* eller *tilfredse* med de pågældende forhold, mens der i den anden figur fokuseres på andelen, der er *utilfredse* eller *meget utilfredse*. Resultaterne er fordelt efter, om virksomhederne har fået behandlet/løst konflikten hos henholdsvis domstolene, en anden type upartisk tredjepart (voldgiftsret, mediator eller andet) eller løst i fællesskab med modparten.⁷

3.4.1 Tilfredse virksomheder

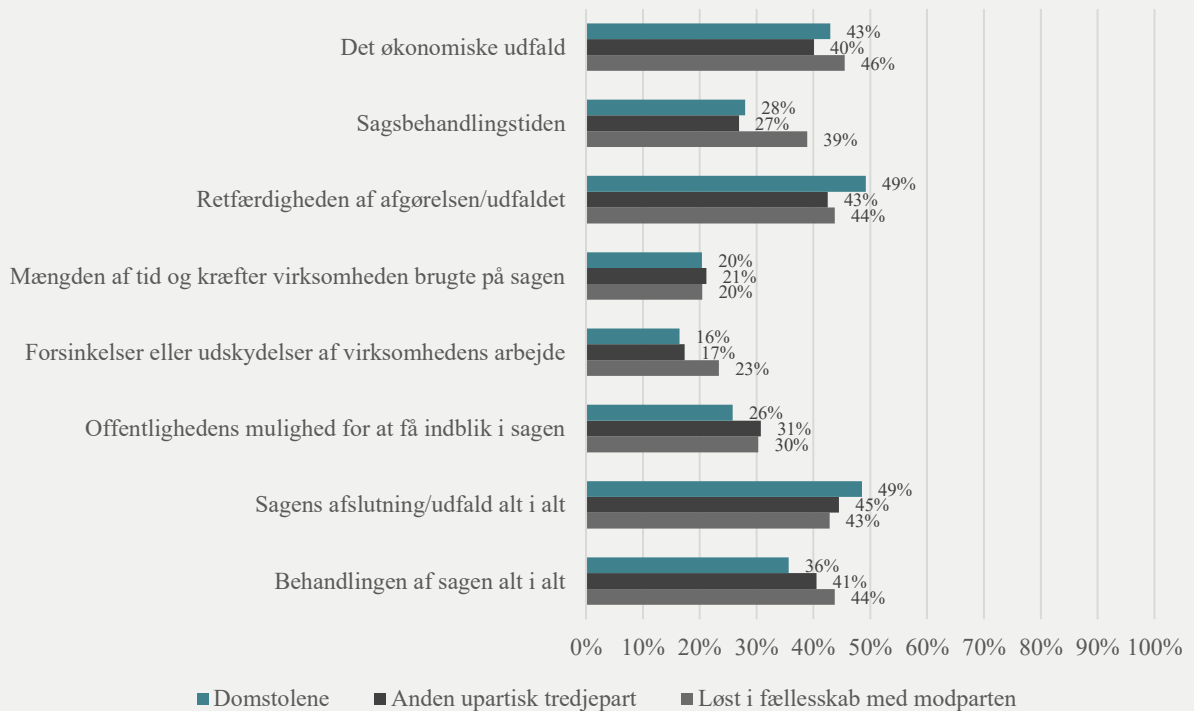
Figur 3.12 viser andelen af virksomheder, som er enten *meget tilfredse* eller *tilfredse* med det enkelte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af konflikten.⁸

⁷ Det bemærkes, at en virksomhed kan have fået behandlet den samme retlige konflikt ved flere forskellige typer af upartiske tredjeparter. I de følgende analyser er virksomhederne opdelt således, at virksomheder, som har anlagt sag ved domstolene, men som eventuelt også har fået sagen behandlet ved andre upartiske tredjeparter, er inkluderet i kategorien 'Domstolene'. Det skyldes, at sagen vil være afsluttet ved denne instans. Kategorien 'Anden upartisk tredjepart' består således kun af virksomheder, som har været ved mindst én af disse typer af upartiske tredjeparter, og som samtidig *ikke* har været ved domstolene.

⁸ Virksomheder, som har svaret 'Ikke relevant' eller 'Ved ikke' til de enkelte forhold, er ikke inkluderet i udregningen af andelen af meget tilfredse/tilfredse virksomheder. Dette skyldes, at andelen af virksomheder, der har svaret 'Ikke relevant' eller 'Ved ikke' varierer alt efter, om virksomhederne har benyttet henholdsvis domstolene, en anden type upartisk tredjepart, eller om de har løst konflikten i fællesskab med modparten. Anskues de enkelte forhold i samme rækkefølge som i figur 3.12, er andelen af virksomheder, som har benyttet 'Domstolene' og svaret 'Ikke relevant'/'Ved ikke', følgende: 11 pct., 5 pct., 10 pct., 4 pct., 23 pct., 39 pct., 10 pct. og 6 pct. Tilsvarende for 'Anden upartisk tredjepart': 22 pct., 20 pct.,

Figur 3.12

Virksomheder, som er *meget tilfredse* eller *tilfredse* med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt, fordelt efter om virksomheden benyttede domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller løste konflikten i fællesskab med modparten (pct.).⁹

Der ses ikke for nogen af forholdene statistisk signifikante forskelle mellem andelen af meget tilfredse eller tilfredse virksomheder, som har søgt rådgivning eller hjælp hos henholdsvis domstolene eller en *anden type upartisk tredjepart* til at løse konflikten. Andelen af meget tilfredse eller tilfredse virksomheder med forholdene 'Sagsbehandlingstiden', 'Forsinkelser eller udskydelser af virksomhedens arbejde' og 'Behandlingen af sagen alt i alt' er til gengæld statistisk signifikant større blandt dem, som har *løst konflikten i fællesskab med modparten*, end blandt dem, som har benyttet domstolene. Modsat er andelen af virksomheder, der er enten meget tilfredse eller tilfredse med 'Sagens afslutning/udfald alt i alt' statistisk signifikant større blandt de virksomheder, der har benyttet *domstolene*.

17 pct., 32 pct., 50 pct., 16 pct. og 17 pct. Tilsvarende for 'Løst i fællesskab med modparten': 6 pct., 8 pct., 7 pct., 26 pct., 49 pct., 5 pct. og 7 pct.

⁹ Virksomheder, som har svaret 'Ikke relevant' eller 'Ved ikke' til det enkelte forhold i figuren, er som nævnt ikke inkluderet i udregningen af andelen af meget tilfredse/tilfredse virksomheder, jf. fodnote 6. Anskues de enkelte forhold i samme rækkefølge som i figuren, er antallet af virksomheder, som har benyttet 'Domstolene', og som indgår i udregningen, følgende: 373, 400, 376, 400, 317, 253, 376, 392. Tilsvarende for 'Anden upartisk tredjepart': 174, 181, 179, 189, 151, 111, 184 og 184. Tilsvarende for 'Løst i fællesskab med modpart': 516, 502, 506, 520, 415, 295, 525, 517.

3.4.2

Utilfredse virksomheder

Figur 3.13 er bygget op på samme måde som figur 3.12 med den forskel, at der i figur 3.13 fokuseres på andelen af virksomheder, der er *utilfredse* eller *meget utilfredse* med håndteringen og udfaldet af deres seneste retlige konflikt.

Hvor figur 3.12 viser mindre forskelle i tilfredsheden blandt virksomheder, der har benyttet henholdsvis domstolene, en anden upartisk tredjepart, eller som har løst konflikten i fællesskab med modparten, viser figur 3.13 en mere entydig tendens i retning af, at en større andel af de virksomheder, der har benyttet domstolene, end af de øvrige virksomheder, er meget utilfredse eller utilfredse med de nævnte forhold.

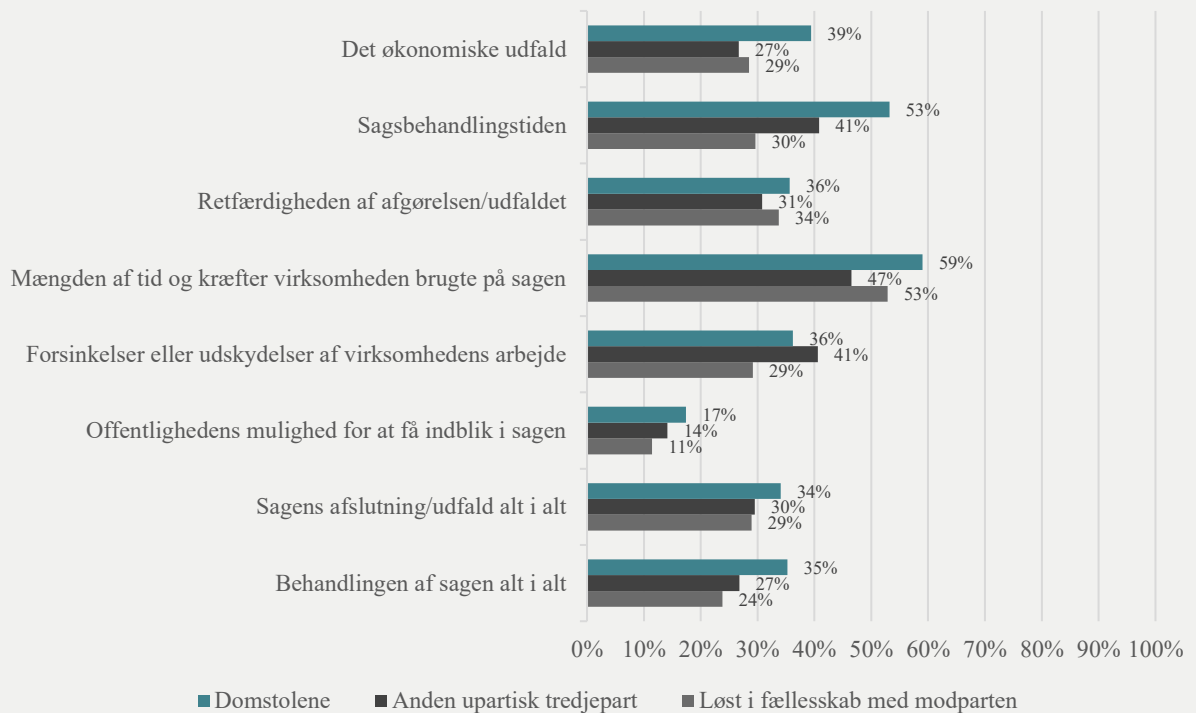
Andelen af meget utilfredse eller utilfredse virksomheder er statistisk signifikant større blandt virksomheder, som har benyttet domstolene, end blandt virksomheder, der har benyttet en *anden upartisk tredjepart*, hvad angår følgende forhold: Det økonomiske udfald, sagsbehandlingstiden og mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagen.

Tilsvarende er andelen af meget utilfredse eller utilfredse virksomheder statistisk signifikant større blandt virksomheder, der har benyttet domstolene, end blandt virksomheder, der har løst konflikten *i fællesskab med modparten*, hvad angår følgende forhold: Det økonomiske udfald, sagsbehandlingstidens og behandlingen af sagen alt i alt.

'Mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagen' er det forhold, hvor flest virksomheder er utilfredse. Dette gælder uanset, hvordan konflikten er håndteret/løst.

Figur 3.13

Virksomheder, som er *utilfredse* eller *meget utilfredse* med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt, fordelt efter om virksomheden benyttede domstolene, en anden upartisk tredjepart eller løste konflikten i fællesskab med modparten (pct.).¹⁰

Sammenlignes resultaterne i figur 3.12 og 3.13 vedrørende de meget tilfredse eller tilfredse virksomheder på den ene side og de meget utilfredse eller utilfredse virksomheder på den anden ses en større polarisering i tilfredsheden blandt de virksomheder, der har benyttet domstolene, end blandt de øvrige.

3.4.3

Sammenligning af konflikter der behandles henholdsvis ved domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller løses i fællesskab med modparten

Forskellene i tilfredsheden og utilfredsheden blandt virksomheder, der har benyttet henholdsvis domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller løst konflikten i fællesskab med modparten, kan potentielt hænge sammen med andet end selve den upartiske tredjepart. Dette kan eksempelvis være, at der er forskel på karakteren af de retlige konflikter, som løses ved de forskellige typer tredjeparter eller slet ikke løses ved en tredjepart. I forlængelse heraf kan det nævnes, at 47 pct. af virksomhederne, som har løst konflikten i fællesskab med modparten, havde et økonomisk krav hos modparten på 1-50.000 kr., mens den tilsvarende andel for

¹⁰ Se fodnote 7 for informationer om antallet af besvarelser, der ligger til grund for figuren.

virksomheder, som har benyttet domstolene eller en anden type upartisk tredjepart, er henholdsvis 39 og 32 pct. Forskellen i tilfredshed *kan* således også være et udtryk for forskelle i sagens karakter

3.4.4

Vil virksomhederne gøre brug af samme type upartiske tredjepart ved en lignende konflikt i fremtiden?

Svar på spørgsmål om virksomhederne vil gøre brug af samme type upartiske tredjepart ved en lignende konflikt i fremtiden, kan også ses som en indikator for virksomhedernes tilfredshed/utilfredshed. Knap halvdelen af virksomhederne angiver, at de *helt sikkert* vil gøre brug af samme type upartiske tredjepart ved en lignende konflikt i fremtiden, mens en lidt mindre andel angiver, at de *måske* vil gøre det. Omtrent hver 10. virksomhed angiver, at de *ikke* ville gøre brug af samme type upartisk tredjepart ved en lignende konflikt i fremtiden. Dette gælder uanset, om virksomhederne har benyttet domstolene eller en anden type upartisk tredjepart til at løse virksomhedens seneste retlige konflikt.

De virksomheder, som har svaret, at de ikke vil anvende den samme type upartiske tredjepart ved en lignende konflikt i fremtiden, er efterfølgende blevet spurgt, *hvorfor* de ikke vil det. Hertil svarer en større andel af de virksomheder, der har benyttet domstolene, at det skyldes følgende forhold: 'Det kan ikke svare sig økonomisk', 'Konfliktens udfald/afgørelse var ikke retfærdig', og 'Det kræver for meget arbejde'. Omvendt svarer en større andel af de virksomheder, der har benyttet en anden type upartisk tredjepart end domstolene, at de ikke vil benytte samme type ved en lignende konflikt i fremtiden, fordi 'Det er for vanskeligt'. Det skal dog understreges, at denne analyse af virksomheder, der har gjort brug af en anden type upartisk tredjepart end domstolene, er baseret på ganske få besvarelser, og at resultaterne derfor er forbundet med betydelig usikkerhed.

3.4.5

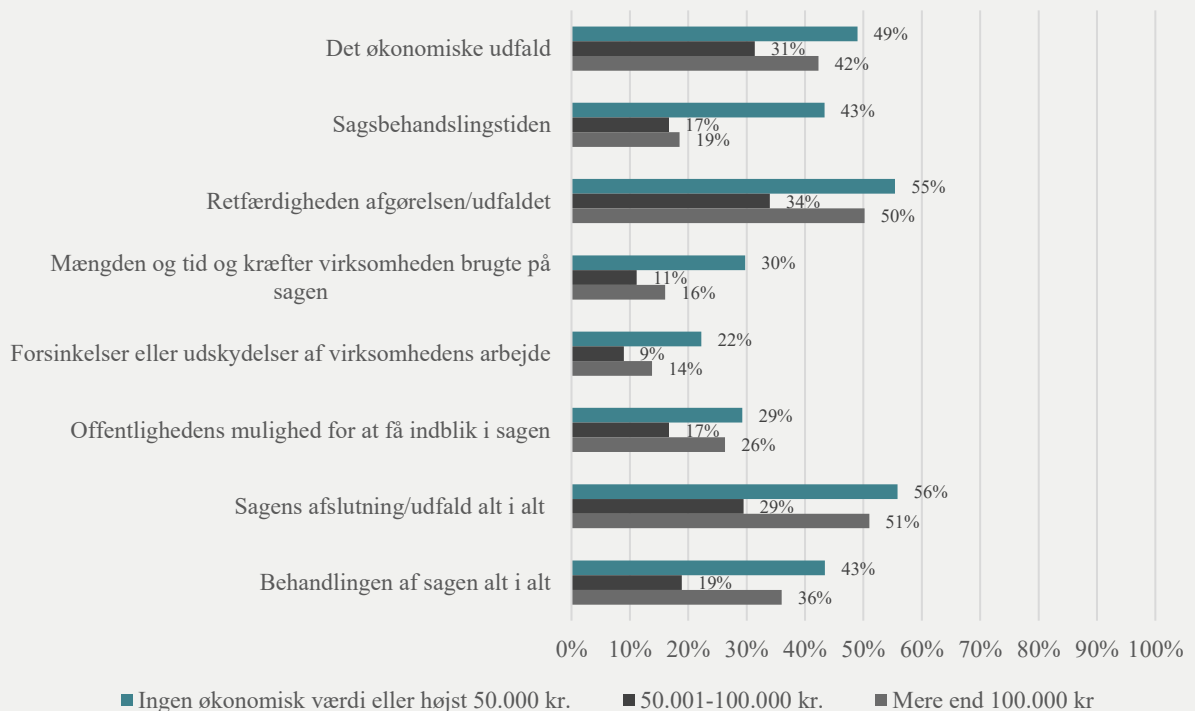
Tilfredshed med domstolene fordelt efter kravets økonomiske værdi

Som tidligere beskrevet kan en retlig konflikt, hvor kravet enten ikke har nogen økonomisk værdi, eller hvor den økonomiske værdi er på højst 50.000 kr., anlægges som en småsag ved domstolene. Småsager har en forenklet proces. I småsager behøver parterne typisk ikke en advokat, da retten hjælper parterne med at forberede sagen og skære den til. Det indebærer, at småsager tit kan løses lettere og billigere end almindelige civile sager.

Nedenfor undersøges det, om andelen af *tilfredse* eller *meget tilfredse* virksomheder ved domstolene kan hænge sammen med, om virksomhedernes sager potentielt har kunnet anlægges som småsager.

Figur 3.14

Virksomheder, som er *tilfredse* eller *meget tilfredse* med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt, fordelt efter kravets størrelse (pct.)¹¹

Figur 3.14 viser en generel tendens til, at en mindre andel af virksomhederne med krav i størrelsesordenen '50.001-100.000 kr.' er tilfredse eller meget tilfredse med håndteringen og udfaldet af sagerne ved domstolene, end det er tilfældet for virksomheder med et krav i kategorien 'Ingen økonomisk værdi eller højst 50.000 kr.' og 'Mere end 100.000 kr.'. Det er med andre ord oftest virksomheder med de mindste og de største krav, der er tilfredse. Forskellene er dog ikke statistisk signifikante i alle tilfælde.¹² En mulig forklaring på dette er, at virksomheder med krav på højst 50.000 kr. i mange tilfælde kan føre sagerne som småsager, hvor

¹¹ Som beskrevet ved figur 3.12 og 3.13 varierer antallet af besvarelser for de enkelte forhold relateret til konflikthåndteringen og udfaldet, hvilket skyldes frasorteringen af de virksomheder, som har svaret 'Ikke relevant' eller 'Ved ikke'. Anskues de enkelte forhold i samme rækkefølge som i figuren, er antallet af virksomheder med et krav i kategorien 'Ingen økonomisk værdi eller højst 50.000 kr.', og som indgår i udregningen af den enkelte andel, følgende: 129, 133, 126, 130, 102, 80, 126, 129. Tilsvarende for '50.001-100.000 kr.': 76, 78, 76, 79, 64, 53, 76 og 79. Tilsvarende for 'Mere end 100.000 kr.': 162, 179, 166, 180, 144, 117, 166, 174.

¹² I) Andelen af tilfredse eller meget tilfredse virksomheder er statistik signifikant større blandt virksomheder med krav i kategorien 'Ingen økonomisk værdi eller højst 50.000 kr.' end i kategorien '50.001-100.000 kr.' på alle de nævnte forhold i figur 3.14 med undtagelse af 'Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagen'. II) Tilsvarende er andelen af tilfredse eller meget tilfredse virksomheder statistik signifikant større blandt virksomheder med krav i kategorien 'Ingen økonomisk værdi eller højst 50.000 kr.'

sagsgangen er forenklet, og de eventuelle udgifter til advokatbistand er mere begrænsede, hvorfor disse virksomheder gennemsnitligt set er mere tilfredse med konflikthåndtering og -udfald.¹³ Virksomheder med større krav kan ikke anlægge sagerne som småsager, hvorfor udgifterne til advokatbistand typisk bliver større. I disse tilfælde vil virksomheder med krav over 100.000 kr. muligvis i højere grad mene, at omkostningerne står mål med kravets størrelse, end virksomheder med krav i størrelsesordenen 50.001-100.000 kr., hvorfor virksomhederne med de største krav er mere tilfredse.

end i kategorien 'Mere end 100.000 kr.', hvad angår 'Sagsbehandlingstiden' og 'Mængden og tid og kræfter virksomheden brugte på sagen'. For de resterende forhold er forskellene ikke statistisk signifikante. III) Sammenlignes virksomheder med krav i kategorien '50.001-100.000 kr.' med virksomheder med krav i kategorien 'Mere end 100.000 kr.' er andelen af tilfredse eller meget tilfredse virksomheder statistisk signifikant større blandt virksomhederne med de største krav, hvad angår 'Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet', 'Sagen afslutning/udfald alt i alt' og 'Behandlingen af sagen alt i alt'. De øvrige forskelle er ikke statistisk signifikante.

¹³ Domstolsstyrelsen har oplyst til Justitsministeriet, at langt hovedparten af de civile sager med et økonomisk krav på højst 50.000 kr. føres som småsager.

3.5

Den generelle tilfredshed med domstolene blandt virksomheder med mange retlige konflikter

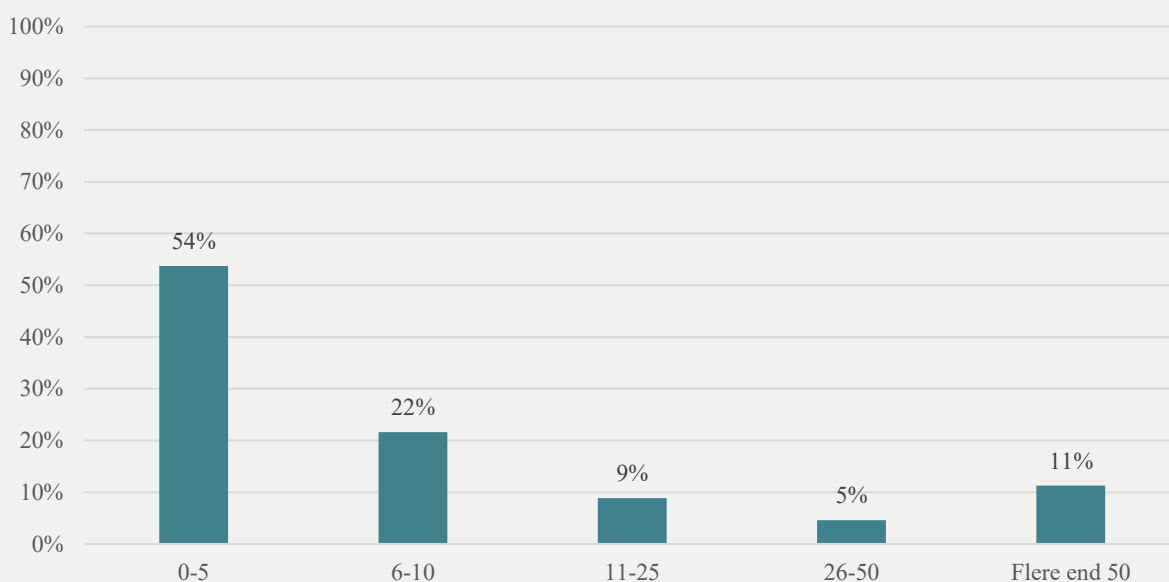
Nogle virksomheder bruger hyppigere domstolene til at løse retlige konflikter end andre. Derfor er det undersøgt, hvor tilfredse virksomheder, der har afsluttet mere end 5 retlige konflikter ved domstolene inden for de seneste 5 år, generelt er med domstolenes håndtering/løsning af konflikterne. For at undersøge dette er virksomheder, der har afsluttet mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 5 år, jf. figur 3.3, blevet spurgt, hvor mange af disse konflikter, der er håndteret/løst ved domstolene.

Antal sager ført ved domstolene

Figur 3.15 viser, at godt halvdelen af de virksomheder, som har afsluttet mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 5 år, har ført højst 5 sager ved domstolene, mens de resterende har ført mere end 5 sager.

Figur 3.15

Virksomheder med mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 5 år, fordelt efter antallet af retlige konflikter, der er håndteret/løst ved domstolene (pct.).

N = 213

Som beskrevet under figur 3.3, er sandsynligheden for at have afsluttet flere retlige konflikter inden for de seneste 5 år større, jo flere årsværk der er i virksomheden. Derfor er svargrundlaget i figur 3.15 baseret på forholdsvis mange virksomheder med et stort antal årsværk. Der er dog ikke en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk, og hvor mange sager virksomheden har afsluttet ved *domstolene* inden for de seneste 5 år, når der alene fokuseres på de virksomheder, som har afsluttet mere end 5 retlige konflikter i perioden.

Tilsvarende er der ikke en statistisk signifikant forskel mellem branchegruppe, og hvor mange sager virksomheden har afsluttet ved domstolene inden for de seneste 5 år, når der alene fokuseres på de virksomheder, som har afsluttet mere end 5 retlige konflikter i perioden.

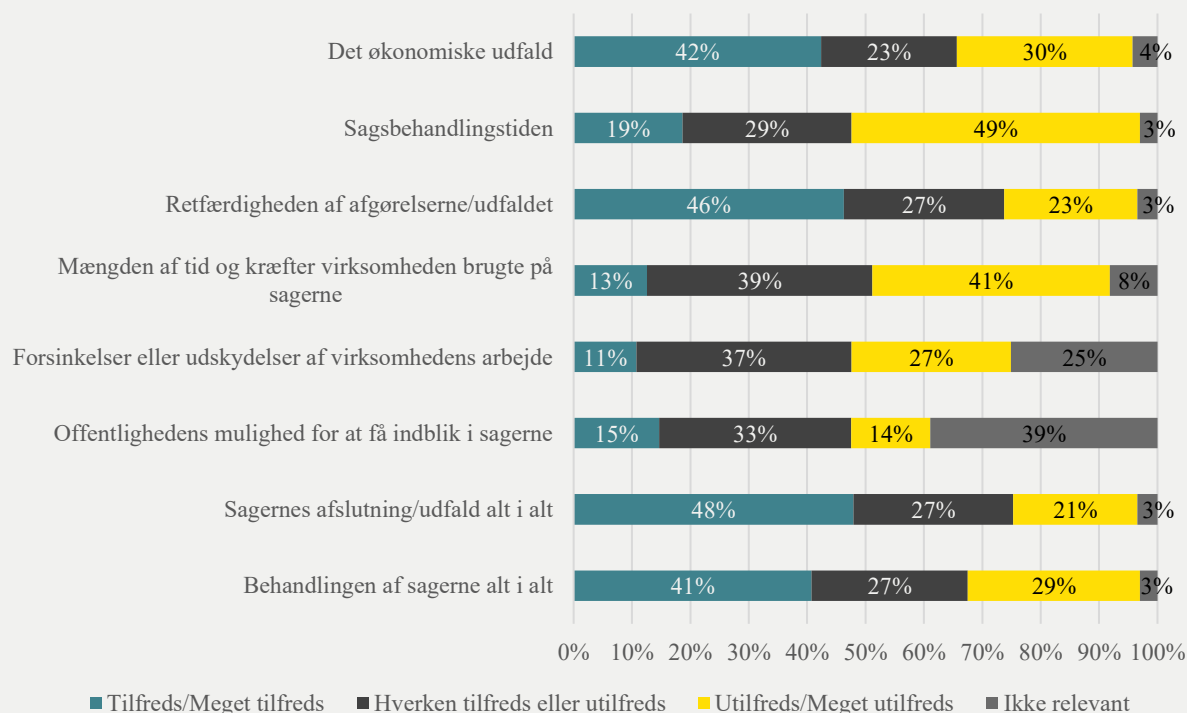
3.5.1

Generel tilfredshed/utilfredshed blandt virksomheder som ofte har benyttet domstolene i retlige konflikter

De virksomheder, som har ført mere end 5 retlige konflikter *ved domstolene* inden for de seneste 5 år, er spurgt til, hvor tilfredse de generelt er med sagernes forløb ved domstolene. Figur 3.16 viser tilfredsheden blandt disse virksomheder. Andelen af tilfredse og utilfredse er udregnet på samme måde som angivet ved figur 3.12 og 3.13.

Figur 3.16

Virksomheder med mere end 5 afsluttede retlige konflikter *ved domstolene* inden for de seneste 5 år, fordelt efter graden af tilfredshed med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af konflikten (pct.).

N = 97

Det fremgår af figuren, at der er flere forhold, hvor andelen af tilfredse/meget tilfredse virksomheder er større end andelen af utilfredse/meget utilfredse. Dette gælder særligt forhold relateret til sagernes udfald ('Det økonomiske udfald', 'Retfærdigheden af afgørelserne/udfaldet' og 'Sagernes afslutning/udfald alt i alt') samt forholdet 'Behandlingen af sagerne alt i alt'.

Hvad angår forhold, der særligt relaterer sig til mængden af tid, der bruges på sagerne, er andelen af utilfredse/meget utilfredse virksomheder dog større end andelen af tilfredse/meget

tilfredse. Det gælder 'Sagsbehandlingstiden', 'Mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagerne' og 'Forsinkelser eller udskydelser af virksomhedens arbejde'.

Hvad angår 'Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagerne', finder en stor del af virksomhederne forholdet irrelevant.

Bemærk at resultaterne i figur 3.16 bygger på relativt få besvarelser, og at de derfor er forbundet med en vis usikkerhed.

En analyse af hvorvidt der er sammenhæng til virksomhedens størrelse indikerer, at utilfredsheden med en lang række forhold er størst blandt virksomheder med mindre end 10 årsværk og mindst blandt virksomheder med mindst 100 årsværk. Det gælder 'Det økonomiske udfald', 'Retfærdigheden af afgørelserne/udfaldet', 'Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagerne', 'Sagernes afslutning/udfald alt i alt' og 'Behandlingen af sagerne alt i alt'.

Det er ikke muligt at undersøge eventuelle sammenhænge mellem virksomhedernes branche-gruppe og graden af tilfredshed/utilfredshed med de nævnte forhold vedrørende konflikthåndtering og -udfaldet grundet få observationer i de enkelte kategorier.

3.6

Konsekvenser for virksomheder, som ikke fik løst konflikten og ikke søgte rådgivning eller hjælp til at få den løst

I dette afsnit belyses de mulige konsekvenser for de 10 pct. af virksomhederne, som har haft mindst én retlig konflikt inden for de seneste 5 år, og som angiver, at de ikke fik løst konflikten og ikke søgte rådgivning eller hjælp til at få den løst hos en upartisk tredjepart.

Figur 3.17 viser andelen af virksomheder, der har oplevet forskellige konsekvenser som følge af den uløste konflikt. Figuren summerer ikke til 100 pct., da det har været muligt at vælge flere svar, medmindre virksomheden har svaret 'Ingen konsekvenser' eller 'Ved ikke'.

I alt 9 pct. af virksomhederne angiver, at det ingen konsekvenser har haft for virksomheden, at konflikten ikke blev løst. Langt hovedparten af virksomhederne – 88 pct. – har imidlertid oplevet et økonomisk tab som følge deraf. 11 pct. har oplevet, at virksomhedens arbejde blev forsinket eller udskudt, 9 pct. har oplevet et tab af anseelse eller renommé, og 6 pct. har oplevet andre konsekvenser. Virksomhederne har i et åbent tekstfelt kunne uddybe, hvilke andre konsekvenser det eventuelt har haft for virksomheden, at konflikten ikke blev løst. 50 virksomheder har benyttet sig af denne mulighed.

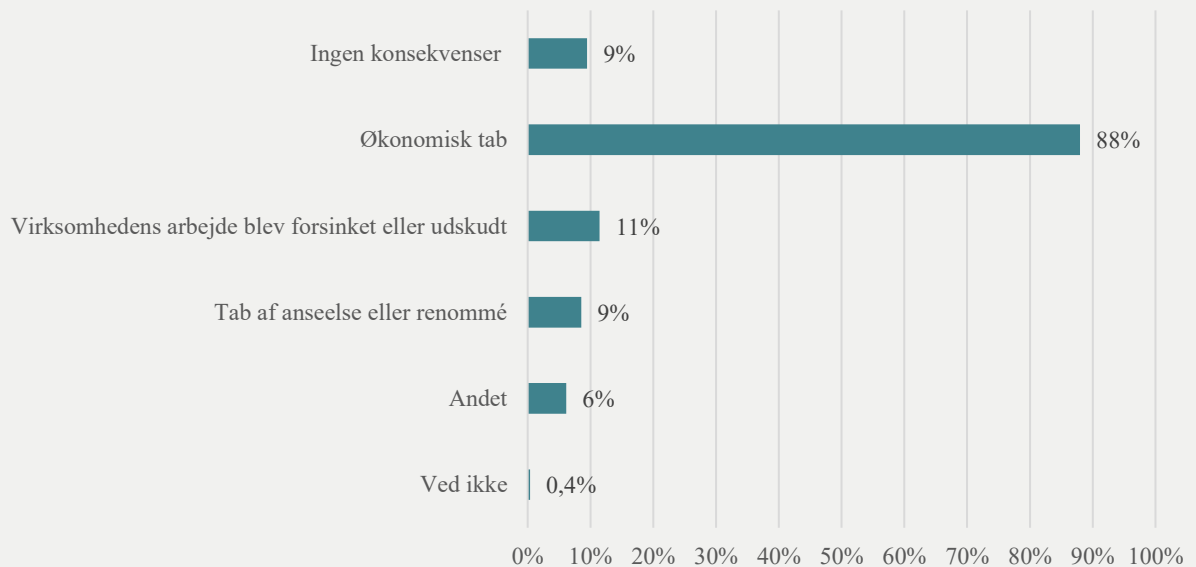
En del virksomheder beskriver det økonomiske tabs størrelse i det åbne tekstfelt. Enkelte virksomheder nævner i den forbindelse, at virksomhedens økonomiske tab var lille, mens andre nævner relativt store økonomiske tab for virksomheden som konsekvens af, at konflikten ikke blev løst.

Der er også virksomheder, der nævner tabt arbejde, afskedigelse af medarbejdere eller mistede licitationer som konsekvenser af, at konflikten ikke blev løst.

Enkelte virksomheder nævner mental belastning eller frygt for lignende sager i fremtiden som en konsekvens af konflikten.

Figur 3.17

Virksomheder, som ikke fik løst den seneste retlige konflikt og som ikke søgte rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at få den løst, fordelt efter mulige konsekvenser for virksomheden (flere svarmuligheder).

N = 147

Der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem antal årsværk i virksomheden og sandsynligheden for at have lidt et økonomisk tab som konsekvens af, at konflikten ikke blev løst. Virksomheder med 1-9 årsværk, som ikke fik løst den seneste retlige konflikt, har større sandsynlighed for at have lidt et økonomisk tab end virksomheder med flere årsværk. Hvad angår de resterende konsekvenser, er der ikke en statistisk signifikant sammenhæng med antal årsværk.

Der er ikke en statistisk signifikant sammenhæng mellem virksomhedens branchegruppe og sandsynligheden for at have oplevet konsekvenser af ikke at få løst konflikten.

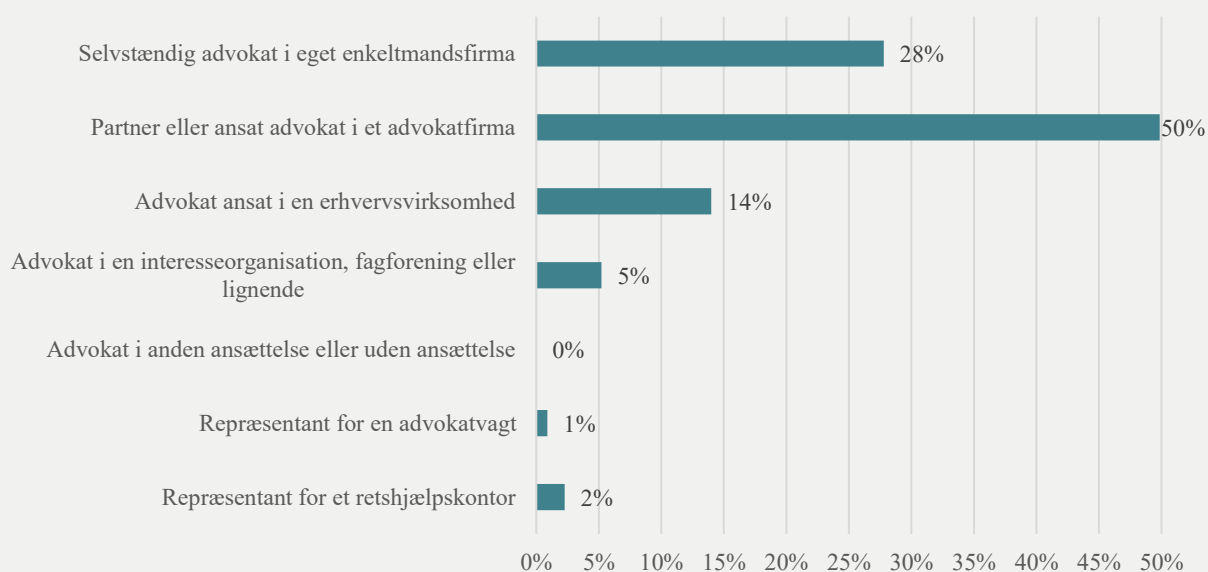
Del 2: Borgeres håndtering af retlige konflikter

I rapportens anden del analyseres spørgeskemabesvarelser fra henholdsvis advokater og retshjælpsinstitutioner, herunder retshjælpskontorer og advokatvagter. Undersøgelsen har til formål at give et indblik i borgeres (privatpersoners) håndtering af retlige konflikter.

Figur 4.1 viser respondenterne fordelt efter beskæftigelse. Halvdelen af respondenterne er partnere eller ansatte advokater i et advokatfirma, mens godt en fjerdedel er advokater i eget advokatfirma. 14 pct. af respondenterne er advokater ansat i en erhvervsvirksomhed, og 5 pct. er advokater i en interesseorganisation, fagforening eller lignende. De resterende er repræsentanter for advokatvagter og retshjælpskontorer.

Figur 4.1

Respondenter fordelt efter beskæftigelse (pct.).

N = 1.015

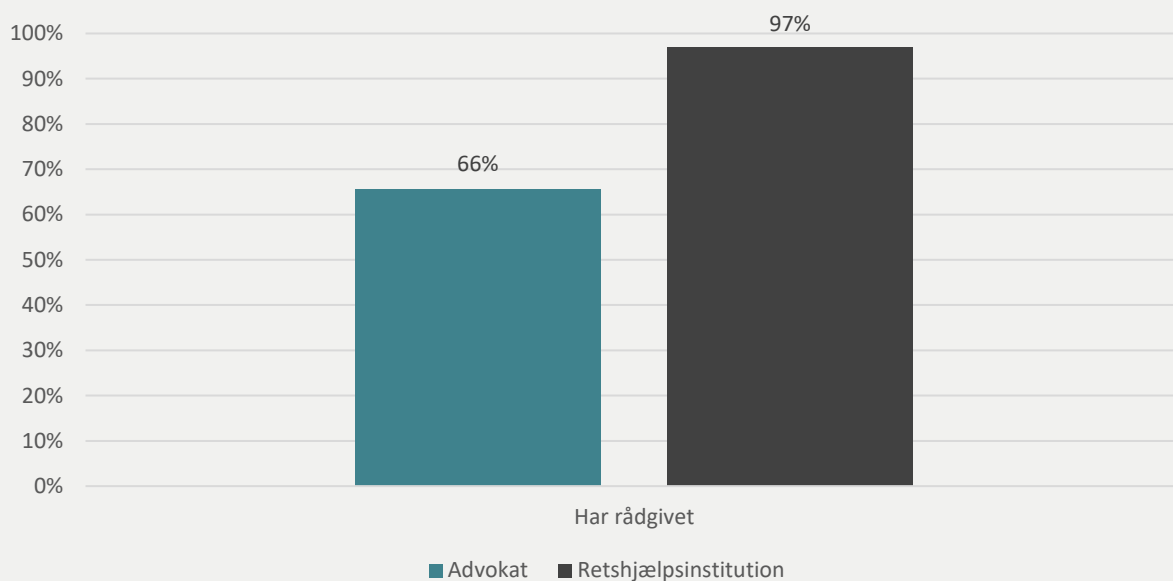
4.1

Rådgivning af privatpersoner i retlige konflikter

Figur 4.2 viser andelen af advokater og retshjælpsinstitutioner, som inden for de seneste 3 år har rådgivet privatpersoner i retlige konflikter, hvor klienten har ment at have krav hos modparten. Det fremgår af figuren, at to tredjedele af advokaterne har rådgivet privatpersoner i sådanne konflikter, mens det samme gør sig gældende for næsten samtlige retshjælpsinstitutioner.

Figur 4.2

Respondenter, som inden for de seneste 3 år har rådgivet privatpersoner i retlige konflikter, hvor klienten har ment at have et krav hos modparten, fordelt efter respondenttype (pct.).

N = Advokater: 983

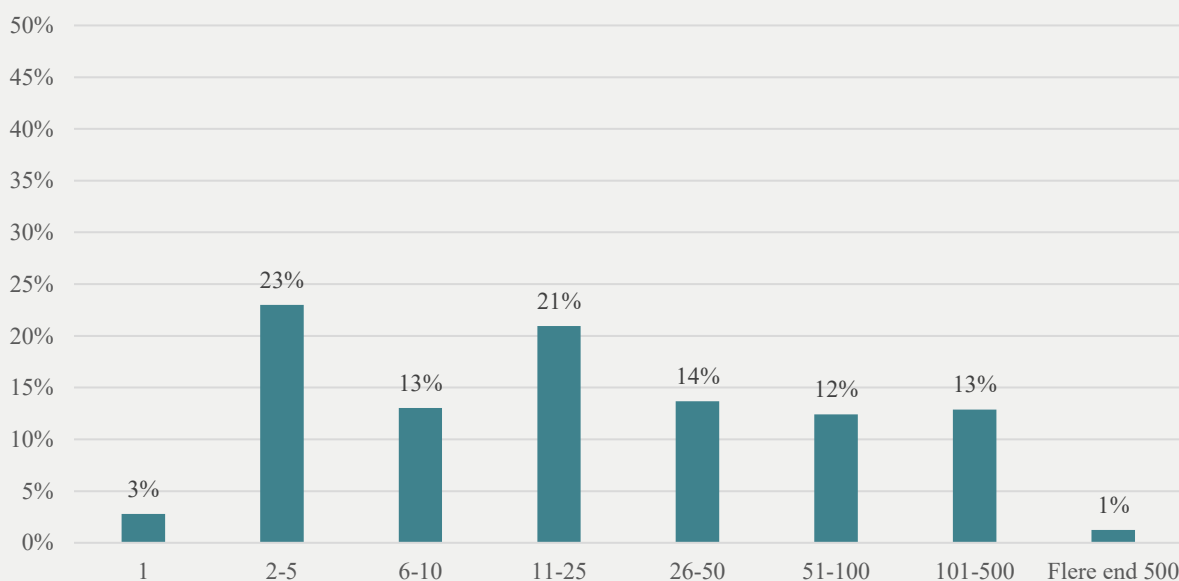
Retshjælpsinstitutioner: 32

Det er således hovedparten af både advokater og retshjælpsinstitutioner, der har rådgivet privatpersoner i retlige konflikter inden for de seneste 3 år, men der er relativt stor forskel på, hvor mange sager de enkelte advokater og retshjælpsinstitutioner har rådgivet i.

I figur 4.3 er advokaterne, som har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, inddelt efter antallet af konflikter, de har rådgivet i. Blandt advokaterne er andelen størst for dem, der har rådgivet privatpersoner i 2-5 retlige konflikter inden for de seneste 3 år, men der ses en relativt stor spredning i, hvor mange konflikter den enkelte advokat har rådgivet privatpersoner i.

Figur 4.3

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter antallet af konflikter (pct.)

N = 644

Der er for få retshjælpsinstitutioner til at foretage den samme inddeling som for advokaterne, men retshjælpsinstitutionerne udmærker sig generelt ved at have rådgivet privatpersoner i mange retlige konflikter relativt til advokaterne. Det er f.eks. knap halvdelen af retshjælpsinstitutionerne, der har rådgivet privatpersoner i mere end 100 retlige konflikter inden for de seneste 3 år. Det skal i den forbindelse bemærkes, at advokaterne har besvaret spørgeskemaet på egne vegne, mens repræsentanterne for retshjælpsinstitutioner er blevet bedt om svare på vegne af institutionen, jf. afsnit 2.2-2.3.

4.2

Oplysninger om den seneste retlige konflikt

Advokaterne og retshjælpsinstitutionerne er spurgt nærmere ind til omstændighederne vedrørende deres seneste *afsluttede* rådgivning af en privatperson i en retlig konflikt, hvor deres klient (privatpersonen) har ment at have et krav hos modparten.

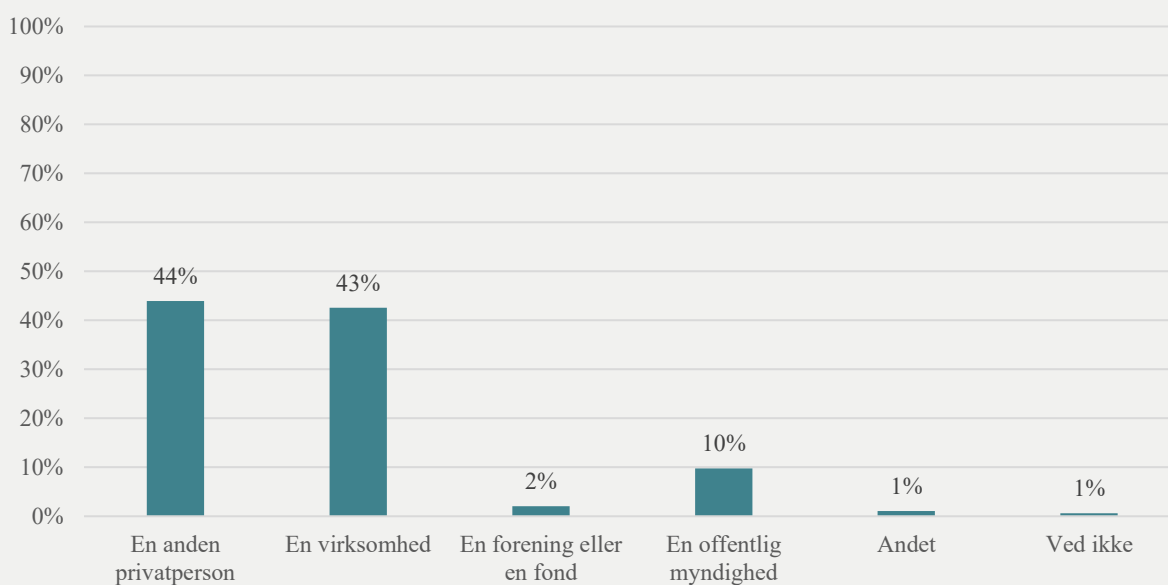
4.2.1

Konfliktens modpart

Ifølge oplysningerne fra advokaterne sker det oftest og næsten lige hyppigt, at advokater rådgiver privatpersoner i retlige konflikter, hvor modparten er en anden privatperson eller en virksomhed, da det er tilfældet i henholdsvis 44 og 43 pct. af konflikterne/rådgivningerne, jf. figur 4.4. I 10 pct. af tilfældene angiver advokaterne, at modparten er en offentlig myndighed, mens det forekommer relativt sjældent, at modparten er en forening eller en fond.

Figur 4.4

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter type modpart i den seneste konflikt (pct.).

N = 644

Blandt retshjælpsinstitutionerne angiver størstedelen, at modparten i den seneste retlige konflikt, som de har rådgivet en privatperson i, er en anden privatperson, dernæst at modparten er en virksomhed, mens kun få retshjælpsinstitutioner angiver, at modparten er en offentlig myndighed, en forening eller fond eller andet.

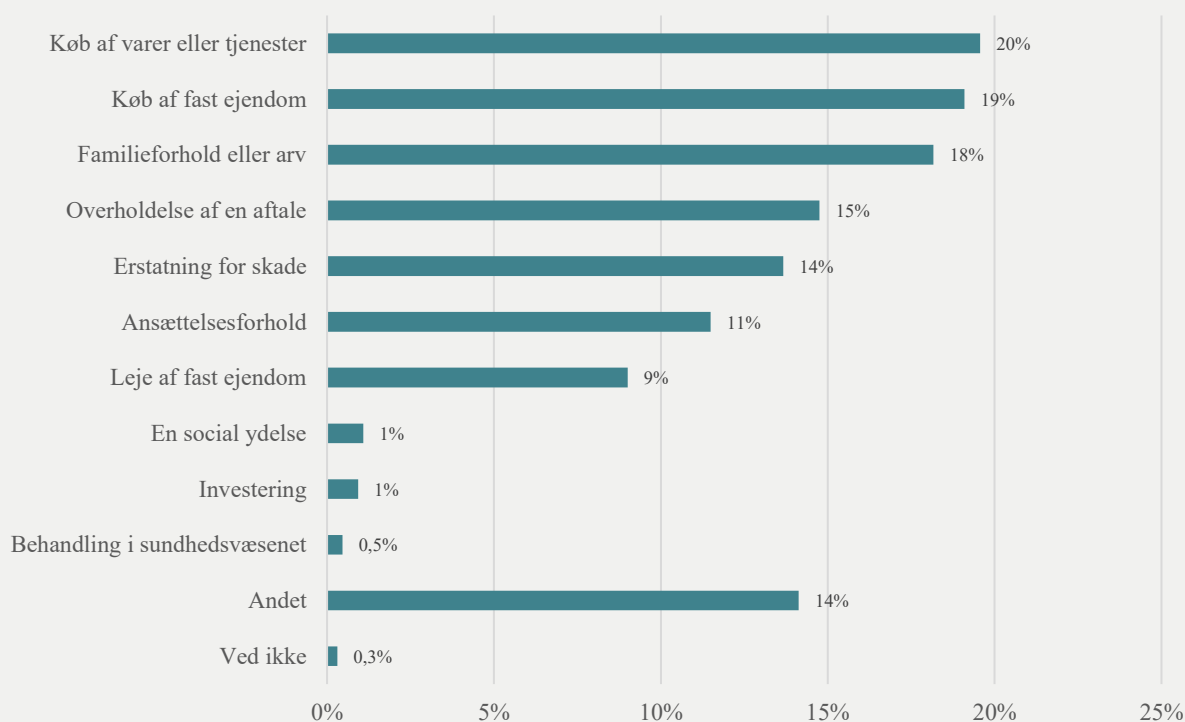
4.2.2

Konfliktens årsager

Figur 4.5. viser årsagerne til den retlige konflikt, som advokaterne senest har rådgivet privatpersoner i. Det har været muligt for advokaterne at vælge flere årsager, hvorfor andelen ikke summerer til 100 pct. De tre hyppigste årsager til konflikterne er ifølge advokaterne 'Køb af varer eller tjenester', 'Køb af fast ejendom' og 'Familieforhold eller arv'. En relativ stor andel blandt advokaterne svarer 'andet' som årsag til konflikten. Det vides ikke, hvad denne kategori omfatter.

Figur 4.5

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter årsagerne til konflikten (flere svarmuligheder) (pct.).

N = 644

Retshjælpsinstitutionerne oplyser, at de retlige konflikter, som de rådgiver privatpersoner i, hyppigst angår 'Familieforhold eller arv' og 'Leje af fast ejendom'.

4.2.3

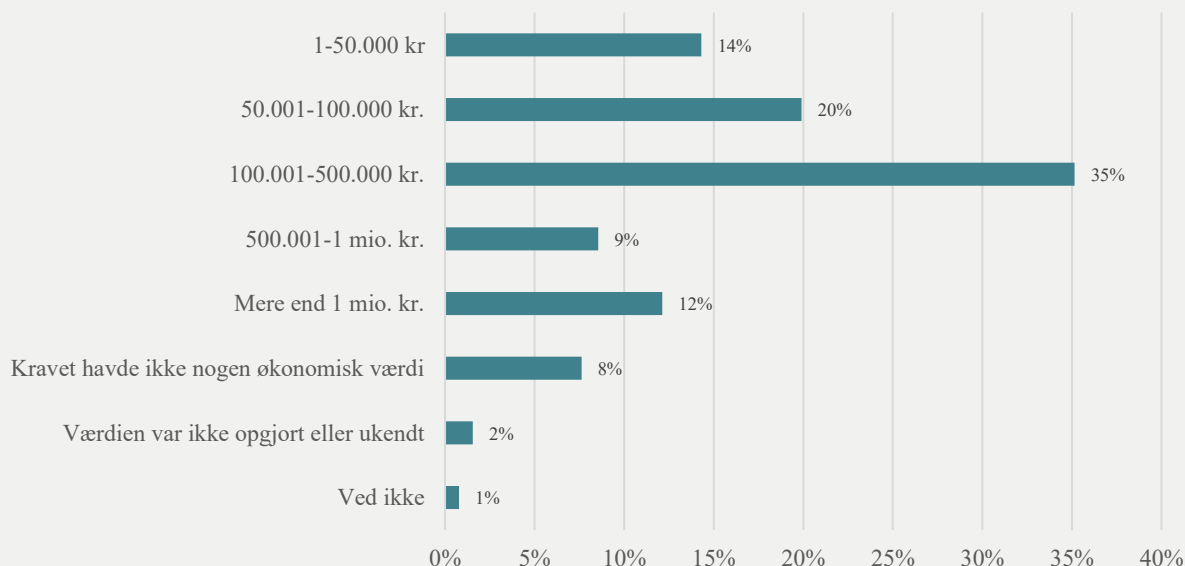
Kravets økonomiske værdi

Advokaterne og retshjælpsinstitutionerne er spurgt til den økonomiske værdi af klientens krav hos modparten i den seneste retlige konflikt, som de har rådgivet en privatperson i.

Det fremgår af figur 4.6, at 14 pct. af advokaterne har rådgivet privatpersoner i konflikter, hvor kravet hos modparten havde en økonomisk værdi på 1-50.000 kr. mens 8 pct. af advokaterne oplyser, at deres klients krav ikke havde nogen økonomisk værdi. Dette skal ses i lyset af, at en sag med et krav på højst 50.000 kr. kan anlægges som en småsag, hvor parterne typisk ikke behøver en advokat. En femtedel af advokaterne oplyser, at kravet havde en økonomisk værdi på 50.001-100.000 kr., godt en tredjedel oplyser en værdi på 100.001-500.000 kr., mens sammenlagt godt en femtedel oplyser en værdi større end 500.000 kr. Desuden oplyser 2 pct. af advokaterne, at kravets økonomiske værdi ikke er opgjort eller ukendt.

Figur 4.6

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter den anslåede økonomiske værdi at klientens krav hos modparten i den seneste konflikt (pct.).

N = 643

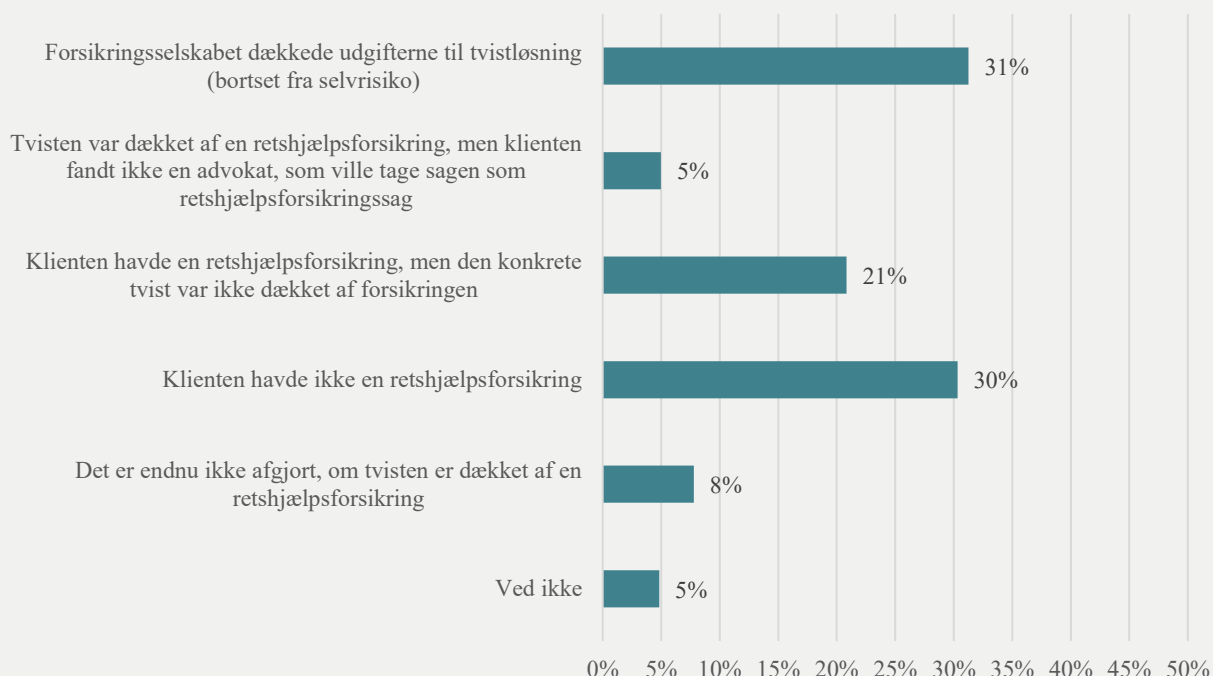
Sammenlignet med advokaterne angiver retshjælpsinstitutionerne generelt lavere økonomiske krav hos modparten i de retlige konflikter, som retshjælpsinstitutionerne har rådgivet privatpersoner i. Det er således knap halvdelen af retshjælpsinstitutionerne, der angiver, at kravets økonomiske værdi var på højst 50.000 kr. Enkelte retshjælpsinstitutioner angiver ligesom advokaterne, at klientens krav hos modparten var uden økonomisk værdi.

Retshjælpsforsikring

I figur 4.7 præsenteres andelen af advokater, der angiver, at deres klient havde en retshjælpsforsikring, samt om forsikringen dækkede udgifterne til konflikten. 31 pct. af advokaterne angiver, at deres klient havde en retshjælpsforsikring, og at forsikringen dækkede udgifterne til konflikten. En næsten ligeså stor andel angiver dog, at klienten *ikke* havde en retshjælpsforsikring, dernæst at klienten havde en retshjælpsforsikring, men at forsikringen ikke dækkede udgifterne til den konkrete konflikt. En mindre andel af advokaterne angiver, at det endnu ikke er afgjort, om konflikten er dækket af en retshjælpsforsikring (8 pct.), eller at klienten havde en retshjælpsforsikring, men at klienten ikke kunne finde en advokat, der ville tage sagen som en retshjælpsforsikringssag (5 pct.).

Figur 4.7

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter, om klienten i den seneste konflikt havde en retshjælpsforsikring, og om klientens udgifter til konflikten var dækket af forsikringen (pct.).

N = 643

Blandt retshjælpsinstitutionerne svarer knap en fjerdedel 'Ved ikke' på spørgsmålet om, hvorvidt deres klient har en retshjælpsforsikring, mens en tredjedel oplyser, at det endnu ikke er afgjort, om udgifterne til konflikten er dækket af en retshjælpsforsikring. De øvrige oplyser hyppigst, at klienten enten havde en retshjælpsforsikring, men at forsikringen ikke dækkede udgifterne til konflikten, eller at klienten ikke havde en retshjælpsforsikring.

4.3

Rådgivning om og håndtering af retlige konflikter

I det følgende afsnit undersøges advokaters og retshjælpsinstitutioners rådgivning af privatpersoner i retlige konflikter, og hvordan klienterne håndterer konflikterne. Der tages igen udgangspunkt i den seneste retlige konflikt, som advokaterne og retshjælpsinstitutionerne har rådgivet en privatperson i, og hvor klienten har ment at have et krav hos modparten.

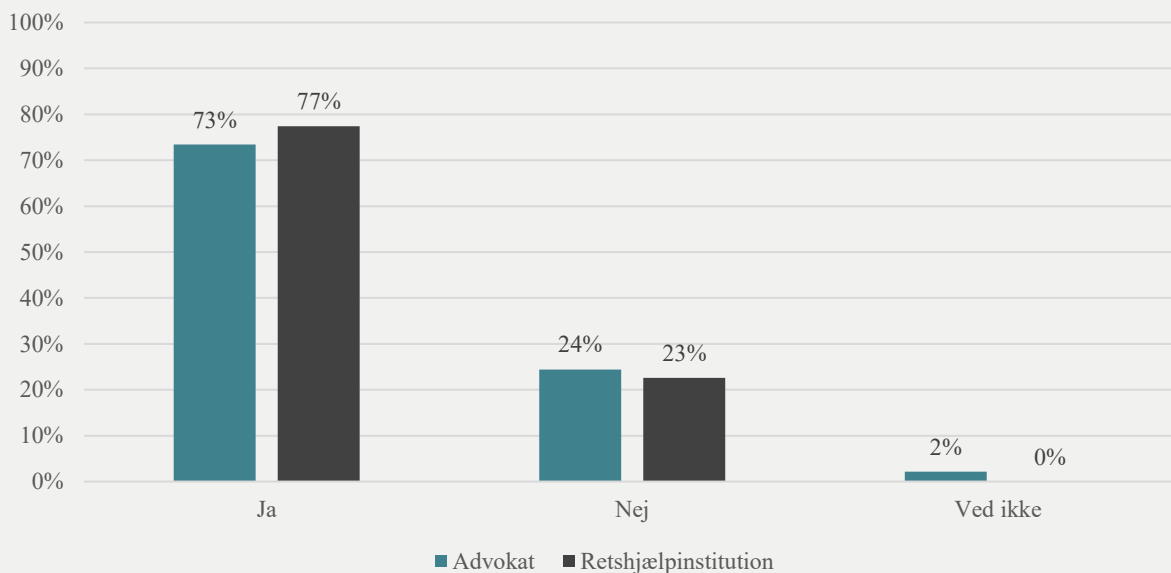
4.3.1

Rådgivning om konfliktløsning hos en upartisk tredje part

Figur 4.8 viser, at omtrent tre fjerdedele af advokaterne (73 pct.) og retshjælpsinstitutionerne (77 pct.) angiver, at de har rådgivet deres klient til at søge konflikten behandlet/løst hos en upartisk tredje part, f.eks. hos domstolene, voldgiftsret eller en mediator.

Figur 4.8

Respondenter, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter om de i den seneste konflikt rådede klienten til at benytte en upartisk tredje part (pct.).

N = Advokater: 643

Retshjælpsinstitutioner: 31

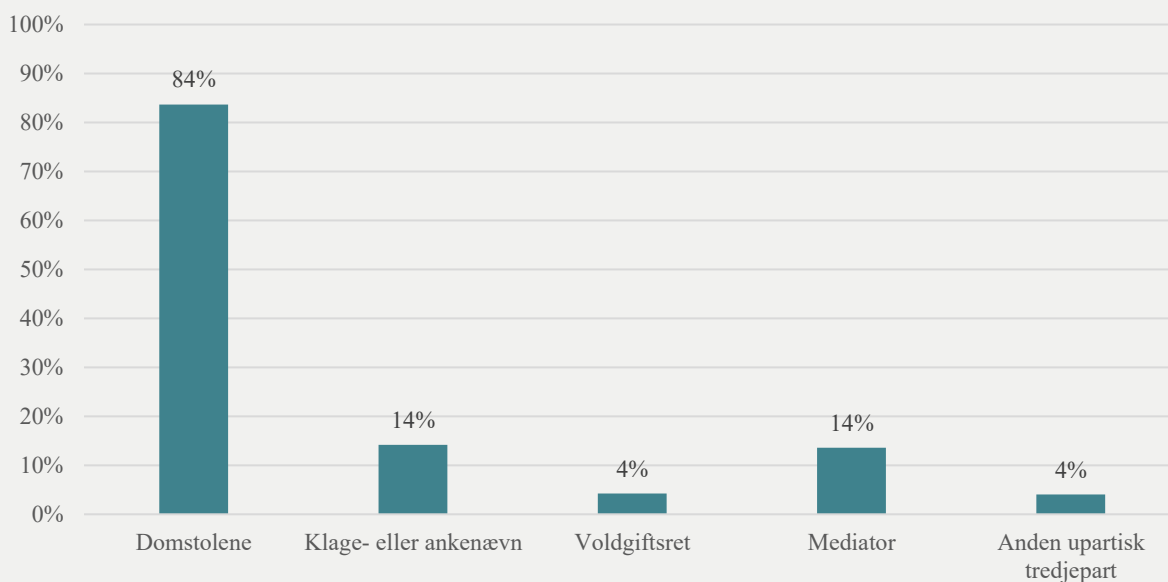
4.3.2

Hvilke typer af upartiske tredjeparter har advokaterne rådet klienterne til at benytte for at få hjælp til at løse den retlige konflikt?

Langt de fleste, i alt 84 pct., af de advokater, der har svaret bekræftende på spørgsmålet om at have rådgivet deres klient til at benytte en upartisk tredjepart, angiver, at de har rådgivet klienten til at benytte domstolene, jf. figur 4.9. 14 pct. af advokaterne har rådgivet klienten til at henvende sig til henholdsvis et klage- eller ankenævn eller en mediator. En relativt lille andel – 4 pct. – har rådgivet deres klient til at benytte henholdsvis voldgift eller en anden type upartisk tredjepart. Det bemærkes i den forbindelse, at advokaterne har kunnet vælge flere svarmuligheder, og at andelen i figuren derfor ikke summerer til 100 pct. Dette skyldes, at advokaterne kan have rådgivet deres klient til at kontakte flere typer af upartiske tredjeparter.

Figur 4.9

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, og som i den seneste konflikt rådgav klienten til at benytte en upartisk tredjepart af den nævnte type (flere svarmuligheder) (pct.).

N = 472

Fordelingen blandt retshjælpsinstitutioner svarer til fordelingen blandt advokater. Det er således størstedelen af retshjælpsinstitutionerne, der angiver, at de har rådgivet deres klient til at benytte domstolene, mens den næststørste andel har rådgivet klienten til at henvende sig til et klage- eller ankenævn. Der er for få retshjælpsinstitutioner til, at det er meningsfuldt at vise de nøjagtige andele i en figur.

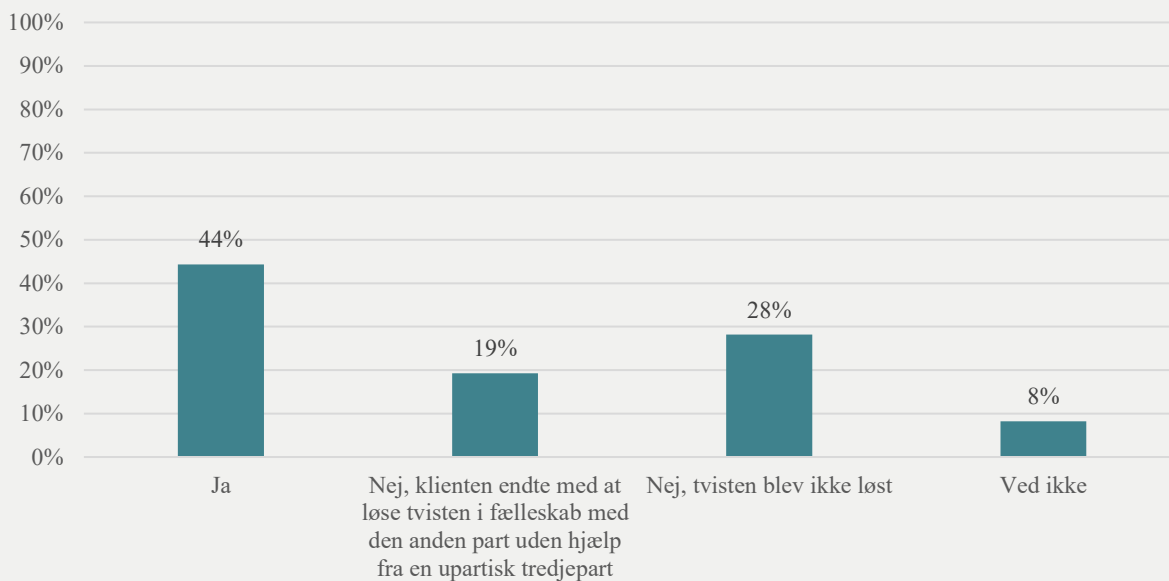
4.3.3

Fik klienten løst den retlige konflikt hos en upartisk tredjepart?

Figur 4.10 viser, at 44 pct. af advokaterne angiver, at deres klient fik løst den retlige konflikt hos en upartisk tredjepart. Af de resterende advokater oplyser 19 pct., at konflikten blev løst af klienten i fællesskab med modparten, 28 pct. at konflikten *ikke* blev løst, mens de øvrige oplyser, at de er uvidende om, hvorvidt og hvordan konflikten er afsluttet.

Figur 4.10

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mindst én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter om klienten i den seneste konflikt fik konflikten løst hos en upartisk tredjepart (pct.).

N = 643

Blandt retshjælpsinstitutionerne svarer langt størstedelen, at de er uvidende om konfliktens afslutning. Dette er sandsynligvis et udtryk for, at retshjælpsinstitutioner i mange tilfælde rådgiver klienter tidligere i forløbet end advokater, og at retshjælpsinstitutionerne derfor ikke nødvendigvis har kendskab til, om – og eventuelt hvordan – konflikten er afsluttet.

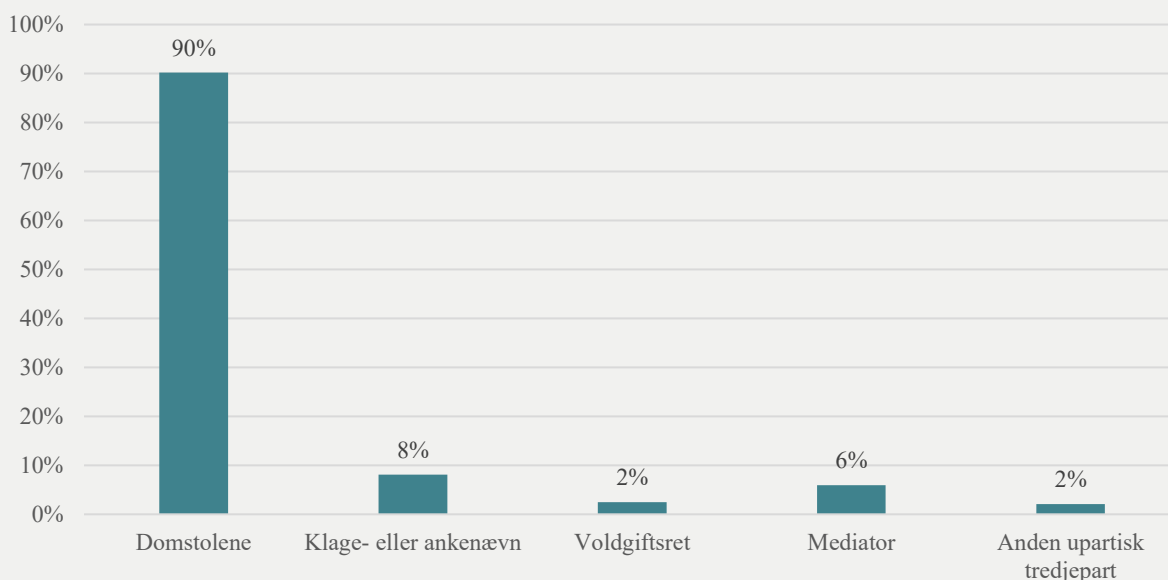
4.3.4

Hvilken type upartisk tredjepart behandlede/løste konflikten?

Advokaterne er efterfølgende blevet spurgt, hvilken type upartisk tredjepart deres klient fik behandlet/løst den retlige konflikt hos, hvis konflikten blev behandlet/løst hos en sådan. Langt størstedelen – 90 pct. – af advokaterne angiver, at klienten fik behandlet/løst konflikten ved domstolene, mens 8 pct. angiver, at konflikten blev behandlet/løst ved et klage- eller ankenævn, jf. tabel 4.11. Dette skal formentlig ses i lyset af, at det ofte ikke er nødvendigt at søge rådgivning hos en advokat, hvis en konflikt behandles ved et klage- eller ankenævn. Ydermere oplyser 6 pct. af advokaterne, at den retlige konflikt blev behandlet/løst hos en mediator, og 2 pct. at konflikten blev behandlet/løst hos henholdsvis en voldgiftsret eller en anden type upartisk tredjepart. Figuren summerer ikke til 100 pct., da advokaterne har kunnet vælge flere svarmuligheder. Dette skyldes, at en retlig konflikt kan være behandlet flere steder, før der eksempelvis er anlagt en civil sag ved domstolene.

Figur 4.11

Advokater fordelt efter hvilken type upartisk tredjepart deres klient fik behandlet/løst deres konflikt hos (Flere svarmuligheder).

N = 285

Der kan ikke siges noget generelt om de retlige konflikter, som retshjælpsinstitutionerne har rådgivet privatpersoner i, da det som nævnt i afsnittet ovenfor er relativt få af retshjælpsinstitutionerne, der ved, hvordan konflikterne er behandlet/løst.

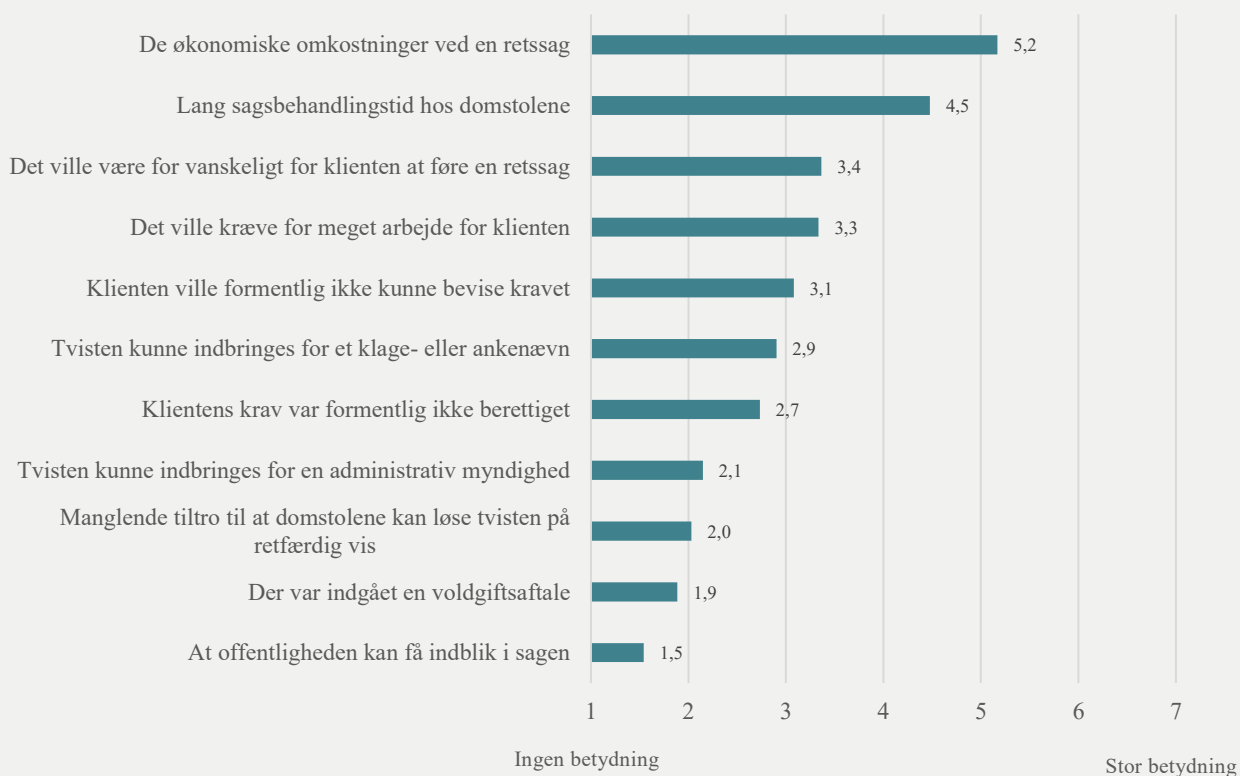
Årsager til ikke at råde privatpersoner til at benytte domstolene til løsning af retlige konflikter

De advokater og retshjælpsinstitutioner, som angiver, at de *ikke* rådede deres klient til at benytte domstolene, er blevet spurgt, hvor stor betydning en række forhold havde for den beslutning.

For hvert forhold præsenteret i figur 4.12 har advokaterne og retshjælpsinstitutionerne kunnet svare på en skala fra 1 'Ingen betydning' til 7 'Stor betydning'.

Figur 4.12

Advokaternes gennemsnitlige vurdering af de nævnte forholds betydning for ikke at råde deres klient til at benytte domstolene til løsning af den retlige konflikt (skala fra 1 'Ingen betydning' til 7 'Stor betydning').¹⁴

¹⁴ I alt 234 advokater har vurderet betydningen af de enkelte forhold. Der er dog kun de advokater, som har svaret, at de enkelte forhold havde en form for betydning, der indgår i beregningen af gennemsnittene, jf. fodnote 10. Antallet af besvarelser, som lægger til grund for beregningerne for de enkelte forhold, er som følger: 'De økonomiske omkostninger ved en retssag' 196., 'Lang sagsbehandlingstid hos domstolene' 197., 'Det ville være for vanskeligt for klienten at føre en retssag' 189., 'Det ville kræve for meget arbejde for klienten' 191., 'Klienten ville formentlig ikke kunne bevise kravet' 173., 'Tvisten kunne indbringes for et klage- eller ankenævn' 145., 'Klientens krav var formentlig ikke berettiget' 165., 'Tvisten kunne indbringes for en administrativ myndighed' 135., 'Manglende tiltro til at domstolene kan løse tvisten på retfærdig vis' 185., 'Der var indgået en voldgiftsaftale' 133., 'At offentligheden kan få indblik i sagen' 183.

Det er advokaternes gennemsnitlige vurdering af, hvor stor betydning de enkelte forhold havde for, at de *ikke* rådgav deres klient til at benytte domstolene, der præsenteres i figuren. Jo højere tallet er, desto større betydning havde forholdet. Foruden skalaværdierne 1-7 har advokaterne (og retshjælpsinstitutionerne) kunnet svare 'Ikke relevant/ikke aktuelt' og 'Ved ikke'.¹⁵ 'De økonomiske omkostninger ved en retssag' er det enkeltstående forhold, som advokaterne tillægger størst betydning for, at de ikke rådgav deres klient til at benytte domstolene til at løse den retlige konflikt. Dernæst følger 'Lang sagsbehandlingstid ved domstolene'.

'De økonomiske omkostninger ved en retssag' er også det forhold, som de 15 retshjælpsinstitutioner, der har besvaret spørgsmålet, tillægger størst betydning i forhold til ikke at råde deres klienter til at benytte domstolene. Dernæst følger 'Klienten ville formentlig ikke kunne bevise kravet', 'Tvisten kunne indbringes for en administrativ myndighed', og 'Tvisten kunne indbringes for et klage- eller ankenævn'.

De advokater og retshjælpsinstitutioner, som oplyser, at de ikke rådede deres klient til at benytte domstolene, har haft mulighed for at uddybe årsagerne hertil i tekst. I alt 139 advokater/retshjælpsinstitutioner har benyttet sig af denne mulighed.

En del af svarene angår allerede eksisterende svarkategorier, jf. figur 4.12, herunder de økonomiske omkostninger, lange sagsbehandlingstider, muligheden for i stedet at indbringe sagen for et klage- eller ankenævn eller en administrativ myndighed, eller at der var indgået en aftale om voldgift. Mange af de advokater/retshjælpsinstitutioner, som omtaler de økonomiske omkostninger ved en retssag beskriver, at værdien af klientens krav hos modparten ikke havde en størrelse, der stod mål med sagsomkostningerne, og at det derfor ikke gav mening at råde klienterne til at benytte domstolene. Lidt sjældnere nævnes det, 1) at det var muligt at indgå et forlig med modparten, og 2) at det ikke var muligt for klienten af få økonomisk støtte til at føre en retssag, f.eks. fordi klienten ikke kunne få retshjælp eller kun begrænset retshjælp, eller fordi det ikke var muligt at få fri proces.

¹⁵ Advokater, som har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke', er ikke inkluderet i udregningen af gennemsnittene i figur 4.12. Andelen af advokater, der til de enkelte forhold har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke' er følgende: 'De økonomiske omkostninger ved en retssag' 16 pct., 'Lang sagsbehandlingstid hos domstolene' 16 pct., 'Det ville være for vanskeligt for klienten at føre en retssag' 19 pct., 'Det ville kræve for meget arbejde for klienten' 18 pct., 'Klienten ville formentlig ikke kunne bevise kravet' 26 pct., 'Tvisten kunne indbringes for et klage- eller ankenævn' 38 pct., 'Klientens krav var formentlig ikke berettiget' 29 pct., 'Tvisten kunne indbringes for en administrativ myndighed' 42 pct., 'Manglende tiltro til at domstolene kan løse tvisten på retfærdig vis' 21 pct., 'Der var indgået en voldgiftsaftale' 43 pct., 'At offentligheden kan få indblik i sagen' 22 pct..

4.4

Klienternes tilfredshed med håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt

I det følgende afsnit belyses klienternes tilfredshed med en række forhold relateret til håndteringen og udfaldet af den retlige konflikt. Resultaterne er forbundet med en vis usikkerhed, da det er advokaterne og retshjælpsinstitutionerne, som har besvaret spørgsmålene ud fra deres viden om klienternes tilfredshed.

Nedenfor præsenteres advokaternes vurdering af klienternes tilfredshed med forskellige forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt, som advokaterne har rådgivet en privatperson i. Om hvert forhold har advokaterne kunnet svare 'Meget tilfreds', 'Tilfreds', 'Hverken tilfreds eller utilfreds', 'Utilfreds', 'Meget utilfreds', 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke'.¹⁶

Resultaterne er fordelt efter, om klienten har fået behandlet/løst konflikten hos henholdsvis domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller i fællesskab med modparten.¹⁷ Det bemærkes i den forbindelse, at relativt få advokater angiver, at deres klient fik behandlet/løst konflikten hos en anden upartisk tredjepart end domstolene, og at resultaterne for denne gruppe derfor er forbundet med stor statistisk usikkerhed.

4.4.1

Tilfredse klienter

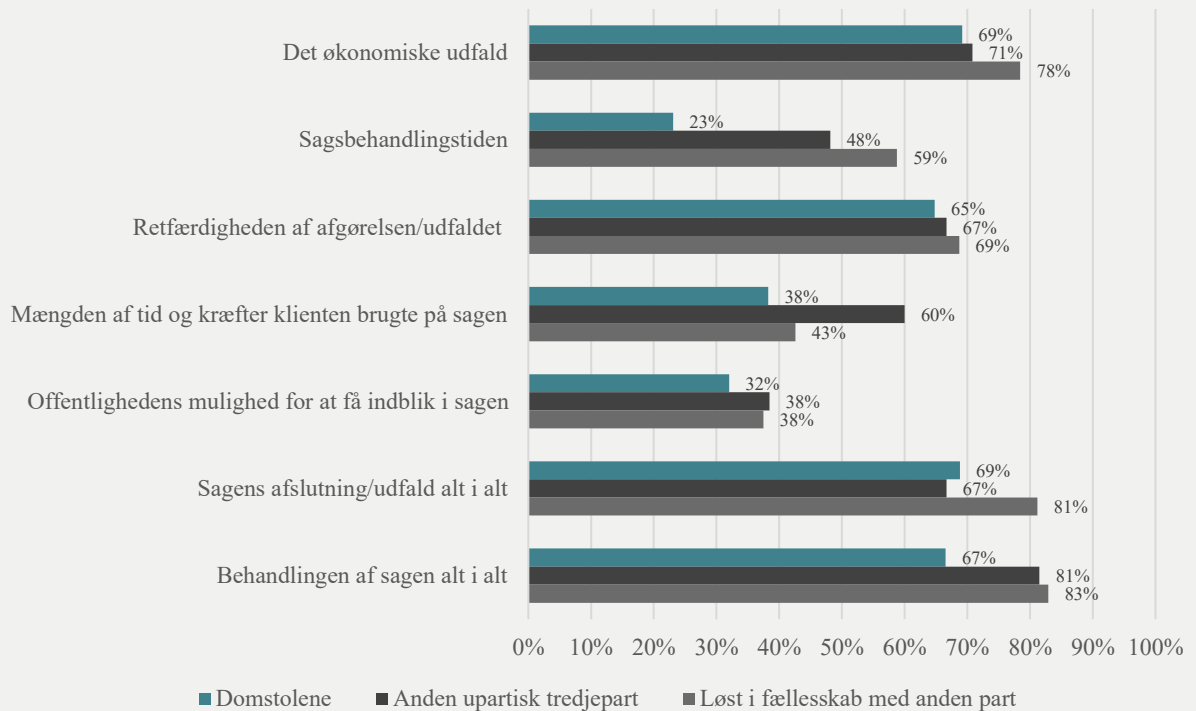
Figur 4.15 viser, at andelen af advokater, der oplyser, at deres klienter er *meget tilfredse* eller *tilfredse* med de nævnte forhold, enten er mindre blandt dem, der har benyttet domstolene, end blandt de øvrige, eller på samme niveau. Andelen af meget tilfredse/tilfredse klienter, der har benyttet domstolene, er særligt lille, når der spørges til 'Sagsbehandlingstiden'.

¹⁶ Advokater, som har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke' til det enkelte forhold, er ikke inkluderet i beregningerne af andelen af tilfredse/utilfredse klienter i til figur 4.15 og 4.16. Dette skyldes, at andelen varierer alt efter, om klienterne har benyttet en upartisk tredjepart og i så fald hvilken type. Anskues de enkelte forhold i samme rækkefølge som i figurerne, er andelen af advokater, hvis klienter har benyttet 'Domstolene', og svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke', følgende i figur 4.15): 12 pct., 4 pct., 3 pct., 13 pct., 51. pct., 3. pct. og 4 pct. Tilsvarende for 'Anden upartisk tredjepart' er som følger: 14 pct., 4 pct., 4 pct., 11 pct., 54 pct., 4 pct. og 4 pct. Tilsvarende for 'Løst i fællesskab med anden part' er som følger: 6 pct., 8 pct., 7 pct., 13 pct., 68 pct., 6 pct. og 6 pct.

¹⁷ Klienterne kan som tidligere nævnt have fået behandlet den samme konflikt ved flere forskellige typer af upartiske tredjeparter. I de følgende analyser er besvarelsene kategoriseret på den måde, at advokater, hvis klienter har været ved domstolene, men eventuelt også ved andre typer af upartiske tredjeparter, er inkluderet i kategorien 'Domstolene'. Det skyldes, at sagen vil være afsluttet ved denne instans. Besvarelsene inkluderes kun i kategorien 'Anden upartisk tredjepart', hvis konflikterne har været behandlet ved mindst én anden type upartisk tredjepart end domstolene og samtidig *ikke* har været behandlet ved domstolene.

Figur 4.15

Klienter, som ifølge advokaterne, er *meget tilfredse* eller *tilfredse* med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af den seneste retlige konflikt, fordelt efter om konflikten er behandlet/løst ved domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller i fællesskab med modparten (pct.).¹⁸

Andelen af meget tilfredse eller tilfredse klienter er statistisk signifikant mindre blandt dem, som har benyttet domstolene, end blandt dem, som har benyttet en *anden type upartisk tredjepart*, hvad angår 'Sagsbehandlingstiden' og 'Mængden af tid og kræfter klienten brugte på sagen'.

Tilsvarende er andelen af meget tilfredse eller tilfredse klienter statistisk signifikant mindre blandt dem, der har benyttet domstolene, end blandt dem, der har *løst konflikten i fællesskab med modparten*, hvad angår 'Sagsbehandlingstiden', 'Sagens afslutning/udfald alt i alt' og 'Behandlingen af sagen alt i alt'.

¹⁸ Advokater, som har svaret 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke' til det enkelte forhold i figuren, er som nævnt ikke inkluderet i udregningen af andelen af meget tilfredse/tilfredse klienter, jf. fodnote 12. Anskues de enkelte forhold i samme rækkefølge som i figuren, er antallet af advokater, hvis klient har benyttet 'Domstolene', og som indgår i udregningen af de enkelte andele, følgende: 227, 247, 250, 230, 125, 250, 248. Tilsvarende for 'Anden upartisk tredjepart': 24, 27, 27, 25, 13, 27 og 27. Tilsvarende for 'Løst i fællesskab med modparten': 116, 114, 115, 108, 40, 117 og 117.

Der er generelt en stor andel meget tilfredse/tilfredse klienter med forholdene 'Det økonomiske udfald', 'Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet', 'Sagens afslutning/udfald alt i alt' og 'Behandlingen af sagen alt i alt'. Dette gælder uanset, hvordan klienten har valgt at håndtere konflikten.

Antallet af retshjælpsinstitutioner, som har besvaret spørgsmålene om klienternes tilfredshed, er for lavt til at lave en analyse af generelle trends.

4.4.2

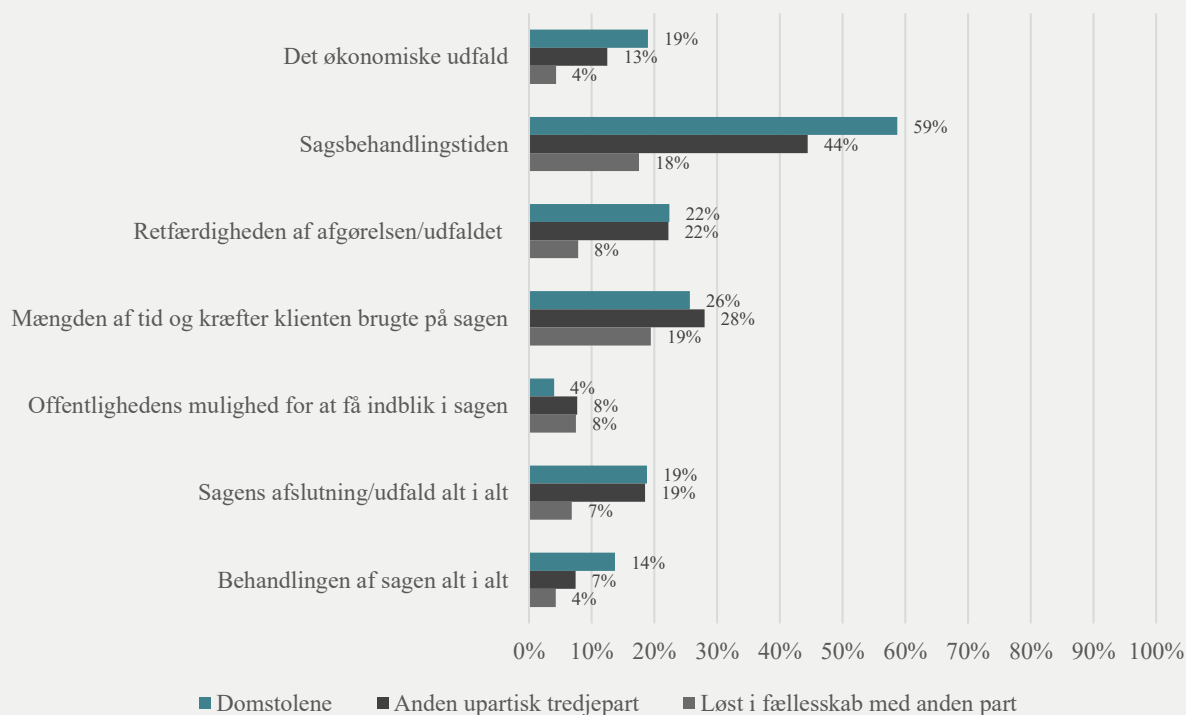
Utilfredse klienter

Figur 4.16 vedrører andelen af klienter, der ifølge advokaterne er enten *utilfredse* eller *meget utilfredse* med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af den retlige konflikt. Andelen af utilfredse eller meget utilfredse klienter er større blandt dem, der har benyttet domstolene, end blandt dem, der har benyttet en *anden type upartisk tredjepart*, hvad angår 'Det økonomiske udfald', 'Sagsbehandlingstiden' og 'Behandlingen af sagen alt i alt'. Forskellene er dog ikke statistisk signifikante og kan dermed bero på en tilfældighed.

Andelene af utilfredse eller meget utilfredse klienter er til gengæld statistisk signifikant større blandt dem, som har benyttet domstolene, end blandt dem, som har *løst konflikten i fællesskab med modparten*, hvad angår 'Det økonomiske udfald', 'Sagsbehandlingstiden', 'Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet', 'Sagens afslutning/udfald alt i alt' og 'Behandlingen af sagen alt i alt'.

Tabel 4.16

Klienter, som ifølge respondenterne, er *utilfredse* eller *meget utilfredse* med de nævnte forhold vedrørende konflikthåndtering- og udfald i respondentens senest afsluttede retlige konflikt, fordelt efter om konflikten er håndteret ved domstolene, en anden upartisk tredjepart eller uden indblanding af en upartisk tredjepart (pct.).¹⁹

¹⁹ Se fodnote 15 for informationer om antallet af besvarelser, der ligger til grund for figuren.

Som tidligere nævnt er antallet af retshjælpsinstitutioner, som har besvaret spørgsmålene om klienternes tilfredshed/utilfredshed, for lavt til at lave en analyse af generelle trends.

4.4.3

Sammenligning af konflikter der behandles ved domstolene, en anden type upartisk tredjepart eller løses i fællesskab med modparten

Forskellene i klienterne tilfredshed og utilfredshed med de forskellige forhold, som er nævnt i figur 4.15 og 4.16, kan potentielt hænge sammen med karakteren af de konflikter, som behandles/løses ved henholdsvis domstolene, en anden type upartisk tredjepart og i fællesskab med modparten. Det kan eksempelvis nævnes, at modparten oftere er en anden privatperson i retlige konflikter, hvor klienter har benyttet domstolene (53 pct.), sammenlignet med konflikter, hvor klienten har benyttet en anden type upartisk tredjepart (19 pct.) eller løst konflikten i fællesskab med modparten (30 pct.). Forskellen i tilfredshed *kan* således også være et udtryk for forskelle i sagens karakter

4.5

Den generelle tilfredshed med domstolene ifølge advokater og retshjælpsinstitutioner

Med henblik på at afdække nogle generelle tendenser er det undersøgt, hvordan advokater og retshjælpsinstitutioner med flere klienter med civile sager ved domstolene generelt vurderer klienternes tilfredshed med domstolene på en række forhold vedrørende konflikthåndteringen og udfaldet.

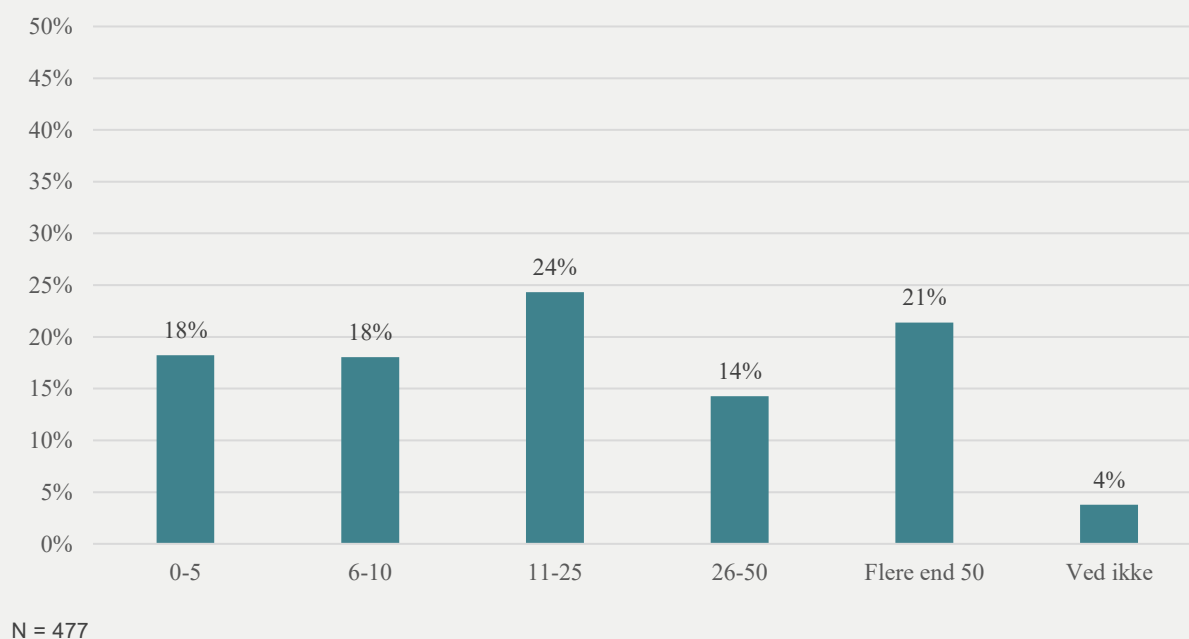
4.5.1

Antal sager ført ved domstolene

Advokater og retshjælpsinstitutioner, der har rådgivet mere end 5 privatpersoner i retlige konflikter inden for de seneste 3 år, er yderligere spurgt, i hvor mange af disse sager klienten er endt med at få behandlet/løst konflikten ved *domstolene*. Figur 4.17 viser, at godt tre fjerdedele af de advokater, som har rådgivet privatpersoner i mere end 5 af sådanne konflikter i tidsperioden, har rådgivet i mere end 5 sager, hvor klienten har benyttet *domstolene*.

Figur 4.17

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 3 år, fordelt efter antallet af konflikter som blev behandlet/løst ved *domstolene* (pct.).

En relativt stor andel af retshjælpsinstitutioner ved ikke, i hvor mange tilfælde klienten har fået behandlet/løst konflikten ved domstolene.

4.5.2

Generel tilfredshed/utilfredshed blandt klienter som har benyttet domstolene

De advokater og retshjælpsinstitutioner, som har rådgivet privatpersoner i mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 3 år, og hvor klienten har fået behandlet/løst konflikten ved *domstolene*, er blevet spurgt, hvor tilfredse klienterne generelt er med en række forhold relateret til håndteringen og udfaldet af konflikten.

Antallet af besvarelser fra retshjælpsinstitutioner er ikke tilstrækkeligt stort til at foretage analyser af klienternes tilfredshed/utilfredshed generelt. Advokaternes besvarelser er præsenteret i figur 4.18.

Figur 4.18 viser, at for flere af de oplyste forhold er andelen af *meget tilfredse* eller *tilfredse* klienter markant større end andelen af *utilfredse* eller *meget utilfredse* klienter. Dette gælder

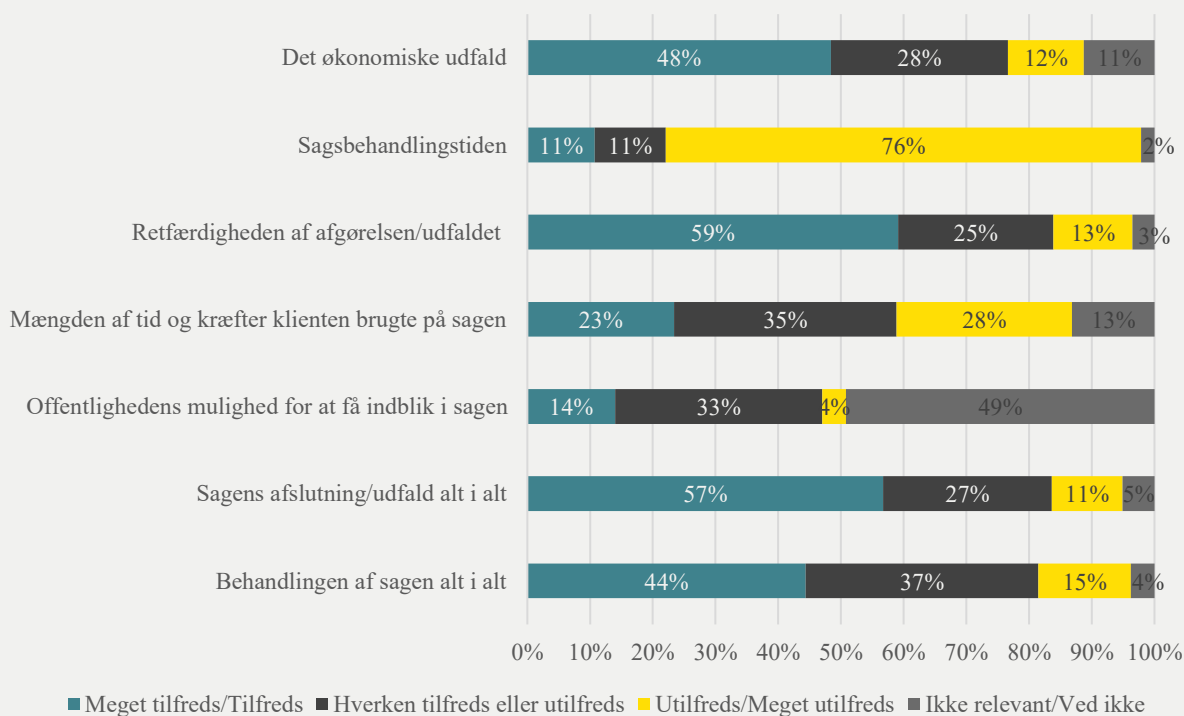
i forhold til 'Det økonomiske udfald', 'Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet', 'Sagens afslutning/udfald alt i alt' og 'Behandlingen af sagen alt i alt'.

Hvad angår 'Sagsbehandlingstiden' er en langt større andel af klienterne ifølge advokaterne dog utilfredse/meget utilfredse end meget tilfredse/tilfredse. Tilsvarende er andelen af utilfredse/meget utilfredse klienter større end andelen af meget tilfredse/tilfredse med hensyn til 'Mængden af tid og kræfter som klienten brugte på sagen'. Forskellen er dog væsentligt mindre end for 'Sagsbehandlingstiden'.

'Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagen' er det forhold, som flest advokater vurderer som irrelevant for klienternes tilfredshed med konflikthåndteringen og udfaldet af konflikten, idet knap halvdelen svarer 'Ikke relevant/ikke aktuelt' eller 'Ved ikke'.

Figur 4.18

Advokater, der har rådgivet privatpersoner i mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 3 år, og hvor konflikten blev behandlet/løst ved *domstolene*, fordelt efter graden af klienternes tilfredshed med de nævnte forhold vedrørende håndteringen og udfaldet af konflikten (pct.).

N = 372

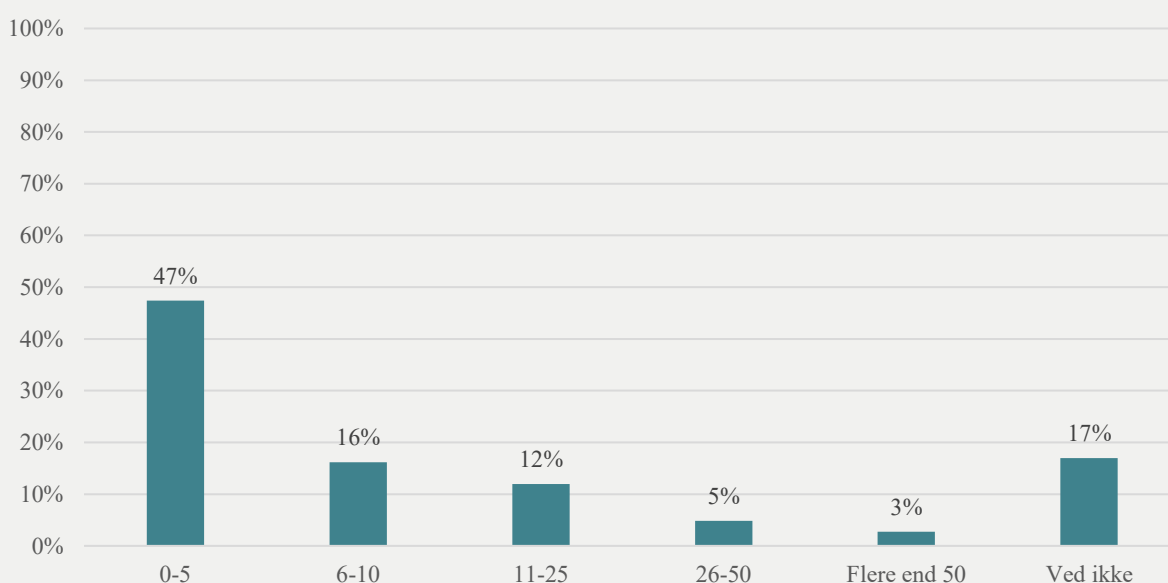
4.5.3

Antal sager, hvor klienten ikke fik løst den retlige konflikt, selvom klienten havde et berettiget krav hos modparten

De advokater og retshjælpsinstitutioner, som har rådgivet privatpersoner i mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 3 år, er ligeledes blevet spurgt, i hvor mange sager klienten *ikke* fik løst konflikten, selvom advokaten/retshjælpsinstitutionen vurderede, at klienten havde et berettiget krav hos modparten. Advokaternes svar er afbilledet i figur 4.19, som bl.a. viser, at godt en tredjedel af de adspurgte vurderer, at de har rådgivet i flere end 5 konflikter, hvor klienten havde et berettiget krav hos modparten, men hvor konflikten ikke blev løst.

Figur 4.19

Advokater, der har rådgivet i mere end én retlig konflikt inden for de seneste 3 år, fordelt efter antal sager, hvor klienten ikke fik løst konflikten, selvom advokaten vurderede, at klienten havde et berettiget krav hos modparten (pct.).

N = 477

Størstedelen af retshjælpsinstitutioner ved ikke, hvor mange af de omtalte sager de har rådgivet i.

4.5.4

Årsager til at klienterne ikke søgte hjælp hos domstolene

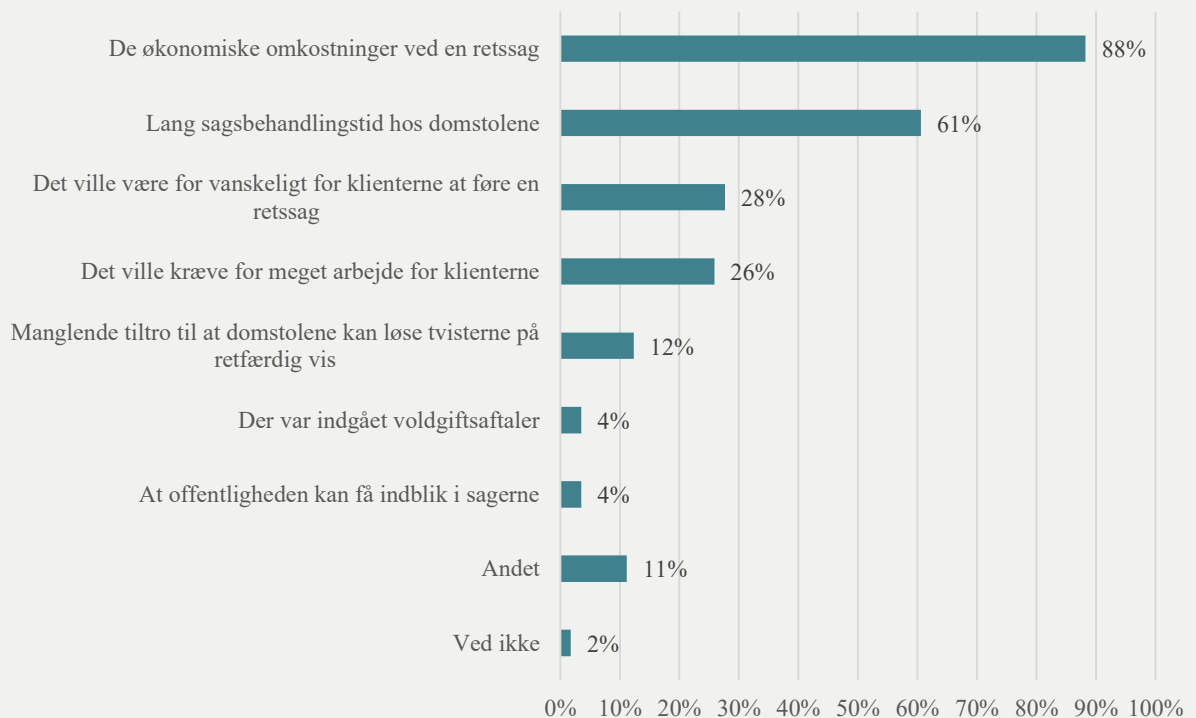
Advokater og retshjælpsinstitutioner – som har rådgivet privatpersoner i mere end 5 retlige konflikter inden for de seneste 3 år, hvor klienten ikke fik løst konflikten, selvom advokaten/retshjælpsinstitutionen vurderede, at klienten havde et berettiget krav hos modparten – er blevet spurgt, hvad de gennemgående årsager er til, at klienterne *ikke* søgte hjælp til konfliktløsning hos *domstolene*. Fordelingen af advokaternes besvarelser er vist i figur 4.20. Figuren summerer ikke til 100 pct., da det har været muligt at vælge flere årsager.

Der er igen for få besvarelser fra retshjælpsinstitutioner til at sige noget om de gennemgående årsager til, at deres klienter ikke er gået til domstolene.

Figur 4.20. viser, at langt størstedelen – 88 pct. – af de adspurgte advokater vurderer, at 'De økonomiske omkostninger ved en retssag' er en gennemgående årsag til, at klienterne ikke søgte hjælp hos domstolene. Den næsthøypigste årsag – som angives af 61 pct. – er 'Lang sagsbehandlingstid hos domstolene'. Derefter følger 'Det ville være for vanskeligt for klienterne at føre en retssag' og 'Det ville kræve for meget arbejde for klienterne', som henholdsvis 28 pct. og 26 pct. af advokaterne angiver som en gennemgående årsag. En noget mindre, men stadig væsentlig andel – 12 pct. – oplyser, at 'Manglende tiltro til at domstolene kan løse tvisterne på retfærdig vis' er en gennemgående årsag til, at klienterne ikke søgte hjælp hos domstolene. De øvrige årsager nævnes langt mindre hyppigt.

Figur 4.20

Advokater fordelt efter de gennemgående årsager til, at klienterne *ikke* søgte hjælp hos *domstolene*, selvom klienterne ifølge advokaterne havde et berettiget krav hos modparten (flere svarmuligheder) (pct.).

N = 170

Advokaterne og retshjælpsinstitutionerne har haft muligheden for at uddybe de gennemgående årsager til, at klienterne ikke søgte hjælp til konfliktløsning hos domstolene. I alt 77 advokater/retshjælpsinstitutioner har benyttet sig af denne mulighed, og en stor del af dem beskriver, at de økonomiske omkostninger, der er forbundet med en retssag, ofte ikke står mål med kravets økonomiske værdi. Dette gælder ikke så overraskende særligt i konflikter/sager, hvor det økonomiske krav er relativt lille. Det er uklart, hvor denne grænse går, men enkelte respondenter nævner en grænse ved ca. 150.000 kr.

Nogle advokater og retshjælpsinstitutioner nævner i forbindelse med de lange sagsbehandlingstider ved domstolene, at klienterne kan risikere at skulle vente i flere år på en afgørelse, og at det kan afholde dem fra at gå til domstolene.

En del advokater/retshjælpsinstitutioner nævner desuden, at mangel på retshjælp eller begrænset retshjælp samt at der ikke er mulighed for fri proces som nogle gennemgående årsager til at klienterne fravælger domstolene. Flere respondenter nævner i den forbindelse, at en del af forklaringen på dette relaterer sig til processen for småsager, hvor advokaten alene får betaling for at deltage i hovedforhandlingerne. Det nævnes også, at retshjælpsforsikringerne dækker et alt for lille beløb, og at advokaterne derfor ville skulle arbejde for et langt lavere honorar end normalt. Om fri proces nævner nogle af respondenterne, at reglerne er for restriktive, mens andre beskriver, at betalingen i sagerne er for lav.

5

Litteratur

Eiriksson, Birgitte A. (2019), Den danske retshjælpsmodel. Retshjælp, retshjælpsforsikring og fri proces. Justitia.

Hammerslev, Ole & Nielsen, Stine P. P. (2020). Veje til retshjælp fra et borgerperspektiv - En rapport om borgeres adgang til hjælp og juridisk Bistand. Syddansk Universitet. Juridisk Institut.

Implement Consulting Group (2018). Analyse til brug for domstolenes mål, indsatser og digitaliseringsstrategi. Bruger- og interessentanalyse Danmarks Domstole.

Rambøll (2015). Domstolsstyrelsen
Markedsanalyse for domstolene.

Rothe, H., et al. (2020). Erhvervslivets adgang til domstolene. København, Justitia.

Bilag 1: Udviklingen i antallet af civile sager

Bilagstabel 1

Antal civile sager i byretterne, 2004-2021.

	Modtagne civile sager	heraf almindelige civile sager
2004	131.409	110.232
2005	67.560	51.415
2006	63.171	46.889
2007	65.032	50.819
2008	64.873	23.284
2009	68.576	24.189
2010	68.310	22.819
2011	58.958	17.884
2012	50.879	15.061
2013	48.776	12.955
2014	46.229	11.754
2015	45.893	11.417
2016	45.713	11.184
2017	45.115	12.072
2018	46.190	10.865
2019	53.920	11.315
2020	44.881	10.752
2021	43.099	9.276

Kilde: Domstolsstyrelsen

Bilag 2: Spørgeskema til virksomheder

Intro 1

Tak fordi du vil hjælpe os med vores undersøgelse om virksomheders håndtering af retlige konflikter.

Danmarks Statistik gennemfører undersøgelsen med Justitsministeriet og Retsplejerådet.

Vi behandler virksomhedens svar fortroligt, og resultaterne bruges på en måde, så ingen kan se, hvad den enkelte virksomhed har svaret.

På forhånd tak for hjælpen.

Intro 2

De første spørgsmål handler om de retlige konflikter, som jeres virksomhed har afsluttet inden for de seneste fem år. Det er også muligt at svare, at virksomheden ikke har haft nogen retlige konflikter i perioden.

Med **konflikt** menes, at jeres virksomhed har været uenig med en modpart om noget. Modparten kan f.eks. være en anden virksomhed, en privatperson eller en offentlig myndighed.

Med **retlig** konflikt menes, at uenigheden kan afgøres juridisk, hvis jeres virksomhed eller modparten ønsker det.

Hvis man forhandler om at indgå en aftale og er uenige om et eller flere vilkår, kan uenigheden normalt ikke afgøres juridisk. En sådan uenighed er derfor **ikke** en retlig konflikt.

Hvis uenigheden derimod angår, om der er indgået en aftale, eller hvad der er aftalt, **er** der tale om en retlig konflikt, fordi uenigheden **kan** afgøres juridisk. Hvis uenigheden angår, om en indgået aftale er overholdt, er der også tale om en retlig konflikt. Det samme gælder uenighed om betalinger, erstatning, kompensation, hjælpepakker, myndighedskrav osv.

I undersøgelsen spørger vi **kun** til de retlige konflikter, hvor jeres virksomhed har ment at have et krav hos modparten. Det kan f.eks. være et krav om betaling eller om udførelse af et arbejde eller levering af en vare eller en tjenesteydelse. Det kan også være et krav om, at en aftale ophæves, eller om at modparten skal undlade at gøre noget (f.eks. holde op med at sælge et bestemt produkt eller bruge et bestemt navn eller logo). Det kan også være et krav om at få udstedt en tilladelse eller om at få del i en hjælpepakke.

Vi spørger altså ikke til tilfælde, hvor det kun er modparten, der mener at have et krav hos jeres virksomhed.

Spørgsmål nummer	Spørgsmål	Svarkategori	Filter
S1	Har virksomheden inden for de seneste fem år afsluttet en eller flere retlige konflikter med f.eks. en anden virksomhed, en privatperson eller en offentlig myndighed?	1 Ja 2 Nej, men virksomheden har en igangværende retlig konflikt 3 Nej, virksomheden har ikke haft retlige konflikter i perioden 9 Ved ikke	
S2	Hvor mange retlige konflikter skønner du, at virksomheden har afsluttet inden for de seneste fem år?	1 1 sag 2 2-5 sager 3 6-10 sager 4 Flere end 10 sager 9 Ved ikke	S1=1

I de næste spørgsmål skal du svare ud fra virksomhedens seneste afsluttede retlige konflikt eller den seneste igangværende retlige konflikt, hvis virksomheden ikke har afsluttet nogen retlige konflikter.

S3	Hvem var modparten i den <u>senest afsluttede</u> retlige konflikt (eller den igangværende konflikt, hvis virksomheden ikke har afsluttet nogen konflikter)?	1 En anden virksomhed 2 En privatperson, f.eks. en kunde 3 En offentlig myndighed 4 En interesseorganisation 5 En medarbejder 6 En fagforening 7 Andet 9 Ved ikke	S1=1, 2
S4	Hvad drejede den retlige konflikt sig om?	1 Konflikt med kunde 2 Konflikt med leverandør 3 Konflikt med långiver 4 Konflikt med konkurrent 5 Konflikt med medarbejder 6 Manglende betaling af en regning 7 Uenighed om overholdelse af en aftale 8 Erstatning for skade 9 Uenighed om overholdelse af myndighedskrav 10 Uenighed om tilskud eller støtte 11 Andet 99 Ved ikke	S1=1, 2
S5	Hvad var den anslåede økonomiske værdi af virksomhedens krav i den retlige konflikt?	1 1-50.000 kr. 2 50.0001-100.000 kr. 3 100.001-500.000 kr. 4 500.001 - 1 mio. kr. 5 Mere end 1 mio. kr. op til og med 5 mio. kr. 6 Mere end 5 mio. kr. 7 Kravet havde ikke nogen økonomisk værdi 8 Værdien af kravet var ikke opgjort eller ukendt 9 Ved ikke	S1=1, 2
S6	Var den retlige konflikt dækket af en retshjælpsforsikring?	1 Ja, forsikringsselskabet dækkede alle udgifterne til konfliktløsning (bortset fra selvrisko) 2 Ja, forsikringsselskabet dækkede <u>nogle</u> af udgifterne til konfliktløsning 3 Ja, men virksomheden kunne ikke finde en advokat, som ville tage sagen som en retshjælpsforsikringssag 4 Nej, virksomheden har ikke en retshjælpsforsikring 5 Nej, virksomheden har en retshjælpsforsikring, men den konkrete konflikt var ikke dækket af forsikringen 6 Det er endnu ikke afgjort, om konflikten er dækket af en retshjælpsforsikring 9 Ved ikke	S1=1, 2

S7	Søgte virksomheden rådgivning eller spurgte nogen til råds om, hvordan den retlige konflikt skulle håndteres? (Vælg gerne flere svar)	1 Ja, en intern jurist/advokat i virksomheden 2 Ja, et familiemedlem 3 Ja, en privat ven eller bekendt 4 Ja, en anden virksomhed 5 Ja, en brancheorganisation eller lignende 6 Ja, en ekstern advokat 7 Ja, andet 8 Nej 9 Ved ikke	
S8	Søgte virksomheden rådgivning eller hjælp hos en upartisk tredjepart til at løse den retlige konflikt? <i>Med upartisk tredjepart menes domstolene, voldgiftsret, mediator eller anden type af upartisk tredjepart.</i>	1 Ja 2 Nej, virksomheden løste konflikten i fællesskab med den anden part uden hjælp fra en upartisk tredjepart 3 Nej, konflikten blev ikke løst, og virksomheden søgte ikke hjælp til at få den løst hos en upartisk tredjepart 4 Nej, konflikten er stadig i gang, og virksomheden har endnu ikke besluttet, om den vil søge hjælp til at få den løst hos en upartisk tredjepart. 99 Ved ikke	S1=1, 2
S9	Hvilken upartisk tredjepart søgte virksomheden rådgivning eller hjælp hos til at løse den retlige konflikt? (Vælg gerne flere svar)	1 Domstolene 2 Voldgiftsret 3 Mediator 4 Anden upartisk tredjepart 99 Ved ikke	S8=1
	Hvilken betydning havde de nævnte forhold for, at virksomheden valgte ikke at søge hjælp hos domstolene til at løse den retlige konflikt?		S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_1	De økonomiske omkostninger ved en retssag	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_2	Lang sagsbehandlingstid hos domstolene	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)

S10_3	Arbejdsmængden internt i virksomheden med en retssag	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_4	Vanskeligheden ved at føre en retssag	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_5	At offentligheden kan få indblik i sagen	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_6	At det kan skabe dårlig omtale for virksomheden	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_7	Manglende tiltro til at domstolene kan løse den retlige konflikt på retfærdig vis	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)

S10_8	Anbefaling fra intern jurist/advokat om ikke at gå til domstolene	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_9	Anbefaling fra brancheorganisation om ikke at gå til domstolene	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_10	Anbefaling fra ekstern advokat om ikke at gå til domstolene	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S10_11	Det fremgik af kontrakten, at den retlige konflikt skulle løses på anden måde end ved domstolene	1 1. Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 7. Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
S11	Hvorfor fremgik det af kontrakten, at konflikten skulle løses på en anden måde end ved domstolene? (Vælg gerne flere svar)	1 Det er fast praksis i branchen 2 Fordi modparten ønskede det 3 Fordi virksomheden selv ønskede det 4 Andet 9 Ved ikke	S10_11=2-7
S12	Uddyb gerne årsagerne til, at virksomheden valgte <u>ikke</u> at søge hjælp hos <u>domstolene</u> til at løse konflikten.		S8=3 OR (S9 IS NOT 1,9)
	Hvor tilfreds er virksomheden med håndteringen af den retlige konflikt i relation til de nævnte punkter?		

S13_1	Det økonomiske udfald	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S13_2	Sagsbehandlingstiden	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S13_3	Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S13_4	Mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagen	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S13_5	Forsinkelser eller udskydelser af virksomhedens arbejde	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S13_6	Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagen	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S13_7	Sagens afslutning/udfald alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2

S13_8	Behandlingen af sagen alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S8=1,2
S14	Vil virksomheden gøre brug af samme type upartiske tredjepart, som den retlige konflikt endte ved, hvis virksomheden får en tilsvarende retlig konflikt i fremtiden? <i>Med upartisk tredjepart menes domstolene, voldgiftsret, mediator eller anden type af upartisk tredjepart.</i>	1 Ja, helt sikkert 2 Ja, måske 3 Nej 9 Ved ikke	S9=1,2,3,4
S15	Hvorfor vil virksomheden <u>ikke</u> gøre brug af samme type upartiske tredjepart igen i fremtiden? (Vælg gerne flere svar) <i>Med upartisk tredjepart menes domstolene, voldgiftsret, mediator eller anden type af upartisk tredjepart.</i>	1 Det kan ikke svare sig økonomisk 2 Det tager for lang tid at få sin sag behandlet/afgjort 3 Det kræver for meget arbejde 4 Det er for vanskeligt 5 Offentligheden vil nemt kunne få indblik i sagen 6 Det kan skabe dårlig omtale af virksomheden 7 Konfliktens udfald/afgørelse var ikke retfærdig 8 Andet 99 Ved ikke	S14=3
S16	Hvilke andre grunde er der til, at virksomheden ikke vil gøre brug af samme type upartiske tredjepart igen i fremtiden?		S15=8
S17	Hvilke konsekvenser har det haft for virksomheden, at konflikten ikke blev løst? (Vælg gerne flere svar)	1 Ingen konsekvenser 2 Økonomisk tab 3 Virksomhedens arbejde blev forsinket eller udskudt 4 Tab af anseelse eller renommé 5 Andet 99 Ved ikke	S8=3
S18	Uddyb gerne, hvilke konsekvenser det har haft for virksomheden, at konflikten ikke blev løst		S17=2,3,4,5
S19	Hvor mange sager har virksomheden ført <u>ved domstolene</u> inden for de seneste fem år?	1 0-5 2 6-10 3 11-25 4 26-50 5 Flere end 50 9 Ved ikke	S2=3,4
	Hvor tilfreds er virksomheden generelt med sagernes forløb <u>ved domstolene</u> på de nævnte punkter?		S19=2-5

S20_1	Det økonomiske udfald	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
S20_2	Sagsbehandlingstiden	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
S20_3	Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
S20_4	Mængden af tid og kræfter virksomheden brugte på sagerne	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
S20_5	Forsinkelser eller udskydelser af virksomhedens arbejde	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
S20_6	Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagerne	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
S20_7	Sagernes afslutning/udfald alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5

S20_8	Behandlingen af sagen alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 6 Ikke relevant 9 Ved ikke	S19=2-5
Mange tak for din besvarelse.		Outro	S1=1,2
Outro 2 Det var det eneste spørgsmål, vi havde, da de øvrige spørgsmål omhandler virksomheders håndtering af deres retlige konflikter. Vi takker mange gange for din besvarelse, da det er vigtigt for undersøgelsen at vide, hvor mange virksomheder der ikke har haft retlige konflikter inden for de seneste fem år.			S1=3,4,9

Bilag 3: Spørgeskema til advokater og retshjælpsinstitutioner

Tak fordi du vil hjælpe os med vores undersøgelse af borgeres håndtering af retlige konflikter.

Justitsministeriet gennemfører undersøgelsen for Retsplejerådet. Vi behandler dine svar fortroligt, og resultaterne præsenteres på en måde, så ingen kan se, hvad den enkelte har svaret.

Spørgsmål nummer	Spørgsmål	Svarkategori	Filter
S_1	I hvilken egenskab besvarer du spørgsmålet?	1 Som selvstændig advokat i mit eget enkeltmandsfirma 2 Som partner eller ansat advokat i et advokatfirma 3 Som advokat ansat i en erhvervsvirksomhed 4 Som advokat ansat i en interesseorganisation, fagforening eller lignende 5 Som advokat i anden ansættelse eller uden ansættelse 6 Som repræsentant for en advokatvagt 7 Som repræsentant for et retshjælpskontor	
De næste spørgsmål handler om civile tvister, hvor en <u>privatperson</u> har ment at have et krav hos modparten, og hvor du som advokat har rådgivet personen <u>inden for de seneste tre år</u>. Det kan f.eks. være om et krav om betaling, om levering af en vare eller tjenesteydelse, om ophævelse af en aftale, om forældremyndighed eller samvær eller om ændring af en forvaltningsafgørelse. Vi spørger altså ikke til tilfælde, hvor det kun er modparten, der mener at have et krav hos din klient. Du bedes svare vedrørende klienter, som du selv har rådgivet.			S_1=1-5
S_2	Har du rådgivet en eller flere privatpersoner om en civil tvist <u>inden for de seneste tre år</u>? Tænk alene på sager, hvor klienten har ment at have et krav hos modparten.	1 Ja 2 Nej, jeg har ikke rådgivet privatpersoner, som mente at have et krav hos modparten	S_1=1-5
S_3	I hvor mange civile tvister skønner du at have rådgivet en privatperson <u>inden for de seneste tre år</u>? Tænk alene på sager, hvor klienten har ment at have et krav hos modparten.	1 1 2 2-5 3 6-10 4 11-25 5 26-50 6 51-100 7 101-500 8 Flere end 500	S_2=1

De næste spørgsmål handler om civile tvister, hvor en privatperson har ment at have et krav hos modparten, og hvor retshjælpsinstitutionen (advokatvagten/retshjælpskontoret) har rådgivet personen inden for de seneste tre år. Det kan f.eks. være om et krav om betaling, om levering af en vare eller tjenesteydelse, om ophævelse af en aftale, om forældremyndighed eller samvær eller om ændring af en forvaltningsafgørelse. Vi spørger altså ikke til tilfælde, hvor det kun er modparten, der mener at have et krav hos retshjælpsinstitutionens klient.

S_1=6,7

S_20	Har institutionen rådgivet en eller flere privatpersoner om en civil tvist <u>inden for de seneste tre år?</u> Tænk alene på sager, hvor klienten har ment at have et krav hos modparten.	1 Ja 2 Nej, institutionen har ikke rådgivet privatpersoner, som mente at have et krav hos modparten	S_1=6,7
S_21	I hvor mange civile tvister skønner institutionen at have rådgivet en privatperson <u>inden for de seneste tre år?</u> Tænk alene på sager, hvor klienten har ment at have et krav hos modparten.	1 1 2 2-5 3 6-10 4 11-25 5 26-50 6 51-100 7 101-500 8 Flere end 500	S_20=1
I de næste spørgsmål skal du svare ud fra den <u>seneste afsluttede</u> rådgivning, hvori du/institutionen har rådgivet en privatperson, som mente at have et krav hos modparten, om en civil tvist.			(S_2=1 eller S_20=1)
S_4	Hvem var modparten i den <u>senest afsluttede</u> rådgivning?	1 En anden privatperson 2 En virksomhed 3 En forening eller en fond 4 En offentlig myndighed 5 Andet 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1)
S_5	Hvad drejede tvisten sig om? (Der kan vælges flere svar)	1 Familieforhold eller arv 2 Køb af varer eller tjenester 3 Leje af fast ejendom 4 Køb af fast ejendom 5 Investering 6 Ansættelsesforhold 7 En social ydelse 8 Behandling inden for sundhedsvæsenet 9 Uenighed om overholdelse af en aftale 10 Erstatning for skade 11 Andet 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1)
S_6	Hvad var den anslåede økonomiske værdi af klientens krav i tvisten?	1 1-50.000 kr. 2 50.001-100.000 kr. 3 100.001-500.000 kr. 4 500.001-1 mio. kr. 5 Mere end 1 mio. kr. 6 Kravet havde ikke nogen økonomisk værdi 7 Værdien af kravet var ikke opgjort eller ukendt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1)

S_7	Var tvisten dækket af en retshjælpsforsikring?	1 Ja, forsikringsselskabet dækkede udgifterne til tvistløsning (bortset fra selvrisiko) 2 Ja, men klienten kunne ikke finde en advokat, som ville tage sagen som en retshjælpsforsikringssag 3 Nej, klienten havde ikke en retshjælpsforsikring 4 Nej, klienten havde en retshjælpsforsikring, men den konkrete tvist var ikke dækket af forsikringen 5 Det er endnu ikke afgjort, om tvisten er dækket af en retshjælpsforsikring 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1)
S_8	Rådede du/institutionen klienten til at søge tvisten behandlet hos en upartisk tredjepart? Med upartisk tredjepart menes domstolene, klage- eller ankenævn, voldgiftsret, mediator eller lignende.	1 Ja 2 Nej 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1)
S_9	Hvilken upartisk tredjepart rådede du klienten til at søge tvisten behandlet hos? (Der kan vælges flere svar)	1 Domstolene 2 Klage- eller ankenævn 3 Voldgiftsret 4 Mediator 5 Anden upartisk tredjepart 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_8=1
S_10	Fik klienten <u>løst</u> tvisten hos en upartisk tredjepart?	1 Ja 2 Nej, klienten endte med at løse tvisten i fællesskab med den anden part uden hjælp fra en upartisk tredjepart 3 Nej, tvisten blev ikke løst 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1)
S_11	Hvilken upartisk tredjepart fik klienten behandlet tvisten hos? (Der kan vælges flere svar)	1 Domstolene 2 Klage- eller ankenævn 3 Voldgiftsret 4 Mediator 5 Anden upartisk tredjepart 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1
	Hvilken betydning havde de nævnte forhold for, at du/institutionen <u>ikke</u> rådede klienten til at søge hjælp <u>hos domstolene</u> til at løse tvisten?		(S_2=1 eller S_20=1) S_8=1,2 S_9=2-5

S_12a	Klientens krav var formentlig ikke berettiget	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning e relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12b	Klienten ville formentlig ikke kunne bevise kravet	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12c	De økonomiske omkostninger ved en retssag	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12d	Lang sagsbehandlingstid hos domstolene	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12e	Det ville kræve for meget arbejde for klienten	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12f	Det ville være for vanskeligt for klienten at føre en retssag	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))

S_12g	At offentligheden kan få indblik i sagen	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12h	Manglende tiltro til at domstolene kan løse tvisten på retfærdig vis	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12i	Der var indgået en voldgiftsaftale	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12j	Tvisten kunne indbringes for en administrativ myndighed	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_12k	Tvisten kunne indbringes for et klage- eller ankenævn	1 Ingen betydning 2 3 4 5 6 7 Stor betydning 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
S_13	Uddyb gerne årsagerne til, at du/institutionen <u>ikke</u> rådede klienten til at søge hjælp <u>hos domstolene</u> til at løse tvisten.		(S_2=1 eller S_20=1) (S_8=2 eller (S_8=1 og S_9=2-5))
Det næste spørgsmål handler om klientens tilfredshed med sagens forløb. Svar så godt du kan, ud fra den viden du har.			(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
Hvor tilfreds er klienten efter din opfattelse med sagens forløb i relation til de nævnte punkter?			(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2

S_14a	Det økonomiske udfald	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
S_14b	Sagsbehandlingstiden	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
S_14c	Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
S_14d	Mængden af tid og kræfter klienten brugte på sagen	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
S_14e	Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagen	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
S_14f	Sagens afslutning/udfald alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2

S_14g	Behandlingen af sagen alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_10=1,2
S_15	Hvor mange sager med privatpersoner i civile tvister har du/institutionen haft inden for de seneste tre år, hvor klienten efter rådgivningen søgte hjælp <u>hos domstolene</u> til at få løst tvisten?	1 0-5 2 6-10 3 11-25 4 26-50 5 Flere end 50 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_3=2-8 eller S_21=2-8)
Det følgende spørgsmål handler om dine/institutionens klienters tilfredshed med sagernes forløb <u>hos domstolene</u> . Svar så godt du kan, ud fra den viden du har.			(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
Hvor tilfredse er klienterne generelt med sagernes forløb <u>hos domstolene</u> på de nævnte punkter?			(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_16a	Det økonomiske udfald	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_16b	Sagsbehandlingstiden	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_16c	Retfærdigheden af afgørelsen/udfaldet	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_16d	Mængden af tid og kræfter klienten brugte på sagen	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5

S_16e	Offentlighedens mulighed for at få indblik i sagen	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_16f	Sagens afslutning/udfald alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_16g	Behandlingen af sagen alt i alt	1 Meget tilfreds 2 Tilfreds 3 Hverken tilfreds eller utilfreds 4 Utilfreds 5 Meget utilfreds 88 Ikke relevant/ikke aktuelt 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_15=2-5
S_17	Hvor mange sager med privatpersoner i civile tvister har du/institutionen haft <u>inden for de seneste tre år</u> , hvor klienten <u>ikke</u> fik løst tvisten, selv om du/institutionen vurderede, at klienten havde et berettiget krav mod modparten?	1 0-5 2 6-10 3 11-25 4 26-50 5 Flere end 50 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) (S_3=2-8 eller S_21=2-8)
S_18a	Hvad var gennemgående årsagen til, at klienterne <u>ikke</u> søgte hjælp <u>hos domstolene</u> til at løse tvisten? (Der kan vælges flere svar)	1 De økonomiske omkostninger ved en retssag 2 Lang sagsbehandlings-tid hos domstolene 3 Det ville kræve for meget arbejde for klienterne 4 Det ville være for vanskeligt for klienterne at føre en retssag 5 At offentligheden kan få indblik i sagerne 6 Manglende tiltro til at domstolene kan løse tvisterne på retfærdig vis 7 Der var indgået voldgiftsaftaler 8 Andet 99 Ved ikke	(S_2=1 eller S_20=1) S_17=2-5
S_19	Uddyb gerne årsagerne til, at klienterne <u>ikke</u> søgte hjælp <u>hos domstolene</u> til at løse tvisten		(S_2=1 eller S_20=1) S_17=2-5
Det var de eneste spørgsmål vi havde, da de øvrige spørgsmål omhandler privatpersoners håndtering af deres retlige konflikter og din/institutionens rådgivning i forbindelse med konflikterne. Vi takker mange gange for din besvarelse, da det er vigtigt for undersøgelsen at vide, hvor mange advokater/retshjælpsinstitutioner der ikke har haft klienter med civile tvister inden for de seneste tre år.			(S_2=2 eller S_20=2)

Vi takker mange gange for din besvarelse.

(S_2=1 eller
S_20=1)

**Virksomheders og borgeres håndtering af retlige konflikter
En undersøgelse for Retsplejerådet**

Forfattere

Mikkel Møller Okholm
Maria Libak Pedersen

Dato

September 2022

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Telefon

72 26 84 00

Email

jm@jm.dk

ISBN

978-87-93469-91-4